

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YENİ TÜRK EDEBİYATI BİLİM DALI

MÜSLÜM OĞUZ ÜZERİNE BİR İNCELEME

YÜKSEK LİSANS TEZİ

AZER YAVUZ

TEZ YÖNETİCİSİ
YRD. DOÇ. DR. MİTAT DURMUŞ

KARS-2008

T.C.
KAFKAS ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Azer Yavuz'a ait "Müslüm Oğuz Üzerine Bir İnceleme" konulu çalışma, jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Yeni Türk Edebiyatı Bilim Dalında Yüksek Lisans tezi olarak oy ..... kabul edilmiştir.

Yrd. Doç. Dr. Mitat DURMUŞ "Danışman" .....

Doç. Dr. Ramazan SİRACOĞLU .....

Yrd. Doç. Dr. Cem TÜYSÜZ .....

Bu tezin kabulü Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun ...../...../2008 tarih ve ...../..... sayılı kararı ile onaylanmıştır.

UYGUNDUR

...../...../.....

Yrd. Doç. Dr. Temel DOĞAN
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

İÇİNDEKİLER

Özet	I
Abstract	II
Ön Söz	III
Kısaltmalar	IV
Giriş	1-2
1.0. Hayatı, Sanatı, Fikirleri ve Eserleri	3-30
1.1. Hayatı.....	4
1.1.1. Aile Çevresi ve Çocukluğu.....	4
1.1.2. Öğrenim Yılları.....	6
1.1.3. Evliliği ve Askerliği.....	9
1.1.4. Memuriyeti ve Emeklilik Yılları.....	9
1.2. Sanatı ve Fikirleri.....	10
1.3. Eserleri.....	27
1.3.1. Yayımlanmış Eserleri.....	27
1.3.1.1. Genç Öğretmenin Acıları.....	27
1.3.1.2. Kan Yolları Kapadı.....	27
1.3.1.3. İlk Hançer.....	28
1.3.1.4. Nisan Ağlar Mayısı.....	28
1.3.1.5. Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar.....	28
1.3.2. Yayımlanmamış Eserleri.....	28
1.3.2.1. Romanları.....	29
1.3.2.1.1. Önce Vatan Dediler.....	29
1.3.2.1.2. Tek Başına.....	29
1.3.2.2. Piyesleri.....	29
1.3.2.2.1. İlk Hançer.....	29
1.3.2.2.2. Namussuzun Namusu.....	30

2.0. Tarihî Romancılık Açısından Müslüm Oğuz'un

Tarihî Romanları.....	31-51
2.1. Dünya Edebiyatında Tarihî Roman.....	34
2.2. Türk Edebiyatında Tarihî Roman.....	36
2.3. Müslüm Oğuz'un Tarihî Romancılığı.....	41

3.0. Roman ve Piyeslerin İzleksel Açıdan İncelenmesi..... 52-68

3.1. Milli Romantik Duyuş Tarzının Yansımaları ve Milliyetçilik.....	54
3.2. Kahramanlık ve Fedakârlık.....	57
3.3. İhanete Giden Yol: Gaflet ve Cehalet.....	60
3.4. Millî Kimliğin Zedelenmesi ve Başkalaşma.....	63
3.5. Türk Birliği İnancı.....	64
3.6. Hüzünlü Dimağlara Millî Bir Ümit Aşılama.....	66
3.7. Haçlı Ruhu ve Türk Düşmanlığı.....	67

4.0. Yapısal Açıdan İncelenmesi..... 69-114

4.1. Nisan Ağlar Mayıs Romanının Yapısal Bakımdan İncelenmesi.....	70
4.1.1. Olay Örgüsü.....	71
4.1.2. Zaman Unsurları.....	86
4.1.3. Mekân Unsurları.....	88
4.1.4. Kişiler Kadrosu ve Özellikleri.....	89
4.1.4.1. Kahraman ve Vatansever Kişiler.....	91
4.1.4.2. Şairler.....	93
4.1.4.3. Türk Düşmanı Kişiler.....	94
4.1.4.4. Gafil ve Cahil Kişiler.....	94
4.1.4.5. İhanetçi Kişiler.....	94
4.1.4.6. Tarihî Kişiler.....	95
4.1.4.7. Figüratif Kişiler.....	95
4.1.4.8. Çocuklar.....	95
4.2. İlk Hançer Romanının Yapısal Açıdan İncelenmesi.....	96
4.2.1. Olay Örgüsü.....	96
4.2.2. Zaman Unsurları.....	109

4.2.3. Mekân Unsurları.....	109
4.2.4. Kişiler Kadrosu ve Özellikleri.....	110
4.2.4.1. Kahraman ve Vatansever Kişiler.....	110
4.2.4.2. Şairler.....	111
4.2.4.3. Türk Düşmanı Kişiler.....	112
4.2.4.4. Gafil ve Cahil Kişiler.....	113
4.2.4.5. İhanetçi Kişiler.....	113
4.2.4.6. Tarihî Kişiler.....	114
4.2.4.7. Figüratif Kişiler.....	114
4.2.4.8. Çocuklar.....	114
5.0. Dil ve Üslup Bakımından İncelenmesi.....	115-133
5.1. Tekrar Grupları.....	122
5.1.1. Aynı Kelimelerle Yapılan Tekrarlar.....	122
5.1.2. Eş ve Yakın Anlamli Kelimelerle Yapılan Tekrarlar.....	123
5.1.3. Zıt anlamli Kelimelerle Yapılan Tekrarlar.....	124
5.1.4. İlaveli Tekrarlar.....	124
5.1.5. Bir Anlamli Bir Anlamsız Kelimeyle Yapılan Tekrarlar.....	124
5.2. Atasözü, Deyim ve Vecizeler.....	125
5.3. Devrik ve Eksilteli Cümleler.....	129
5.4. Küfür ve Argo Sözler.....	131
5.5. Sloganlar.....	133
Sonuç.....	134
Kaynaklar.....	136
Belgeler ve Fotoğraflar.....	140
Öz Geçmiş.....	157

Özet

Biyografi ve incelemeden oluşan bu çalışmada Türk dünyasını ve Azerbaycan tarihini edebiyat dünyamıza taşıyan şair-yazar Müslüm Oğuz, tüm yönleri ile tanıtılmak ve incelenmek istenmiştir. Çalışmaya, yazarın, dış Türkleri roman dünyamıza taşıması, son yıllarda yetişen tarihsel romancılarımızdan olması, eserlerinin derin ve anlamlı mesajlar taşıması ve üzerine herhangi bir akademik çalışmanın yapılmamış olması, edebiyat tarihimiz açısından bir eksikliğin giderilmesi düşüncesi ile başlanmıştır.

İlk olarak yazarın fikirlerini ve eserlerini daha iyi anlamak gayesiyle ayrıntılı biyografisi verilmiştir. Devamında yazarın tarihsel romanlarının daha iyi anlaşılabilmesi için tarihsel roman türünün dünyada ve Türk edebiyatında doğuşu, gelişimi, temsilcileri hakkında bilgiler verilerek, yazarın tarihsel romancılığımızdaki yeri bu bilgiler ışığında ortaya konmak istenmiştir.

Çalışmamızın temelini oluşturan inceleme bölümünde yazarın roman ve piyeslerinin ne gibi iletiler üzerine kurulduğunu izleksel açıdan; teknik ne gibi özellikler taşıdığını yapısal açıdan; yazarla okur arasında iletişimi sağlayan dil, dil ve üslup bakımından incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müslim Oğuz, Dış Türkler, Azerbaycan, Türk Soykırımı, Tarihsel Roman.

Abstract

In this study, which is made up of biography and research, Müslüm Oğuz, who brings the history of Azerbaijan and Turkish Community in our literature as a poet and writer, is wanted to be introduced and studied. This study aims to complete the absence in respect of our history of literature being a historical novelist he has brought the foreign Turks in novel and his works include deep and meaningful messages, but there is no academic study on his works.

First of all a detailed biography of the writer is given in order to understand his ideas and works. Immediately after the emergence of historical novel type in the world and Turkish literature is studied expressing its progress and giving information about its representatives and also the importance of the writer in respect of these viewpoints.

In the research part which is the basis of our study, the messages of his novels and plays is researched in respect of main idea, its technical characteristics are researched in respect of structural type, the language which provides communication between writer and reader is researched in respect of language and style.

KEY WORDS: Müslüm Oğuz, Foreign Turks, Azerbaijan, Genocide of Turks, Historical Novel.

Ön Söz

Tarihsel romanlar, okur üzerinde “geçmişe bakarak gelecek kurma”, millî bilinç ve benlik hissi uyandırma, tarih öğretiminde bir araç olma gibi işlevlerinden dolayı roman türünün önemli bir koludur. Günümüzde yetişen tarihsel romancılarımızdan Müslüm Oğuz, edebiyatımızın zengin tarihsel romancılık dünyasına, yakın ve uzak Türk tarihlerinin belli ve önemli dönemlerini romanlarında konu edinerek büyük bir katkıda bulunmuştur. Bu romanlarıyla yazar Müslüm Oğuz, tarihi ve günümüzü iyi özümsemiş bir aydın olarak Türkiye ve Türk dünyasına büyük bir hizmette bulunmuştur. Bu çalışmada, hayatı boyunca edebiyat ve sanatı gerçekleri anlatmada, halkı bilinçlendirme ve eğitmede bir araç olarak gören Müslüm Oğuz, edebiyat tarihine kazandırılmak ve unutup unutturulmamak için her yönüyle tanıtılmaya ve tarihsel roman dünyamızdaki yeri ortaya konulmaya gayret edilmiştir.

Biyografi ve incelemeden oluşan beş bölümlük bu çalışmanın birinci bölümünde Müslüm Oğuz’un iyi anlaşılması gayesiyle hayatı hakkında ayrıntılı bilgiler verilmiştir. İkinci bölümde yazarın tarihsel romancılığımızdaki yeri ve tarihsel romanlarının özellikleri, yazılış amaçları üzerinde yazarla Manisa’daki evinde yaptığımız özel görüşmeden de faydalanarak incelemelerde bulunulmuştur. Üçüncü bölümde yazarın tarihsel roman ve piyesleri üzerinde tematik bir çalışma yapılarak eserlerinin telif sebebi, iletileri üzerinde durulmuş, dördüncü bölümde bu romanlar yapısal olarak incelenmeye çalışılmıştır. Beşinci bölümde ise yazarın tarihsel roman ve piyeslerinin dili hakkında bilgi verilmeye çalışılmıştır.

Bu bilimsel çalışmayı hazırlayabilecek bir seviyeye gelmemde ve yetişmemde büyük emeği olan, yol göstericim, danışman hocam Sayın Yrd. Doç, Dr. Mitat DURMUŞ’a saygı ve şükranlarımı sunmayı bir borç bilirim.

Ayrıca Türk dünyası yazarı olarak telakki ettiğim, değerli büyüğüm Yazar Müslüm OĞUZ’a bu çalışmanın hazırlanmasında gösterdiği alaka ve yardımlarından dolayı, kaleme aldığı eserlerinden dolayı teşekkürlerimi sunarım. Yine bu çalışmanın hazırlanmasında yardımını gördüğüm arkadaşım Okt. Alper BAHTİYAROĞLU’na teşekkür ederim.

Kısaltmalar

A.Y.	: Azer Yavuz
age.	: Adı geçen eser
agm.	: Adı geçen makale
agç.	: Adı geçen çalışma
a.g.g.	: Adı geçen görüşme
bk.	: Bakınız
bs.	: Basım, baskı
C.	: Cilt
Çev.	: Çeviren
İ.H.	: İlk Hançer
K.Y.K.	: Kan Yolları Kapadı
N.A.M.	: Nisan Ağlar Mayıs
N.N.	: Namussuzun Namusu
No.	: Numara
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
t.y.	: Tarih yok

Giriş

Edebî metin -ister anlatıya dayansın isterse dayanmasın- bir kodlamadır. Yazar ya da şair kurduğu / kurguladığı metin içinde kodlama yapar. Böyle olduğu içindir ki, edebî metinleri tahlil etme / çözümlenme gereği duyarız. Kodlama ifadesini, anlatılan şeyin gizli tutulması, olarak algılamamak gerekir. Kodlama, bir gizlilik içeriyor olmasına karşın, yazarın temel amacı olan anlatma, haber verme, düşündürme...vb. unsurları engelleyen bir anlam içermez. Kodlama, metin bittikten sonra ortaya çıkar, metnin amacı değil, sonucudur.

Kodlamayı; *sanatkârın gizli benine giden gönderimler, edebî metnin derin yapısını ortaya koyan ifadeler* olarak düşünmek gerekir. Anlatıya dayalı edebî metinler, temelde bir kurgulamadır. Yazar, bu kurgu içinde okurunu yakalamak ve ona bir iletide bulunmak arzusunu taşır. İletinin hangi düzeyde, ne amaçla var olacağına ise yazar karar verir. Okur, iletinin anlam çerçevesini kendi donanımına göre genişletir ya da azaltır. Dolayısıyla metnin anlamı okurunca tamamlanır.

Millî bilinç kazanımını sağlayan tarihsel gerçeklik, edebî metinle kendisine dönülen estetik bir algılanmaya açık hale getirilir.

Millî kimliğin ve bireysel belleğin oluşumunda sanatkâr duyarlılığı ile metinsel kodlamalar arasında sıkı bir ilişki vardır. Sanatkâr içinden çıktığı toplumun kültürel belleğine ne denli duyarlı olduğunu ve bu kültürel bellekten kendisinde neler taşıdığını ortaya koyduğu metinlerle sunmuş olur. “Yazarın / şairin kimliği” bir anlamda ortaya koyduğu edebî metnin dilinde saklıdır. Çünkü dil içerisinde mevcut unsurlar, sanatkârın gizli benini anlatan öğelerdir. Gönderici durumunda olan yazar / şair, metin dili içerisinde, mizacını, kültürünü, içinde bulunduğu ruh halini, niyetini, kendi kabuller dünyasına ait unsurları, millî bellekten kendinde taşıdığı izleri, alıcı durumundaki insanlarla kuracağı ilişkisini, dilin sunduğu olanaklar arasından yapacağı seçkilerle belirlemiş olur.

1980 sonrası Türk edebiyatında tarihi roman vadisinde eser veren Müslüm Oğuz, millî bilinç ile tarihi gerçekliği yan yana getirerek eserlerini kurar ve bu kurgulama ile millî romantik bir duyuşa yönelir. Düşünen beyne ve hisseden kalbe sahip sanatkârlarda görülen bu hal, millî endişenin bir tezahürü olarak ortaya çıkar. Müslüm Oğuz’un Azerbaycan tarihini anlattığı romanları da aynı millî endişenin ürünü olarak ortaya çıkmıştır. Yazar, eserlerinde türün sınırlayıcı vasıflarını pek dikkate almadan, romanı anlatmak istediği millî meselenin emrinde kullanmasını

bilmiş ve böylece her okurun, hislenebileceği bir anlatımla Azerbaycan gerçeğini dile getirmiştir.¹

Müslüm Oğuz, eserlerine Türkiye dışındaki Türk halklarının acılarını, sıkıntılarını, mücadelelerini, ideal ve dileklerini, kültür, gelenek, örf ve adetlerini alarak edebiyatımızdaki bu boşluğu dolduran bir yazardır. Edebiyatımızda dış Türkler meselesi pek işlenen bir konu değildir. Hele roman türünde bu konunun işlendiği eserler sayılıdır. Bu tür eserler veren sanatçıların başında da, bu millî endişeyi taşıyan Müslüm Oğuz gelmektedir. Oğuz eserlerinde dış Türklere yer vererek, onların duygu ve ideallerini işleyerek, kendi çabasıyla bu boşluğu doldurmaya aday olmuştur.

Bugün, Türk dünyasının kültürel, ekonomik ve siyasî birliğinden bahsedilirken, Müslüm Oğuz gibi bu amaca hizmet etmiş şahısların unutulması, fark edilmemesi gerçekten düşündürücüdür. Çünkü Oğuz, bu eserlerini kaleme alırken bu amaca büyük hizmette bulunmuştur. Anlattığı olaylarla kardeş iki halkı eserlerinde bir arada işleyerek, tarihteki bağlarını, birbirlerine yardımını gözler önüne sererek, okura bu kardeşlik bilincini, bu millî bilinci aşılama başarılmıştır.

Oğuz, eserleriyle Türkiye’de bir devre damgasını vurmuş, ülkemizin millî ve kültürel kimliğini tehdit etmiş düşüncelere karşı da eserleriyle, fikirleriyle mücadele etmiştir. Romanlarında tarihî olayları, dönemleri ve kişileri işleyerek bugüne ve geleceğe ışık tutan yazar, bu eserleriyle “kökü mazide olan ati” şuurunu Türk milletine kazandırma davası gütmüştür.

Oğuz’un daha küçük yaşlarından itibaren tarihî olayların canlı şahitlerinden beslenen kişiliği, üniversitede aldığı tarih öğrenimi ona sağlam bir tarihçi kişiliği kazandırmıştır. Tarihsel gerçekliği eserlerinde omurga olarak kullanan Oğuz’un eserleri bu yüzden tezli eserlerdir. Müslüm Oğuz’un romanları Ermeni soykırımı iddialarına cevap verebilecek nitelikte eserlerdir. Gerek “*Nisan Ağlar Mayıs*” ve “*Kan Yolları Kapadı*” da gerekse yayında olan yeni romanı “*Tek Başına*” da tarihî bilgi ve belgelere dayanan “Türklerin Ruslarca desteklenen Ermeniler tarafından soykırımı tabi tutulması” olayına geniş yer verilir. Yazarın bu romanları, belki de Türk edebiyatında bu iddianın ele alındığı ve çürütüldüğü ilk roman olma özelliği gösterecektir.

---

¹ Mehmet Sarı, “Nisan Ağlar Mayıs”, *Sosyal Bilimlerde Araştırma*, Sayı:6, (Nisan 1992), s.10

1.0. HAYATI, SANATI, FİKİRLERİ VE ESERLERİ

1.0. Hayatı, Sanatı, Fikirleri ve Eserleri

1.1. Hayatı

1.1.1. Aile Çevresi ve Çocukluğu

“Azerbaycan’da yüz yıldır akar bu kan yüz yıldır yükselir bu figan.” diyen yazar Müslüm Oğuz, 20 Şubat 1951 yılında Iğdır ilinde Ermenistan ile Türkiye arasında sınır çizgisi Aras Nehri kenarında bulunan Hakmehmet köyünde, Behram Bey ve Samiye Hanım çiftinin üçü kız yedi çocuğunun en büyüğü olarak dünyaya gelmiştir. ² Nüfus kayıtlarından yaptığımız incelemede Oğuz’un babası Behram Bey’in babası Behman Bey, annesi Salatin Hanım olarak geçmektedir. Yazarın baba ve anne tarafından kökeni Azeri Türklerine dayanmaktadır.

Oğuz’a göre ailesi milliyetçi-muhafazakâr yapıdadır. Her Müslüman Türk insanında olduğu gibi onun ailesinde de vatan, millet, bayrak, din sevgisi doruk noktasındadır.

Müslüm Oğuz’un soyadı, aslında “Sarak”tır. Eselerinde “Oğuz” takma soyadını kullanan yazar, 1983 yılında soyadını “Oğuz” olarak değiştirmiştir.

Yazarın çocukluğu sıkıntılı ve hassas bir döneme rastlamaktadır. Oğuz’un dünyaya geldiği yılda I. Dünya Savaşı öncesi ve sonrasında bölgede yaşayan Türk insanına Rus ve Ermeniler tarafından yapılan zulmün, soykırımın acısı ilk günkü gibi tazedir. Büyüklerinden, özellikle o günlerin canlı şahitleri dedesi ve ninesinden dinlediklerini yazar Müslüm Oğuz şu şekilde aktarmaktadır: “1951 yılının 20 Şubatında gözlerimi dünyaya açtığım ve ilk ağlayışımı yankılandığı bu topraklarda çok değil, ben doğmadan otuz yıl kadar önce Rusların da desteğini alan Ermeniler tarafından köyümüz basılmış ve köyün ileri gelen yetmiş kadar insanı, kimi kurşunlanarak kimi boğazlanarak kimi de diri diri derin bir su kuyusuna atılarak öldürülmüş. O günün canlı şahitlerinden bu vahşeti bizzat dinlemiştir. Ermeniler sadece bizim köyümüzde değil komşu köylerimiz Oba ile Küllük köylerinde de katliam yapmışlardır.

Rahmetli dedem ve ninemin anlattıklarına göre Oba köyündeki katliam köylülerin diri diri yakılmalarıyla gerçekleştirilmiş. Yanan insanların feryatları kilometrelerce uzaktan duyuluyormuş.”³

---

² bk. Belge: I

³ Azer Yavuz, Müslüm Oğuz’la 26 Nisan 2008’de Manisa’daki evinde yapılan görüşmeden.

Oğuz'un ailesi çiftçilikle geçimini sağlayan kendi ifadesiyle tipik bir Anadolu köylüsüdür. Babası Behram Bey okuma ve yazmayı askerde öğrenmiştir. Yazara göre babası Behram Oğuz çok hareketli ve gayretli bir Osmanlı insanıdır ve onun bu yapısı ailenin en büyük çocuğu olarak Müslüm Oğuz'a da yansımıştır. Dönemin siyasî, sosyal ve millî konularında çok duyarlı olan Behram Bey, yazarın millî benliğinin oluşması için büyük çaba sarf etmiş, Müslüm Oğuz'un daha o yıllarda duyarlı ve araştırmacı bir kimliğe yönelmesinde etkili olmuştur.

Yazarın çocukluk döneminde televizyon, radyo gibi araçlar olmadığından Oğuz, zamanının çoğunu köyde düzenlenen toplantılarda, sohbetlerde bulunarak ve büyüklerinden dinlediği savaş hatıralarını, halk hikâyelerini ve halk âşıklarını dinleyerek geçirir. *“Bizim çocukluğumuzda radyo, televizyon gibi araçlar olmadığından boş zamanlar sohbetlerle geçirilirdi. Savaş hatıraları, halk hikâyeleri anlatılır, âşıklar dinlenirdi. Ben de bu sohbetleri, hikâyeleri, halk âşıklarını dinleyerek büyüdüm. Benim bir özelliğim de büyüklerle bir arada bulunmayı sevmemdi. Küçüktüm ama arkadaşlarım büyüklerdi.”*⁴

Bu yıllarda köyde yaşamının doğal bir sonucu olarak kuzu çobanlığı da yapan yazar tabiatla haşır neşir olur, çocukluk dünyası bu yıllarda yaşadığı anılarla şekillenir. *“Gündüz kuzularımızı otlatırdım. Yalın ayak, elimde çubuğum onları merada, dere kenarlarında yazardım. Kuzularım otlarken ben de suyla, toprakla, böcekle, karıncalarla oynardım. Çiçekleri seyredirdim. Otlar arasında rastladığım kuş yavrularını beslemeye çalışırdım. Büyüklerimden sonra öğretmenim tabiatın ta kendisiydi. Ne mutlu günlerdi o günler. Kötü yanı sadece kır bekçisine (korucu) yakalanmak, onun tarafından kulağımın çekilmesi ve çubuklanmamdı. Ona yakalanmamak için yalın ayak kaçtığımda dikenlerin ayağıma batması ve verdikleri*

Bolşevik İhtilali'nden sonra Osmanlı cephesinde bulunan Rus ordusu isteksiz ve hevesiz bir şekilde bulunuyordu. Hatta fırsatını bulan Rus subay ve askerleri cepheden ayrılıyorlardı. Öyle zaman olmuştur ki Rus cephe hattında ve işgal ettikleri Osmanlı topraklarında çoğunlukla Rus ve Ermeni subay ve askerler kalmıştır. Rus makamları özellikle Ermenilerin silahlı birlikler oluşturmalarını kendi çıkarları için desteklemişlerdir. Nitekim kısa süre içinde Ermenilerden oluşan çok sayıda birlik meydana getirilmiştir. Rus silahları ile donatılan Ermeniler Türklerin üzerine salınmışlardır.

Ermeniler, Iğdır ve civarında çoğunluk olan Müslüman Türkleri azınlık durumuna düşürmek istemişleridir. Bunun sebebi uluslar arası arenada, yörede kedilerinin çoğunlukta olduklarını kanıtlamaktır. Bu vesile ile Iğdır ve civarının kendilerine verilmesini istemektedirler. Ayrıca Iğdır'ın düz ve verimli arazisi, Iğdır ili sınırlarında bulunan ve Ermenilerce kutsal sayılan Ağı Dağı'nın burada olmasından dolayı bölgede yaşayan Türkler Ermenilerin sistemli bir şekilde gerçekleştirdiği soykırıma tabi tutulmuşlardır. Ermeniler yörede çoğunluğu sağlamak için soykırımı kendilerine metot seçmişlerdir. Köylere baskın yaparak Türkleri toplu halde katletmeği tercih etmişlerdir.

bk. Oktay Kızılkaya, **Mondros Mütarekesi'nden Kurtuluşa Iğdır ve Civarında Ermeni Tedhişi**, Kars, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2005, 144 s.

⁴ Yavuz, a.g.g.

sızıyı hala hisseder gibiyim. Çocukluğumun bende iz bırakan hatıralarından biri de açık yaz gecelerinde evin damı üzerinde serili yatakta yıldızları seyretmekti.”⁵

Oğuz’un doğduğu çevrenin sözlü edebiyatın zengin olduğu ve yaşatıldığı bir bölge olması, doğal güzellikleri, köy insanının duygusallığı ve önemli tarihî olayların yaşanması daha sonra onun hayatında rol oynayan önemli etmenler olacaktır.

1.1.2. Öğrenim Yılları

Oğuz’un ailesi çeşitli sebeplerden dolayı 1958 yılında köyden Iğdır’a göç eder.(O yıllarda Iğdır Kars’a bağlı ilçedir.) Aynı yıl yazar, ilköğrenimine Iğdır İnönü İlkokulu’nda başlar.(1958-1963)

Müslüm Oğuz’un babası, Iğdır’da çiftçiliğin yanı sıra zahire ticaretiyle de meşgul olur. Bu durum yazarın hayatında yeni bir sayfa açar. Çiftçilik koşuşturmasının yanında dükkân çıraklığı da yapan yazarın bütün günü hayvanlara bakmak, okula gitmek ve dükkânda çalışmakla geçer. Yani yazar ev, okul ve dükkân arasında sınırlı bir alanda da olsa hareketli bir çocukluk dönemi geçirir. Dolayısıyla bu yoğun ve değişik uğraş alanı Oğuz’un hayatına zengin bir tecrübe kaynağı yaratır. Yazarın deyimiyle bu yıllar “*hayatına hayat bilgisi depolar*”. Bu durumu yazar şu şekilde anlatır: “*Köyden şehre göçümüzle okula başlamam aynı yıla rastlamıştı. Bu durum hayatımda önemli bir değişiklik sayılırdı. Hem köyün yaban ya da doğal hayatından kopmuş, hem de yepyeni bir çevreye girmiştik. Olumlu ve olumsuz yönleri iç içe olan yeni bir hayatın başlangıcıydı bu. Evimizin şehrin batısında ve biraz kenarda oluşu köy hayatımızı fazla aratmamıştı. Yeni aldığımız tarlamızın kenarındaki su kanalları arasında inek ve mandalarımızı otlatıyordum. İlkokul çağımda hemen hemen okul, tarla, ahır ve dükkân arasında geçmiştir. Yani öyle yan gelip yatan şehir çocuklarından sayılmazdım. Ortaokula geldiğimde babamın işleri yolunda gidiyordu. Benim de zamanımın çoğu dükkânda geçmeye başladı. Okuldan geldikten sonra doğrudan dükkâna giderdim. Babam zahire ve pamuk ticaretiyle uğraşıyordu. Dükkânımıza değişik yerlerden değişik insanlar geliyordu. Onlarla pazarlık sırasında, zahire çuvallarını boşaltırken yakından tanışıyor, arkadaş oluyorduk. Yani dükkânda geçen günlerimde insanları tanıma fırsatını buluyordum. Onlardan yeni kelimeler, yeni deyimler öğreniyordum.”⁶*

⁵ Yavuz, a.g.g.

⁶ Yavuz, a.g.g.

Ortaokul eğitimini Iğdır Ortaokulu'nda tamamlayan Oğuz,(1963-66) 1966 yılında Iğdır'da lise olmadığı için Kars'a gider ve Kars Alpaslan Lisesi'nde eğitimine devam eder. Bir yıl sonra Iğdır'da Iğdır Lisesi'nin açılması üzerine bu okula geçiş yapan Oğuz, 1969 yılında Edebiyat alanında girdiği “Devlet Lise İmtihanı”nı kazanarak Iğdır Lisesi'nin ilk mezunlarından olur.⁷

Ortaokul yıllarında Türkiye dışındaki Türklerle yakından ilgilenmeye başlayan yazar, onları esir yaşatan, baskı ve zulüm yumruğunu üzerlerinden eksik etmeyen, asimilasyona tabi tutan Rusya'ya karşı nefret duymaya başlar. Esir yaşayan Türklerin kurtuluşu o dönemde yazarın gönlüne bir ülkü olarak yerleşmeye başlar.

Ortaokul yıllarında kitap okumayı özellikle roman okumayı çok sevdiğini belirten yazarın ilk okuduğu roman bir arkadaşından ödünç olarak aldığı Hüseyin Nihal Atsız'ın “Bozkurtların Ölümü” adlı eserdir. Bu romanı okuyup bitiren Oğuz ağlayacak kadar etkilenmiş ve ağlamıştır.⁸

Oğuz'un lise yılları o dönem Türkiye'sinin sıkıntılı ve karışık dönemine rastlar. Bu dönemde ülkede sağ-sol olayları oluşmaya ve gelişmeye başlar. Siyasal kutuplaşmanın doruk noktasına ulaştığı yıllarda, yazar henüz bir lise öğrencisi olmasına karşın, kişiliğini şekillendirecek olan halk anlatılarının ve aile bireylerinin yaşantılarının bir sonucu olarak, sol düşünceye karşı bir duruş sergiler. Halk anlatılarının tarihsel nitelik taşımasının bir sonucu olarak yazar, tarihî bilgilere karşı da ilgi duymaya başlar.

Bu durumu ve o yılları yazar; *“Tarih dersini çok severdim. En başarılı olduğum ders de yine tarih dersiydi. Gerek tarihten gerek aile büyüklerimden ve köy büyüklerimden dinlediğim, öğrendiğim Rus ve Ermeni zulümlerini yaşayan Müslüman-Türk insanının komünizmi benimsemesi⁹ yani bu düşüncenin doğduğu ülke Rusya'ya hayranlık ve ilgi duyması bir türlü aklıma sığmıyordu. Bu yüzden Rusya'nın yayılmacı politikası sonucu ortaya çıkan ve ülkelerin, milletlerin hak, adalet, eşitlik, kardeşlik, sosyallik gibi kavramlarla gözünü boyayıp yutmak sömürmek için ortaya attığı bir oyun olan komünizmi benimsemek, hayranlık duymak Türk milletine tarih boyunca her fırsatta saldırmış, yok etmiş, sömürmüş Rusya'ya uşak olmakla eşdeğer durumdadır. O yıllarda ne zaman sol ve komünist hareketlere*

⁷ bk. Belge: IV

⁸ Yavuz, a.g.g.

⁹ Ayrıntılı bilgi için bk. Osman Turan, **Türkiye'de Komünizmin Kaynakları**, İstanbul, Nakışlar Yayınevi, 1980, 245 s.

meyleden birini görsem dedemin, ninemin, köylülerimin anlattığı Rus ve Ermeni katliamları gözümde canlanırdı.

Bu ideolojik kamplaşmanın yaygınlaştığı o yıllarda ben de tabii olarak komünizme ve bu düşünceyi emperyalist emellerine ulaşmada araç olarak kullanan Rusya'ya karşıydım. Bu sebeple yanılmıyorsam lise birinci sınıfta okurken on dört arkadaşım İğdir Ülkü Ocağı'ni kurduk. Bu hareketle Hakmehmet, Oba ve Küllük köyünde insanlarımızı katleden Ruslara ve Ermenilere bir tepki gösteriyorduk. Tarihte düşmanımız olan halde bu düşmanlığı sürdüren ve gelecekte de sürdürme potansiyeli taşıyan bir düşman devlete karşı duyarlı bir olaydı bu.” şeklinde açıklar.¹⁰

İlk ve ortaöğretim yıllarında dönemin siyasî, sosyal ve ekonomik olayları Oğuz'u oldukça etkilemiştir. Yazarla yaptığımız görüşmede bu yıllarda birçok sıkıntı çektiğini, kitap, kalem, silgi gibi eğitim araçlarından yoksun kaldığını vurgulamış bu mahrumiyetten dolayı müzik dersinde mandolin alamadığı için Müzik öğretmeninden birçok defalar azar işittiğini, 19 Mayıs kutlamalarında siyah lastiğini tebeşir tozuyla beyaza boyadığını hiç unutamadığını söylemiştir.¹¹

1970 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümüne giren yazar, buradan 1974 yılında mezun olur. Yazarın bu okula girmesinde ideali, tarihe olan ilgisi ve merakı etkili olur.¹²

Lise yıllarında oluşan kamplaşma ve ayrışım yazarın üniversite yıllarında çatışmalara kadar gider. Bu yıllarda sağ-sol olaylarında gençlerimiz hayatlarını kaybederler. Kardeşin kardeşi vurduğu bir ülkede yaşamının acısı yazara çok ağır gelmiştir. Sonuçta kaybedilenler bu milletin evladıdır ve yitirilen her Türk genci için Oğuz, yüreğine saplanan acıyla, kardeşi kardeşe kırdırtan dış güçlere başta Rusya olmak üzere ve Avrupa'ya lanet eder.¹³

Edebiyat fakültesinde fırsat buldukça Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünün derslerine de katılan yazar Mehmet Kaplan, Ahmet Caferoğlu gibi büyük dil ve edebiyat bilginlerinden faydalanma imkânı bulur. Bu durum daha sonraki yıllarda Oğuz'un edebî kişiliğinin oluşmasına etki edecektir. Ayrıca edebiyata meraklı bir tarih bölümü öğrencisi olan Müslüm Oğuz arkadaşlarıyla o dönemlerde düzenlenen Beyazıt'taki Kubbealtı Cemiyeti'nde çeşitli sohbetlere ve faaliyetlere katılır.

¹⁰ Yavuz, a.g.g.

¹¹ Yavuz, a.g.g.

¹² bk. Belge: V

¹³ Yavuz, a.g.g.

Kubbealtı Cemiyeti aracılığı ile birçok insanla tanışma ve dostluklar kurma olanağını elde eder.¹⁴

Üniversite yıllarında da Türkiye dışındaki Türklere olan bakış açısı ortaokul ve lise yıllarının uzantısı olarak daha da gelişmeye ve oturmaya başlar.

1.1.3. Evliliği ve Askerliği

Üniversitenin üçüncü sınıfindayken yani 1973 yılında Habibe Hanım'la hayatını birleştiren Müslüm Oğuz'un Arzu(D.1974), Selcan(D.1976) ve Oğuz Han (D.1979) isimli üç çocuğu vardır. Habibe Oğuz ev hanımıdır. Arzu Diş Hekimi, Oğuz Han ise İnşaat Mühendisi'dir. Selcan üniversitelerde uygulanan başörtüsü yasağı sebebiyle tahsiline devam etmemiştir.¹⁵ Yazarın “*Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar(1998)*” adlı eseri, üniversitelerde uygulanan türban yasağının öğrenciler üzerindeki etkisini sosyolojik ve psikolojik çerçeveden işleyen bir romandır. Bu romanda kurgulanan olay ve anlatılan kişilerle, özellikle yazarın bu sıkıntıları yaşamış aile bireylerinin arasında yakın bir ilişki kurmak mümkündür. Yine bu sebepten olmalı ki Müslüm Oğuz bu romanını kızları Arzu ve Selcan'a ithaf etmiştir.¹⁶

Askerlik görevini 1974-1976 yılları arasında İzmir'de Ulaştırma Asteğmen olarak yapan yazarın askerlik yılları da sıcak bir döneme rastlar. Yazarın askerlik yıllarının Kıbrıs Barış Harekâtı'na rastlaması yazarı çok heyecanlandırmıştır fakat Oğuz'un bulunduğu birlik bu harekâta katılmamıştır.¹⁷

1.1.4. Memuriyeti ve Emeklilik Yılları

1976 Haziranında askerden dönen Oğuz, öğretmenlik görevine Bursa'nın İznik ilçesi Elbeyli Kasabası Ortaokulu'nda başlamıştır. 1977 yılında İznik Lisesi'ne geçen yazar 1979 yılına kadar bu okulda çalışır. Bu okulda tarih dersinde öğrencilerine “Türk dünyası hakkındaki görüşlerini sorması ve Orta Asya'da yaşayan esir Türklerin insanca ve hür yaşama hakkından” bahsettiği gerekçesiyle hakkında idarî soruşturma açılan yazar, Kırklareli ili Babaeski ilçesi Büyük Mandıra Kasabası Lisesi'ne sürgüne gönderilir.

---

¹⁴ Yavuz, a.g.g.

¹⁵ Yavuz, a.g.g.

¹⁶ Müslüm Oğuz, *Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar*, Manisa, Şafak Basım Yayın, 1998, 262 s.

¹⁷ bk. Belge: X

1982 senesine kadar burada kalan Müslüm Oğuz, kendi isteğiyle Kars Cumhuriyet Lisesi'ne tayin edilir. 1987 yılında Kars Milli Eğitim Şube Müdürlüğü ve Halk Eğitim Müdürlüğü görevlerinde bulunur. 1989'da yazarlık hayatı daha verimli olur düşüncesiyle Kültür Bakanlığı'na geçen yazar, aynı yılın Ağustos ayına kadar Kars Kültür ve Turizm Müdürlüğü yapar. 1989 Ağustosunda Manisa Kültür ve Turizm Müdürlüğü'ne atanan yazar emekli olduğu 2003 yılına kadar bu görevde kalır, Türk kültürü ve turizmine büyük hizmetlerde bulunur. Bu katkı ve hizmetlerinden ötürü Oğuz, birçok takdir ve teşekkür belgeleri alır.¹⁸

Müslüm Oğuz'un, memuriyet hayatına başladığı yıllarda edebî ve kültürel birikimi eserler verebilecek bir yetkinliğe ulaşır. Lise yıllarında, özellikle tarihî romanlarının yazımı için plan ve program yapan yazar, bu yüzden eserlerini bu dönemde kaleme almaya karar verir. *"Aslında ilk eserim olan "Kan Yolları Kapadı"yı ve daha sonra "İlk Hançer"i daha lisedeyken hayal etmiş, üniversitede planlamış, memuriyete başlarken de kaleme almıştım."*¹⁹

Bütün eserlerini memuriyet yıllarında kaleme alan yazar emeklilik yıllarında da boş durmamış, inandığı değerler ve idealler uğrunda üretmeye, yazmaya devam etmiştir. Türkiye Yazarlar Birliği ve İLESAM²⁰ üyesi de olan Müslüm Oğuz, Manisa ilinde ikamet etmektedir.

1.2. Sanatı ve Fikirleri

Ulusal kimliğin ve bireysel belleğin oluşumunda sanatkâr duyarlılığı ile metinsel kodlamalar arasında sıkı bir ilişki vardır. Sanatkâr içinden çıktığı toplumun kültürel belleğine ne denli duyarlı olduğunu ve bu kültürel bellekten kendisinde neler taşıdığını ortaya koyduğu metinlerle sunmuş olur. "Yazarın / şairin kimliği" bir anlamda ortaya koyduğu edebî metnin dilinde saklıdır. Çünkü dil içerisinde mevcut unsurlar, sanatkârın gizli benini anlatan öğelerdir. Gönderici durumunda olan yazar / şair, metin dili içerisinde, mizacını, kültürünü, içinde bulunduğu ruh halini, niyetini, kendi kabuller dünyasına ait unsurları, ulusal bellekten kendinde taşıdığı izleri, alıcı durumundaki insanlarla kuracağı ilişkisini, dilin sunduğu olanaklar arasından yapacağı seçkilerle belirlemiş olur. Edebî eser bir seçme ve birleştirme işlemidir. Şerif Aktaş'ın: *"Üslup ferdidir, kaynağını yazarın mizacından ve tecrübesinden alır.*

---

¹⁸ bk. Belge: XVII,XVIII

¹⁹ Yavuz, a.g.g.

²⁰ bk. Belge: II,III

*O, yazarın gizli ve şahsî mitolojisine uzanan kendi kendine yeten bir dildir” ifadesinde saklı olan yargı, bizi sanatkârın üslubundan hareketle onun mitolojisine davet eder.*²¹

Geniş anlamda sanatkâr, dar anlamda şair, dil aracılığı ile zamana ve mekâna sinmiş yaşanmışlıkları estetik düzeyde işleyerek bir yandan belleği çalkalar, diğer yandan çalkalanan bu bellekle oluşmuş bir bilincin yaratılmasına olanak hazırlar. Sanatkârın farklı sezîş ve anlatış özelliği, onun estetik zevki ile doğrudan ilgilidir. Estetik zevk ise, kültürel bir kazanımdır. Sanatkâr, Sadık Kemal’in ifadesi ile; “...ister uyuşan, ister çatışan duygu, düşünce, hayal ve davranışlara sahip olsun, içinde yaşadığı cemiyetle bir takım münasebet ve bağlar kurar.” ve meydana getirdiği eser, konu edindiği cemiyetin, estetik zevk, duygu, düşünce, kabul ve davranışlar dünyasını, bir nispet dâhilinde yansıtır. Sanatçı ile ortaya koyduğu eser ve konu edinilen - dolayısıyla hitap ettiği- topluluk ve toplum arasında sıkı bir ilişki vardır. Sanatkâr, bilincin yaratılmasına olanak hazırlayarak, bireysel kimliği sosyal kimliğe dönüştürür.²²

Müslüm Oğuz’un edebî ve fikrî dünyası çocukluk yıllarından itibaren oluşmaya ve gelişmeye başlar.

Oğuz’un fikrî dünyasının oluşması ve gelişmesinde babası Behram Bey büyük rol oynar. Milliyetçi muhafazakâr bir geleneğin kucağında büyüyen yazar, çocukluk yıllarında çevresinde olup bitenleri babasının yorumlarıyla algılar ve çocuk yaşta bilgilenmeye, bilinçlenmeye başlar.

Köy insanının saflığını, duygusallığını bünyesinde barındıran yazarın tabiatla tanışması da bu döneme rastlar. Ayrıca doğup büyüdüğü dönemlerin sıkıntılı ve acılı bir dönem olması, üniversite ve memurluk yıllarının Türkiye’nin karışık ve kutuplaşmış bir zamanına denk gelmesi, Oğuz’un hareketli ve mücadeleci bir hayat yaşamasına sebep olmuştur. Bu durum da onun yazarlık hayatına atılmasına ve eserlerini meydana getirmesine yol açan en önemli etmenlerdir.

Müslüm Oğuz’un sanatçı kişiliğinin oluşmasında üç ana sebep vardır. Birincisi; doğduğu yörede Rus destekli Ermeni çetecilerin bölgede yaptığı zulüm ve

---

²¹ Mitat Durmuş, “Tarihten Romana, Romandan Şiire Akan Duyarlılık ve Kurgusal Metinde Belleğin Kurgulanışı”, **II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Erciyes Üniversitesi, Kayseri / 10-12 Nisan 2006**, s.2

²² Durmuş, “Tarihten Romana, Romandan Şiire Akan Duyarlılık ve Kurgusal Metinde Belleğin Kurgulanışı”, s.2

soykırımdır.²³ Yazarın doğduğu ve büyüdüğü yıllarda Müslüman Türk insanına yapılan zulmün yaraları sarılmaktadır. Oğuz, babasından, dedesinden, ninesinden ve köy büyüklerinden yani o günlerden canlı kurtulabilenlerden bizzat bu olayları dinleyerek büyür. Bu durum küçük yaşlardan itibaren onun çocuk ruhunda fırtınalar koparmaya başlar.

Roman, romancının beş duyusu yoluyla doğrudan doğruya veya dolaylı olarak hayatında yankı bulmuş yaşantı, bilinç, zekâ, hayal, düşünce, duygu gibi öğeleri sanatsal bir bağlam içinde yeniden kurduğu yapay bir âlemdir.²⁴ Bu bağlamda Müslüm Oğuz'un hayatında yankı bulmuş en önemli olay, doğup büyüdüğü bölgede yaşanan Ermeni ve Rus zulmüdür. Yazar canlı şahitlerden ve kaynaklardan öğrendiği tarihî bilgiler üzerine oluşan duygularından bir sanat âlemi inşa etmiştir.

Bu durumu ve o yılları yazar şu şekilde anlatır:

“1951 yılının 20 Şubatında gözlerimi dünyaya açtığım ve ilk ağlayışımı yankılandığı bu topraklarda çok değil, ben doğmadan otuz yıl kadar önce Rusların da desteğini alan Ermeniler tarafından köyümüzde yetmiş kişi kimi kurşunlanarak kimi boğazlanarak kimi de diri diri derin bir su kuyusuna atılarak öldürülmüş. O günün canlı şahitlerinden bu vahşeti bizzat dinlemişimdir. Bu köyde 1995 yılında yapılan kazıda bu vahşetin eseri gün yüzüne çıkarılmış, mazlum Türk insanının iskeletleri, kol, bacak ve kafatası kalıntıları sergilenmiştir. Ermeniler sadece bizim köyümüzde değil komşu köylerimiz Oba ile Küllük köylerinde de katliam yapmışlardır. Rahmetli dedem ve ninemin anlattıklarına göre Oba köyündeki katliam köylülerin diri diri yakılmalarıyla gerçekleştirilmiş. Yanan insanların feryatları kilometrelerce uzaktan duyuluyormuş.”²⁵

²³ bk. Kazım Karabekir, **1917-1920 Arasında Erzincan'dan Erivan'a Ermeni Mezalimi**, İstanbul, Emre Yayınları, 2000, 384 s.

²⁴ Nurullah Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi**, Ankara, Edebiyat Otağı, 2006, s.67

²⁵ Yavuz, a.g.g. Not: Müslüm Oğuz'un bu anlatıları tarihsel gerçeklikle de uyum içindedir. Konu üzerine çalışma yapan Kızılkaya'nın anlatımları ise birer tarihi vesika olarak şöyledir:

Türk ordusunun Kasım 1918'de Mondros Mütarekesi'ne göre bölgeden çekilmesinden sonra Ermeni çeteler Türk insanını soykırım yapmaya başlamışlardır. 1919 yılından itibaren ani ve çok süratli bir şekilde kendini acımasızca göstermiştir. Bu doğrultuda Ermeni birlikleri saldırıya geçerek Revan(Erivan), Şüregel, Zaruşat, Kulp(Tuzluca), Iğdır, Aralık ve Göleviran'da Türk ve Müslümanları soykırım yapmaya başlamışlardır.

13.09.1919 yılında Ermeniler, Iğdır'ın altı kilometre doğusundaki Oba Köyü(100 hanelik) ahalisini tamamen, bu köye bir kilometre mesafede Yayıcı(300 hanelik) Köyü ahalisini kısmen katletmişlerdir. Ermeniler Aras Nehri kenarında sırayla dizili bulunan Kadıkışlak, Küllük, Hakmehmet köylerinde katliam ve yağmalarda bulunmuşlardır. Oba köyünde yukarıda bahsedilen katliamlara ait olarak bir tandır damına doldurularak yakılan doksandan fazla Müslüman Türk'e ait toplu mezar 1 Mart 1986 yılında başlayan kazılar neticesinde ortaya çıkarılmıştır. Yine Hakmehmet köyünde öldürülerek su kuyusuna atılan Türklere ait 51 iskeleti içeren toplu mezar 2003 yılında açılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bk. Oktay Kızılkaya, **Mondros Mütarekesi'nden Kurtuluşa Iğdır ve**

Yine o günlerin başka bir şahidinden dinlediği aşağıdaki olay tüyler ürpertici bir vahşettir ve bu olayı duyan ya da şahitlerden dinleyen bir insanın etkilenmemesi mümkün değildir. “*Düşünün kendi köyümüzde bir Ermeni'nin daha önce misafir olduğu, yediği, içtiği dostluk kurduğu evin sahibinin küçük oğlunun başını, babasının dizleri üzerinde bedeninden ayırması tahammül edilecek bir zulüm müdür? Bu unutulabilir mi?*”²⁶

Bu gibi olaylar Müslüm Oğuz'u derinden etkilemiş ve o dönemde özellikle Rusya'nın emperyalist gayeleri için bir araç olarak kullandığı komünist ideolojiye Müslüman Türk insanının alet olması, kendi tabiriyle Ruslara uşaklık etmesi yazarı bir şeyler yapmaya, onları uyarmaya itmiştir.

*“Bazı vatandaşlarımızın tarihte ve hâlâ günümüzde Türk dünyasına zulmeden, sömüren, esaret altında yaşatan devletlere alkış tutmaları, komünist ideolojinin akıllarına vurduğu zincirle onlara gönüllü köle olmaları beni öfkeliyor, üzüyor, kahrediyordu. Türklüğün düşmanlarına dost olmak bana göre kanı ve sütü bozukluktan başka bir şey değildi. Değildir de. İşte tarihte olayların gerçek yüzünü görmek, şuurlanmak, milletin dostunu ve düşmanını tanımak, günümüzde de bazı gafillerin şuursuzca o millî düşmanlara uşaklık yaptıklarını görmek beni delirtiyor, bir şeyler yapmaya, haykırmaya, birilerini daha çok da gafilleri aydınlatmaya itiyor ve içimdeki yazar kabiliyeti kaleme sarılmama teşvik ediyordu. Sonuçta yazmaya, ama düz bir tarih anlatımı şeklinde değil de bir sanatçı olarak sanatçı tekniğiyle yalnızca gerçekleri anlatmaya odaklandım.”*²⁷

diyen Oğuz, eserlerine tarihsel romanın okurlara tarih bilinci aşılama, tarihi sevdirmeye, eskiden olup biten olaylardan ders çıkarma, geçmişe bakarak geleceğe dönük planlar yapma, hoşça vakit geçirme ve en önemlisi nesillere millî bilinç aşılama işlevlerini yüklemek üzere romanlarını kaleme alır.

Bununla beraber yazar tarih konulu romanlarında ideolojik bir tutum içinde olmamaya, elinden geldiğince nesnel bir tutum sergilemeye çalışır. Onun eserlerindeki ideolojik kimi çıkarımlar göz ardı edilemez ancak, bu ideolojik çıkarımlar yazarın temel gayesi olmaktan çok, tarihsel gerçekliğin bir sonucudur. Ona göre tarihî romanın değeri gerçek ve bu gerçeğin anlatılması sonucunda ortaya

---

Civarında Ermeni Tedhişi, Kars, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, 2005, 144 s.; Nihat Çetinkaya, **İğdir Tarihi**, İstanbul, Türk Dünyasını Araştırmaları Vakfı Yayınları, 1996, 402 s.

²⁶ Yavuz, a.g.g.

²⁷ Yavuz, a.g.g.

çıkan sanatsallıkla ölçülür. Tarihî roman yazarı tarihte olmamış bir olayı eserinde konu edinemez.

“Dünya, âlem biliyor ki komünizmin en büyük zulmü en acımasız sömürüsü Türk coğrafyasında gerçekleşmiştir. Bunu bilmek için komünist karşıtı olmaya gerek yoktur. Bunu bilmemek hele bir Türk olarak bilmemek gafletle, cehaletle izah edilemez. Asıl bu sömürüyü, zulmü bilmemek veya bilerek göz ardı etmek ideolojik bir tavırdır. Cengiz Aytmatov’un “Gün Uzar Yüzyıl Olur”²⁸ adlı eserindeki “Mankurtluk”. Dünün kızıl Mankurtluğunu yapan kişiler bu gün “Amerikan Mankurtluğunu yapıyorlar.”²⁹

Bu gibi sebeplerden dolayı eserlerinde Türk insanının kahramanlığı, fedakârlığı, vatan, millet ve insan sevgisinin yanında uğradığı zulümler, katliamlara maruz kalışı işlenmiştir. Eserlerinde göze çarpan diğer bir konu ise yazarın bu olayları anlatırken nesnel bir tutum sergilemesidir. Türk insanının insanî meziyetlerinin yanında az da olsa gafillliği, cehaleti ve düşmanını dost bilen işbirlikçi zihniyetin anlatımı Oğuz’un bu tutumunun göstergesidir.

Ayrıca yazar tarihi çok sever ve çocukluğundan itibaren tarihe ilgi duyar. Milletimizin başına gelen bu acı olaylar yazarı çok etkiler ve bu olayları anlatma, iletme isteği kendisinde belirir. Yazara göre sonuçta bu olaylar hakkında eserler verebilmek için de iyi bir yazar olmak gerekir. Oğuz yazmaya daha ortaokul yıllarından karar verdiğini belirtir. O yıllarda Servet isimli bir arkadaşıyla sözleşen Oğuz, sözleşmeye göre iyi bir tarihçi; Servet ise iyi bir edebiyatçı olacaktır ve eserlerinde “önce evin içi” diyerek kendi yörelerinde Türk milletinin uğradığı zulüm ve acıları anlatacaklardır.³⁰

Oğuz’un üniversitede gördüğü tarih öğrenimi de çocukluk yıllarında büyüklerinden dinlediği anı ve hatıraların yanında ele aldığı konuları etkiler. Bu durum eserlerinde açıkça göze çarpar. Romanlarda işlenen tarihî olayların tarihin gerçek seyrine ters düşmediği görülür. Bu eğitim onun, eserlerini sağlam ve gerçek bir zemine oturtmasını, özellikle tarihî romana yönelmesini sağlamıştır.

²⁸ Cengiz Aytmatov, **Gün Uzar Yüzyıl Olur**, İstanbul, Cem Yayınevi, (t.y.), 347 s. (A.Y.)

²⁹ Yavuz, a.g.g.

³⁰ Yavuz, a.g.g.

“Tarihçi yönüm, eserlerimin iskeletini oluşturmuştur diyebilirim. Edebî eserlerimin özü tarihi olaylar olduğu için, tarihçi yönüm eserlerime ağırlıklı bir şekilde yansımıştır. Doğal olan da budur.”³¹

Roman ve şiir yazarlığının yanında piyes yazarlığı da yapan yazarın aynı adı taşıyan romanından uyarladığı *“İlk Hançer”*(1982) ve bir diğer piyesi *“Namussuzun Namusu”*(1986) her hangi bir yerde yayımlanmamış ve oynanmamıştır. *“Namussuzun Namusu”* adlı piyesinde genel olarak Kazım Karabekir Paşa’nın, Mustafa Kemal’in başlattığı Millî Mücadeleye olan desteği, Doğu’da yaşanan Ermeni olayları ve Kars’ın kurtuluşu gibi olaylar işlenmiştir. Bu piyesinde yazarın, Karabekir Paşa’nın yazdığı *“İstiklal Harbimiz”* adlı eserinden geniş ölçüde yararlandığı dikkati çeker. Bu sebeple piyes, daha çok tarihî bir kaynak özelliğinde tertip edilmiştir. Müslüm Oğuz, piyeslerine de tarihî romana yüklediği görev ve sorumluluğu yükler.

Oğuz’un edebî kişiliğinin oluşmasında ikinci sebep ise onun çocukluğunun kırsal kesimde geçmesi ve adeta tabiatın kucağında büyümesidir. O yıllarda yazar kuzu çobanlığı yapar, merada, dağda, dere kenarlarında çiçekleri, kuşları, böcekleri izler, toprakla içli dışlı olur. Bu durum onda derin bir duygu yoğunluğu meydana getirir. Köy insanının tabiatla olan sıkı bağı bilinmektedir. İlk şiir denemelerinde de bundan geniş şekilde faydalanır.

Bu durumu yazar; *“Tabiatla haşır neşir olan duygularımı tarihî olayların beslemesi beni daha da duyarlı bir hale getirdi. Böylece bir yazar için gerekli olan zemin de hazırlanmış oldu. Koyunlarım, kuzularım, gökyüzündeki yıldızlarım, çiçeklerim, böceklerim, yalın ayaklı çobanlığım edebî yönümü şekillendirdi.”³²* sözleriyle açıklar.

Yazarın bu özelliği eserlerinde açık bir şekilde göze çarpar.

“Kaval çalan çoban da her kimse yaman çalıyordu. Tam zamanını bulmuştu sanki mübarek adam. Ömründe insanın yüreğini bu derece titreten, gönlüne hüznü yağdıran bir kaval sesi daha duymamıştı. “bu çobanın derdi büyük olmalı” diye geçirdi içinden. “Ancak dertli biri böyle çalabilir kavalı.” Bakışlarını bulutlara asılı kalan akşam güneşinin kızıl ışıklarından çevirerek sesin geldiği yöne doğru kaydırıldı.”³³

³¹ Yavuz, a.g.g.

³² Yavuz, a.g.g.

³³ Müslüm Oğuz, **Nisan Ağlar Mayıs**a, Şafak Matbaacılık, 1991, s.3

Özellikle eserlerde yapılan doğa tasvirleri, köy yerleşimi anlatımı okurun gözünde anlatılan coğrafyayı canlandırır.

“Nisanın ilk Cuma’sıydı. Bahar kendine has güzelliğini yavaş yavaş ortalığa seriyordu. Kışın kalın buzları çözülmeye, yüksekliği metreleri bulan karlar erimeye başlamıştı. Meyve ağaçlarının tomurcukları yer yer patlamış, güzel çiçekler tek tek yüzlerini gösteriyorlardı.”³⁴

“Geniş bir ovanın ortasında kurulan çiftliğin güneyinde sıralanan karlı dağlar, fırtına tarafından dövülüyor, kara boğuluyordu. Yüce dağların, göklere yükseldiği, akarsuların çağlayarak aktığı, ormanların bulutlara dayandığı, Allah’a inanan insanların yaşadığı bu şirin Türk yurdu tehlikede idi demek ki!”³⁵

Yazarın sanatçı kimliğinin oluşmasında rol oynayan üçüncü faktör ise Türk ulusunun Orta Asya’dan Anadolu’ya taşıdığı zengin sözlü edebiyat ve halk âşıklığı geleneğidir. Yazarın doğduğu çevrede özellikle Kars, Ardahan ve Iğdır yöreleri bu geleneğin canlı olarak yaşandığı, yaşatıldığı bölgelerimizdendir. Yazar Müslüm Oğuz’un edebî oluşumunda bu geleneğin payı büyüktür. Bu gelenek bu gün kentleşme, kültürel yozlaşma ve ilgisizlik sebebiyle kaybolmak üzeredir. Oğuz eserlerinde âşık edebiyatı şiirlerinden alıntılar yaparak hem kendisi üzerinde bu geleneğin etkisini gösterir hem de bu geleneği canlı ve hatırd tutmak amacıyla katkıda bulunur.

Yazarın çocukluk döneminde televizyon, bilgisayar, radyo gibi araç ve gereçler yoktur. Bu yüzden insan ilişkileri o dönemde daha sıcak, daha samimidir. Yani aile bireyleri, komşular, köylüler arasına bu gibi araçlar girmemiştir. Bu yüzden o yıllarda köy insanı boş zamanlarında çeşitli sohbet meclisleri düzenleyerek, hem uzun kış gecelerini geçirirler hem de sosyal ve kültürel faaliyet göstererek halk kültürünü canlı tutarlar.

Bu sohbetlerin konusunu savaş hatıraları, halk hikâyeleri, dönemin sosyal, siyasal ve ekonomik olayları teşkil etmektedir. Bu gecelerin vazgeçilmez eğlencesi ise halk âşıklarının saz eşliğinde tertipledikleri halk âşıkları meclisleridir. Yazar âşık edebiyatının çeşitli şiir türlerini(atışma, koşma, koçaklama, güzelleme) ve günlerce süren hikâyelerini(Yanık Kerem, Koçak Nebi, Kiziroğlu, Köroğlu) dinleyerek büyümüştür.

³⁴ Müslüm Oğuz, **Nisan Ağlar Mayıs**, Manisa, Şafak Matbaacılık, 1991, s.133

³⁵ Müslüm Oğuz, **Kan Yolları Kapadı**, İstanbul, Fatih Yayınevi, 1981, s.9

“Bizim çocukluğumuzda radyo, televizyon gibi şeyler olmadığından boş zamanlar sohbetlerle geçirilirdi. Savaş hatıraları, hikâyeler anlatılır, âşıklar dinlenirdi. Ben de bu sohbetleri, hikâyeleri, halk âşıklarını dinleyerek büyüdüm.”³⁶

Yazarın çocukluk yıllarında kazandığı bu kültürel ve şiirsel birikim, eserlerine geniş ölçüde yansır. Örneğin Nisan Ağlar Mayıs’a romanındaki olay örgüsünde geçen âşık Hasan ve âşık Maksut’un aralarındaki atışma yazarın çocukluk döneminde dinlediği âşık atışmalarının bir yansımasıdır.

“Âşık Hasan sazın tellerine dokundu;

Âdem babamızdır, Havva anamız,
Hakkın yolunda bir olsun insanlar!
Kiminin rengi kara, kiminin ak,
Huzurunuzda bütün insanlar bir olsun!”

“Aldı âşık Maksut;

Selam var Kıyımlıdan gardaşına,
Selam gelip gardaş Azerbaycan’dan,
Selam Türkistan’dan Anadolu’ya
Gönülden bütün Türkler bir olsun!”

“Aldı âşık Maksut;

Görölmüş mü mertle namert bir olsun?
Mertlik Türklüğün başında altın taç!
Namertlik kâfirin başında paslı saç!
Şimdi namertle mert nasıl bir olsun?”

“Aldı âşık Maksut;

Renk renk yaratmış gülleri bir Allah
Onu tanımada insanlar bir olsun.
Zengini, yoksulu, kulu paşası
Gönül almada insanlar bir olsun”

“Aldı Âşık Hasan;

Ermeni, Rumu, Rus’u İngiliz’i
Hepsi batulda birdir, bir olsun!
İslam’da şereflenip nurlandı Türk
Putu tapanlarla nasıl bir olsun?”

“Aldı âşık Hasan;

Haça tapan Moskof ayısı, hınzır!
Bunlarla bir olan ala hınzır!
Türk gökte kartal, bozkırda bozkurt!
Bozkurtla hınzır nasıl bir olsun?”

(Nisan Ağlar Mayıs’a, s.17-18-19)

Oğuz, romanlarında atışmaların yanında âşık tarzı halk türkülerine de yer verir.

“Gazamet istidi yatabilmirem
Ayakta kandalak kaçabilmirem
Açar Urus’tadır açabilmirem
Menim bu günümde gelesen Nebi
Gazamet dalını delesen Nebi..

Nebi’nin atlısı ellidir beşti,

Gazamet dalında gizlendim yattım
Goburnat gelende sıçradım kalktım
Aynalı tüfengi doldurdum attım
Koy mene desinler ay kaçak Nebi
Avradı özünden ay koçak Nebi
Bozat, seni baş tavlada bağlaram

³⁶ Yavuz, a.g.g.

*Kırk güzel içinde Hacer'i seçti,
Gülle Urus'un böğrünü deşti,
Koy mene desinler ay açak Nebi
Avradı özünden ay koçak Nebi..*

*Eğer meni bu vartadan kurtarasan
Ayağına altın, gümüş nallaram
Koy mene desinler ay açak Nebi
Avradı özünden ay koçak Nebi"*

(Nisan Ağlar Mayıs, s.39)

Yukarıdaki dizelerde zengin halk edebiyatı kültüründen faydalanan yazar, eserinin olay örgüsünde bunu kullanarak anlatımını daha çekici kılmayı ve zenginleştirmeyi amaçlamış olmalıdır.

Müslüm Oğuz, romanlarında halk kültürüne, adet gelenek ve göreneklerine de yer verir. Bu tutumuyla kendisi de Azeri kökenli olan yazar, geniş halk kültürü bilgisini göstermesinin yanında Azeri Türklerinin de gelenek ve göreneklerini eserlerinde işleyerek onları okuruna tanıtır.

Yazarın şiir denemeleri olmuştur. Oğuz tarihî olayları şiirle anlatmaya çalışmış daha sonra romana yönelmiş, şiiri roman içinde vermeye çalışmıştır. Oğuz şiire de ilgi duymaktadır fakat anlatmak istediği olaylara roman türünün ve tarihî romanın daha çok imkân verdiğini düşünerek roman türüne yönelmiştir. Nesrin verdiği tüm imkânlardan faydalanarak anlatı ihtiyacı duyduğu olayları, mesajları okuruna iletmek üzere eserlerini kaleme almıştır. Buna karşın eserlerinde kendi şiirlerinden örnekler de sunan yazarın kendisi romanın olay örgüsünde ve itibarî âlemde "Şair Dadaş-Çulsuz Şair" karakteriyle vücut bulur. "Nisan Ağlar Mayıs" da şairlik yönü ağır basan bu roman kişisi, aslında Müslüm Oğuz'un ta kendisidir.³⁷

Şiirin anlam derinliğinden faydalanan yazar okuruna anlatmak istediği olayı düz yazının yanında nazmın da imkânlarından faydalanarak sunmak istemiş ve eserlerine ayrı bir zenginlik katmıştır.

*"Akıl almaz senin işine ey felek!
Vatan uğrunda bir yetim sırtından vurulur,
Çulsuz şair onu beklerken gözleri elek,
Sofrasına vatanının hep hainler kurulur!"*

*"Oyun oynarken oyuna gelecek!
İp bende derken boynuna geçecek
Seyrederken üzgün, Halil Paşa,
Zincire vuruluşunu Azerbaycan'ın,
Sonunda bir acı günaha girecek.."*

(Nisan Ağlar Mayıs, s.111)

(Nisan Ağlar Mayıs, s.120)

Diğer bir dizede Çulsuz Şair, Azeri Türklerine Rusların bakış açısını dile getiriyor ve Rusların ağzından Türklere yapılması gerekeni özetler.

³⁷ Müslüm Oğuz'la 26 Nisan 2008'te Manisa'daki evinde yaptığımız görüşme.

*“Kazan’ı aldı İvan,
Dağıldı artık yuvan.
Ey sahipsiz Kazanlı,
Elinden gitti vatan..”*

(İlk Hançer, s.94)

Müslüm Oğuz, kendi şiirlerinin yanı sıra, Azerbaycan şairlerinin şiirlerinden de alıntılar yapmıştır. Bu tutumunda Azerbaycan şiirine ve şairlerine duyduğu yakın ilgi etkili olmuştur. Yazar, yaptığımız görüşmede Azerbaycan sahası Türk edebiyatında Hüseyin Şehriyar, Bahtiyar Vahapzade, Ahmet Cevat, Hüseyin Cavit, Ahundzâde, Nebi Hazri, Ali Rıza ve Abbas Sıhhat gibi isimlerin şiirlerini sevdiğini ve bu sebeple romanlarına alıntı yaptığını vurgulamıştır. Ayrıca bu isimlerden Hüseyin Cavid, Abbas Sıhhat, Ahundzâde, Ahmet Cevat ve Mehmet Hadi aynı zamanda roman dünyasının kişiler ekseninde kendilerine yer bulmuşlardır.

*“Her kimin kalbi, ya vicdanı değildir satlık,
Her kimin taş gibi yoktur yüreğinde katılık,
Derdine kalmağı daim özüne borç sansın.
Vatan uğrunda gerek şahs fedakâr olsun,
Böyle mevsimde yatan kimselere ar olsun.
Ya er ol ortaya çık, gel kömek et gardaşına
Ya gidip evde otur, hem de leçek sal başına.”*

(Abbas Sıhhat, Nisan Ağlar Mayıs, s.83)

*“Bir nişan almaklık için satmayın bu milleti,
Milletin, milliyetin hiç yok mu sizde gayreti?”*

(Mehmet Hadi, Nisan Ağlar Mayıs, s.84)

*“Hanı yaz mevsimi gülüm, çiçeğim,
Tez düştü yurduma hazan ay eller.
Men yaza bilmedim ellerim bağlı,
Yok mu bir derdimi yazan ay eller..”*
(Ahmet Cevat, Kan Yolları Kapadı, s.5)

*“Dost elinden esen yeller
Bana şiir...selam söylesin.
Olsun bizim bütün eller
Kurban Türk’ün bayrağına”*
(Ahmet Cevat, Kan Yolları Kapadı, s.4)

“Yemem yemeğini düşmanı dost bilenin!”

*İçmem suyunu düşmana kucak açanın!
Sokarsam kaşığımy tabağa ağı dolsun,
İçersem suyunu bardağım ağı dolsun!”*

(Ahundzâde, Nisan Ağlar Mayıs, s.85)

Bizim edebiyatımızda da yakından tanınan ve “Çırpınırdın Karadeniz” şiiriyle bilinen ve aynı zamanda büyük bir Türk milliyetçisi olan Azeri şair Ahmet Cevat’ın şiirlerine yazar ayrı bir önem verir ve romanının ismini de onun bir şiirinden esinlenerek seçer.

*“Men her gelen bir Mayıs,
Pek çok ümitler bağlaram.
Her gelecek Mayıs için,
Nisan ağlar, men ağlaram...”*

(Ahmet Cevat, Nisan Ağlar Mayıs, s.221)

Şair Ahmet Cevat, olay örgüsünde bir başka şiirinde okurlara şöyle seslenir:

<i>“Sorarlara, ben bu yurdun Anlatayım nesiyim; Ben çiğnenen bir ülkenin Hak bağırın sesiyim</i>	<i>Doğranmış ellerinde Kırık kılınç kabzesi Boğulmuştu göksünde Yiğitlerin son sesi.</i>
<i>Sordum garip minareden; Akşam olmuş ezan hanı? Baykuş konmuş minberlere, Diyen hanı, duyan hanı?</i>	<i>Askersiz kumandanlar Kırıp attı yayını. Felek dönderdi zehre Bu ülkenin payını”</i>

(Nisan Ağlar Mayıs, s.161)

Yazar, romanına aldığı kendi şiirlerini ve diğer Azeri şairlerin şiirlerini romanın olay örgüsünden bağımsız kullanmaz. Verilen şiirler romanın olay örgüsüyle doğrudan alakalıdır. Yukarıdaki şiirler anlatılan olaya göre vatan sevgisi, yiğitlik, mertlik, milliyetçilik ve ihanet temalarını taşır. Bununla yazar romanda anlattığı olayı pekiştirmiş olur.

Yazarın edebî ve fikrî dünyası gelişirken Türkiye karışık bir dönemden geçmektedir. Yazarın edebî dönemi ve düşünceleri oluşurken siyasî ortam çok gergin, ideolojik mücadeleler hararetli, müsamahasız, baskılı olduğu için sosyal ortamlar da aynı hengâme, gürültü, çekişme, hoşgörüsüzlük ve kavgalardan nasibini alır. Komünist hareketler Rusya ve Çin'e bağlılığın karanlığında ülkenin geleceğini tehlikeye düşürürken veya Oğuz'a öyle gelirken, sağ kesim de ülkenin sahipsizliğinden tedirgin, üzgün ve ümitsiz bir durumdadır. Sağ kesim özellikle Türkçüler, artık kavgaya dönüşen ideolojik çekişmelerde "Rus ordusuna selam dur, Türk ordusunu sırtından vur!" ya da "Faşist ordu! Kahrolsun Türkiye" diyen komünist militanların namlularına hedef olur. Esir Türklerin derdini kendilerine dert edinen Türkçüler, Türk dünyasına zulmeden³⁸ Rusya ve Çin'in politikalarını benimsemiş kişilerce hücumla, baskıya, kıyıma uğrarlar.³⁹

Yazarın özellikle fikrî dünyası bu sosyal ve siyasî çevrenin hüküm sürdüğü bir zaman ve mekânda oluşur ve şekillenir.

Müslüm Oğuz'a göre edebiyat bir milletin hayatıdır. Milletin varlığının tescilidir. Edebiyatı olmayan bir millet zaten millet sayılamaz. Oğuz'a göre "biz tarih yapmışız fakat yazmamışız" sözü ne kadar doğruysa edebiyat alanındaki eksikliklerimiz de o kadar doğrudur.

Edebiyat tarihçisi Nihad Sami Banarlı, bu durumun nedenini biraz da iyimser bir tavırla, "*Türk milletinin destanlar yaratmaktan, destanlar yazmaya vakit bulamadığı*"⁴⁰ şeklinde açıklamaya çalışır. Yani tarihe nasıl yön vermişsek yaşayış olarak, kültürel olarak, insan sevgisi olarak, adalet olarak, hayat felsefesi olarak da insanlığa yön vermişiz fakat kendimizi anlatamamışız. Dünyada mevcut edebî türlerin her sahasına kaynaklık edecek yaşantımız ve örneklerimiz vardır. Amerika'nın sadece iki yüz elli yıllık tarihi sayısız gasp, soykırım ve sömürü üzerine kurulu bir zaman dilimi olmasına rağmen edebiyat dünyasında verilen yalan, propaganda dolu eserler sayısızdır. Fakat bizim tarihimiz, binlerce yıllık dünya maceramız sayısız savaşlarla, muhteşem zaferlerle, altın yıllarla ve bunun yanında acılarıyla, sıkıntılarla, soykırımlarla, ezilmekle, belli zaman aralıklarında esaretle dolu olmasına rağmen bu gibi olayları eserlerimizde işleyememişiz. Çanakkale Savaşları dünyayı değiştiren, dünya siyasî hayatının gidişatını değiştirecek kadar önemli bir

³⁸ bk. Bedîî Faik, **Rusya'dan...**, İstanbul, Hüsnütübaî Matbaası, 1968, 152 s.

³⁹ Yavuz, a.g.g.

⁴⁰ Bekir Oğuzbaşaran, "Edebiyatımızda Çanakkale", **Türk Edebiyatı**, Sayı:221, (Mart 1992), s.15

olaydır fakat Çanakkale’yi anlatan ilk roman, tarihî romancı M. Necati Sepetçioğlu bu savaştan yaklaşık yetmiş beş yıl sonra kaleme alınabilmiştir.⁴¹

Yazara göre Cumhuriyet’in ilanından sonra geçmişle olan bağları gericilik, irticacılık diye niteleyen ve yenileşmeyi yanlış anlayan ve anlatan bazı çevreler, Cumhuriyet öncesi edebiyatımızla sonrasını ayırmak istemiştir. Bu sebeple bu dönemde roman, şiir, tiyatro, hikâye gibi edebî türlerin gelişimi engellenmiştir. Oğuz’a göre bu dönem sanatçı ve aydınları eskinin birikiminden beslenerek buldukları seviyeye gelmişlerdir. Cumhuriyet öncesinde eserler veren yazarlarımız Yakup Kadri, Hüseyin Rahmi, Peyami Safa gibi isimler Cumhuriyet döneminde de eserlerini vermeye devam etmişlerdir. Gerek Türk edebiyatında olsun gerek Türk tarihinde olsun bu gibi kesin çizgilerle dönemleri sınırlamalar, geçmişi yok saymalar kültürel ve millî kimliğimize zarar verir.⁴²

“Edebiyatımızdaki bütün edebî türler toplumumuzun gelişmesi, aydınlanması, cehalet ve bağınazlığın yok edilmesi için kullanılmalı ve Türk toplumunu anlatmalıdır. Burada sanat yapmak da önemlidir fakat asıl amaç bu olmalıdır. Yoksa salt toplumu anlatan sanatsız yazılar düz yazıdan öteye geçmez. Dengeyi iyi hesaplamak gerekir. Türk yazarı mensubu olduğu milletin dertlerini, sıkıntılarını dile getirmelidir.”⁴³ diyen Müslüm Oğuz, sanatın toplum yararına kullanılması görüşünü benimser.

Yazarın özellikle üç romanında Azerbaycan Türklerinin çektikleri sıkıntıları, uğradıkları zulüm ve haksızlıkları, kahramanlıkları, vatanseverlikleri, yiğitlikleri dile getirilmiştir. Bu durumun sebebini de yazar şu şekilde açıklar:

“ “Ot, öz kökü üstünde biter” diye bir atasözümüz var. Benim için Balkan Türklerinin, Irak Türkmenlerinin, Kırım, Türkistan Türklerinin çektiği acı sonucu yüreğimde hissettiğim acı, Azerbaycan’dan az veya çok değildir. Yani yeryüzüne dağılmış her bir Türk boyu kökü bir özü bir ağacın dalları misali. Ama Azeri kökenli olmam, acular yaşamış bir coğrafyada doğmam ve bu acıları daha derinden duymam sebebiyle öncelikle Azerbaycan’ı ele almak istedim. Fakat bunun yanında sırf Azeri Türklerini anlattığım da söylenemez. Örneğin bir başka tarihî roman “İlk Hançer”

⁴¹ Azer Yavuz, M. Necati Sepetçioğlu’nun “...Ve Çanakkale I-II-III” Romanlarının İncelenmesi, Kars, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı Seminer Çalışması, 2007, s.15

⁴² Yavuz, a.g.g.

⁴³ Yavuz, a.g.g.

de Kazan Türklerinin acuları, hüznüleri ele alınmıştır. Bugün Azerbaycan'ı anlatmaya çalıştım, yarın nasipse Kırım'ı, Balkan'ı ardından Doğu Türkistan'ı..."⁴⁴

Romanlarında Azeri Türklerinin dramını anlatmaya çalışan Oğuz'a göre bunun nedenleri arasında kendisinin de Azeri kökenli olmasının yanı sıra Azerbaycan'la Anadolu Türkleri arasında eskiden beri devam eden yakınlık ve sevgi etkili olmuştur. Bu yüzden o dönemde Anadolu ve Azerbaycan Türkleri ilişkilerini "Nisan Ağlar Mayıs" adlı romanda işlemiştir.

*"Osmanlı döneminde Anadolu ve Azerbaycan'ın yakın ilişkileri vardı. Nuri Paşa, Halil Paşa komutasında Anadolu evlatları Bakü'yü Rus ve İngilizlerin işgalinden canlarını vererek kurtardılar. Osmanlı çöküş döneminde, Anadolu kan ağlarken bile kardeş Azerbaycan'ın yardımına askerini gönderirken, şair Ahmed Cevad'da yüreğiyle Kafkaslardan Anadolu'ya uçuyor ve "Çırpınırdın Karadeniz bakıp Türk'ün bayrağına" şiirini dile getiriyordu."*⁴⁵

*"Ben rahmetli Elçibey gibi yeryüzünde bulunan bütün Türklerin sosyal, siyasî, ekonomik ve kültürel birliğine gönül vermiş bir Türk evladım."*⁴⁶ diyen Oğuz'a göre Avrupa ülkeleri Avrupa birliğini oluşturmuşken, Amerika birliğini kurmuşken, Arap devletleri birliğini gerçekleştirmişken dört yüz milyonluk Türk dünyası hala bir araya gelememiştir.

Bu birliği hayatı boyunca bir gaye edinen Oğuz'a göre Demirperde yıkılıp, Sovyetler tarihe karışmış olmasına, Asya ve Kafkasya Türklerinin hürriyetlerine kavuşmuş olmasına rağmen siyasî ve sosyal manada pek çok şey yapılamadığı gibi edebî alanda da henüz ideal olan, ya da olması gerekenler yapılabilmemiş değildir. Hala bir alfabe birliği sağlanamamıştır. Bizim onlardan, onların bizden haberleri yoktur.

Oğuz'a göre İsmail Gasprıralı'nın "dilde, fikirde, işte birlik" ülküsü için en uygun zamanlar, fırsatlar neredeyse kaçırılmak üzeredir. *"Onları yine Rusya gibi devletlerin kucağına itiyoruz. Burada vebalin çoğu da bizimdir. Biz bir türlü kendi iç çekişmelerimizden kurtulup dışa, Türk dünyasına açılmıyoruz."*⁴⁷ diyen Oğuz'a göre şimdiye kadar yapılanlar daha çok gezilerden, nutuklardan, göz boyayıcı görüşmelerden ibaret olmuştur. Ayrıca Türkiye'de Türk birliği için çalışan insanların bazı çevrelerce "faşist, ırkçı, gerici" diye nitelendirilmesi bu fırsatı değerlendirmemize darbe vurmaktadır. Türk dünyasıyla ilgili yapılamayanlar edebî

⁴⁴ Yavuz, a.g.g.

⁴⁵ Yavuz, a.g.g.

⁴⁶ Yavuz, a.g.g.

⁴⁷ Yavuz, a.g.g.

alandan değil siyasî alanda da elzemdir. Çağımızın büyük Türk milliyetçisi ve devlet adamı rahmetli Elçibey'in dediği gibi nasıl bir Avrupa, Arap, Amerika birliği varsa Bağımsız Türk Devletleri ve birliği de bu gün yeryüzünde olmalıdır.

Yazar eserlerinde genellikle tarihî olayları işlemlerini kendince eksiklik olarak görüyor fakat bu bir eksiklik sayılmasa gerek. Tarihî romanlarda tarihî kişiliklerin insanî, beşerî yönleri ayrıntılı olarak ortaya konur. Sevinçleri, korkuları, zaafı, güçleri, kusurları, huyları, karakterleri canlı bir biçimde sunulur. Tarih biliminde, genel olan ve ana hatları üzerinde yoğunlaşırken tarihî romanda ayrıntılar üzerinde daha fazla durulur. Tarihî dönem ya da kişilikler ayrıntılar içinde daha canlı bir biçimde sunulur. Bir tarih romancısı, yalnızca hayal gücüne güvenmemeli, aynı zamanda yazacağı dönemi en ince ayrıntılarına kadar incelemeli ve bu dönemi tarihin akışı içindeki yerine oturtabilmelidir. Dönemin askerî, siyasî, idarî olduğu kadar sosyal, dinî, kültürel, felsefî boyutlarını da bilmek zorundadır.⁴⁸Bu yüzden tarihî roman gibi kurgulanması, gerçeğe bağlı kalması, objektif olması gereken kısaca yazılması zor olan bir türde nitelikli eserler veren bir romancı eksik sayılmasa gerek.

Bunun dışında yazarın aşağıya aldığımız görüşleri sadece tarihsel romana bağlı kalmadığını ve günümüzün sosyal ve edebiyat alanındaki sorunlarına da eğildiğini göstermektedir. Ayrıca yazarın günümüz Türkiye'sinde büyük bir sorun haline alan üniversitelerdeki başörtüsü yasağını anlattığı sosyolojik bir romanı "Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar(1998)"da sadece roman konularının tarihsel olaylarla sınırlı kalmadığını gösterir.

"Benim gençliğimde, edebî yönüm ve düşüncelerim oluşumunda etkili olan o zamanki soğuk savaşın, Demirperde esrarının, komünizm edebiyatının yerine 1990'larda Sovyetler Birliği'nin yıkılmasıyla bir değişim almış gibi görünüyor. İnsanların akıl karışıklığı, sistem karışıklıkları, globalizm falan derken edebiyat alanında da fluluk, sislilik görünüyor. Şimdi paparazziler, hayâ ve edepten uzak burjuvanın iğrenç ilişkileri ve yaşayışları edebiyat dünyasını, edebiyat oluşumunu grileştirmiş gibi görünüyor. Sermayenin gücü, küreselleşen dünyanın çobanı olan kapitalist güçlerin hegemonyası edebiyata da yansıyor. Televizyon ekranında magazin satan odaklar, gazete, dergi, kitap sayfelerinde de aynı rezaleti satıyorlar. Hani derler ya "ayinesi iştir kişinin lafa bakılmaz" galiba bizi insanımızın yaşayış

⁴⁸ Nurullah Çetin, "Tarihî Roman Kavramı Etrafında", *Esin Sanat*, Sayı:5, (Güz 2001), s.3

tarzı da edebiyatımızda ayinemiz olacak. Artık ortaya eser mi çıkar yoksa başka bir şey mi, tahmini zor olmasa gerek.”⁴⁹ gibi tespitlerde bulunan Oğuz’un toplumsal konulara ve şiire de merakı vardır.

Yazar Türkiye dışından biraz da içe, ülke sorunlarına yönelik yazma gereğinin farkında ve bilincindedir. *Genç Öğretmenin Acıları* (1978), *Önce Vatan Dediler*(1979), *Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar*(1998), gibi sosyal içerikli eserler, yazarın taşıdığı “*Türk yazarı, mensubu olduğu milletin dertlerini, sevinçlerini kısaca duygularını anlatmalıdır*”⁵⁰

Müslüm Oğuz, edebiyatımızda daha çok Necip Fazıl, Mehmet Akif ve Arif Nihat Asya’nın şairliğini ve şiirlerini beğendiğini belirtir. Romancılarımızdan ise Hüseyin Nihal Atsız ve Peyami Safa yazarın ilgisini çeker.⁵¹

Yazarın ilgi duyduğu ve beğendiği yazarların etkileri Oğuz’un eserlerinde göze çarpar. “*Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar*”da yazarın olay örgüsünde ayet ve hadislerden alıntılar yapması Mehmet Akif’in “*Safahat*”⁵²ının etkisini hissettirir. Oğuz’un romanlarında da Hüseyin Nihal Atsız’ın etkisi görülür. Özellikle romanın olay örgüsünün şair kişisi “Çulsuz Şair”, “*Bozkurtlar*”daki “Kara Ozan”la benzer özellikler gösterir. Yazarın, romanlarındaki Yüzbaşı Atabala(Nisan Ağlar Mayıs), Yüzbaşı Alp ve Teğmen Çaka(İlk Hançer) gibi kişilere çeşitli rütbelere vermesi de yine “*Bozkurtlar*”daki Yüzbaşı İşbara, Onbaşı Sançar, Yüzbaşı Böğü Alp gibi roman kişilerine verilen rütbelere benzerlikler göstermektedir.⁵³

---

⁴⁹ Yavuz, a.g.g.

⁵⁰ Yavuz, a.g.g.

⁵¹ Yavuz, a.g.g.

⁵² Şiirlerini yedi kitaptan oluşan “Safahat(Bölümler-safahalar)” adlı eserinde toplayan Mehmet Akif’in üçüncü kitabı 1913 yılında yayınlanan ve on manzumedden oluşan “Hakkın Sesleri” adını taşır. Bu kitapta bazı ayet ve hadislerin tefsirleri yapılır, karamsarlığın, çirkinliklerin, tembellik ve gafletin kötülüğü anlatılır ve birliğin, beraberliğin, iyiliğin önemi vurgulanır. bk. Mehmet Akif Ersoy, *Safahat*, İstanbul, Akvaryum Yayınevi, 2006, 510 s.

⁵³ Hüseyin Nihal Atsız, *Bozkurtların Ölümü*, İstanbul, İrfan Yayınevi, 1998, s.434

1.3. Eserleri

Müslüm Oğuz, daha çok tarihsel roman türünde eserler vermesinin yanında şiir ve hikâye denemelerinde de bulunmuş fakat romanın zengin ve geniş anlatı/ileti dünyası yazarı roman yazmaya sürüklemiştir. Şiir denemeleri de olan yazarın şiirleri yayımlanmamıştır. Bu şiirler romanda anlatılan olaylarla bağlantılı olarak olay örgüsü içinde verilmekle yetinilmiştir.

Müslüm Oğuz, Kars'ta görev yaptığı yıllarda Kars Halk Eğitimi Başkanlığı adına Gülistan(Ocak 1986) adlı bir dergi çıkarmıştır. Bu derginin ismi ikinci ve son sayısında İlimiz(Temmuz 1986) olarak değiştirilmiştir.⁵⁴ Oğuz'un, Doğuş Edebiyat(Kayseri), Tohum(İstanbul), Nesil(İstanbul), Nilüfer(Elazığ) adlı dergilerde ve Yeşil İğdir, Hüryurt(Kars), Hür Işık(Manisa) gibi gazetelerde de çeşitli yazıları yayımlanmıştır. Yazarın "*Genç Öğretmenin Acıları*" adlı romanı İstanbul'da çıkan Her Gün adlı gazetede tefrika olarak yayımlanmıştır.

1.3.1. Yayımlanmış Eserleri

Müslüm Oğuz'un tefrika ve kitap halinde yayımlanmış beş tane eseri vardır. Yazar, yazdığı şiirleri ise roman örgüsü içinde vermeyi uygun görmüştür.

1.3.1.1. Genç Öğretmenin Acıları

1978 yılında İstanbul'da Her Gün gazetesinde tefrika olarak yayımlanmış olan bu eserde dış güçlerin Türkiye üzerindeki oyunları, ülkedeki sağ-sol ayrışması roman tekniğiyle kurgulanır. İdeolojik kamplaşmaların anlatıldığı bu eser, sosyal bir içerik taşır. Kitap olarak yayımlanmamıştır.

1.3.1.2. Kan Yolları Kapadı

Daha sonra genişletilmiş baskısı "Nisan Ağlar Mayıs" adıyla yayımlanacak olan bu tarihî romanda 1918 yılında Mehmed Emin Resulzâde önderliğinde bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan'ın 1920'de Bolşevik Rusya tarafından işgali ve bu arada geçen trajik ve ibretlik olaylar konu edilir. Yazarın kitap olarak yayımlanan ilk eseridir.

(Kan Yolları Kapadı, Fatih Yayınevi, İstanbul, 1981, 135 s., I. Baskı)

---

⁵⁴ bk. Belge: XIV,XV,XVI

1.3.1.3. İlk Hançer

1983 yılında Kars'ta kaleme alınan ve 1985 yılında yayımlanarak, piyese de çevrilen bu tarihî romanda, 1546-1552 yıllarında küçük bir knezlikten(Prenslik) çarlığa geçen Ruslarla Kazan Türkleri arasında geçen mücadeleler, savaşlar ve entrikalar anlatılır. Eser, on altı bölümden meydana gelmektedir.

(İlk Hançer, Feryal Matbaacılık, Ankara, 1985, 94 s., I. Baskı)

1.3.1.4. Nisan Ağlar Mayıs

“*Kan Yolları Kapadı*”nın genişletilmiş şekli “*Nisan Ağlar Mayıs*”da Mayıs 1918’de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan’ın 28 Nisan 1920’de Kızıl Rus Ordusu tarafından işgaline kadar, Millî Müsavatçılarla Bolşevik rejimini benimseyen gafil ve çıkarıcı kişiliklerin mücadelesi ibretlik bir şekilde anlatılır. Ayrıca eserde işgalden sonra Kızıl Ordu’nun Azerbaycan’da giriştiği zulümlere ayrıntılı olarak yer verilir.

(Nisan Ağlar Mayıs, Şafak Matbaacılık, Manisa, 1991, 233 s., I. Baskı)

1.3.1.5. Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar

O dönem ve günümüz Türkiye’sinin toplumsal sorunlarının ve bu sorunların insanlar üzerindeki psikolojik etkisinin anlatıldığı bu eser, sosyolojik bir romandır. Üniversitelerde uygulanan başörtüsü yasağının üniversite gençleri üzerinde oluşturduğu olumsuzluk, öğrenciler arasında ki ayrışma ve bunun toplumsal etkileri roman kurgusu içinde anlatılır.

(Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar, Şafak Basım Yayın, Manisa, Eylül 1998, 262 s., I. Baskı)

1.3.2. Yayımlanmamış Eserleri

Müslüm Oğuz, emeklilik yıllarında da boş durmamış yazmaya, üretmeye devam etmiştir. Yazarın yayımlanmamış veya yayıma hazır eserleri vardır. Bu eserlerden “*İlk Hançer*” ve “*Namussuzun Namusu*” adlı piyeslerle “*Tek Başına*” adlı romanının tam metni elimizde mevcuttur. Böylece yazarın piyesleri üzerine de bir inceleme yapma imkânı bulacağız. Fakat “*Tek Başına*” adlı roman yayımda olduğu için herhangi bir incelemeye tabi tutmayacağız.

1.3.2.1. Romanları

1.3.2.1.1. Önce Vatan Dediler

Bu roman konu olarak 1970’li yıllarda Türkiye’de yaşanan iç çatışmaları, sağ-sol olaylarını ve bu olayların Türk toplumuna verdiği büyük zararı ele almıştır. Yazar genel olarak eserinde Türk insanının yabancı ideolojilere karşı duruşunu, Millî kimliğini korumada verdiği mücadeleyi anlatmaya çalışmıştır. Ayrıca Oğuz’un Türk gençliğinin kahramanlığını, vatan sevgisini işlediği bu eser sosyolojik bir romandır.

Bu romanıyla yazar, 1990 yılında “Yeni Düşünce Gazetesi”nin açmış olduğu “12 Eylül ve Ülkücüler” konulu Büyük Roman Yarışması’nda mansiyon(özendirme ve destekleme) ödülü kazanmıştır.⁵⁵

1.3.2.1.2. Tek Başına

“Nisan Ağlar Mayıs”ın ikinci cildi olarak tertiplenen ve ilk önce Ermenilerin Karabağ işgalini yaptığı zamana atfen “Ocak Ağlar Mayıs” adıyla düzenlenen bu eserin adı daha sonra “Tek Başına” olarak değiştirilmiştir.⁵⁶ Eserde Azerbaycan’ın 1920’de Ruslar tarafından işgali ile 1992 yılında Ebulfez Elçibey’in cumhurbaşkanı seçilişi arasındaki zaman ve olaylar konu alınmıştır.

Eserde Azerbaycan Türklerinin bağımsızlık yolunda iç ve dış düşmanlara karşı verdikleri şanlı mücadelenin tarihi anlatılır. Özellikle 1988-1992 yıllarında Ebulfez Elçibey’in ve Azeri Türklerinin Rus, Ermeni ve yerli işbirlikçilere karşı direnişi gözler önüne serilir. Azeri Türklerinin yakın tarihte uğradıkları Karabağ, Hocalı ve Bakü katliamlarına eserde geniş şekilde yer verilir. Yazımı biten eser yayıma hazırlanılmaktadır.

1.3.2.2. Piyesleri

1.3.2.2.1. İlk Hançer

Aynı adı taşıyan romandan piyese çevrilen bu eserde 1546-1552 yıllarında Kazan ve Kırım Hanlığı’nın yeni kurulan Rus çarlığına karşı verdikleri mücadele anlatılır. Bu piyeste, Kırım ve Kazan Türklerinin kahramanlığının, vatanseverliğinin anlatılmasının yanında özellikle işbirlikçi, gözünü dünya malı bürümüş bozuk karakterli kişilerin devleti zaafa uğratması ve milleti felakete götürmesi ders verici,

---

⁵⁵ bk. Belge: XIX,XX

⁵⁶ Yavuz, a.g.g.

ibretlik bir üslupla anlatılır. Bu piyeste anlatılan konu, kişiler, olaylar romanla birebir benzerlik gösterir.

1.3.2.2.2. Namussuzun Namusu

Piyes olarak tertiplenmiş olan bu eserde Müslüm Oğuz, genel olarak Kazım Karabekir Paşa'nın Doğu'da ve Millî Mücadele'de üstlendiği etkin rolü işlemiştir.

Eserde Mustafa Kemal'in Milli Mücadele'nin başına geçmesinde K.Karabekir Paşa'nın büyük rolü, o yıllarda ortaya çıkan manda ve himaye fikrinin Karabekir Paşa tarafından kesin ve sert bir şekilde reddedilmesi, Karabekir Paşa'nın milliyetçi karakteri, şehit çocukları ve yetimlere karşı olan ilgisi, Ermeni zulümleri, Kars'ın kurtuluşu ve orduyu terhis etmek üzere Erzurum'a gelen İngiliz Miralay(Albay) Ravlinson'u rehin alarak işgale boyun eğmemesi gibi tarihî olaylar ele alınmıştır. Kazım Karabekir Paşa'nın "*İstiklal Harbimiz*" adlı eserinden geniş şekilde yararlanılan bu eser tarihî bir kaynak niteliğindedir.

Yazarın, İlk Hançer isimli piyesi çeşitli okullarda sergilenmiştir; ancak romandan piyes formuna dönüştürülen eserin yayımlanmamış olması dikkat çekicidir. Diğer piyesi ise her hangi bir yerde oynanmamıştır. Her iki piyesin yazılı metinleri de yazardan temin edilmiş ve bunlardan Namussuzun Namusu adlı piyesi ayrıca incelemeye dâhil edilmiştir. İlk Hançer piyesi ise kurgusal açıdan aynı adlı romanından uyarılma olduğu için ayrı bir alt başlık dâhilinde incelemeye alınmamıştır.

**2.0. TARİHÎ ROMANCILIK AÇISINDAN MÜSLÜM OĞUZ'UN
TARİHÎ ROMANLARI**

2.0. Tarihî Romancılık Açısından Müslüm Oğuz'un Tarihî Romanları

Zevk alma, eğlendirme, çeşitli mesajlar üzerinde düşündürme, yeni ufuklara götürme, bilgi kazandırma, kendimizi ve çevremizi içinde bulabilme, nihayet dil zenginliği olabilme⁵⁷ özelliklerini bünyesinde taşıyan romanın bir türü de tarihî romandır.

Tarihî romanın tanımı birçok defalar yapılagelmiştir. Edebiyat lugatlarından A Dictionary of Literary Term'de "Historical novel(Tarihi roman)" başlığı altında tarihi roman şu şekilde tarif edilmektedir: "*Tarihi yeniden bina eden ve onu hayal olarak yeniden yaratan bir anlatım şeklidir. Karakterler tarihi olabilir veya hayali olarak ortaya çıkarılabilir. İyi bir tarihi roman yazarı seçtiği dönemin muhtemel durumlarını ortaya çıkarmaya çalışır.*" Türkiye'de tarihî roman üzerinde duran araştırmacılar da tarihî roman hakkında çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Mustafa Nihat Özön "*Türkçe'de Roman*" isimli eserinde tarihî romanı "*Geçmiş yıllarda oluyormuş gibi bir takım olaylar icat etmek bu olaylara çerçeve olarak bir çağın olaylarını ve yaşayışını vererek, hayali kahramanlara gerçek süsü vermek, böylelikle tarih ve romanın ayrı ayrı uyandıracağı ilgiyi sağlamak demek olan tarihî roman, romantizmin meydana getirip usul, kural ve geleneğini kurduğu bir gerçektir.*"⁵⁸ şeklinde tarif eder.

Tarihe ait, tarihle ilgili olan, yani şahidi olmadığımız ve geçmişte kalmış bir zaman dilimine ait unsurlar ve bilgiler için "tarihî" sıfatını kullanıyoruz. Tarihî olan gerçekten bulunmuş ve yaratılmış olandır. Tarih de bunları belgeleriyle bulmaya çalışır. Tarihî bilgi ve belgeleri kullanarak eser veren tarihçi ve romancı, bu bilgi ve belgeleri kullanırken değerlendirme ve seçme yapıyor, seçtiklerini sunuyor. Tarihçi bunu yaparken objektif olmak mecburiyetinde ve ancak gerçekten olmuş olayları yazmak durumundadır. Yazar yarın ve talih kavramlarına yer veremez.⁵⁹

Tarihte olmuş bir vakayı konu alan tarihçiye göre romancı daha hürdür. Romancı tarihçiden farklı olarak yarına bakış ve yarını müjdeleyiş şansına sahiptir. Romancının geleceğe bakışı sırasında talih ve ümidin insanı avutan, harekete geçiren, sarsan oyunlarından faydalanma hakkına sahipliği ile tarihçiden ayrılır.⁶⁰

⁵⁷ Sadık Kemal Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, Ankara, Ecdâd Yayınları, 1991, s.220

⁵⁸ Hülya Eraydın Argunşah, *Türk Edebiyatında Tarihi Roman*, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, 1990, s.10

⁵⁹ Nermin Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi, 1992, s.12

⁶⁰ Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, s.220

O halde tarihî roman; geçmişte belirli bir zaman diliminde olup bitmiş olayların, yaşantıların, belirgin dönemlerin, önemli kişilerin hayat hikâyelerinin, tarihi gerçekliğe bağlı kalınarak, romancı muhayyilesinde zenginleştirilip yeniden üretildiği metindir. Tarihî romanda olaylar ve kişiler tarihten alınır, ancak bunlar olduğu gibi nakledilmek yerine belli bir amaca göre yeniden düzenlenir, canlı yaşantı sahnesine dönüştürülerek sunulur.⁶¹

Roman konusunda araştırmalar yapan Taner Timur; 1870’lerde doğan romanımızın gerçek bir özgürlük ortamından yoksun olduğunu, o dönem romancılarının bundan şikâyet ettiklerinden bahisle, yine de romancılarımızın tarih ve toplum konularında eser veren yazarlarımıza göre daha özgür olduklarını söylüyor ve bunun sebebini şöyle açıklıyor:⁶²

“Bir tarihçi, yazdıkları gerçeklere çok aykırı da olsa, onların olup bitenlere uygun olduğunu savunmak zorundadır. Aksi takdirde kendi eserini bizzat kendisi mahkûm etmiş olur. Buna karşılık bir romancı, toplumsal evrimi tarihçiden çok daha gerçekçi bir biçimde çözümlerse bile, romanının bir hayal ürünü olduğunu ileri sürerek, kendini savunma mekanizmaları yaratabilir.”

Timur, tarihçinin romancıya göre olan bir başka avantajını şu şekilde vurguluyor:

“Tarihçiler ve kamu gözlemcileri eserlerini daha çok siyasal hayatla sınırlı tutarken, romancılarımız topluma daha geniş bir perspektiften bakabilmişler ve gerek örf ve adetlerdeki, gerekse Braudel’in “maddi uygarlık” dediği karmaşık bütünlükteki evrimi daha iyi tanımamıza yardımcı olmuşlardır.”

Konusunu tarihten alan romanlara tarihî roman denilmektedir. Tarihî romanların amacı, herhangi bir tarih dönemini konu alarak, bu konuyu sanatla süsleyerek sunmak değil, tarihte yaşanmış olaylar hakkında sebep-sonuç ilişkilerini kurarak mesajlar vermek, bunu yaparken de sağlam bir nesrin bütün özelliklerini sunmaktır. O milletin gelenek ve görenekleri, olaylara bakış açısı, ülküleri, iç ve dış meseleleri, olayların vuku bulduğu zamanki şartlar göz ardı edilmemeli, millî değer yargılarının gelecek nesillere aktarılması amaçlanmalıdır. Tarihî roman yazarı bu misyonu gerçekleştirebilmek için, tarihine, millî kültürüne vakıf olmalı, millî değerleri benimsemelidir. Kısaca tarihî roman özünü milli kültürden alır. Edebi

⁶¹ Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi**, s.223

⁶² Öztürk, **Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi**, s.12-13

sıfatını kazanmak isteyen tarihî romanlar, konu aldığı tarihî zamanın özelliklerini tam olarak açıklayabilmelidir. Amaç “bugüne geçmişte yaşanmışlar örnek gösterilerek, tecrübeler ışığında bir şeyler söylemek, insan şuuru denen kubbeye bir hoş sada bırakmaktır.” Diğer yandan sadece tarih romancısı değil, şahidi olduğumuz zamana ait roman yazarlar da, tarihî geçmişi, içtimaî gelişmeleri ve mensup olduğu millet ve diğer milletlerin beka kavgasındaki yerini bilmek zorundadır.⁶³

Tarihî roman yazarı tarihçiye göre daha hürdür. Tarihî roman yazarı tarihî bilgilerden, onları kronolojik olarak sıralamaktan çok, insan unsuruna önem vermesi gerektiği iddiasında bütün araştırmacılar birleşiyor. Tarihçinin, tarihte meydana gelmiş olaylara ağırlık vermesine karşılık, tarihî roman yazarı, muhayyilesini kullanarak insanların duygu, düşünce ve hayallerine özlem, ihtiras, ızdırıp ve öfkelerine yer vererek, bunların tarihte oluş hadiselerinin içine yerleştirir. Romancı belli bir hadiseyi ele alıp, onu ayrıntılı olarak işleyebileceği gibi, daha uzun süreli bir zaman dilimini de romanına konu alabilir. Sanatçı tarihte vuku bulmuş hadiseleri ele alırken, gerçekte yaşamış kişilerin yanı sıra, muhayyilesinin ürünü kişilere de yer verebilir. Çünkü romanda anlatılan itibari bir âlem, kişiler de gerçekten yaşamış olsalar bile itibari kişilerdir.⁶⁴

2.1. Dünya Edebiyatında Tarihî Roman

Tarihî roman türü, 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve kısa zamanda bütün Avrupa’yı kaplayan Romantizm akımının bir ürünüdür ve usul, kural ve gelenekleri bu akım tarafından ortaya konulmuştur.⁶⁵

1789 Fransız İhtilali’nden sonra ilim ve teknolojiye ortaya çıkan gelişmeler sonucu sanayileşmeye başlayan Avrupa’da, gitgide artan bir iş bölümü ve uzmanlaşma sonunda hayatın parçalanması kişileri yalnız bırakmıştır. Bu sebeple yalnızlık, acı çekme, toplumdan kaçış, geçmişteki mutlu günlere dönme isteği, ya da anılara sığınma romantik sanatçılarda görülen ortak özelliklerdir. Bu sanatçıların belirgin özelliği de buldukları durumlardan hoşnutsuzluklardır. Toplumun kalıplaşmış değer yargılarını kabul etmeyen romantik sanatçılar, geçmişi özlemişler, yalnız kaldıkları dünyada tabiata sığınmışlar ve dini duygular bu dönemde kuvvetlenmiştir. Alfred de Musset bu durumu “yüzyıl hastalığı” olarak adlandırmış

⁶³ Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, s.225

⁶⁴ Öztürk, *Tarihî Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.12

⁶⁵ Öztürk, *age*, s.13

ve sebebini sosyal şartlara bağlamıştır: “Eskiden ne varsa artık yok; ileride ne olacaksa, daha olmadı. Dertlerinizin sebebini başka yerde aramayın.”⁶⁶

Şahsi, dinî, hissî ve felsefî olma; insanlık, hürriyet, vatan hislerine bağlanma romantik edebiyatın muhtevasını meydana getirmektedir. Romantik devir kısa sürmesine rağmen toplum hayatında derin izler bırakmış ve etkisi uzun süre devam etmiştir. Hemen bütün araştırmacıların birleştiği gerçek şudur: Romantizmle ortaya çıkan en önemli görüş milliyetçilik fikridir. Edebiyatçılar, milletlere göre büyük farklar göstermişlerdir. Böylece millî tarih de önem kazanmış; edebiyatta tarihî piyes ve romanlara ehemmiyet verilmiştir. Milliyetçilik fikirlerinin gelişmesi, sanatçıların halk diliyle yazma istekleri sonucunda edebi diller gelişir ve milletlerin kendilerine ait bir edebiyatları vücuda gelir. Romantizmle birlikte edebiyatın sahası genişlemiş ve topluma yayılmıştır. Gazeteler ve edebi dergiler vasıtasıyla okuyucu kitlesi değişmiş, halk tabakasına hitap eden bir edebiyat türü ortaya çıkmıştır. Bu dönemde geçmiş yüzyıllara yönelik düşleri bir ölçüde somutlaştırmak, tarihin kesintisiz bir gelişim olduğuna inanılan bir dönemde, insanlığın gidişi konusunda düşlerde ve düşüncelerde beliren sorulara geçmişte yanıtlar aramak için de tarihsel roman ilginç bir araç olarak belirir.⁶⁷

Dünya edebiyatında ilk tarihî roman olarak 1814 yılında yayınlanan “*Waverley*” kabul edilmektedir. *Waverley*’in yazarı İskoçyalı romancı, şair ve tarihçi olan Sir Walter Scott’tır.(1771-1832) Bu eserin konusu İskoçya tarihinden alınan bir ayaklanmadır. Yazar eserlerinde ortaçağdan, kapitalist düzenin gelişimine kadar İskoçya, İngiltere ve Avrupa’daki feodal toplum yapısının canlı bir portresini çizmiştir. Daha sonra 1820’de Sir Walter Scott, İngiliz tarihini konu alan *Ivanhoe* ve *Kenilvorth*’ı kaleme aldı. Amerikalı James F. Cooper da bu türün ilk temsilcilerinden biri oldu. Cooper’ın Amerika’ya ilk gidenlerin yeni topraklara yerleşmeleri ve Kızılderililerle çatışmaları ve Scott’ın İskoç klanlarının tahribini konu alan romanları büyük çaplı sosyal değişimleri anlattılar.⁶⁸ Benzer şekilde İskoç-İngiliz yazar Robert Lois Stevenson(1850-1894) da *Hazine Adası*(1883) romantik serüven romanıyla ünlenmiştir. Fransa’da ise bu romanlar 1870’lerde yazılmaya başlandı.⁶⁹

⁶⁶ Öztürk, **Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi**, s.14

⁶⁷ Öztürk, **age**, s.14

⁶⁸ Ayfer Yılmaz, “Tarihî Roman Üzerine”, **Bilge**, Sayı:24, (Bahar 2000), s.46

⁶⁹ Bahri ATA, “Tarih Öğretiminde Bir Araç Olarak; Tarihî Roman”, **Türk Yurdu**, Sayı:153–154, (Mayıs-Haziran 2000), s.161

Tarihsel romanın temelini kuran Scott'ın şöhreti bütün Avrupa'ya yayılmıştır. Bu başarı, Avrupa'da birçok yazarın tarihi roman yazmayı denemesine yol açmıştır. Fransız Vigny'nin *Cing-Mars'ı*(1825), Victor Hugo'nun *Notre-Dame de Paris'i*(1831), Gogol'un *Tarass-Boulba'sı*(1834), İtalyan Manzoni'nin *Nişanlılar'ı*(1827), Alexandre Dumas'ın *Monte Cristo*(1845), *Üç Silahşörler*, *Siyah Lale'si*, Flaubert'in *Saloba'sı*(1862), Polonyalı Sienkiewicz'in *Quo Vadisi*(1895) bu eserlerden bazılarıdır.⁷⁰

Bunları takiben Hollanda'da Van Lenep(1802-1868), Macaristan'da Jokai(1825-1904), İspanya'da Pedro de Alarcon(1833-1891), İtalya'da Nievo(1831-1860), Almanya'da Willibald Alexis(1798-1871), Belçika'da Henri Conscience(1812-1883), Polonya'da Bronikowski(1783-1834) İsviçre'de Conrad Ferdinand Meyer(1825-1899) gibi yazarlar Avrupa'da ortaya çıkan diğer tarihî romancılar olmuşlardır.⁷¹

Tarihsel romanın çıkış yeri Avrupa'dır. Tarihsel romanların ortaya çıkışında Romantizm akımına bağlı olarak milliyetçilik duygusu, tarihî mistik havayı hissetme isteği ve insanların içinde bulunduğu yalnızlıktan, sıkıntıdan, zamanın içinde bulunduğu çirkinliklerden tarihin epik ve muhteşem günlerine kaçma istemi etkili olmuştur.

2.2. Türk Edebiyatında Tarihî Roman

Tarihî roman yazarları, milletlerinin bağımsızlık mücadelesine, milli birlik ve bütünlüğünü sağlamalarına, millî benliklerinin unutulmamasına katkıda bulunmuşlardır. Tarihî romanlar o milletin nereden gelip nereye gidebileceğini gösteren “kökü mazide olan atı” düşüncesini açıkça işleyen ibret alınacak eserlerdir. Bu yönüyle de tarih öğretiminde önemli bir araçtır. Tarihî romanlar özellikle düşman güçlerin hissedildiği, bağımsızlığın tehlikeye düştüğü zamanlarda ve kültür emperyalizmine maruz kalındığı zamanlarda ulusu ulus yapan değerleri vurgulamada büyük önem taşımaktadır. Tarihsel romanın bu özellikleri bu türün Türk edebiyatında ortaya çıkmasında ve gelişmesinde temel sebep olmuştur.

17. yüzyıldan beri Osmanlı İmparatorluğu'nun içeride ve dışarıda sarsıntılar geçirdiği ve durumunu kurtarmak için bir takım ıslahat ve inkılâp hareketlerine giriştiğini biliyoruz.18. yüzyılın başlarında Lale Devri ve aynı yüzyıl sonlarında III.

⁷⁰ Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.17

⁷¹ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.226

Selim devri, facia ile biten yenilik hareketlerine sahne olmuştur. 19. yüzyılın başlarında ise eski devrin başarısız ve acı tecrübelerine rağmen yenileşme ve Batılılaşma bir ölüm-kalım meselesi gibi ele alınmıştır. 1839’da ilan edilen Tanzimat Fermanı, Osmanlı’nın Batı’nın üstünlüğünü kabul ettiği resmi bir belgedir.⁷²

Yenileşme, her şeyden önce bir zihniyet meselesidir. Aydınlarımız, Batı’nın ilim ve teknikte üstünlüğünü kabul ederken, kültürümüzü ayakta tutmaya, Batı’nın üstünlüğü karşısında insanımızın aşağılık kompleksini yenmeye gayret etmişlerdir. Yazarlarımız, bir yandan Batılılaşmayı yanlış anlayan zihniyetle mücadele ederken, diğer yandan da doğruyu göstermeye gayret ederler. Yozlaşmış değerlerin yerine yenilerini yerleştirmeye çalışırlar. İşte karışıklıkların devam etmesi, dışta uğranılan acı yenilgiler üzerine yazarlarımız, geçmişin Batı’yı dize getiren zafer dolu günlerini özlemişlerdir. Bu da onları yeni kahraman tipleri yaratmaya yöneltmiştir. Bu noktada tarihî roman devreye girer. Övünecek bir mazinin sahibi olan milletler tarih şuurunun ışığı ile hallerini değerlendirip geleceği kurmayı başarabilirler. Türk mazisi de her zaman övüneceğimiz zaferlerle doludur. Dünyada pek çok yeniliğin öncüsü olan ve üç kıtada at koşturup zaferden zafere koşan Türk milletinin geçmişinde tarihî romana konu olabilecek pek çok vaka ve kahramanlar mevcuttur.⁷³

Türk edebiyatında tarihî roman türünün görev ve yükümlülüğünü taşıyan edebî türler asırlar öncesinden oluşmuştu. Bu türler konuları, yazılış gayeleri bakımından aynı özellikleri taşımaktaydı. Bu türlere destanları, hikâyeleri(Dede Korkut Hikâyeleri), Battalnâmeleri, Danişmendnâmeleri, cenknâmeleri, gazavatnameleri ve Saltuknâmeleri dâhil etmek mümkündür. Bu türler bizde roman ve tarihî romandan önce yüzyıllarca Türk insanının anlatı ihtiyacını karşılamıştır.

Türk edebiyatında ilk tarihî roman denemesi Ahmed Mithad Efendi’nin “*Yeniçeriler*” adlı eseridir. Fakat büyük bir hikâye veya küçük bir roman denemesi olan “*Yeniçeriler*”, tarih konulu eserlerden çok yazarın hayalini fazlaca işlettiği bir macera romanıdır.⁷⁴ Letaif-i Rivâyât serisi içinde yayımlanmış tek roman olan “*Yeniçeriler*” 1872 yılında yazılmıştır. Konusu, sultan I. Adülhamid derinde başlayıp Sultan III. Selim zamanında Nizam-ı Cedit ordusunun kurulması ve Yeniçeriler arasında bu oluşuma tepki verildiği yıllarda geçmektedir. Tamamen

⁷² Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.17

⁷³ Öztürk, *age*, s.18

⁷⁴ Öztürk, *age*, s.18

yeniçerilerin hayatları etrafında şekillenmiş olan romanda dönemin sosyal ve siyasal olayları ile ilgili manzaralara da rastlarız. Romanda III. Selim devrinde gerçekleştirilmek istenen yenilikler ve bunlara karşı çıkan yeniçerilerle, yeniçerilik kurumundaki bozulma bir aşk macerasıyla da süslenerek anlatılmaya çalışılmıştır.⁷⁵

Türk edebiyatında tarihî roman özelliği taşıyan ilk edebi eser, Namık Kemal'in "*Cezmi*" adlı eseridir. Namık Kemal edebiyatın halk üzerindeki etkileyici gücünü bilinçli olarak kullanan ve halkı bu yolla yükseltmek isteyen insandır. Bu gayeye hizmet etmek için edebiyatın her türünü denemiş, etrafındakileri de buna teşvik etmiştir. Namık Kemal, tarihe şuurlu olarak eğilir. Çökmekte olan bir imparatorluğu kurtarmak için çaba sarf eden Namık Kemal, çözüm olarak Türk-İslam değerleriyle donanmış alp tipleri çıkarır okuyucunun karşısına. Namık Kemal, bu kahramanlar yoluyla Türk halkının moralini yüksek tutmak, onlara çeşitli mesajlar vermek istemiştir. Namık Kemal'in kahramanları, Türk-İslam değerlerine bağlı, milleti ve dini için her türlü fedakârlığa katlanan, mazinin büyüklüğünü halde yaşatmak isteyen kişilerdir. Yazar, aynı tipleri "*Celaleddin Harzemşah*" ve "*Vatan Yahut Silistre*" adlı tiyatro eserlerinde de kullanmıştır. Türk edebiyatında tarihî romanın ortaya çıkışı, Türk romanının ortaya çıkışıyla aynı zamana rastlamaktadır. Türk romanı şüphesiz Batı romanının geçtiği merhalelerin pek çoğunu yaşamamıştır. Bu sebeple ilk örnekler teknik olarak zayıftır. Fakat Türk romanı da Batı romanı gibi yıkılan bir geleneğin enkazından sağlam değerleri kurtararak ve özünü kaybetmiş değerlerin yerine yeni değerler oluşturarak modern bir gelenek yaratmayı amaç edinmiştir. Türk romanı modernizmi benimsemiş olan Batılı romancı gibi, eserinde bir reddi ve tercihi dile getirmiştir. Batı romanı nasıl bir gerçek Tanrı arayışının romanı ise, Türk romanı da yeni bir var oluş felsefesinin, Türk insanının kendisini arayışının romanıdır.⁷⁶

Namık Kemal'in tarihî roman ve tiyatroları bu arayışın ürünleridir. Mehmet Kaplan, bu konuda, Namık Kemal'in yazdığı eserlerde daima bir kurtuluş hamlesi yaratmaya çalıştığını, Devr-i İstila'da Osmanlı İmparatorluğu'nun en hareketli devrini göz önüne koymak suretiyle okuyucularında millî dehaya itimat duygusunu

⁷⁵ Ali İhsan Kolcu, *Tanzimat Edebiyatı II Hikâye ve Roman*, Ankara, Salkımsöğüt Yayınları, 2005, s.107

⁷⁶ Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.19

aşılama gayesi güttüğünü söyleyerek, hayatının sonuna doğru yazdığı *Osmanlı Tarihi*'ni de aynı maksatla kaleme almıştır⁷⁷ diyor.

Cezmi, kendisinden sonra gelen yazarlara büyük tesir etmiştir. Cezmi'nin yayımlanmasından sonra(1880'den itibaren cüzler halinde yayımlanmıştır)bir millî roman, ya da yerli roman meydana getirebilmek için tarihî romanlar yayımlanılmaya başlar. Ahmed Mithad Efendi'nin daha önce bahsettiğimiz romanlarının yanı sıra Şehbenderzade Filibeli Ahmet Hilmi'nin "*Öksüz Turgut*"u bu maksatla yazılırken, *Cezmi*'nin en çok tesiri İbnülemin Mahmut Kemal'in "*Sabih*" adlı romanında görülür.⁷⁸

Tanzimat edebiyatından sonra gelen Servet-i Fünun döneminde, roman, teknik bakımdan Halit Ziya ile büyük aşama kaydetmiş, ama o dönemde yazarlarımız tarihî romana ilgi göstermemişlerdir. Bu ilgisizliğin sebebi de Servet-i Fünun sanatçılarının içinde buldukları ruh halleri olsa gerektir. Bu ilgisizliğin sebebini Berna Moran şöyle açıklamaktadır:⁷⁹

"Tanzimat romancıları ülke davalarında söz sahibi olmak isteyen, imparatorluğun derdine çare bulmaya ve göstermeye çalışan, siyasal faaliyetleri olan aydınlardı. Sanata eğitici bir araç olarak bakıyor ve yapıtlarında toplumsal sorunlara da el atıyorlardı. Edebiyat-ı Cedideciler ise içine düştükleri karamsarlıkla hayata küsmüş, siyasete sırtlarını dönmüş, kendi toplumlarından da, sorunlarından da hayli kopmuş insanlardı. Romanlarının kahramanları da hayata yenik düşmüş, hayal kırıklığına uğramış, duygusal kişilerdir. Edebiyat-ı Cedideciler sanatı, halkı eğitmek ya da bilinçlendirmek yolunda bir araç saymadıkları için halka seslenen romanlar vermek şöyle dursun, aydınlara seslenen yapıtlarında da yararlı olmak amacını gütmüyorlardı. Kendi çevrelerini çirkin bulan, Batı'ya ve onun edebiyatına hayran olan bu yazarlar, teselliye güzelerde, onu da Batı modeli sanatta arayan bireycilerdi."

Millî Edebiyat Dönemi sanatçıları savaşlarla, yenilgilerle, teknolojik ve ekonomik yetersizliklerle Batı önünde çaresiz ve utanılacak hale düşmüş toplumu uyandırmak ve muhteşem tarihten beslemek amacıyla tarihe önem vermişlerdir. Bunda özellikle Ziya Gökalp'ın Türk tarihi üzerine yaptığı değerli çalışmalarının büyük etkisi vardır. Bu dönemde tarihi romandan ziyade tarihî hikâyelerin ve şiirin

⁷⁷ Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.19

⁷⁸ Öztürk, *age*, s.20

⁷⁹ Berna Moran, *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış 1*, İstanbul, İletişim Yayınları, 1999, s.68

ön plana çıktığı görülmektedir. Özellikle Ahmet Hikmet Müftüoğlu ve Ömer Seyfettin'in konusunu tarihten alan hikâyeleri bu dönem eserleridir.

Millî edebiyat döneminde Türk tarihi üzerine yaptığı çalışmalarla tarihimize yeni bir bakış açısı getiren Gökalp'ın fikirleri Cumhuriyet döneminde meyvelerini vermiş ve bu dönemde tarihî roman türünün örnekleri oldukça artmıştır. En yetkin seviyesine ise Hüseyin Nihal Atsız'ın "*Bozkurtlar*" adlı romanlarıyla gelmiştir.⁸⁰

Romantik akımla beslenen ve popüler halk romancılığının bir kolu olarak devam eden tarihsel roman geleneği Cumhuriyet Döneminde de devam eder. Türün ilkinin bir örneği Namık Kemal'in denediği, Ahmet Midhat'ın Alexandre Dumas Pere tarzında iki örnekle katıldığı, ikinci Meşrutiyet döneminde Fazlı Necip(*Dehşetler İçinde*, 3c.), Enis Avni(*Katırcıoğlu*), Şehbenderzâde Ahmed Hilmi(*Öksüz Turgut*), Ahmet Naci(*Kamer Sultan*), Mehmet Nafi(*Türkün Romanı*), Dünder Alp(*Timurlenk*), Ahmet Cevat(*Endülü's Masalı*), Vassaf Kadri(*Şimal Kimi*), Hatipzâde Mustafa Akif(*Kaptan Cemal*) birer ikişer örnekle devam ettirdikleri tarihsel roman türü, Cumhuriyet Döneminde gelişerek ve zenginleşerek varlığını sürdürür.⁸¹

1923'ten sonra tarih konulu romanlar yazan Abdullah Ziya Kozanoğlu, Feridun Fazıl Tülbentçi, M. Turhan Tan, Ragıp Şevki Yeşim, Sevda Sezer, Bekir Büyükarkın, Reşat Ekrem Koçu, Ahmet Refik Altınay, İskender Fahrettin, Nizamettin Nazif, Zuhuri Danışman, Murat Sertoğlu, Oğuz Özdeş, Suzan Sözen, Samim Kocagöz, Ahmet Cemil Akıncı, Barbaros Baykara, Cavit Ersen gibi yazarların eserleri avantür-macera türüne girerken, Nihal Atsız'ın "*Bozkurtlar ve Deli Kurt*"u; Kemal Tahir'in "*Devlet Ana ve Yorgun Savaşçı*"sı; Tarık Buğra'nın "*Küçük Ağa ve Osmanlık*"ı; Emine İşinsu'nun "*Ak Topraklar*"ı; Safiye Erol'un "*Ciğerdelen*"i ve Mustafa Necati Sepetçioğlu'nun "*Kilit, Anahtar, Kapı, Konak*,

---

⁸⁰ S. Kemal Tural'a göre tarihsel romanda Hüseyin Nihal Atsız'ı aşmak mümkün değildir. Bu manada Tural, tarihi konu alan romanlarımızı Nihal Bey'den önce ve Nihal Bey'den sonra diyerek bir ayrıma tabi tutar. Bunun temelinde yata sebep, Nihal Bey bir kahramanı ön plana çıkarmak yerine, bir devrin ruhunu ön plana çıkarıyor olmasıdır. Diğerleri ise, imanlarını ve ideolojilerini ön plana çıkarıyorlar. Bu bakımdan Nihal Bey diğerlerinden ayrılıyor. Nihal Atsız'ın romanında önemli olan husus bir devrin ruhudur. bk. Yaşar Yılmaz-Veyssel Doğan, "Prof.Dr. S. Kemal Tural ile Tarihî Romancılığımız Üzerine", *Esin Sanat*, Sayı:5, (Güz 2001), s.18-21

"Bozkurtlar" vakası, yaratılan karakterleri ve üslubu ile birinci sınıf eserlerden biridir. Atsız'ın tarih kültürünün sağlamlığını gösteren "Bozkurtlar", zengin isim kadrosu açısından bir başka eşi olmayan eserdir. bk. Sadık Kemal Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, Ankara, Ecdad Yayınları, 1991, s.232

⁸¹ Ramazan Korkmaz, *Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara, Grafiker Yayınları, 2005, s.402

Çatı, Üçler, Yediler, Kırklar, Bu Atlı Geçide Gider, Geçitteki Ülke”si tarihî roman türünün güzel örnekleridir.⁸²

2.3. Müslüm Oğuz’un Tarihî Romancılığı

Tarihî roman, romancının bilgi, kültür ve ideolojik donanımına göre tarihî belli bir seçmeye tabi tuttuğu, düzenleme yaptığı ve yeniden yorumlayarak sunduğu metindir. Tarihçi bildiğini söylemekle yetinir. Romancı ise bilinen tarihî gerçeklere dayalı olarak hayal kurar, derlediği malzemeden belli bir düzenleme yapar ve bunları kendine özgü bir üslup içinde sunar. Romancı özgürce hayal kurmaya, kişisel tasarrufta bulunma hakkına sahiptir. Ancak bunları yaparken kesin olarak bilinen tarihî gerçeklere aykırı bir kurgulama yapamaz. Bir tarih romancısı, yalnızca hayal gücüne güvenmemeli, aynı zamanda yazacağı dönemi tarihin akışı içindeki yerine oturtabilmelidir. Dönemin askerî, siyasî, idarî olduğu kadar sosyal, dinî, kültürel, felsefî boyutlarını da bilmek zorundadır. Özellikle sosyal yaşantıyı ilgilendiren adetler, alışkanlıklar, gelenek ve görenekler önemli ayrıntılar sunarlar.⁸³

Tarihî romancı Müslüm Oğuz’un tarihçilik ve yazarlık yönü çocukluk yıllarından itibaren şekillenmeye, oluşmaya ve gelişmeye başlar. 1951’de Iğdır ilinin o günlerde Sovyet Rusya bugün Ermenistan sınırında bulunan Hakmehmet köyünde dünyaya gelen yazarın köyünde Ermenilerin yaptığı vahşet ve katliam ilk günkü gibi acısını korumaktadır. Böyle bir ortamda dünyaya gözlerini açan yazar Müslüm Oğuz, aile büyüklerinden ve köylülerinden Ermenilerin köylerinde ve çevre köylerde yaptığı katliamları, zulümleri dinler. Bu durumu yaptığımız özel görüşmede yazar şöyle anlatır:

“Serhat şehrin serhat köyünde dünyaya gözlerini açmış bir serhat çocuğuyum. O zamandan hatırladığım evimizin büyük odasındaki duvarda asılı olan elindeki kamçısı çizmelerine kadar uzanmış olan asker üniformalı bir Mustafa Kemal Atatürk portresi. Bir hudut köyünde Mustafa Kemal’in portresi gerçekten insana psikolojik bir güven veriyor. Kaldı ki köyümüzde Ermeniler tarafından vahşi bir katliam da yapılmış. 1951 yılının 20 Şubatında gözlerimi dünyaya açtığım ve ilk ağlayışımı yankılandırduğım bu topraklarda çok değil, ben doğmadan otuz yıl kadar önce Rusların da desteğini alan Ermeniler tarafından köyümüz basılmış ve köyün ileri gelen yetmiş kadar insanı, kimi kurşunlanarak kimi boğazlanarak kimi de diri

⁸² Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.22

⁸³ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.224

diri derin bir su kuyusuna atılarak öldürülmüş. O günün canlı şahitlerinden bu vahşeti bizzat dinlemişimdir. Bu köyde 1995 yılında yapılan kazıda bu vahşetin eseri gün yüzüne çıkarılmış, mazlum Türk insanının iskeletleri, kol, bacak ve kafatası kalıntıları sergilenmiştir. Ermeniler sadece bizim köyümüzde değil komşu köylerimiz Oba ile Küllük köylerinde de katliam yapmışlardır. Rahmetli dedem ve ninemin anlattıklarına göre Oba köyündeki katliam köylülerin diri diri yakılmalarıyla gerçekleştirilmiş. Yanan insanların feryatları kilometrelerce uzaktan duyuluyormuş.”⁸⁴

Yazarın çocukluk yıllarında bizzat canlı tanıklardan dinlediği bu olaylar daha sonra tarihî romanlarının ana konusunu oluşturacaktır. Bu yüzden olmalı ki yazar Azerbaycan tarihini konu aldığı romanı “*Nisan Ağlar Mayıs*”da, o coğrafyada Azeri Türklerine uygulanan Rus ve onlara uşaklık eden Ermenilerin yaptığı soykırımı ayrıntılı bir şekilde anlatma gereksinimi duyacaktır. Yazarın yazımı bitmiş fakat yayımlanmamış bir diğer romanı “*Tek başına*” da da yine Ermenilerin Karabağ ve Hocalı’da yaptıkları katliam ve soykırım anlatılmaktadır.

Tarihsel roman yazarı, eserine yakın bir devrin tarihini konu alıyorsa ve kendisinin gözlemleyemediği bu devrin canlı şahitleri varsa bunlardan geniş şekilde yararlanmalıdır. Kitap ve belgelerden öğrenilen tarihî bir zamanı anlatmaktan çok olayın canlı şahitlerinden dinlenen vakaların anlatılması daha etkileyici ve nitelikli bir eserin ortaya çıkmasında önemli bir unsur olacaktır.

Yakın tarihimizi konu edinen günümüzün iyi tarihî romancılarından sayılan ve “Çağımızın Dede Korkut”u olarak bilinen Mustafa Necati Sepetçioğlu yakın devrin tarihi ile ilgili romanı “*...Ve Çanakkale Geldiler, Gördüler, Döndüler*” adlı üç ciltlik eserinde kendi ailesinden kişilerin de içinde bulunduğu dönemin canlı şahitlerinden geniş şekilde faydalanyor ve eserini bu kişilerin anlattığı hatıralar üzerine inşa ediyor. Bu duruma eserin “Önsöz/Adayış” bölümünde değinen yazara göre “*...Ve Çanakkale Üçlemesi*”; özünü babasının Batum bozgunundan kalan hatıraları ve kayınvalidesinin Şam-Beyrut hatıralarından almaktadır. Yine bu roman, yazarın dedesinin Mekke ve Yemen’de yaşamış olduğu askerlik hatıralarından ve

---

⁸⁴ Müslüm Oğuz’la 26 Nisan 2008’te Manisa’daki evinde yaptığımız görüşme.

Ruslar Ermeni çetelerini silahlandırarak bölgede yaşayan Türkleri sistemli bir soykırma tabi tutmuşlardır. Tarihte Ermenilerin hamiliğini üstlenen Ruslar bu milleti Türklere karşı bir koz olarak kullanmaktan çekinmemişlerdir. bk.Emin Arif(Şihaliyev), **Kafkasya Jeopolitiğinde Rusya, İran, Türkiye Rekabetleri ve Ermeni Faktörü**, Ankara, Naturel Yayınları, 2004, 378 s., Ayrıca bk. **Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri(1914-1919)**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı, Yayın No:49, Ankara, 2001, 739 s.

Galiçya’da sağ kolunu kaybetmiş Zileli bir köylüden Buğday Pazarı’nda dinlediği hatıralardan ve en önemlisi Çanakkale gazilerinden dinledikleriyle beslenmiştir.⁸⁵

Müslüm Oğuz “*Kan yolları Kapadı*” ve “*Nisan Ağlar Mayısı*”yı yazarken aile ve köy büyüklerinden dinlediği hatıralardan ve hikâyelerden geniş ölçüde yararlanmışır. Yazar bu fırsatla tarihi kaynaklara mahkûm olmaktan da kendisini kurtarmıştır.

Yazarın tarihçi yönünün oluşmasında ve tarihe ilgi duymasında büyüklerinden dinlediği Ermeni zulmü yanında köyünde yapılan toplantılar ve savaş hatıraları da etkili olmuştur. Yazarın çocukluk yıllarında köyde televizyon, radyo gibi araçlar yoktur. Durum böyle olunca da köy insanı boş zamanlarını çeşitli sohbetler düzenleyerek geçirir. Bu sohbetleri hiç kaçırmayan Oğuz, anlatılan savaş hatıralarına, hikâyelere şahit olur ve tarihi bilgisi yavaş yavaş oluşmaya başlar. Daha sonra 1970 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü’nü kazanan yazar 1974 yılında buradan mezun olarak tarih alanında bilimsel bir yetkinliğe de ulaşır. Romanlarında tarih tahsilinden geniş ölçüde faydalanır. Bu durumu yazar;

*“Tarihçi yönüm, edebî bir üslûpla eserlerimin iskeletini oluşturmuştur diyebilirim. Edebî eserimin özü tarihi olaylar olduğu için, tarihçi yönüm eserlerime ağırlıklı bir şekilde yansımıştır. Doğal olan da budur.”*⁸⁶

Bir tarihçi olarak Müslüm Oğuz, tarihî vesikaların ortaya koyduğu malzemeyi önce öğrenmiş, özümsemiş daha sonra da tarihi romancı Oğuz kendisini etkileyen, anlatı yapma ihtiyacı duyduğu konular arasından çeşitli seçimler, çıkarımlar ve ayıklamalar yapmış, edebî yaratma kabiliyeti ile bunları romanın itibarî dünyasına aktarmıştır.

Yazarın tarihî romana yönelmesi ve tarihî romanları da ayrıca bu tür hakkında yapılan; “*Geçmişte yazarın doğumundan önce ya da henüz bilincinin tam olarak oluşmadığı çocukluk yıllarında, belirli bir zaman diliminde olup bitmiş olayların, yaşantıların, belirgin dönemlerin, önemli ya da önemsiz kişilerin hayat hikâyelerinin, tarihi gerçekliğe bağlı kalınarak ve romancı muhayyilesinde*

⁸⁵ Yavuz, M. Necati Sepetçioğlu’nun “...Ve Çanakkale I-II-III” Romanlarının İncelenmesi, s. 18

⁸⁶ Yavuz, a.g.g.

zenginleştirilerek roman kurgusu içerisinde yeniden üretildiği metindir.”⁸⁷ tanımına uygun düşüyor.

Bu tür roman yazabilmek için, romanın temel prensiplerinden taviz vermemek, yazılacak dönemin tarihini iyi araştırmak şarttır. Tarihî romanlarda da en önemli unsurun insan olacağı unutulmamalıdır. Çünkü tarih boyunca birçok değişimler olmuştur. İcatlar, keşifler, fetihler, maddeyi değiştirmeler... Fakat insanın içindeki aşk, vefa, sevgi, mensubiyet gibi yüce duygular hep devam etmiştir.⁸⁸

Bir tarihî roman yazarında özellikle bulunması gereken iki özellik vardır. Birincisi anlatılan dönem hakkında sağlam bir tarihî bilgi diğeri ise edebî yaratma kabiliyeti ve roman tekniğidir. Yukarıda değindiğimiz gibi yazar çocukluk yıllarından itibaren tarihe ilgi göstermiş ve bu bilimin eğitimini almıştır. Yazarın edebî yönünün oluşması da yine çocukluk dönemine rastlar. Köy insanının saflığını, duygusallığını alan yazarın çocuk ruhunda tabiatla iç içe yaşamının verdiği mutluluk, kuzu çobanlığı yazarda büyük bir duygu yoğunluğu meydana getirir. Yazar yörede yaşayan sağlam tahkiyeye dayalı hikâyelerle, halk aşığı türküleriyle, âşıklık geleneğinin cap canlı yaşandığı bir ortamda büyür. Edebî yönünün oluşmasına büyük katkı sağlayan köy yaşantısını yazar şu şekilde anlatır:

“Bizim çocukluğumuzda radyo, televizyon gibi araçlar olmadığından boş zamanlar sohbetlerle geçirilirdi. Savaş hatıraları, halk hikâyeleri anlatılır, âşıklar dinlenirdi. Ben de bu sohbetleri, hikâyeleri, halk âşıklarını dinleyerek büyüdüm. Benim bir özelliğim de büyüklerle bir arada bulunmayı sevmemdi. Küçüktüm ama arkadaşlarım büyüklerdi. Gündüz kuzularımızı otlattırardım. Yalın ayak, elimde çubuğum onları merada, dere kenarlarında yazardım. Kuzularım otlarken ben de suyla, toprakla, böceklerle, karıncalarla oynardım. Çiçekleri seyredirdim. Otlar arasında rastladığım kuş yavrularını beslemeye çalışırdım. Büyüklerimden sonra öğretmenim tabiatın ta kendisiydi. Ne mutlu günlerdi o günler. Kötü yanı sadece kır bekçisine yakalanmak, onun tarafından kulağımın çekilmesi ve çubuklanmamdı. Ona yakalanmamak için yalın ayak kaçtığımda dikenlerin ayağıma batması ve verdikleri sızıyı hala hisseder gibiyim. Çocukluğumun bende iz bırakan hatıralarından biri de açık yaz gecelerinde evin damı üzerinde serili yatakta yıldızları seyretmekti.”⁸⁹

⁸⁷ Çetin, **Roman Çözümleme Yöntemi**, s.223

⁸⁸ Ethem Çalık, **Mustafa Necati Sepetçioğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri**, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı Doktora Tezi, 1993, s.86

⁸⁹ Yavuz, a.g.g.

Oğuz'un tabiatla haşır neşir olan duygularını tarihi olayların beslemesi yazarı daha duyarlı hale getirmiş ve bir yazar için gerekli olan zemin hazırlanmıştır. Kendi ifadesiyle *“koyunları, kuzuları, gökyüzündeki yıldızları, çiçekleri, yalın ayaklı çobanlığı edebi yönünü, tarih öğrenimi de tarihçi yönünü oluşturunca...”*⁹⁰ tarihsel romancılığı da oluşmuş olur.

Doğup büyüdüğü ortam, aldığı eğitim Müslüm Oğuz'u tarihî roman yazmaya itmiştir. Bunların dışında yazarı tarihî romana iten başka ve önemli bir sebep daha vardır. Oğuz'un romanları anlatılan olaylar ve kişiler bakımından ders verici ibretlik eserlerdir. Romanlarının ana izleğini yazar, *“düşmanı dost bilen hainlerin devleti zaafa uğratarak yıkmadaki rolü”* olarak belirlemiştir ve gerek *“Nisan Ağlar Mayısı”* da gerekse *“İlk Hançer”* de kurgusunu bu tema üzerine kurmuştur.

*“Tarihte ve bugün gerek bizim başımıza gerekse Türkiye dışındaki Türklerin başına gelenlerin, çektiğimiz sıkıntıların, acıların, boğuşmakta olduğumuz problemlerin kaynağını ve çözümünü tarihte bulduğum için bu türü seçtim. İbret alınsaydı tarih tekerrür etmezdi. Şahıslar, zaman ve yer değişmiştir fakat olayın özü aynıdır. Düşman dün de bizi içten yıkmaya çalıştı bugün de çalışmakta.”*⁹¹

Tarihî romanın amacı okuyuculara tarih ve millet bilinci aşılama, tarihi sevdirmek, ya da kötölemek, eskide olup bitmiş olaylardan ders çıkarmak, geçmişe bakarak geleceğe dönük strateji belirlemek, hoşça vakit geçirmeyi sağlamak, ideolojik yaklaşımları tarihle temellendirmeye çalışmak, içinde bulunulan siyasal ve sosyal baskı ortamının boğuntusundan kaçtığı tarihe sığınmak, tefrika romancılığıyla gazete sürümünü artırmak gibi çok değişik nedenlerle açıklanabilir. Burada tarihî romanların millî bilinç aşılama ve geçmişe bakarak geleceğe yön verme şuuru uyandırma özellikleri diğerlerinden daha da ağır basıyor. Her millet, geleceğe ancak tarihsel mirasından beslenen millî değerlerini hatırlayarak, yaşatarak uzanabilir. Bu bağlamda tarihî romanlarımızın çoğu, Türk milletinin dünya tarihine çok güzel ve övünülesi sahneler, olaylar, yaşantılar bıraktığı hür, bağımsız, başı dik, diri ve yapıcı bir toplum olarak var olageldiğini vurgulayan doğru bir yaklaşım içinde olmuşlardır.

---

⁹⁰ Yavuz, a.g.g.

⁹¹ Yavuz, a.g.g.

Türk gençliğine kendi tarihini doğru bir biçimde sevdirmeyi amaçlayan bu tür romanlar, son derece olumlu bir işleve sahiptir.⁹²

Yukarıda tarihî romanların yazılış gayesi ve hedeflerinden bahisle Müslüm Oğuz'un tarihî romanlarının hangi amaçla yazıldığı daha iyi anlaşılacaktır.

Yazarın tarihî romana yönelmesinde tarihi iyi okumamış, tahlil etmemiş, daha dün yaşadığımız acıları unutmuş veya bu acıları tatmamış daha da önemlisi geçmişten ders çıkararak geleceğine yön verememiş insanlar etkili olmuştur. Yazar özellikle dönemin Sovyet Rusya'sının yayılma politikası gereği hedefindeki ülkelerle, milletlere, toplumlara güzel ve çekici gösterdiği hak, adalet, eşitlik, sosyalizm gibi kavramların milletleri bölen, sömüren, yok eden gerçek yüzünü ortaya koymak için yıllarca Rus sömürsünde kalmış Azerbaycan tarihini konu alan romanlarını kaleme almıştır. Yazar, o dönemde yapılan Rus oyunlarının, Rusların tarihte yaptığı oyunların bir devamı olduğunu göstererek, anlattığı olayları tarihsel gerçekliğe dayandırarak, bu yalanlara kanmış, düşünceleri bulanık kişileri bu durumdan kurtarmak istemiştir. Bu durumu yazar şu şekilde açıklar:

“Üniversitede Tarih öğrenimi gören bir Türk genci olarak kendi kardeşlerimin, tarihte ve hâlâ günümüzde Türk dünyasına zulmeden, sömüren, esaret altında yaşatan devletlere alkış tutmaları, komünist ideolojinin akıllarına vurduğu zincirle onlara gönüllü köle olmaları beni öfkeliyor, üzüyor, kahrediyordu. Türklüğün düşmanlarına dost olmak bana göre kanı ve sütü bozukluktan başka bir şey değildi. Değildir de. İşte tarihte olayların gerçek yüzünü görmek, şuurlanmak, milletin dostunu ve düşmanını tanımak, günümüzde de bazı gafillerin şuarsuzca o millî düşmanlara uşaklık yaptıklarını görmek beni delirtiyor, bir şeyler yapmaya, haykırmaya, birilerini daha çok da gafilleri aydınlatmaya itiyor ve içimdeki yazar kabiliyeti kaleme sarılmama teşvik ediyordu. Sonuçta yazmaya, ama düz bir tarih anlatımı şeklinde değil de bir sanatçı olarak sanatı tekniğiyle yalnızca gerçekleri anlatmaya heveslendim, odaklandım, ülkülendim ve yazmaya başladım.”⁹³

Yazarı özellikle tarihî roman yazmaya sevk eden diğer bir sebep; sevgi, saygı, adalet, hoşgörü dolu tarihimizde sıkça karşılaştığımız ihanetlerdir.

“Tarih eğitimi yazarlık hayatımı oldukça etkiledi. Mesela II. Viyana önlerinde Viyana'nın düşmesini beklerken Kırım Hanı'nın Lehlerle işbirliği yaparak

⁹² Çetin, “Tarihî Roman Kavramı Etrafında”, s.3

⁹³ Yavuz, a.g.g.

bizi arkadan vurdurması, I. Dünya Savaşı yıllarında dört taraftan ateş içindeyken Rus destekli Ermenilerin yaşlı, ihtiyar, kadın, çocuk demeden Türk'e karşı katliama girişmesi, haçlı ordularının üzerimize çullanması yiğitliğimize, mertliğimize, adaletimize karşı nankörlük ve ihanetle karşılaşmamız beni derinden etkilemiş ve yazmaya sürüklemişti."⁹⁴

Oğuz'a göre tarihî romanları, Rus hâkimiyetinin hüküm sürdüğü coğrafyada tarihte yaşanmış savaşların, acıların, sıkıntıların ve o insanlara sırf Müslüman Türk oldukları için yapılan zulümlerin anlatıldığı birer tezli eserlerdir. Yazarın romanlarında anlatılanlar tarihî kaynaklardan öğrenilebilecek tarihî bilgi ve belgelere dayanır. Ayrıca yazar tarihî romanlarına ders verme, ibret alma, geleceğini ona göre şekillendirme görevi de yükler.

Müslüm Oğuz'a göre tarihî romanın konusu adından da anlaşılacağı gibi tarihtir. Özelliği de tarihi düz anlatım ve kronolojik sıralamadan ziyade insanların yaşadığı gibi yaratma yeteneğini kullanarak gözler önüne sermektir. Yani tarihî konunun içine toplum psikolojisi, sosyolojisi, felsefesi, musikisi de yerleştirilmelidir. Tarihî olaylar anlatılırken gerçek tarihe sadık kalmak lazımdır aksi halde eserde konu bütünlüğü, anlatım düzgünlüğü, sürükleyicilik, inandırıcılık kalmaz. Okuyucu bıkar, okuduğu eseri bitirmeden bırakır. Tarihî romanlarda gerçeklerin etkileyici bir üslupla anlatılması eseri daha nitelikli kılar. Tarihî roman türü gerçeklere sadık kalmazsa inandırıcılığını ve cazibesini yitirir. Yazarın bu görüşleri bağlamında tarihî romanda tarihî bilgiyi ve sanatçının hayal dünyasını dengede tutmak gerekmektedir. Bu dengenin bozulduğu eser tarihî romandan ziyade ya tarih kitabı ya da itibar edilmeyen süslü bir edebi metin halini alır. Yazarın vurgulamak istediği düşünce de budur.

Tarihî romanların amacı, her hangi bir tarih dönemini konu alarak, bu konuyu sanatla süsleyerek sunmak değil, tarihte yaşanmış olaylar hakkında sebep-sonuç ilişkileri kurarak mesajlar vermek, bunu yaparken de sağlam bir nesrin bütün özelliklerini sunmaktır.⁹⁵

Tarihî romanlar konu aldıkları dönemi anlatırken okurlara bazı tezler ve mesajlar sunarlar. Müslüm Oğuz'un eserlerinde de böyle mesajlara rastlamak mümkündür. Yazarın içinde derin mesajlar taşıyan romanlarını kaleme alması,

---

⁹⁴ Yavuz, a.g.g.

⁹⁵ Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.22

komünizme gönül vermiş bir nesli bu karanlık ideolojiden kurtarma ve gerçeği gösterme amacı taşımaktadır.

Eserlerinizde okura iletmek istediğiniz mesajlar var mı? sorusuna yazar; *“Evet vardır. Ben okuruma hep mesajlar vermeye çalışmışımdır. Yani bu mesaj “böyle yap!” demekten ziyade “tarihte böyle olmuştur, günümüzde böyle olmaktadır gelecekte de böyle olacaktır” şeklindedir. Bu mesaj düşmanlarımızı ve hainleri tanımak, açığa çıkarmak içindir. Tanımamız maksadıyla. Savaşmak, vuruşmak için değil savaşmadan tedbir almak için.”*⁹⁶ şeklinde cevap vermiştir.

Tarihî romanların yazarın ideolojik tutumundan kaynaklandığı görüşü yaygındır. Bu konuda değerlendirme yapan S. Kemal Tural’a göre tarihî romanda Hüseyin Nihal Atsız’ı aşmak mümkün değildir. Çünkü Nihal Bey, bir kahramanı ön plana çıkarmak yerine, bir devrin ruhunu ön plana çıkarır. Diğerleri ise, imanlarını ve ideolojilerini ön plana çıkarırlar. Bu bakımdan Atsız diğerlerinden ayrılıyor.⁹⁷ Oysa yazar Müslüm Oğuz eserlerinde kesinlikle ideolojiye kaçmadığını vurgular.

“Eserlerimi hayatın gerçekleri doğrultusunda yazmaya çalıştım. İlgi alanım tarihi olaylar, esir Türkler oldu. Esir Türklerin durumlarını araştırmak, ilgilenmek ve yazmak ideolojik bir gayret olmayıp hayatın ve tarihin gerçeğidir. Asıl esir Türklerden bahsetmemek, onların acılarını ve çiğnenen istiklallerini dile getirmemek, gizlemek, dikkate almamak ideolojik bir tavırdır. Esir Türklerin varlığını görmemek, yaşadıklarını, sömürüldüklerini, katliama maruz kaldıklarını bilmemek ve inkâr etmek mümkün müdür? Rusya’nın sömürüsü altında, egemenliği altında yaşayan Türk devletleri var mıydı yok muydu? Vardı ve ben var olan bir tarihi vakayı, gerçeği, olguyu kaleme aldım, anlatmaya çalıştım. İlk Hançer adlı eserim ilk kez bir Türk devletinin, Kazan Türk Hanlığı’nın Rus hükümdarı IV. İvan tarafından ele geçirilmesini, günlerce katliam yapılmasını anlatan tarihi bir romandır. Rusların tüyler ürpertici katliamını Avrupalı tarihçilerin hemen hepsi yazmaktadır. Hatta kedi ve köpeklerin bile Müslüman Türklerin kedi ve köpeği oldukları için IV. İvan tarafından öldürtüldüğü bizzat Avrupalı tarihçiler tarafından bildirilmektedir. Şimdi şöyle bir soru sorayım: Rusların yaptığı Kazan katliamını gizlemek mi ideolojik bir inkârdır, yoksa bu vahşeti edebi bir tür olan roman sanatıyla dile getirmek mi? “Kan Yolları Kapadı” ve “Nisan Ağlar Mayıs” adlı

⁹⁶ Yavuz, a.g.g.

⁹⁷ Yaşar Yılmaz-Veyssel Doğan, “Prof.Dr. S.Kemal Tural İle Tarihî Romancılığımız Üzerine”, *Esin Sanat*, Sayı:5, (Güz 2001), s.20

romanlar da yine bir başka Türk devletinin, Azerbaycan'ın Rusya tarafından uğradığı işgal ve katliam anlatılmaktadır. Bu eserim de ideolojik bir gayret değil bütün dünyaca bilinen bir işgal, istila, katliam ve yağmanın anlatımıdır."⁹⁸

Tarihsel romancılığımızda, din, dil, ırk ve ideal birliğimiz olan Türk dünyasına ait konulara yer verilmesinin kültürümüz ve birbirimizi tanıyıp kaynaşmamız açısından bazı getirileri vardır. Bu getirilerin farkında olan Oğuz'un tarihsel romanları, bu alandaki boşluğu doldurabilecek türden eserlerdir. Oğuz'un tarihî romanları edebiyatımızda bu ihtiyacı karşılayacak az sayıda eserlerdendir. Ayrıca romanlarında Ermenilerin Türklere uyguladıkları soykırımı gözler önüne seren Oğuz, tarihî şahit ve kaynaklara dayanan eserleriyle bu iddiaya roman dünyasında cevap vermiştir.

Bir tarihî romanda bulunması gereken üç önemli özellik vardır. Birincisi, okuyucuda gerçeklik vehmini uyandırmasıdır. Bu özellik romanın bünyesinde tabii olarak bulunan bir özelliktir. Namık Kemal bile kullandığımız ilk roman tanımlarından birini yaparken, "*güzerân etmemişse bile güzerânı imkân dâhilinde olan*" hadisenin anlatılmasını bu türün ilk özelliği olarak göstermiştir. İkinci özellik, bu gerçeğin edebî bir eser halinde ve bir yazar tarafından yeniden işlenmesidir. Tarihî romancı, okuyucusu gibi işleyeceği konunun başını ve sonunu bilir. O halde yazarın bu bilinen konuyu farklı ve cazip bir hale getirerek ilgi çekici bir şekilde sunması gerekir. Tarihî romanın üçüncü özelliği, anlatılan hadisenin yazarın yaşadığı tarihten önceki bir devire, en azından onun çocukluk devresine ait olması özelliğidir.⁹⁹

Yazar Müslüm Oğuz'un bütün tarihî romanları bu özelliklerin üçünü de bünyesinde barındırır. Oğuz'un eserlerinin omurgasını kendisinin de belirttiği gibi tarihî bilgi ve belgeler oluşturur.

"Tarihçi yönüm, edebî bir üslupla eserlerimin iskeletini oluşturmuştur diyebilirim. Edebi eserimin özü tarihi olaylar olduğu için, tarihçi yönüm eserlerime ağırlıklı bir şekilde yansımıştır. Doğal olan da budur. Rusya'nın sömürüsü altında, egemenliği altında yaşayan Türk devletleri var mıydı yok muydu? Vardı ve ben var olan bir gerçeği anlattım. İlk Hançer'de anlatılan Rusların Kazan Türk Hanlığı'nda yaptığı ve günlerce süren katliamı hatta kedi ve köpeklerin Müslüman Türklerin hayvanları oldukları gerekçesiyle onların da katledilmeleri olayını Avrupalı

⁹⁸ Yavuz, a.g.g.

⁹⁹ Argunşah, *Türk Edebiyatında Tarihi Roman*, s.7

*tarihçilerin eserlerinde görmek ve okumak mümkün. Nisan Ağlar Mayıs da öyle. 1920’de Bakü’ye giren Kızıl Ordu’nun Azeri Türklerine yaptığı zulüm ve vahşet bilinen bir gerçektir.”*¹⁰⁰

Doğal olarak bu tarihî bilgiler olduğu gibi aktarılsaydı Müslüm Oğuz bugün karşımıza bir tarihsel roman yazarı olarak değil bir tarih kitabı yazarı olarak çıkacaktı.

Tarih konulu romanların ayırt edici özelliği, geçmiş bir hakikate dayanmasıdır. Çağını konu edinen eserlerden farkı, işlenen olayın, halde devam etmesi yerine başlangıç ve sonucu gözlenebilen zamandan önceye dayanmasıdır. Bu açıdan Küçük Ağa (Tarık Buğra) tarihî roman olduğu halde, Yaban (Y.Kadri Karaosmanoğlu) tarihî roman sayılamaz. Bu ölçü ile Halide Edip Adıvar’ın Millî Mücadele devrini işleyen romanları da tarih romanı sayılmayacak, buna karşılık Kemal Tahir’in aynı devri konu edinen eserleri, tarih romanı çerçevesi içinde düşünülebilecektir. Fakat konusunu şahidi olunmayan bir geçmişten alan her deneme, edebî ölçülerle, tarihî roman sayılamaz. Belgelerden başka bir dayanağa itibar etmeyen, olayı kronolojik sıra içinde romanlaştırmaya çalışan her eser ne derece başarılıdır, bilinmez.¹⁰¹

Tarih romancısı, vesikanın ortaya koyduğu malzemeyi önce öğrenir; sonra kendisine tesir eden unsurlar arasında seçmeler, ayıklamalar yapar; daha sonra da edebî yaratmanın sihri ile onlara can verir. Edebî yaratmanın sihri, -şimdilik- ne söyleyeceğini, neden söyleyeceğini ve nasıl söyleyeceğini bilmenin başarısına ermekte yatıyor.¹⁰²

Oğuz elde ettiği, öğrendiği tarihî bilgiyi sanatçı kabiliyetiyle işleyerek eserlerini ortaya çıkarır.

¹⁰⁰ Yavuz, a.g.g.

Bolşevik İhtilali’nden sonra Kafkas ülkeleri Tiflis’te “Kafkasya Devleti”ni kurduklarını bir deklarasyonla bütün dünyaya açıkladılar. Kafkasya üzerindeki emellerinden vazgeçmeyen Lenin ve arkadaşları, Ermeni asıllı Şaumyan’ı Kafkasya Komiseri olarak tayin ettiler. Şaumyan Bakü’ye gelerek, burada bulunan Rus askerleri ile Bakü petrolünde çalışan Ermeni ve Rus asıllı işçiler ile Taşnak teşkilatından yararlanarak Bakü’de büyük bir katliama girişti, bir günde 17 bin Türkün katledilmesine sebep oldu. Bunun üzerine Azerbaycan birlikten ayrılarak 28 Mayıs 1918’de bağımsızlığını ilan etti. Bununla da Rus ve Ermeni zulmünden kurtulamayan Azerbaycan halkı son olarak 1920’de Kızıl Rus Ordusu tarafından istila edildi. Bu işgalden sonra Ruslar tarafından ülkede yağma ve katliam haftaları ilan edildi. Halkın elinde avucunda olanlarla birlikte millî servet Boşevikler tarafından talan edildi. Millet açlığa ve sefalete terk edildi. bk.Ahmet Karaca, “Azerbaycan’ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış”, *Azerbaycan Türk Kültür Dergisi*, Sayı:241, (Temmuz-Ağustos-Eylül 1982) s.39-68

¹⁰¹ Tural, *Zamanın Elinden Tutmak*, s.195-196

¹⁰² Tural, *age*, s.195

“Bazı gafillerin millî ve tarihî düşmanlarımıza uşaklık yapmaları beni delirtiyor, bir şeyler yapmaya, Türk insanını aydınlatmaya ve doğal olarak da içimdeki edebiyatçı kişilik kaleme sarılmama teşvik ediyordu. Sonuçta yazmaya, ama düz bir tarih anlatımı şeklinde değil de bir romancı olarak, bir romancı tekniğiyle anlatmaya çalıştım.”¹⁰³

Diğer bir söyleşide bu durumdan yazar şu şekilde bahseder:

“Eserlerimde iyimserlik, karamsarlık, kahramanlık, vatanseverlik bir örgü içinde, insan hayatının gerçekliği, insanın karşılaştığı yazgı ve yaşadığı, yaşayacağı vakıalar çerçevesinde çalışılmıştır. İhanet, gaflet ve cehaletin sebep olduğu karanlık, hüznle anlatılırken, vatanseverliğin, millî kahramanlığın, millî cesaretin ümidi de hüznü ruhlarla, hüznü millî dimağa ümit ve cesaret aşulamaya gayret edilmiştir. Romanda insanın hayatı anlatıldığına, insanların hayatları da o insanların devletlerinin kaderini oluşturduğuna göre insan hayatında bütün duygular, iniş ve çıkışlar tabii bir seyir ve kurguyla anlatılmaya çalışılmıştır.”¹⁰⁴

Tarihî romanda anlatılan konunun yazarın doğumundan önceye ait olma özelliği de yine Oğuz’un romanlarında belirir. Romanlarda anlatılan olayların yazarı tarafından da okuru tarafından da başlangıcı ve bitişi bilinir. “Nisan Ağlar Mayıs” da olay örgüsü 1918’de Mehmed Emin Resulzâde önderliğinde bağımsız Azerbaycan devletinin kurulmasından bir yıl sonra 1919’da başlar ve 1920 Rus Kızıl Ordusu işgalinin ardından biter. Diğer bir tarihî roman “İlk Hançer” de yine olay 1546-1552 yılları arasında cereyan eder. Fakat yazarın içinde tarihî olaylar barındıran yayımlanmamış romanı “Tek Başına” adlı eserinin ana konusu 1990’da Sovyet Rusya’nın dağılıp bağımsız Azerbaycan devletinin tekrar kurulması olduğu için bu roman tarihî bir roman özelliği göstermez.

Türkiye dışındaki Türk dünyası gibi önemli bir konuda eserler veren Müslüm Oğuz, edebiyat ve sanat dünyasındaki yerini; “Bu dünyada gerekli olan şans, çevre, himaye, reklâm, tanıtım rüzgârı benim edebiyat bahçemde esmemiştir. Kendi çabamla sanat bahçemi ancak bu kadar çiçeklendirebildim.”¹⁰⁵ sözleriyle belirterek, biraz da yakınmacı bir üslupla ifade eder.

---

¹⁰³ Yavuz, a.g.g.

¹⁰⁴ Yavuz, a.g.g.

¹⁰⁵ Yavuz, a.g.g.

3.0. ROMAN VE PİYESLERİN İZLEKSEL AÇIDAN İNCELENMESİ

3.0. Roman ve Piyeslerin İzleksel Açıdan İncelenmesi

Sanatın toplum menfaati için kullanılması gereğine inanan Müslüm Oğuz, eserlerinde işlediği konularla okuru bilinçlendirme, bilgilendirme gayesi güden yazarlarımızdandır. Onun için sanat yapmak önemlidir fakat edebî eser, hele tarihî roman türü, okuru anlatılan dönem hakkında aydınlatarak, ders vererek yaşanılan hale ve geleceğe yön vermelidir. Bu yüzden onun eserleri bünyesinde çokça mesajlar taşıyan türdendir. Bu durumu yazar; *“Ben hep mesaj vermeye çalışmışımdır. Yani bu mesaj “böyle olmalı” demekten ziyade “tarihte böyle olmuştur, günümüzde böyle olmaktadır, gelecekte de böyle olacaktır” şeklinde. İnsanlar arasına düşmanlık salmak, vuruşmak için değil tedbir almak için.”*¹⁰⁶ ifadesiyle açıklar.

Yazarın bütün piyesleri ve romanları, bir dönem Türk dünyası üzerinde baskı kuran, onları ezen, sömüren bir düzenin gerçek yüzünü gösterme gayesinin ürünleridir. Türk siyasî ve sosyal hayatında bu düzene Türk insanının ilgi ve sempati duyması sonucunda ortaya çıkan bu eserler, gönderen durumundaki yazarla alıcı konumundaki okur arasında bir iletişim aracı işlevini üstlenmektedir. Bu eserler kurgusal dünyadan gerçek dünyaya iletiler taşımaktadır. Bu konuyu Müslüm Oğuz şu şekilde açıklar: *“Bazı vatandaşlarımızın tarihte ve hâlâ günümüzde Türk dünyasına zulmeden, sömüren, esaret altında yaşatan devletlere alkış tutmaları, komünist ideolojinin akıllarına vurduğu zincirle onlara gönüllü köle olmaları beni öfkeliyor, üzüyor, kahrediyordu. Türklüğün düşmanlarına dost olmak bana göre kanı ve sütü bozukluktan başka bir şey değildi. Değildir de. İşte tarihte olayların gerçek yüzünü görmek, şuurlanmak, milletin dostunu ve düşmanını tanımak, günümüzde de bazı gafillerin şuarsuzca o millî düşmanlara uşaklık yaptıklarını görmek beni delirtiyor, bir şeyler yapmaya, haykırmaya, birilerini daha çok da gafilleri aydınlatmaya itiyor ve içimdeki yazar kabiliyeti kaleme sarılmama teşvik ediyordu.”*¹⁰⁷

Oğuz’un eserlerinde sıkça vurguladığı izlek, yukarıya aldığımız düşünceleridir. Fakat sosyal hayatın çeşitliliği gibi onun iletileri de çok yönlüdür. Bu bölümde onun iletileri, bu iletilerle hedeflediği gayeleri üzerinde durmaya çalışacağız.

---

¹⁰⁶ Yavuz, a.g.g.

¹⁰⁷ Yavuz, a.g.g.

3.1. Millî Romantik Duyuş Tarzının Yansımaları ve Milliyetçilik

Tarihî roman türünü, 19. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan ve kısa zamanda bütün Avrupa'yı kaplayan Romantizm akımının bir ürünü olduğunu ve usul, kural ve gelenekleri bu akım tarafından ortaya konulduğunu¹⁰⁸ daha önce vurgulamıştık.

1789 Fransız İhtilali'nden sonra ortaya çıkan teknolojik gelişmeler sonucu sanayileşmeye başlayan Avrupa'da, gitgide artan bir iş bölümü ve uzmanlaşma sonunda hayatın parçalanması kişileri yalnız bırakmıştır. Bu sebeple yalnızlık, acı çekme, toplumdaki kaçış, geçmişteki mutlu günlere dönme isteği, ya da anılara sığınma romantik sanatçılarda görülen ortak özelliklerdir.¹⁰⁹ Fransız İhtilali'nin diğer bir etkisi, yaydığı milliyetçilik fikirlerinin çok uluslu büyük imparatorlukları "ulus devlet"lere bölmesi şeklinde olmuştur.

Milletler kendi millî birliklerini ve devletlerini kurmak için edebî ürünleri derleyip toplayıp, onları yeniden işlemişlerdir. Bu faaliyetler, Romantizm akımını beslemiştir. Millî edebiyatların temelinde romantik duyarlılık temel unsurlardır. Onun için romantik yazarlar milliyetçidir.¹¹⁰

Millî romantiklerde, yaşadıkları çirkinliklerden, huzursuzluklardan, sıkıntı ve acılardan kurtulmak için tarihin epik ve muhteşem günlerine kaçma eğilimi görülür. Ayrıca bunun diğer bir sebebi yaşadıkları hayatın problemlerinin çözümünü tarihte aramaları ve "kökü mazide olan ati" düşüncesini benimsemeleridir. Onların bu tutumu sonucu ortaya çıkan tarih konulu romanlar, millî romantikler için önemli bir araç vazifesi görür.

Müslüm Oğuz'un tarihsel romanlarında tarihin epik ve muhteşem devirlerine kaçma eğiliminden çok "geçmişe bakarak geleceğe yön verme" ve toplumsal problemlerin çözümünün o dönemde aranması inancı görülür.

Müslüm Oğuz'un çocukluk, gençlik ve öğrenim yılları Türkiye'nin huzursuz, siyasal hayatın müsamahasız ve karışık olduğu, ideolojik kamplaşmaların en üst seviyede olduğu bir döneme rastlamaktadır. Rusya'dan dünyaya yayılan komünizm ideolojisi Türkiye'de de kendisine taraftarlar toplar. Bu ideolojinin hüküm sürdüğü coğrafyayla köken ve milliyet birliği olan yazar, bu ideolojinin

¹⁰⁸ Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.75

¹⁰⁹ Öztürk, *Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi*, s.14

¹¹⁰ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.75

aslında milletleri ezmede, sömürüp yok etmede bir araç olduğuna inanmış, canlı şahitlerden dinlemiş ve üniversitede de bu konu üzerine araştırma yapma imkânı bulmuştur. Bunun sonucunda Türkiye’de bu siyasi düşüncenin taraftarlığını yapan insanları uyarmak ve bunu tarihle ispatlamak için millî bir romantik olarak eserlerini kaleme almıştır. Bu durumu yazar millî romantik bir yaklaşımla; *“Tarihsel romanı, başımıza gelenlerin, çektiğimiz sıkıntıların, acıların, boğuşmakta olduğumuz problemlerin kaynağını tarihte bulduğum için seçtim.”*(M. Oğuz, Görüşme, 26 Nisan 2008) sözleriyle açıklar.

Millî romantik duyuş, anlatılan olaya yansıdığı gibi roman kişilerine de yansır. Oğuz’un romanlarında tarafını tuttuğu kurmaca kahramanların vazgeçilmez özelliği millî ve dinî benliklerini iyi bilmeleri ve buna göre davranmalarındır. Yazarın bu tutumu, “Nisan Ağlar Mayısı”da kendisi tarafından konuşturulan ve olay örgüsünde millî yapısıyla öne çıkan Yüzbaşı Atabala üzerinden okura verilir. *“.....Rusların iç işlerimize karıştıkları bir gerçektir. Bizi tekrar hâkimiyetleri altına almak istiyorlar. Öteki sorunuza gelince. Evet, Millî müsavatchıların görüşlerini benimsiyorum. Yani Türk milliyetçiliğini savunuyorum. Gidip Rus milliyetçiliği yapacak değilim ya!(s.77)”*

Olay örgüsünün ilerleyen bölümlerinde roman kahramanı şair Ahundzade, bu izleği sebepleriyle birlikte verir. *“.....Bizler de Türkçü ve İslamcıyız! Her Türk gibi. Türk ve Müslüman olduğumuz için Allah’a şükrediyoruz. Ya ne olmalıydık? Rusçu ve dinsiz mi? Kusura bakmayın ama biz aslını yitiren haramzade değiliz. Biz, gerçekte Türkçü ve İslamcı oldukları için Müsavatchıları destekliyoruz.(s.80)”*

Olay örgüsünde yer verilen bazı tarihsel kişilik ve şahıslar tarihteki özelliklerine uygun olarak donatılır ve konuştururlar. Olay örgüsünde milliyetçi cepheyi Millî Müsavat Partililer temsil ederler.

“.....işte bir vatan gözler önünde böyle satılır. İşte bir devlet ihanet hançerlerinin ölümcül darbeleriyle böyle yıkılır. İşte bir millet böyle esarete sürüklenir. Bütün bunların günah ve vebali bizden oldukları halde, Türk ve Müslüman oldukları halde .....Rusya’ya kapıkulluğu yapanların boynunadır. Hayır, böyleleri hâşâ Türk olamazlar! Hayır, böyleleri hâşâ Müslüman olamazlar! Çünkü Türk olan, Müslüman olan düşmanla işbirliği yapmaz. Ve hainler kadar onların sözlerine kanan gafiller de suçludurlar. (s.145)”

Milliyetçiliğin doğal bir sonucu olarak, “Nisan Ağlar Mayısı”da Oğuz’un vurguladığı vatan sevgisi, ideal tiplerin yüksek bir erdemidir. Yazar bu iletisini

romanda hem millî hem şair kişiliğiyle öne çıkan “Çulsuz Şair” tiplmesi üzerinden okura verir.

“Hele bir şair vatani ve milleti asırlarca düşmanın zulmü altında inlemiş bir şairse onun bütün ruhu hıçkırık zerreciklerinden oluşmuştur.....arsız, hayasız, dünya puluna tapanların anası, babası maddiyattır ama senin gibi yetimlerin, benim gibi gariplerin anası vatan, babası vatandır. Hiç vatansız insan olur mu? Hiç yüreğinde vatan sevgisi olmayan insan, insan olur mu? (s.108)”

Romannın diğeri bir millî endişe taşıyan tiplmesi Aybike; *“Akl başında olan her Türk, ister kadın olsun, ister erkek olsun, on binlerce kardeşimizi öldüren Rus ve Ermenilere taraftar olamaz. Onlarla işbirliği yapamaz. Ben bir Müslüman Türk kızı olarak, Müslümanlara zulüm ve acıdan başka bir şey vermemiş olan Ruslardan her zaman nefret ettim.....Rusya devleti, devlet siyaseti olarak asırlarca Türklüğe zulmetmiştir. Şimdi adarını değiştirip Bolşevik Rusya olmaları bize dost oldukları anlamına gelmez. Bu bir maskedir. (67-68)”* görüşündedir.

“İlk Hançer”de de *“-Bir Türk, bir Müslüman asla diz çökmez! Biz yalnız Allah’ın huzurunda eğiliriz. Bunu öğrenmediniz mi?(s.91)”* ifadelerinde olduğu gibi olay kahramanları millî ve dinî benlikleri sağlam kişilerin konuşma ve davranışlarıyla izleğe yansıtılır.

3.2. Kahramanlık ve Fedakârlık

Binlerce yıllık Türk tarihi, milletinin ve devletinin bekası için dünya heveslerinden, hayatlarından vazgeçebilmiş, adı unutulmuş veya unutulmamış sayısız kahraman ve fedakâr insanla doludur. Oğuz'un eserleri devlet ve millet uğruna fedakârlık eden, canlarını hiçe sayan kahramanlarla doludur.

Müslüm Oğuz'un gerek romanları gerek piyesleriyle Türk tarihinde nice adlı veya adsız kahramanın yer aldığını ve bu kahramanların üstün insan özelliklerini göstermesi, okur için bir model, bir örnek kişilik oluşturmaktadır. Oğuz'un romanlarında asıl kahramanlaştırdığı Rus ve Ermeni zulmü karşısında dik duran Azeri Türkleri değil, onların bağrından çıktıkları kahramanlar ırkı olarak bilinen Türk milletidir.

Müslüm Oğuz'un romanlarında yansıttığı bu düşünceyi bünyelerinde barındıran bu kişiler, devlet ve millet uğruna hiçbir fedakârlıktan kaçınmaz, bu uğurda kahramanca savaşır, mücadele ederler veya ölürlür. Onlar için önemli olan toplumun zillete ve esarete boyun eğmemeleridir. İlk Hançer'in olay örgüsünde yazarın vurguladığı, insanların vatanları ve ulusları uğruna ölebilmeleri gereği, Yüzbaşı Alp'in; “.....*Kazan düşecek. Hiç değilse düşüşünü görmeyeyim ve düşman cesedimi çiğneyerek içeri girsin. Beni burada, havaya uçurulan surun ortasında bırak. Düşman cesedimi çiğnesin, öyle girsin vatanıma.*(s.90)” şeklindeki ifadesinde yatar.

Piyeslerinde de bu durum aynıdır. Türk kahramanlığı ve fedakârlığının bünyesinde vücut bulduğu yiğit Türk komutanı Kazım Karabekir Paşa, “*İndirilen bayraklarımıza, kirletilen namuslara, yıkılan mabetlere seyirci mi kalacağız? Biz askeriz ve ölünceye kadar mücadele edeceğiz.....ayaklar altında zelilane ölmektense, milletimizin bu kadar senelik yediğimiz ekmeğini namuskârane ölmekle ödemek daha çok yakışmaz mı?*(s.8-9)” ve “*İndirilen bayrağımıza, kirletilen namuslara, yıkılan mabetlere seyirci mi kalacağız? Biz askeriz ve ölünceye kadar mücadele edeceğiz.....Milletin mahvolduğunu görmek zilletindense, yaşadığını görerek ölmek daha TÜRKÇE olur.*(s.8)” sözleriyle millet ve devlet uğruna ölebilme gereğini vurgular.

“Nisan Ağlar Mayısı”da vatani uğruna hayatını hiçe sayan Türk kızı Aybike, Rus Binbaşına attığı tokadıyla, işgal ve zulüm karşısında tavrını ortaya koyar. Esarete karşı duruş sergiler, boyun eğmez.

“Yazık ki onun kızıtım! Yurdumu işgal eden düşmanla işbirliği yapan bir insanın kızı olduğum için kendimden utanıyorum. Size attığım tokada gelince, o cüreti ben istiklal ve hürriyetini çiğnediğiniz bu ülkenin bir evladı olmaktan alıyorum. (s.189)”

Azerbaycan'ın Kızılordu tarafından işgaline karşı Osmanlı Paşası Nuri Paşa, işgal ve esaret zincirlerini kırarak düşmanla hayatı pahasına büyük bir mücadeleye girer. Bu davranışıyla tarihe Yiğit Türk Paşası Nuri Paşa olarak geçen bu kişiliğin aksine amcası Halil Paşa, olay örgüsüne zayıf ve gafil bir karakter olarak girer.

“.....Bir saat önce Nuri Paşa ile görüştük. Bu mert ve yiğit insan, amcası Halil Paşa'nın hareketine çok üzüldüğünü söyledi.....O da bizim gibi Kızılordu'nun Azerbaycan'a girmesine karşı. Ve anladığım kadarıyla direnmeye taraftar ve kararlı.”(s.143-144) “Ve yine şanlı Osmanlı'nın şanlı evladı Nuri Paşa'nın yiğit sesi duyuldu. 1918'de Azerbaycan'ı Rus ve Ermeni askerlerinin katliamından kurtaran bu yiğit insan, Azerbaycan'ı kan gölüne çeviren bu zalim Bolşevik katliamı karşısında kızillarla çarpışmaya başladı. (s.157)”

Olay örgüsünde yazarın iletisini okura taşıyan diğer bir kişilik M. Emin Resulzade ve Millî Müsavatçılardır. Onların millî ve buna bağlı olarak kahraman yönleri vurgulanarak Türk devlet adamlığı felsefesi ortaya konur.

“Efendiler! İstiklalimizi göz bebeğimiz gibi müdafaya karar veren bir meclise, dinlediği bu ültimatomu kabul etmek, hükümeti kendi eliyle dost kisvesine bürünmüş düşmana teslim etmektir. Biz buraya milletin irade ve arzusu ile geldik. Bizi buradan yalnız kuvvet ve süngü çıkarmalıdır.(s.148)”

Romanın ilerleyen bölümlerinde Millî Müsavat mensubu Mirza Bala'nın sözleri, tarihten taşıp gelen bir kahramanlık anlayışının haldeki yansıması olarak sunulur.

“Kızillar önemli bir şeyi unutuyorlar. Bu milletin hürriyete olan aşkını.....Bu odlu yüreklerin sahipleri olan biz Dede Korkut balaları, biz Şeyh Şamil torunları Kızıl Rusların zulmüne elbette boyun eğmeyeceğiz. (s.170)”

Türk ulusunun tarihten taşıp gelen kahramanlığı, “Namussuzun Namusu”nda da şiirle vurgulanır.

“Kılıçaslan öldü sanma, yaşıyor bizde!

Atila'nın ateşi var içerimizde!

Kaniye'nin gazileri daha dip diri!

*Sınırdadır Plenvne 'nin kırk bin askeri!
Şehitlerden elli milyon bekçisi olan,
Aşılmaz bir kayadır bu vatan!”(s.2)*

Söyleyişi Mithat Cemal Kuntay'ın “Ölmez” isimli şiiriyle benzer iletileri taşır ve bu hissediş düzlemi millî romantik algılayışın birer yansıması olarak Müslüm Oğuz da da kendini gösterir. Mithat Cemal Kuntay'ın “ *Bir bayrağın altında ölen kimse ölür mü? / Bir türbe yerin üstüne de hâkimse ölür mü?*”¹¹¹ söyleyişi farklı formlarda yeniden inşa edilmiş bir duyuş tarzı olarak çıkar okur karşısına.

---

¹¹¹ Mithat Cemal Kuntay, **Türkün Şehnamesinden**, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1971, s.29

3.3. İhanete Giden Yol: Gaflet ve Cehalet

Müslüm Oğuz'un tarihsel romanları, Azerbaycan ve Kazan Türklüğünün önce ihanet ve gafletle yıpratılıp zayıflatıldığını, daha sonra da düşman tarafından nasıl yutulduğunu tarihsel gerçeklik temelinde kurguladığı ibretlik eserlerdir.

Dünyanın en güçlü ordularının yıkamadığı Türk devletlerini yıkan gizli güç, “Nisan Ağlar Mayıs”ın olay örgüsünde geçen **“Rusya yeni hainler bulup satın alıyor. Ve istiklalimizi çiğnemek için önce onları iş başına getirmeye çalışıyor. Hep böyle olmuştur. Hep kendi içimizden yemişiz hançeri. Önce bizden görünenler vurmuş, ardından düşman.....Allah’ım bizi hep bizden olanlar mı yıkacak? (s.69)”** ifadesinde yatar. Bu gücün farkında olan yazarın romanında, Azeri ve Kazan Türklerini felakete götüren gafillik, cehalet ve ihaneti sahneleyen birçok örnek vardır.

“İlk Hançer”de geçen **“.....Kazan’ı sizlere emanet ediyorum. Onu iç çatışmalardan ve Rusya’dan koruyunuz. Vatan hainlerinin oyunlarına karşı uyanık olunuz. ....Bizi İvan’ın orduları değil, ihanet yenebilir ancak. (s.46)”** ifadesi, yazarın iletisini kısa ve öz olarak yansıtmaktadır.

“İlk Hançer”de yazar, millî benliklerini unutup düşmanla işbirliği yapanlara da bir mesajla seslenir.

“-Lanet olsun sana! diye bağırdı. Nasıl oluyor da milletine ihanet ediyorsun. Bana bir tek Rus, Rusluğa ihanet edip de bizim safımızda çalışan bir tek Rus gösterebilir misin? (s.37)”

Yine aynı eserde yazar, devlet adamlarının ve toplumun önünü görmesi gereğini vurgulayan bir öz eleştiri yapar.

“Benim üzüldüğüm şu, senelerden beri gözümüzün önünde büyüyen yılan şimdi bizi ısırmağa geliyor. Gösterdiğimiz gafletten dolayı ölümü hak ettik zaten. Yılanı besledik. Başını ezmedik. Sonucu işte ortada. Düşman kararlı hareket etti. Millî bir siyaset güttü. Bizi bu topraklardan söküp atmaya kafasına koydu, fırsatını bekledi ve işte vuruyor. Bizler ise kararsız, bencil, mevki ve para peşinde koşup, millî, dinî hedefimizi unuttuk.....Kırımlı kardeşlerimizden ümidimizi kestik artık. Osmanlı Sultanı ise uykuda gibi. (s.88)”

“Nisan Ağlar Mayıs”ın dördüncü parçasında Nerimanof’un komünizm yanlısı tutumu ve komünizmin ırk, din, kültür ve ahlakı reddeden bozuk kuralları roman kurgusunda anlatılmaya çalışılır.

“Bolşevikçilikte ırk mirk yoktur. Biz de Türk mürk değiliz. Sosyalizm dini de tanımaz. Lenin’e göre din afyondur. Burjuvaların bir sömürge aracıdır. (s.62)”

“Bak yoldaş. Müsavatçılar, milliyetçi, Türkçü, İslamcıdır! Yüzbaşı Atabala da onları sevdiği ve savunduğu için onlardandır. Yani o da milliyetçi, Türkçü, İslamcıdır. Bütün bunlar sosyalizmin akidelerine ters düşmektedir. Çünkü Bolşevizm bunların hepsini reddeder. (s.61)”

Yazarın karşıt güç kurgusunun kişiler bazında romana yansımaları olan Nerimanof’u tanıtmamasıyla yazar, o ve onun gibi vatan hainlerine karşı okuru bilinçlendirme yoluna gider. *“Nerimanof, Lenin’in Azerbaycan’da başlattığı komünist faaliyetlerin başrollerde oynayan piyonlarından biriydi. Millî Müsavat Partisi’nin, Mehmet Emin Resulzâde başkanlığında, 28 Mayıs 1918 günü Azerbaycan’ın bağımsızlığını ilan etmesine sevinmeyenlerin başında gelenlerdendi. Lenin’le temas halindeydi. Böylece Azerbaycan’da sosyalist bir hükümetin tesisine çalışıyordu. (s.16)”*

Romanlarda, düşmanı dost bilen kişilikleriyle anlatılan karakterler, yattıkları uykuda içinden çıktıkları millete bilerek veya bilmeyerek ihanet ederler. Bu yola girmelerinde onların para hırsı, cehaleti, bilgisizliği ve tarihi özümsememiş olmaları etkili olur. Roman kurgusunda bu durum, yine bu duruma düştüğü için pişmanlık duyan “Mecit Bey” tiplmesi üzerinden verilir.

“Aldandım demek mazeret değil. Aldanmamak lazımdı.....Allah’ın buyruğundan dışarı çıkınca, dünya işleri insanın ferasetini, aklını elinden alıyor. Böyle olmasaydı, senelerden beri bizi zulümle inleyen Rusların sözlerine bir daha kanmazdık. Bolşeviklik oldu diye Rusya’nın artık eski Rusya olmaktan çıktığını sandık. Bizi uyaranları da dinlemedik.....koca bir milletin başına bela açtık. (s.207)”

Düşmanın, amacına ulaşması için her yolu denemesi doğal bir tutumdur. Önemli olan onun denediği ve denemek istediği bu yolu, önceden görmek ve bilmektir. Büyük devlet ve millet olmanın şartlarından birisi de budur. Buna dikkat etmeyen devlet ve milletler tıpkı tarihte Azerbaycan’da olduğu gibi Kazan’da olduğu gibi yakılmaya, yıkılmaya, sömürülmeye, yok edilmeye mahkûmdurlar.

Bu durum; *“.....Kağıttaki listeye göz attığında sarardı. Kızılordu’yu Azerbaycan’a davet etmekle yaptıkları büyük ve tarihî hatanın vahametini yavaş yavaş anlıyordu. (s.164)”* ifadesinde yatar.

Romanda bu izlek, öntünü göremeyen, zayıf bir komutan olan Halil Paşa üzerinden okuyucuya verilir; “*Öyle bir şey yok. Sizi Rusya'nın kucağına atmıyoruz. Gelen Rus ordusundan korkmayınız. Onlar Anadolu'ya yardım için geliyorlar. Burada fazla kalmayacaklar. (s.140)*”

Gafletin ve cehaletin insanları ihanete kadar götürebileceği fikri “*Namussuzun Namusu*” adlı piyeste Kazım Karabekir Paşa ağzından; “*Padişah, bilmek ve hata yapmamak zorunda. Bilmeden yaptığı, yapacağı hatalar bir milletin hayatını sona erdirecekse, erdirecek kadar vahim olursa, bu damgayı (ihanet) alınına vurmuş olur.(s.33)*” sözleri ile okuyucusuna ulaştırma arzusunda olan Oğuz, tarihsel bilgi birikimine, tarihî kişilerin olaylara yaklaşım biçimlerini de vererek sunmak ister.

3.4. Millî Kimliğin Zedelenmesi ve Başkalaşma

Müslüm Oğuz, yabancı ve zararlı fikir akımlarının Türk toplumunda ortaya çıkardığı, kültürel bozulma ve yozlaşmayı da eserlerinde işlemiştir.

Her ulusun kişi adları, onların oluşması aynı zamanda o halkın tarihinin birer parçasıdır. Halkın tarihi kadar, adların tarihi de eskidir. İnsanları ve milletleri birbirinden ayırmak için en eski devirlerden bu yana onların her birine adlar verilmiştir. Adların meydana gelmesinde tarihî, içtimai, medeni şartların rolü büyüktür ve böyle adların çoğunda her devrin izleri görülmektedir. Bu adlarda halkın yaşayışından, inancından, kültüründen, dilek ve ideallerinden izler görmek mümkündür.

Oğuz'un romanlarında Bolşevikliği Ruslaşmak olarak gören bozuk zihniyet, asimilasyona Türk insanının kültürel ve millî değerlerinin en önemlilerinden bir olan Türk adlarını bozarak başlar. Böylece isimler gibi, dil gibi unsurlar bozulacak ve sonunda bu insanlar arasına iletişim problemleri girecektir. Aynı millete mensup halklar birbirlerinden kopacak ve asimile olarak tarih sahnesinden silineceklerdir.

Türk dünyası üzerindeki bu oyunların farkında olan yazar, bu siyaseti açığa çıkararak okuru bu tehlikelere karşı uyarmak isemiştir. Bu durum, “Nisan Ağlar Mayıs”da, Bolşevik uşağı “Çopur İsmail” veya “İsmailof” tiplemesiyle verilir.

“Mademki komünist olduk ve Rus yoldaşlarımızla kardeş sayıldık, bundan böyle adlarımızın da değişmesi icab etmez mi? Hiç olmazsa sonlarına bir “Ov” getirerek bir farklılık olduğunu göstermeliyiz. Mesela senin adının sonuna da bir “Ov” getirdik mi, Hanzadov olur. Ne güzel değil mi? (s.191)”

İsmail'in karşısında, yazar tarafından konuşturulan Zeynep Hanım'a “.....Zeynepov! Ne güzel değil mi?.....Çok çirkin deyiverdi, “adımın sonunda iğreti ve soysuz durdu. **Herkesin adı kendine güzel! Rus'unki Rus'a Türk'ünkü Türk'e! Hem bizim adlarımızın manası daha güzel!(s.192)**” karşılığını verdirerek Türk kültüründe önemli bir unsur olan ad alma geleneğini ve Rusya'nın egemenliği altında tuttuğu uluslara nasıl ve ne yönde bir asimile politikası uyguladığını da vermek ister. Oğuz'un romanlarına yansıyan önemli unsurlardan birisi de “*adı olmayanın varlığı da olmaz*” fikridir. Bu fikirden hareketele yazar, roman kahramanlarının kişilikleri ile adlarını ona göre seçer. Adı yabancı olan ya da yabancılaştırılmış olanlar, Oğuz'un tüm eserlerinde karşıt güç konumunda kalır.

3.5. Türk Birliği İnancı

Türk milletinin yaşıyla eşit bir yaşa sahip olan Türk milliyetçiliği fikri, Ziya Gökalp tarafından ele alınmış ve sistematığı çizilmiştir.

Ziya Gökalp, bu çalışmalarından önce, Osmanlı ülkesinde Müslüman, Hıristiyan, Yahudi birçok kavimlerin Türk Devleti ve milletine ihanetleri karşısında, Türklüğe dönüş hareketini, Türkçülüğu başlatmak üzere meşhur Turan manzumesini yazdı. Ziya Gökalp, Türklüğün ve Türkçülüğün davasını, bu şiirde dile getirdi, eserleriyle yıllarca bu şiirinin açıklamasını yaptı.¹¹²

*“Vatan ne Türkiye’dir Türklere ne Türkistan;
Vatan büyük ve müebbet bir ülkedir: Turan”*

Fakat Türk âleminde, Ziya Gökalp’tan önce ilk defa “Türk Birliği-Turan” düşüncesini ortaya atan; Azerbaycanlı doktor Prof. Dr. Hüseyinzâde Ali Bey’dir. Ali Bey, Turan fikrini bir şiiri ile ortaya atmıştır. Bu şiirinde Ali Bey, Büyük Türk- Hun Hakanı Atilla’nın torunları olan Macarlara hitap etmektedir.¹¹³

*“Sizlersiniz, ey kavm-i Macar bizlere ihvan,
Ecdadımızın müşterek kaynağı Turan...”*

Bu birliği çağımıza uygun bir şekilde yorumlayan Müslüm Oğuz’a göre Avrupa ülkeleri Avrupa birliğini oluşturmuşken, Amerika birliğini kurmuşken, Arap devletleri birliğini geçekleştirmişken üç yüz milyonluk Türk dünyası hâlâ bir araya gelememiştir. “Ben rahmetli Elçibey gibi yeryüzünde bulunan bütün Türklerin sosyal, siyasî, ekonomik ve kültürel birliğine gönül vermiş bir Türk evladıyım.” diyen ve Türk birliğini hayatı boyunca gaye edinen Oğuz’a göre Demirperde yıkılıp, Sovyetler tarihe karışmış olmasına, Asya ve Kafkasya Türklerinin hürriyetlerine kavuşmuş olmasına rağmen Türkiye’de siyasî ve sosyal manada pek çok şey yapılamadığı gibi edebî alanda da henüz ideal olan, ya da olması gerekenler yapılabilmiş değildir. Henüz bir alfabe birliği sağlanamamıştır.¹¹⁴

Bugünkü dünya düzeninde bu birliğin siyasî, sosyal, kültürel alanda sağlanmasından yana olan yazar, eserlerinde bu idealini işlemiştir. Romanlarında direk olarak bu konuya yer vermeyen yazar “Nisan Ağlar Mayısı”da iki kardeş halkın(Türkiye ve Azerbaycan) ilişkileri, yardımlaşmalarından bahisle bütün dünya Türklüğünün kardeşliğine ve birliğine, “Türk’ün Türk’ten başka dostu olmadığı”

¹¹² Refet Köroklü, **Türkçülerin Kaleminden Atsız**, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2000, s.89

¹¹³ Refet Köroklü, **Türkçülerin Kaleminden Atsız**, s.89

¹¹⁴ Yavuz, a.g.g.

fikrinden hareketle de birleşmenin, dayanışmanın önemini anlatmak istemiştir. “Nisan Ağlar Mayıs”ın olay örgüsünde Azerbaycan’da zor duruma düşen kardeşlerine, I. Dünya Savaşı’ndan yenik çıkmış, topraklarının her tarafı ateş alıp yanan Osmanlı, bu zor zamanında bile Nuri Paşa ile yardıma koşmuştur.

“Kan...Gözyaşı...Feryat derken, Osmanlı İmparatorluğu’nun Nuri Paşa komutasındaki ordusunun Mehmetçikleri imdada koşarak, yetişiyorlardı Azerbaycan’a. Şehitler ordusuna yeni şehitler katılarak Bakü kurtarılıyor ve 1918 baharının 28 Mayıs’ında Azerbaycan bağımsızlığını ilan ediyordu.”(s.2)

Azerbaycan Türkleri ise bu yardıma Anadolu’da başlayan Millî Mücadeleye, bu birlik ve beraberlik düşüncesiyle Azeri Türkleri kendi savaşlarıymış gibi yardımda bulunarak karşılık vermiştir.

“Herkes biliyor ki Azerbaycan Anadolu’ya yardım yapmaktadır. Zaten aksi mümkün değil. Çünkü Türkiye’nin istiklal savaşı bizim de istiklal savaşımız sayılır.”(s.58)

“.....Müsavet Hükümeti’nin Anadolu’ya gönderdiği Mehmet Ali Ahmetzade Bey daha yeni döndü.....Anadolu Millî Mücadele Hükümeti’nin Hariciye Vekili Ahmet Muhtar Bey’e Ankara’da 19 bin Osmanlı lirası, 1 milyon Fransız frankı ve sekiz kut’a petrol poliçesini teslim etmiştir. Ve daha da göndermeye devam ediyorlar. Oradakiler bizim öz kardeşimiz.....Onlar her dar zamanımızda bize yardıma koşmadılar mı?”(s.76) ifadelerinde de yazar, Millî Mücadele yıllarında Azerbaycan’dan gelen kardeş yardımını tarihsel gerçekliğe dayandırarak ispat etme yoluna gitmiştir.¹¹⁵

Bu düşünce “Nisan Ağlar Mayıs”da şiirle de ifade edilir.

*“Selam var Kırımlıdan gardaşına,
Selam gelip gardaş Azerbaycan’dan,
Selam Türkistan’dan Anadolu’ya
Gönülden bütün Türkler bir olsun!”(s.18)*

Yazarın “gönülden bütün Türkler bir olsun” ifadesindeki arzu, yaşanan zamanla ilişkilendirildiğinde ideolojik bir çağrışım uyandırır nitelikte olmasına karşın ütopyik bir boyut kazandırılmaz. Yazar, bu arzusunu da tarihsel gerçeklerle ilişkilendirerek vermenin endişesini yaşar.

¹¹⁵ bk. Ahmet Karaca, “Azerbaycan’ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış, s.50

3.6. Hüzünlü Dimağlara Millî Bir Ümit Aşılama

Müslüm Oğuz, eserlerinde genellikle Türk milletinin tarihte yaşadığı esareti, zulmü, acıları, hüznüleri anlatmasının yanında ümit ve mutlu bir gelecek düşüncesini de işlemiştir. Yani eserlerinde karamsar ve hayattan ümitsiz, beklentisiz değildir. Eserlerindeki kahramanlar da buna bağlı olarak hiçbir zaman pes etmeyen, umut dolu tiplerdir. Yazarın yarına ümitle bakan bu düşüncesi “Nisan Ağlar Mayısı”nın olay örgüsünde “Kâhya Rüstem” tiplemesinin; “*Doğacak çocuklarımız esir doğacak diye evlenmezse gençlerimiz bu ülkenin sonu ne olur hiç düşündünüz mü? Bir süre sonra bu topraklarda adam kalmaz. Mücadele için evlenmeli, çocuk sahibi olmalı ve çoğalmalısınız. Evlenin, çocuklarınızı büyütün ve onlara bir davaları bir ülkeleri olduğunu öğretin. Bu düşmanı yarın bu aziz vatandan işte bu çocuklarımız kovacaktır.* (s.219)” ifadesinde yatar.

Yazar tarafından konuşturulan ve esere düşman karşısında yılmayan, korkmayan bir lider profili çizen M. Emin Resulzade, geleceğe ümitle bakan bir kişilik olarak “Nisan Ağlar Mayısı”da Azeri gençliğine bu hitabıyla ümit vermektedir.

“Ey gençlik!

Senin uhdende büyük bir vazife var: Senden evvelki nesil yoktan bir bayrak, mukaddes bir ideal remzi yarattı. Onu bin müşkülle yücelterek dedi ki: Bir kere yükselen bayrak bir daha inmez! Elbette ki sen onun ümidini kırmayacak, bugün parlamento üzerinden Azerilerin yanık yüreklerine inmiş bu bayrağı tekrar o bina üzerine dikecek ve bu yolda ya gazi ya şehid olacaksın!” (s.229)

Yazar, romanlarında milletin karşılaştığı felaketler karşısında anlattığı karamsar tabloyu, Türk milletinin kahramanlığını, fedakârlığını, cesaretini, hürriyete olan tutkusunu anlatarak yok etme yoluna gider.

3.7. Haçlı Ruh ve Türk Düşmanlığı

Tarih boyunca İslam dininin sancaktarlığını, koruyuculuğunu yapan, keskin kılıcı olan Türkler, Hıristiyan dünyasının saldırı ve tecavüzlerine maruz kalmıştır. Müslüman Türkler üzerine yapılan seferler sonucu ortaya çıkan yıkımın etkisiyle Oğuz, romanlarında Haçlı ruhuyla Türklerin üstüne yürüten Hıristiyan dünyasının kin ve nefretine yer vermiştir.

“İlk Haçer”in olay örgüsünde bu düşünce Rus çarı İvan’ın; “*Başpiskopos, şu kutsal tacı, Grandük İvan Vasilyeviç’e giydiriyorum, dedi. Bundan sonra kendileri Üçüncü Roma’nın sahibi ve bütün Rus topraklarının hâkimidir. Artık ne Kırım Hanı’nın ne de Osmanlı Türk Sultanı’nın karşısında boyun eğmeyecek. Kutsal tacı giyen efendimiz, Hıristiyanlığın kılıcı olarak Müslümanlarla mücadele edecektir. (s.7)*” ifadesiyle okura verilmek istenir.

“-Evet. Kafkasya. Sonra Hazar’ın doğusu. Yani Türkistan. Böylece Osmanlı İmparatorluğu’nun Doğu ile bağlarını kestikten sonra dönüp İslambol(İstanbul)’a yürüyeceğiz. Fatih’in Ayasofya’ya diktiği hilali söküp, yerine haç dikeceğim! Yaşasın Hıristiyanlık!(s.10)” ifadesinde yazar, Hıristiyan Rusların Müslüman Türk düşmanlığını sembolik ifadelerle kullanarak iletir.

“İlk Haçer”in olay örgüsünde Kazan Türk Hanlığına karşı Rusya’ya her türlü teknik yardımda bulunan İskoçyalı Mühendis Butler ve Alman, İngiliz, Danimarkalı, İsveçli lağımcılar haçlı ruhunu yansıtan diğer tiplere sahiptir.

“Nisan Ağlar Mayıs’a”nın geneline yayılan bu izleği Rusları temsilen Lenin, Kızılordu Generali Rus, Hanzade Beylerin çiftliğini yakıp yıkan Binbaşı Petrof temsil eder. Ruslar, Müslüman Türk ülkeleri üzerine yayılma ve sömürü politikası güder.

Rusların ve Ermenilerin, Müslüman Türk düşmanlığı daha bu romanın girişinde yazar tarafından özet bir ifadeyle tarihsel gerçekliğe uygun olarak verilir.¹¹⁶

“*Lenin doymuyordu! Daha fazla kan, daha fazla kurban istiyordu...İnsanların hepsi soylu olacak değil ya, bir sürü soysuz türüyordu...Şaumyan bunlardan biriydi.....Git dendi Kafkaslara...kesebildiğin kadar insan kes, akıtabildiğin kadar kan akıt. Kafkaslar Müslüman diyarı...Kafkaslar Türk ocağı...Kan akıtılmaz mıydı hiç? Şaumyan, Rus ve Ermeni*

¹¹⁶ Rusların Kafkasya Komiseri olarak atadığı Ermeni asıllı Şaumyan, Bakü’de Ermeni taşnaklardan da yardım alarak büyük bir katliam yapmıştır. Ölü sayısı on binlerle ifade edilmektedir. bk.Ahmet Karaca, “Azerbaycan’ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış, s.50

canilerinden meydana getirdiği katiller ordusuyla dalıverdi “Odlar Yurdu” Azerbaycan’a...(s.1)”

“Namussuzun Namusu”nda yazar, Doğu’da yaşanan Ermeni zulmünü ve Ermenilerin Türk düşmanlığını gerek dinî gerekse siyasi boyutlarını tarihsel gerçekliğe bağlı kalarak gözler önüne serme yoluna gider.¹¹⁷

“Kars’ta Yusuf Paşa Camii imamı ezan okurken Ermeniler tarafından taşlanmış ve hakarete uğramıştır. Temmuzda Sarıkamış’ta Türk gençlerini toplayarak katletmişlerdir. Yine Kars ve Göle’de sekiz kişiyi katletmişlerdir.....(s.38)”

Müslüm Oğuz, bu düşüncelerini yansıtmak için kurguladığı metinde, tarihsel gerçeklikle ters düşmemeye özen gösterir. Anlatılan olayların tarihte yaşanmış gerçek bir olayı yansıtması, bir iddiaya(Ermeni soykırımı iddiaları) cevap olmasının yanında “*edebî eserlerimin omurgasını tarihsel olaylar şekillendirmiştir.*”¹¹⁸ ifadesini doğrulamaktadır.

---

¹¹⁷ bk. Kazım Karabekir, 1917-1920 Arasında Erzincan’dan Erivan’a Ermeni Mezalimi, İstanbul, Emre Yayınları, 2000, 384 s.

¹¹⁸ Müslüm Oğuz’la 26 Nisan 2008 tarihinde Manisa’daki evinde yaptığımız görüşmeden.

4.0. YAPISAL AÇIDAN İNCELENMESİ

4.1. Nisan Ağlar Mayıs Romanının Yapısal Bakımdan İncelenmesi

“*Kan Yolları Kapadı*”nın genişletilmiş şekli “*Nisan Ağlar Mayıs*”da Mayıs 1918’de bağımsızlığını ilan eden Azerbaycan’ın, 28 Nisan 1920’de Kızılordu tarafından işgaline kadar, Millî Müsavatçılarla Bolşevik rejimini benimseyen gafil ve çıkarıcı kişiliklerin mücadelesi ibretlik bir şekilde anlatılır. 1919-28 Nisan 1920 arası dönemin ağırlıklı olarak anlatıldığı eserde, işgalden sonra Kızıl Ordu’nun Azerbaycan’da giriştiği zulüm ve yağmalara ayrıntılı olarak yer verilir.

Eser, 1920 Mayısından sonra Azerbaycan Türklerinin Rus ve yandaşlarına karşı verdikleri mücadelede hayatlarını kaybeden şehitlere ithaf edilmiştir.

“*Bu kitabımı, 28 Nisan 1920’de Azerbaycan’ın Kızıl Rus Ordusu tarafından işgali sırasında, evlerinde diri diri yakılarak, sokak ortalarında vurularak, duvar diplerinde kurşuna dizilerek, Sibiryaya cehennemine gönderilerek öldürülen aziz kardeşlerimizin ruhlarına ithaf ediyorum.*”

Yazar romanının başına koyduğu “BİR KAÇ SÖZ” başlığı altında okura bazı bilgiler sunarak kitabın telif amacı hakkında ipuçları verir.

“*Şimdiye kadar en büyük kötülüğü bizim kardeşlerimize yapmış olan ve yapmakta de devam eden bu insanlığın yüz karası rejim, artık inkâr edilemez bir açıklıkla yıkılmış, dayandığı Marksizm iflas etmiş, bir hiç olduğunu, bir aldatmaca, bir kâbus olduğu ortaya çıkmıştır. Lenin, kendi öz kızıl ininde kendi öz kızıl torunları tarafından inkâr edilip lanetlenirken, bir asra yakın zamandan beri görülen kızıl kâbusun intikamı, onun ve Stalin’in heykelleri asılarak, yerlerde sürüklenerek alınmaya çalışılmıştır.*

Kan ve gözyaşına boğulan milyonlarca masumun ahına tutulup damla damla eriyen Demir Perde, toz duman olurken, ne yazık ki bizdeki beslemeler hala gafletten uyanamamışlardır.

Bu acı gerçek karşısında, bizden olanların, bizden olanları kan ve gözyaşına boğan komünizmi alkışlamalarını anlamak mümkün değildir. Bizden olanlar, bizden olanları esir yaşatanları alkışlıyorsa bu, bizden olmadıklarının göstergesidir. Bu, tek kelimeyle kanı ve ruhu bozukluktur.”

Ayrıca eserin ilk sayfalarında Hasan Sağındık, “KİTAP HAKKINDA” başlığı ile roman hakkındaki görüşlerini sıralar.

“ *”Bozkurtlar” romanından sonra beni en çok etkileyen kitaplardan biri “Nisan Ağlar Mayıs.” Aynı duyguları bir defa daha yaşadım. Ve ufukta Azer ve Baycanları gözlemeye başladım.*

Şu an beynimde kan ağlayan bir Azerbaycan var.

Yüzbaşı Atabala, Aybike, Mehmet Emin Resulzade, Zeynep Ana, Gökçe, Çulsuz Şair, Ahmet Cevat ve onlarla beraber ağlayan sekiz milyon Azerbaycan Türkü var.”

“Nisan Ağlar Mayıs” üç bölüm halinde tertip edilmiş birinci bölüm dışında her bölüm kendi içinde vaka parçalarına ayrılmıştır. Eserin birinci bölümünde yazar, 1918 Mayısındaki bağımsızlığa kadar Azerbaycan’da yaşanan olayları, hatırlatmalarda bulunarak kısa ve öz bir şekilde okura vermeye çalışılır. Bu bölüm eserde iki sayfalık bir yer tutar. İkinci bölümde, 1919’da başladığı anlaşılabilir olay örgüsünde, 28 Nisan 1920’deki işgale giden yol, olaylar, ihanet ve entrikalar bir aşk unsuruyla da süslenerek verilir. Üçüncü ve son bölümde işgalden sonra Azerbaycan’da Ruslar tarafından yapılan zulüm, katliam, talan ve bu işgale karşı başlatılan direniş anlatılır. Bu bölümler yirmi dört olay zincirinden meydana gelir.

4.1.1. Olay Örgüsü

Müslüm Oğuz, romanının olay örgüsünün başında Azerbaycan tarihi hakkında sanatlı bir üslupla kısa hatırlatmalarda bulunarak, okuru anlatılacak olay hakkında bilgilendirmek isteğiyle özet bilgiler verir ve okuru olay örgüsüne hazırlar.

“Şaumyan, Rus ve Ermeni canilerinden meydana getirdiği katiller ordusuyla dalıverdi “ODLAR YURDU” Azerbaycan’a...”(s.1)

“Kan...Gözyaşı...Feryat derken, Osmanlı İmparatorluğu’nun Nuri Paşa komutasındaki ordusunun Mehmetçikleri imdada koşarak, yetişiyorlardı Azerbaycan’a. Şehitler ordusuna yeni şehitler katılarak Bakü kurtarılıyor ve 1918 baharının 28 Mayısında Azerbaycan bağımsızlığını ilan ediyordu.”(s.2)

Yazar bu bölümde roman başkişisini de tanıtmaya çalışır ve bu anlatımıyla ikinci bölüm arasında köprü kurar.

“Ve Yüzbaşı Atabala bu soykırımın yetimlerinden oluyordu. Onun ailesi de katılıyordu kurbanlar kervanına. Babası Kerbelayı İsa, anası Bahar Hanım ve bacısı Yazgülü, gülleri deremedi diziliveriyorlardı kuşuna...”(s.2)

Yazar, asıl olay örgüsüne zaman başlangıcı bildiren bir zaman ifadesi ve bu zaman ifadesinin tasviriyle başlar.

“Şimdi, bu bağımsızlık ilanının üzerinden bir yılı aşkın bir zaman geçmiş bulunuyordu. Sıcak bir yaz günü öğleden sonrasıydı. Güneş parçalı bulutlu batı ufğunun üzerine iyice yaklaşmıştı. Yani akşam olmak üzereydi.”(s.3)

Roman girişinde tanıtılan ve roman başkişisi konumundaki Yüzbaşı Atabala ve arkadaşı Çulsuz Şair Dadaş, davet edildikleri Hanzade Bey'in çiftliğine doğru yol almaktadırlar. Yolda duydukları kaval sesine doğru giden Yüzbaşı Atabala ve Çulsuz Şair, Çoban Ali'yle tanışma imkânı bulurlar. Yazarın çocukluk yıllarında kuzu çobanlığı yaptığı göz önüne alınırsa çoban, sürü, kaval tasvirleri, roman şahısları ve yazar arasında direk bir bağlantı olduğu görülür.

“Kaval çalan çoban da her kimse doğrusu yaman çalıyordu. Tam zamanını tam anını bulmuştu sanki mübarek adam. Ömründe insanın yüreğini bu derece titreten, gönlüne hüznü yağdıran bir kaval sesi daha duymamıştı.”(s.3)

Yazar tarafından konuşturulan Çoban Ali üzerinden romanın ilk vaka parçasında yazar, kurguladığı karşıt güçleri okura vermeye çalışır ve zamanda geriye gitmelerle okuru aydınlatmak ister.

*“Anam babam yok benim. Tanrı aldı onları. Geçen yıl. **Ermeni çetecilerinin elinden hayatlarını kaybettiler.** Hiçbir günahları yokken... Oğulları çoban olan fakir bir ana ve babanın kime ne kötülüğü olurdu ki? **Tek günahları herhalde Türk ve Müslüman olmalarıydı!** Bu, öldürülmeleri için Ermenilere ve destekçileri Ruslara göre yeterli bir sebepti.”(s.9)*

Yazarın karşıt güç kurgusunun kişiler bazında romana yansımaları, bu bölümde tanıtılan Nerimanof ve onun gibi düşünen Baytimur ve Mirza karakterleridir. Bu yüzden yazar, romanın ilk sayfalarında karşıt gücü temsil eden bu tiplerle tanışma yoluna gider.

*“Nerimanof, **Lenin'in Azerbaycan'da başlattığı komünist faaliyetlerin başrollerde oynayan piyonlarından biriydi.** Millî Müsavat Partisi'nin, Mehmet Emin Resulzâde başkanlığında, 28 Mayıs 1918 günü Azerbaycan'ın bağımsızlığını ilan etmesine sevinmeyenlerin başında gelenlerdendi. Lenin'le temas halindeydi. Böylece Azerbaycan'da sosyalist bir hükümetin tesisine çalışıyordu.”(s.16)*

Ayrıca Çoban Ali, yazarın romanda sözünü emanet ettiği figüratif bir şahıs konumundadır.

*“Komutan! Sürünü iyi koru. Bak ben sürümün başındayım. Onu kurda, hırsıza karşı canım pahasına da olsa korurum. Sen de, yani **siz askerler de vatanımızı iyi koruyun!**”(s.11)*

Bu bölümde yazar, Yüzbaşı Atabala ve Aybike aşkıyla romanın aşk unsurunu da oluşturmuş olur.

“Ama davet edildikleri çiftliğe geç kalmak istemiyordu. Oraya bir an evvel ulaşmak ve bir yolunu bularak Aybike’yi de görmek istiyordu.” (s.4)

Yazar, içinde doğup büyüdüğü zengin Halk ve Âşık edebiyatından da alıntılar yaparak romana ayrı bir zenginlik katmıştır. Romanın bu vaka parçasında yapılan âşık atışmaları tasvirleri, yazarın âşıklık geleneği bilgisini ve ayrıntılı gözlemine göstermektedir.

“İkisi de sazlarının tellerini tıngırdata tıngırdata geziniyor, sesi bozuk telleri ayarlıyor, tempo tutmaya çalışıyorlardı. Bir ara karşı karşıya geldiler ve başlarını hafifçe eğerek selamlaştılar.....Âşık Maksut misafirlere doğru döndü. “Biriniz kaftıye versin ağalar.”

*“Âdem babamızdır, Havva anamız,
Hakkın yolunda bir olsun insanlar!
Kiminin rengi kara, kiminin ak,
Huzurunuzda bütün insanlar bir olsun”*

Bu sözleri üzerine şaire ilk takdir Hanzade Bey’den geldi.....Bravo Âşık!” (s.16-17)

Birinci vaka parçasının sonunda yazar tarafından yaratılan karşıt güçler, yazarın tarafını tuttuğu Yüzbaşı Atabala ve karşı güç konumundaki Nerimanof ve Mirza tiplerini karşı karşıya getirilir.

“Nerimanof, kaşları çatık bir şekilde Yüzbaşı Atabala’ya bakıyordu. Aceleyle atıldı. “Ama bütün bunlar geride kaldı artık. Çarlık devrildi. Bize zulmeden çarlar tahtlarından indirildiler. Bundan böyle geçmişin kırılganlıklarını unutup dost olmalıyız.” Nerimanof’un bu sözleri üzerine Mirza da söze karıştı. “Doğru! Bundan böyle Ruslardan bize kötülük gelmez.....Bolşevik Rusya ile dost geçinmek bizim menfaatimizdir.” (s.28) Bu ifadeler üzerine Yüzbaşı Atabala;

“Hiçbir şey değişmemiştir Nerimanof Bey. Ben şahsen Lenin’e ve sözlerine inanmıyorum. Bana göre Lenin zaman kazanmaya çalışıyor. İçeride durumunu sağlamlaştırdıktan sonra tekrar Çarlık Rusya’sının sömürgeci politikasına başlayacaktır. Demem şu ki Lenin Çarlığı ortadan kaldırdı ama mirasından vazgeçmeyecektir. Aklınızı başınıza toplayın ve Rus’un tatlı sözüne kâmp mazlum milletin başına yeni belalar açmayın!” (s.31) sözleriyle Nerimanof’un Bolşevik ve komünizmi savunan tutumunun karşısına gerekçeleriyle birlikte dikilir.

Romanın ikinci vaka parçasında roman başkişisi Yüzbaşı Atabala'nın sevgilisi, ata binen yiğit Türk kızı Aybike hakkında bilgiler verilerek ve tasvirler yapılarak Türk kadını motifi işlenir.

Bu bölümde de yazar, doğup büyüdüğü çevrenin Halk edebiyatı unsurlarından ve zenginliğinden geniş ölçüde yararlanır. Yazar, Azeri Türkleri arasında âşık tarzıyla anlatılan “Kaçak Nebi” adlı hikâyenin kahramanları “Nebi ve eşi Hacer Hanım” hakkında özet bilgiler vererek onları tanıtmaya yoluna gider ve Hanzade Bey'in kızı “Aybike” ve “Hacer Hanım” arasında bir benzerlik kurar. Daha sonraki bölümlerde millî karakterinin sağlamlığıyla vurgulanan Aybike'yle Hacer Hanım arasındaki benzerlik daha da pekiştirilir.

“.....yoksa Hacer Hanım'la her Türk iftihar eder. Her Türk Hacer Hanım gibi bir kıza, Koçak Nebi gibi bir oğula sahip olmak ister.”(s.38)

Romanda “Nebi ve Hacer Hanım”ın kısa hayatlarının verilmesinin yan sıra bölgede âşık tarzıyla söylenen “Koçak Nebi”¹¹⁹ türküsüne de yer verilir.

“Koçak Nebi, sömüren, öldüren, sürgüne gönderen Rus idaresine karşı mücadele veren bir Türk kahramanıydı.....Hem Azerbaycan'ın istiklalini hem de fakir halkın hakkını savunan Nebi, halkın gönlünde bir kahraman olarak taht kurmuştu. Karısı Hacer Hanım ve kardeşi Mehdi de kendisine büyük destek olmuştu. Koçak Nebi Gence'nin Zengezur ilçesi Aşağı Mollu köyünde doğmuştu.....Koçak Nebi 1896 yılında İran'daki Meşhed şehrinden dönerken Rusya'ya ışkılık eden beylerin yardımıyla Ruslar tarafından pusuya düşürülerek öldürülür. O günden sonra Azerbaycan Türklerinin ve bütün Kafkasya Müslümanlarının gönlünde yaşamaya devam eder.”(s.38-39)

Olay örgüsünün üçüncü parçasında Aybike'ye yer verilir ve Aybike bir önceki bölümle bağlantılı olarak tanıtılmaya çalışılır.

Bu vaka parçasında Aybike, Yüzbaşı Atabala'ya olan sevgisinin de etkisiyle, kendisini oğulları Mirza'ya istemeye gelen zengin ve varlıklı Mecit Beyleri geri çevirir. Aybike'nin Atabala'ya olan gizli aşkı da bu bölümde ortaya çıkarılmış olur.

Aybike'nin Mirza'yı reddetmesinin bir başka sebebi ise Mirza'nın kötü ahlaklı bir karakter olmasıdır. Bu bölümde de yazar dinî ve ahlakî iletisini Aybike üzerinden okuyucuya iletir.

---

¹¹⁹ Sanatı ve Fikirleri bölümünde bu türkünün tam metni verilmiştir.

*“Ondan hoşlanmıyorum. Güzel huylu biri değil o. Ve bu benim için çok önemli. Ben kötü alışkanlıklara sahip olan biriyle hayatımı birleştirmem.....Kördür, topaldır demedim ki babacığım. O, kendini beğenmişin biridir. Ayrıca kumar oynamakta, içki içmektedir. Ne oruç tutmakta ne de namaz kılmaktadır. Allahın emirlerine uymayan biridir o.....hele sarhoş biriyle evlenmem asla mümkün değildir. **O bütün haramları sevmektedir. Ben ise haramları düşman bilirim.**”(s.50-51)*

Dördüncü parçada Nerimanof’un komünizm yanlısı tutumu ve komünizmin ırk, din, kültür ve ahlakı reddeden bozuk kuralları roman kurgusunda anlatılmaya çalışılır.

*“Bolşevikçilikte ırk mirk yoktur. **Biz de Türk mürk değiliz.** Sosyalizm dini de tanımaz. **Lenin’e göre din afyondur.** Burjuvaların bir sömürge aracıdır.”(s.62)*

*“Bak yoldaş. **Müsavatchılar, milliyetçi, Türkçü, İslamcıdırlar!** Yüzbaşı Atabala da onları sevdiği ve savunduğu için onlardandır. Yani o da milliyetçi, Türkçü, İslamcıdır. **Bütün bunlar sosyalizmin akidelerine ters düşmektedir.** Çünkü Bolşevizm bunların hepsini reddeder.”(s.61)*

Lenin tarafından Azerbaycan üzerinde planlanan işgal oyunları, tarihî kişilik ve karakterlerle, tarihsel gerçekliğe paralel olarak sunulmaya çalışılır. Bu tutumuyla yazar, Rusların, komünizm üzerinden halkları, devletleri sömürtü haline getirip yutmak için bu ideolojinin sözde hak, adalet, eşitlik, özgürlük gibi kavramlardan yararlandığını gözler önüne serer.

Romanın bu vaka parçasında Millî Mücadele yıllarında Azerbaycan’ın Türkiye’ye olan desteği ve yardımı konu edilerek iki halkın kardeşliğine vurgu yapılır.

*“Herkes biliyor ki Azerbaycan Anadolu’ya yardım yapmaktadır. Zaten aksi mümkün değil. **Çünkü Türkiye’nin istiklal savaşı bizim de istiklal savaşımız sayılır.**”(s.58)*

Azerbaycan’ı hedef alan Lenin’in önündeki tek engel, yönetimdeki Mehmet Emin Resulzade önderliğindeki Millî Müsavat Hükümeti’dir. Bu hükümeti Nerimanof gibi yerli işbirlikçilerle devirmek isteyen Lenin, Azerbaycan Türklerine, Anadolu’daki mücadeleye “Rusya’nın desteğinin Millî Müsavatchılar tarafından engellendiği” yalanını aşılıyarak ve bu Millî hükümeti yıkararak Azerbaycan’ı ele geçirme peşindedir. Bu propaganda, olay örgüsünde Hanzade Bey’in evinde, komünist yanlısı Nerimanof tarafından yapılır.

“.....Moskova'nın kardeş Anadolu ile iyi münasebetler kurması ve onlara yardım etmesi de buna bağlıdır. Yani Azerbaycan Millî Hükümeti'nin işbaşından uzaklaştırılarak Bolşevik bir hükümetin kurulmasına!.....**Biz Azerbaycan komünistleri ne yapıp yapıp Millî Müsavatçıları hükümetten düşürmeliyiz.** Bütün bu çalışmaları yürütürken, mevcut hükümet iş başında oldukça Azerbaycan'ın Anadolu'ya yardım yapmayacağını, Moskova'nın Bolşevik bir Azerbaycan'la daha yakın münasebetler kuracağını ve dolayısıyla Anadolu'ya daha çok miktarda yardım yapacağını Ankara'ya bildirmeliyiz. **Lenin yoldaş da böyle istiyor.**”(s.56)

Bu ifadeyle yazar, Rusların Azerbaycan'ı Anadolu üzerinden işgal planını tarihsel gerçekliğe uygun olarak özetler.¹²⁰

Olay örgüsünün beşinci parçasında Yüzbaşı Atabala ve Aybike buluşturularak, bu ikili hem aşkları hem de millî yapılarıyla bir önceki olay örgüsündeki “Nebi ve Hacer”e benzetilirler. Yazarın taraf olduğu bu şahıslar millî karakterleri işlenirken, Nerimanof'un yalanlarına uyan Hanzade Bey ve oğlu Mirza, Mecit Bey ve oğlu Baytimur karşıt güç konumuna oturtulur.

“Asla! Bir tarafta babam ve ağabeyim olsa da bir şey değişmez. **Çünkü öte tarafta da vatanım var.** Onlara şirin görünmek için Bolşevikliği alkışlayamam. Anladığım kadarıyla Bolşeviklik Rusya'ya bağlanmak anlamına geliyor. “(s.67) sözleriyle Aybike babası ve kardeşinin aksine millî yapısının sağlamlığıyla ön plana çıkarılır. Diğer bir yerde yazarın mesajını okura ileten kişi konumundaki Aybike;

“**Aklı başında olan her Türk, ister kadın olsun, ister erkek olsun, on binlerce kardeşimizi öldüren Rus ve Ermenilere taraftar olamaz.** Onlarla işbirliği yapamaz. Ben bir Müslüman Türk kızı olarak, Müslümanlara zulüm ve acıdan başka bir şey vermemiş olan Ruslardan her zaman nefret ettim.....**Rusya devleti, devlet siyaseti olarak asırlarca Türklüğe zulmetmiştir.** Şimdi adlarını değiştirip Bolşevik Rusya olmaları bize dost oldukları anlamına gelmez. **Bu bir maskedir.**”(67-68) görüşündedir.

Bu bölümde ihanetçi karakterlerin tutum ve davranışlarına yazar tarafından ders verici ve yakınmacı bir üslupla değinilir.

¹²⁰ Bu konuyla ilgili M.Emin Resulzade Rus propagandasına kanılmaması gereğini vurgulayan, “Duyduğumuz bu propaganda düşman propagandasıdır. Yalandır, gelen Rus ordusudur. Onun istediği 1914 yılı hudutlarına konmaktır. Anadolu'nun imdadına gidecek bahanesiyle yurdumuza giren bu işgal ordusu, buradan bir daha çıkmak istemeyecektir.”ifadesini kullanmıştır.

bk.Ahmet Karaca, “Azerbaycan'ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış”, *Azerbaycan Türk Kültür Dergisi*, Sayı:241, (Temmuz-Ağustos-Eylül 1982), s.39-68

*“Rusya yeni hainler bulup satın alıyor. Ve istiklalimizi çiğnemek için önce onları iş başına getirmeye çalışıyor. Hep böyle olmuştur. **Hep kendi içimizden yemişiz hançeri.** Önce bizden görünenler vurmuş, ardından düşman.....Allah’ım bizi hep bizden olanlar mı yıkacak?”(s.69)*

Bu parçada Aybike’nin, Atabala’nın evlilik teklifini kabul etmesiyle romandaki aşk unsuru gelişerek devam eder.

Romanın altıncı vaka parçası, anlatılan olayla bağlantılı olarak bir şiirden alınmış “Bir nişan almaklık için satmayın bu milleti, milliyetin hiç yok mu sizde gayreti?” başlığını taşımaktadır.

Bu bölümde Lenin ve Nerimanof’un yalan propagandası Hanzade Bey ve oğlu Baytimur üzerinde etkili olmuştur. Bunun üzerine Hanzade Bey’i bu yoldan çevirmek için Yüzbaşı Atabala ve Çulsuz Şair, Azeri edebiyatından romanın itibari dünyasında yer bulmuş şair ve yazarları Abbas Sihhat, Ahundzade, Hüseyin Cavid gibi kişileri yanına alarak Hanzade Bey’in evine giderler. Hanzade Bey’in evinde onu bu yanlış yoldan kurtarmak için dil döken şairlerin çabaları sonuçsuz kalır. Hanzade Bey, düşüncesizce hareket ederek, Nerimanof’u ve Lenin’i, geçmişi unutarak dost ve yardımcı bilmektedir.

*“Çok katı düşünüyorsunuz. Rusya’ya karşı hala kin duygularıyla dolusunuz. Bolşeviklik bütün düşmanlıkları ortadan kaldırmıştır. O, bütün insanları kardeş ilan etmiştir. Artık bir Türk düşmanlığı söz konusu olamaz. **Çarlığın zalim siyaseti yıkılmıştır.**”(s.79-80)*

Hanzade Bey, millî ve dinî bilincini yitirmesiyle olay örgüsündeki karşıt güçler arasında yerini alır. Kör bir taassupla Ruslara inanır.

*“.....Bu Türkçü ve İslamcılar çok kötü bir yoldalar. **Bolşevikliğin halkımıza sunacağı terakki ve bahtiyarlığa engel teşkil ediyorlar.** Asıl onlar bu millet için tehlikelidirler. Bolşeviklik gibi devrimci bir hareket Türkçülük ve İslamcılığı tehlikeli görüyorsa doğru demektir.”(s.80)*

Buna karşılık yazarın desteklediği taraf olan Yüzbaşı ve şair arkadaşları Hanzade Bey’i uyarmaya, aydınlatmaya çalışırlar.

*“Tam Bolşevik ağzıyla konuşuyorsunuz Hanzade Bey. Şunu bilmelisiniz ki **Lenin de diğer Rus çarları gibi Türklüğe zulmedecektir.** Ellere fırsat geçer geçmez istiklalimizi tekrar çiğneyeceklerdir. İşte bu emellerine ulaşmak için **Nerimanof’u ve onun gibileri kullanmaktadır.** Birazcık akli selim olanlar bunu hemencecik fark*

ederler.....hırslarını tatmin için bu milletin hayatını tehlikeye atmaktan çekinmeyeceklerdir.”(s.80)

Bu bölümde yazar, Mehmet Emin Resulzade ve Millî Müsavat Hükümeti'nin Anadolu'da yapılan Kurtuluş Savaşı'na olan yardımlarını, desteklerini, tarihsel gerçekliğe uygun olarak ele almış, iki halkın kardeşliğini tekrar vurgulamıştır. Ayrıca yazar bu tutumuyla tarihsel romanın “tarih öğretiminde bir araç” olma işlevinden de faydalanarak tarihte bu halkların kardeşlik ilişkilerini, okura öğretici bir dille anlatmak istemiştir.¹²¹

“.....Müsavat Hükümeti'nin Anadolu'ya gönderdiği Mehmet Ali Ahmetzade Bey daha yeni döndü.....Anadolu Millî Mücadele Hükümeti'nin Hariciye Vekili Ahmet Muhtar Bey'e Ankara'da 19 bin Osmanlı lirası, 1 milyon Fransız frankı ve sekiz kıt'a petrol poliçesini teslim etmiştir. Ve daha da göndermeye devam ediyorlar. **Oradakiler bizim öz kardeşimiz.....Onlar her dar zamanımızda bize yardıma koşmadılar mı?**”(s.76)

Bu parçada Lenin'in; “Kızılordu, Anadolu'ya Azerbaycan üzerinden girecek ve yardım yapacaktır. Müsavat Hükümeti ise buna engeldir.” şeklindeki yalanıyla Azerbaycan'ı işgal planı ayrıntılarıyla ortaya çıkmaya başlar.

“.....Kurulacak olan **Bolşevik Azerbaycan Hükümeti Kızılordu'nun Anadolu'ya geçmesine müsaade edecektir. Bir Yeşilordu teşkil edilecek ve kardeşlerimizin imdadına koşacaktır!**”(s.81)

Olay örgüsünün bu parçasında, yazarın üslubunun bir parçası olan şiir unsuru da geniş yer tutar. Olay örgüsünde hayat bulan Azeri sahası şairleri Abbas Sihhat, Ahundzade ve Mehmet Hadi'nin şiirleri¹²² anlatılan olguyu destekleyici olarak okura sunulur.

Olay örgüsünün yedinci parçasında Yüzbaşı Atabala, cesaretini toplayarak Hanzade Bey'in kapısını çalar ve kızı Aybike'yi kedisine ister. Bu işe karşı çıkan tek şahıs olan Baytimur evden çıkar gider ve Yüzbaşı yemekten sonra mutlu bir şekilde oradan ayrılır.

¹²¹ Azerbaycan Millî Hükümeti, Kafkasya Hükümeti'ne ve Anadolu'da başlayan Millî Mücadeleye de maddi yardımda bulunmaktan geri kalmadı. Başbakan rahmetli Nasip Bey'in emriyle Mehmet Ali Ahmetzade Bey tarafından Millî Mücadelenin Hariciye Bakanı Ahmet Muhtar Bey'e Ankara'da 19 bin Osmanlı lirası, 1 milyon Fransız frankı ve 8 kıt'a petrol poliçesi yardım olarak teslim edildi. Türk milliyetçiliğinin hâkim bir cereyan olması üzerinedir ki birbirlerine canları, kanları ve malları pahasına da olsa yardımdan kaçınmamaktadırlar. bk.Ahmet Karaca, “Azerbaycan'ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış”, s.50

¹²² Bu şiirler “Sanatı ve Fikirleri” bölümünde ayrıntılı olarak verilmiştir.

Bir önceki vaka parçasında Yüzbaşı'ya kızarak evden ayrılan Baytimur, doğruca Mirza'nın yanına giderek yolda Atabala'ya pusu kurar ve birlikte Atabala'yı bu pusuya düşürürler. Daha önceden Mirza ve Baytimur'un konuşmalarına şahit olan Çoban Ali'nin haber vermesi üzerine, karlı soğuk bir gecede Aybike ve Kâhya Rüstem tarafından kurtarılan Atabala, hastaneye doğru yola çıkarılır.

Romanın sekizinci parçasında hastaneye kaldırılan Atabala kurtarılır. Atabala'nın başında, derin düşüncelere dalan Çulsuz Şair, şair-şiir ve vatan üçlüsü hakkındaki düşüncelerini iç diyalogla okurla paylaşır.

“Şair duygulu insandır, yüreği hassastır. Titrek mi titrek olur şair yüreği ve tamamen duygu yumağıdır. Sevinç anında çocuklar gibi sevinir, keder anında tıpkı çocuklar gibi boynunu büker. Şair yüreği sadece kan taşıyan damarlardan değil ince mi ince duygu tellerinden örülmüştür. Küçük bir yaprağın kıpırdanışı, bir damlacık suyun düşüşü, bir kar lapacığının rüzgârda savruluşu, bir menevşenin nazlı nazlı salınışı onun gönlünde fırtınalar koparır. Hele bir şair vatanı ve milleti asırlarca düşmanın zulmü altında inlemiş bir şairse onun bütün ruhu hıçkırık zerreciklerinden oluşmuştur.....Yoksa arsız, hayasız, dünya puluna tapanların anası, babası maddiyattır ama senin gibi yetimlerin, benim gibi gariplerin anası vatan, babası vatandır. Hiç vatansız insan olur mu? Hiç yüreğinde vatan sevgisi olmayan insan, insan olur mu?”(s.107-108)

“Bir ülkenin payına od düşerse, gül açacak değil ya!” başlıklı dokuzuncu bölümde yazar, Türk adet ve geleneklerine yer verir.

“.....Nevruz'dan önce yap da(düğün) hediye götürmekten kurtul. Şimdi işin yok bir yığın bayramlık al”(s.113)

Türk adetleri içinde bayramlarda erkek tarafının kız tarafına hediyeler götürmesi yaygın bir gelenektir. Bu hediyeler, Kurban Bayramıysa kurbanlık bir hayvandan, Nevruz Bayramıysa çeşitli elbise ve meyvelerden oluşur.¹²³

Muallim Haydar Bey'le tanışan Atabala ve Çulsuz Şair, bilgi edinmek gayesiyle Bolşevik yanlılarının düzenledikleri, komünizmin övüldüğü, Millî Müsavat ve Türkçülerin yerildiği toplantıya giderler.

“.....Rusya halkının kurtuluşunu Çarlığı yıkarak sağlayan Bolşeviklik, Azerbaycan halkının da kurtuluşunu temin edecektir. Halkımız huzur ve refaha kavuşacak, Çarların yıllarca sömürdüğü yurdumuz mamurlaşacak, petrolümüzün ve

¹²³ bk. Abdulhaluk M. Çay, *Türk Ergenekon Bayramı Nevruz*, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1993, 267 s.

diğer mallarımızın gelirleri öz cebimize kalacaktır. İşte böyle faydalı bir sistem olan Bolşeviklik, ne yazık ki Azerbaycan'da Millî Müsavatçılarca engellenmeye çalışılmaktadır.”(s.116-117)

Bu ifadesiyle yazar, Nerimanof ve yandaşlarının ihanet kokan tutumlarını gözler önüne serer.

Bu bölümde yazar, olay örgüsüne Türkiye’de komünist hareketlerin baş mimarı Mustafa Suphi’yi de dâhil eder.¹²⁴ Anadolu’da kardeşleri yedi düvele karşı savaşırken, Mustafa Suphi Türkiye’den kaçarak, Lenin adına Azerbaycan’daki Bolşevik hareketlere yardım etmektedir. Yapılan toplantıda Mustafa Suphi Bolşevikliği savunan ateşli bir konuşma yapar.

“Mehmet Emin Resulzade ve arkadaşları Bolşevik Rusya’yı, eski zalim Çarlık Rusya’sıyla bir tutuyorlar. İşte yanıldıkları nokta burasıdır.....herkes bilmeli ki Bolşevizm bütün insanlara hürriyet vaat etmektedir. Hürriyet, eşitlik, kardeşlik sunmaktadır. Bolşevizm’e el uzatalım. Devrimci mücadelemizi saflarımızı daha da sıklaştırarak devam ettirelim.....Sosyalizm bayrağını Azerbaycan Parlamentosu’na dikeceğimiz gün yakındır.”(s.121)

“Öyle büyülenmişler ki cehennemi cennet görüyorlar.” başlıklı onuncu parçada Hanzade Beylerin evine giden Atabala’nın ölmediğini gören Baytimur, hayalet görmüşe döner ve yaptıkları açığa çıkar. Bu durumdan haberdar olan Hanzade Bey, Baytimur’a öfkelenerek onu evden kovar ve Atabala’dan özür diler.

Olay örgüsünün üzerlerine kurulduğu ve etraflarında cereyan ettiği Atabala ve Aybike, Nisan ayında düğün yapmak üzere sözleşirler.

Romanın on birinci parçasında tarihsel gerçekliğe paralel olarak, Anadolu’dan gönderilen Fuat Sabit’in¹²⁵ “Rusların Anadolu’ya yapacakları yardımı Millî Müsavat Hükümeti’nin engellediği” yalanını araştırarak bir rapor hazırlaması olayı konu edilmiştir. Komünist yanlısı olduğu anlaşılan Fuat Sabit, Kazım Karabekir Paşa’ya sunulmak üzere, yalan yanlış bilgilerle dolu bir rapor hazırlar.

¹²⁴ George S. Harris, Türkiye’de Komünizmin Kaynakları adlı eserinde Mustafa Suphi’yi hem bu hareketin kurucusu hem de “Türkiye komünist hareketinin yol gösteren ışığı” olarak gösteriyor. Ayrıca Mustafa Suphi, merkezi Moskova’da bulunan Türkiye Komünist Partisi’nin de lideridir.

¹²⁵ Atatürk 1919 yazının sonunda Doktor Fuat Sabit ile General Halil Kut’u bir heyetle, Kafkasya’daki durum hakkında rapor vermek ve Bolşeviklerle ön teması yapmak üzere oraya gönderdi. Gruptaki Türkler, bu yakın işbirliği sonucu, giderek komünist yoldaşlarının büyümesine, tılsımına kapıldılar. O kadar ki, 1920 Martının başında Fuat Sabit gibi sağlam, yürekli bir milliyetçi, Bakü Türkleriyle devamlı haberleşen Doğu Cephesi Komutanı Kazım Karabekir’e, Gürcü ve Ermeni emperyalizminden korunup kurtulmak için, Kafkas Türklerinin Sovyet prensiplerini kabul etmelerinin gerekli olduğuna inandığını itiraf etmiştir. bk. George S.Harris, Türkiye’de Komünizmin Kaynakları, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1979,232 s.

“.....Raporunda, “Moskova Sovyetiyle uyuşacak sollardan mürekkep bir hükümetin Azerbaycan’da iktidara gelmesi gerektiğini, bu yapılmadığı takdirde sonucun kötü olacağı, Azerbaycan hükümetinin İngilizlerin nüfusu altında bulunduğu, Anadolu İstiklal Mücadelesiyle ilgilenmedikleri, tam tersine, Anadolu’daki kurtuluş hareketini zaafa uğratmak için İngilizlerin de tesiriyle bol para karşılığında Türk ordusundan zabıt kaçırdıklarını...” ve daha birçok asılsız şeyler yazmış.”(s.133)

Fuat Sabit’in bu raporunun anlamını Süvari Alayı Komutanı Albay kısaca özetler.

“Bu alçak insanlar iğrenç emellerine kavuşmak için Anadolu’yu alet olarak kullanıyorlar.....Öyle anlaşılıyor ki Rusya da Anadolu’ya yardım için Müsavat fırkasının komünistlerin eline geçmesini ve komünist bir hükümet kurulmasını şart koşuyor. Açıkçası Azerbaycan’ın bedel olarak kendilerine sunulmasını istiyorlar. Bunun anlamı budur.”(s.135)

“Bizi buradan yalnız kuvvet ve süngü çıkarmalıdır” başlıklı parçada Azerbaycan Cumhuriyeti’nin kurucusu Mehmet Emin Resulzade, roman dünyasında vücut bulur. Mehmet Emin Bey’in Rus ve komünistler karşısındaki millî ve yiğit duruşu roman kurgusuyla tarihsel gerçekliğe uygun olarak anlatılmaya çalışılır. Mehmet Emin Bey, düzenlediği toplantıda Anadolu’dan gönderilen Halil Paşa’ya Rusların gerçek niyetini göstermek ister.

“Rus ordusu, Anadolu’ya yardım bahanesiyle vatanımızı işgal etmeye hazırlanmaktadır. Hatta hazırlıkları çoktan tamamlamış, işaret beklemektedir. Bu korkunç işareti verdirtmemek elinizdedir. Rusların yalanlarına kanmayınız.....herkes biliyor ki Rusya Anadolu’ya yardımı değil, Azerbaycan’ı tekrar ele geçirmeyi düşünmektedir.”(s.138)

Mehmet Emin Bey, tüm çabalarına rağmen Halil Paşa’yı ikna edemez ve bu konuşmaların karşısında Halil Paşa’nın cevabı; “Öyle bir şey yok. Sizi Rusya’nın kucağına atmıyoruz. Gelen Rus ordusundan korkmayınız. Onlar Anadolu’ya yardım için geliyorlar. Burada fazla kalmayacaklar.”(s.140) şeklinde olur.

Ayrıca bu parçada Kafkas Dağları ardında hazır bekleyen Kızılordu, işgali gizlemek için adını, Anadolu’ya gidecek olan “Yeşilordu” olarak değiştirmiştir.

“Kara günlerde hainler güler, korkaklar titrer, cesurlar savaşır...” başlıklı parçada korkulan olmuş, Kızılordu 27 Nisan 1920 günü Azerbaycan topraklarına girmiştir. Ruslara ve yerli işbirlikçilere karşı Azerbaycan tek başınadır. Tek

yardımcıları ve destekçileri, Azerbaycan'ı 1918'de Rus ve Ermenilerden temizleyen Osmanlı ordusunun komutanı Nuri Paşa'dır.

".....Bir saat önce Nuri Paşa ile görüştük. Bu mert ve yiğit insan, amcası Halil Paşa'nın hareketine çok üzüldüğünü söyledi.....O da bizim gibi Kızılordu'nun Azerbaycan'a girmesine karşı. Ve anladığım kadarıyla direnmeye taraftar ve kararlı."(s.143-144)

"İşte bir vatan gözler önünde böyle satılır" başlıklı vaka parçasında Azerbaycan sınırlarını aşan Kızılordu hızla Bakü'ye doğru ilerlemektedir. Rus yönetimi de Millî Müsavat Hükümeti'ne gönderdiği bir ultiमतomla yönetimin Bolşeviklere devredilerek teslim olunmasını istemektedir.

Bu ultiमतomu reddeden Mehmet Emin Resulzade, meclis kürsüsünden şöyle haykırmaktadır: *".....işte bir vatan gözler önünde böyle satılır. İşte bir devlet ihanet hançerlerinin ölümcül darbeleriyle böyle yıkılır. İşte bir millet böyle esarete sürüklenir. Bütün bunların günah ve vebali bizden oldukları halde, Türk ve Müslüman oldukları halde .....Rusya'ya kapıkulluğu yapanların boynunadır. Hayır, böyleleri hâşâ Türk olamazlar! Hayır, böyleleri hâşâ Müslüman olamazlar! Çünkü Türk olan, Müslüman olan düşmanla işbirliği yapmaz. Ve hainler kadar onların sözlerine kanan gafiller de suçludurlar."(s.145)*

"Yalanın yalan olduğu iş işten geçtikten sonra anlaşılırsa faydası ne" başlıklı on beşinci parçada yazar, işgalden sonra gelişen olaylar hakkında ibretlik bir üslupla okura bilgi verir.

Azerbaycan Parlamento binası Kızılordu tarafından basılarak başta Mehmet Emin Bey ve bakanları tutuklanır. Nerimanof'un ihanetinin boyutu gözler önüne serilir.

".....Parlamentoyu işgal eden Rus askerlerine yol gösterenler arasında bizzat Nerimanof'un kendisi, Mustafa Suphi ve diğer yoldaşlar da bulunuyordu.....Halil Paşa ile Nerimanof ve yoldaşları tutuklamaları seyrediyorlardı."(s.153)

Rus İşgal Komutanı Başbakanlık koltuğuna oturan Nerimanof'tan Azerbaycan ordusunun silahlarını teslim etmesini ister ve bu olayın tam bir işgal olduğu anlaşılmaya başlanır.

"Kekeledi kukla Başbakan. "Ama bu nasıl olur? Ordusuz devlet olur mu? Sonra halkımızı silahlı Ermeni çetecilerine karşı kim koruyacak?"(s.156)

Azeri halkının kahraman direnişinin anlatıldığı bu bölümde Nuri Paşa ve Azerbaycan ordusu her yönden üstün olan Kızılordu'ya karşı tutunamaz ve Nahçıvan'a kadar çekilirler. Bu çarpışmalara katılan Yüzbaşı Atabala, Aybike'nin yanına varma düşüncesindedir.

“Ve yine şanlı Osmanlı'nın şanlı evladı Nuri Paşa'nın yiğit sesi duyuldu. 1918'de Azerbaycan'ı Rus ve Ermeni askerlerinin katliamından kurtaran bu yiğit insan, Azerbaycan'ı kan gölüne çeviren bu zalim Bolşevik katliamı karşısında kızillarla çarpışmaya başladı.”(s.157)

On altıncı vaka zincirinde Türk dünyasının büyük şairi Ahmet Cevat, romanın olay örgüsüne dâhil olarak, işgal üzerine anlatılan olayla alakalı olarak gam yüklü şiirlerini söylemeye başlar.

“Bu generaller kurşuna dizilecekler” başlıklı on yedinci parçada Kızılordu'nun Azerbaycan'ın yüksek rütbeli subaylarını kurşuna dizmesi konu edilir. Generallerin idam kararı elinden çıkan Nerimanof ise yaptığı büyük hatanın farkına yavaş yavaş varmaktadır.

“.....Kağıttaki listeye göz attığında sarardı. Kızılordu'yu Azerbaycan'a davet etmekle yaptıkları büyük ve tarihî hatanın vahametini yavaş yavaş anlıyordu.”(s.164)

“Nikola Rusya'sı ile Lenin Rusya'sı arasındaki fark yalnız şu kadardır; o zamanki esaret zincirinin rengi kara, şimdiki zincirin rengi ise kırmızıdır.” başlıklı on sekizinci parçada Azeri Türkleri, işgale karşı direniş örgütleri kurmaya ve halkı aydınlatmak, direnişi örgütlemek amacıyla gazete ve dergi çıkarmaya başlarlar.

Bu bölümde yazar, Türk'ün hürriyete olan tutkusunu vurgular.

“Kızillar önemli bir şeyi unutuyorlar. Bu milletin hürriyete olan aşkını.....Bu odlu yüreklerin sahipleri olan biz Dede Korkut balaları, biz Şeyh Şamil torunları Kızıl Rusların zulmüne elbette boyun eğmeyeceğiz.”(s.170)

Yazar, olay örgüsünün bu bölümünde hiciv yönü ağır basan şiirlere yer verir.

*“Başında var kalpağı dik duruyor,
Ayağında iskarpin tak vuruyor.
Has ipek gömleği, kürklü paltosu,
Bak, Boşevik Suphi yan yan yürüyor!”*

*“Lenin vermiş fermanı eline,
Yoktur satılmışlığın dermanı!
Sallar kuyruğunu ürür hav hav!
Gelir bir gün hesap sorma zamanı.”*

“Eğer has altından palan vursan,

*Yine eşektir o, her kime sorsan.
Yurdunu düşmana çiğneten alçak,
Alçağın alçağı her kime sorsan.”*

(Nisan Ağlar Mayısı, s.169)

“Komünistlik oldu diye Rusların değişeceğini mi sandınız? Rus aynı Rus’tur.” başlıklı on dokuzuncu parçada yazar, olay örgüsünde kurguladığı karşıt güçler, Hanzade Bey, Baytimur gibi kişileri cezalandırmaya başlar. Hanzade Bey’in çiftliğine yerleşen bir Rus birliği, hayatı yaşanmaz hale getirir. Ruslar, daha da ileri giderek çiftlikteki kadınlara sarkıntılık yaparak yandaşları Hanzade Bey ve oğlu Baytimur’u rencide ederler. Bu durumun utancı Zeynep Hanım’ın ağzından bir diyalogla Hanzade Bey’in yüzüne vurulur.

“Aklın hala başına gelmemiş.....dediğim gibi buraya geldikleri günden beri doğru dürüst dışarı çıkamaz olduk.”(s.179)

“Rus ayağının bastığı her yere ölüm giriyordu” başlıklı yirminci vaka parçasında yazar, Rus ve komünist yanlılarını cezalandırmaya devam eder.

Ruslar Anadolu’ya yardım adı altında halkın yağmaladıkları malları Moskova’ya göndermektedirler. Yağma sırası Hanzade Bey’in çiftliğine gelmiştir fakat Hanzade Bey, varını yoğunu Bolşevikliğe harcamıştır. Verecek bir şeyi olmayan Hanzade Bey, karısı, oğlu Baytimur ve çiftlik halkı Komünist Parti müfettişi İsmail ve evinde misafir ettiği Binbaşı Petrov tarafından öldürülürler.

“Aslında Anadolu bahane ediliyor. Toplanan bütün eşyalar, altınlar Moskova’ya gidiyor. Biz esir miyiz be?”(s.193)

Bu bölümde yazar, Aybike şahsında vatanseverlerin işgal karşısındaki duruşunu da sergiler.

“Yazık ki onun kızıyım! Yurdumu işgal eden düşmanla işbirliği yapan bir insanın kızı olduğum için kendimden utanıyorum. Size attığım tokada gelince, o cüreti ben istiklal ve hürriyetini çiğnediğiniz bu ülkenin bir evladı olmaktan alıyorum.”(s.189)

Yazar, olay örgüsünün sonuna yaklaşıldığını hissettirirken işgal üzerine yaşanan kültürel bozulmaya da yer verir.

“Mademki komünist olduk ve Rus yoldaşlarımızla kardeş sayıldık, bundan böyle adlarımızın da değişmesi icab etmez mi? Hiç olmazsa sonlarına bir “Ov” getirerek bir farklılık olduğunu göstermeliyiz. Mesela senin adının sonuna da bir “Ov” getirdik mi, Hanzadov olur. Ne güzel değil mi?”(s.191)

Rus ve komünist olmak için adını “İsmailof” olarak değiştiren İsmail de kendi milletine ihanetin bedelini öder.

*“Asıl alçak sensin İsmailof yoldaş. Senin kendi insanlarına faydan yok, bize mi olacak? **Sen ve senin gibilerin sonu budur.**”(s.201)*

“Düşmanı dost bilenlere Allah’ın cezası bu” başlıklı yirmi birinci parçada Rus yanlıları, uğradıkları Rus zulmü karşısında iç hesaplaşmaya gider. Bu bölümde çiftlikteki katliamdan sağ kurtulan Aybike ve Rüstem Efendi de Mecit Bey’in çiftliğine sığınır. Mecit Bey, olanları dinledikten sonra derin bir pişmanlık duyar.

*“Aldandım demek mazeret değil. Aldanmamak lazımdı.....Allah’ın buyruğundan dışarı çıkınca, dünya işleri insanın ferasetini, aklını elinden alıyor. Böyle olmasaydı, senelerden beri bizi zulümle inleyen Rusların sözlerine bir daha kanmazdık. **Bolşeviklik oldu diye Rusya’nın artık eski Rusya olmaktan çıktığını sandık.** Bizi uyarınları da dinlemedik.....koca bir milletin başına bela açtık.”(s.207)*

“Yüz yıldır akar bu kan, yüz yıldır yükselir bu figan” başlıklı yirmi ikinci olay zincirinde yazar, Azerbaycan’ın yarınlara ümitle bakmasını ve bunun için gösterilen gayreti anlatır.

*“Doğacak çocuklarımız esir doğacak diye evlenmezse gençlerimiz bu ülkenin sonu ne olur hiç düşündünüz mü? Bir süre sonra bu topraklarda adam kalmaz.....evlenin, **çocuklarınızı büyütün ve onlara bir davaları, bir ülkeleri olduğunu öğretin.** Bu düşmanı yarın bu aziz vatandan işte bu çocuklarımız kovacaktır.”(s.219)*

Bu bölümde Yüzbaşı Atabala ve Aybike evlenirler ve onardıkları Hanzade Bey’in çiftliğinde yaşamaya ve mücadele etmeye başlarlar.

Olay örgüsünde Ruslar tarafından tutuklanan şair Ahmet Cevat’ın zindanda yazdığı şiirleri, dilden dile dolaşmaya başlar.(s.214)

*“Hanı yaz mevsimi gülüm, çiçeğim,
Tez düştü yurduma hazan ay eller.
Men yazabilmedim, elerim bağlı,
Yok mu bir derdimi yazan ay eller?”*

Olay örgüsünün yirmi üçüncü parçasında şair Ahmet Cevat, komünistlerin istediği bir şiiri yazmadığı için Sibiry’a sürgün edilir.

“.....Komünistler bu şiire kızmışlar. “Sen işçi bayramı 1 Mayıs için değil de Azerbaycan’ın istiklalini ilan ettiği 1918’in 28 Mayıs’ına yazmışsın bu şiiri”

demişler. Nisanla da Azerbaycan'ın işgal edildiği 28 Nisan'ı kastetmişsin. Böylece o Nisanı bu o Mayısı ağlatmışsın! ”

*Men her gelen bir Mayıs,
Pek çok ümitlerim bağlaram.
Her gelecek Mayıs için,
Nisan ağlar, men ağlaram. (s.221)*

Yazar, şairin bu şiirinden esinlenerek romanının adını belirler.

Bu bölümde komünizmin, milletlerin millî ve dinî benliklerini köreltmek için getirdikleri yasaklara da değinilir.

“.....komünizme göre din gericilik olduğundan bundan böyle camilere girmek, namaz kılmak da yasaklanacaktı.” (s.225)

Olay örgüsünün yirmi dördüncü son vaka parçısında Çulsuz Şair, matbaasında bastığı Mehmet Emin Resulzade'nin bildirisi sebebiyle tutuklanarak götürülür. Bildiride Mehmet Emin Bey, gençlere seslenmektedir.

“Ey gençlik!

Senin uhdende büyük bir vazife var: Senden evvelki nesil yoktan bir bayrak, mukaddes bir ideal remzi yarattı. Onu bin müşkülâtle yücelterek dedi ki: Bir kere yükselen bayrak bir daha inmez! Elbette ki sen onun ümidini kırmayacak, bugün parlamento üzerinden Azerilerin yanık yüreklerine inmiş bu bayrağı tekrar o bina üzerine dikecek ve bu yolda ya gazi ya şehid olacaksın!” (s.229)

Olay örgüsü, tutuklanarak götürülen Çulsuz Şair'in ardından Yüzbaşı Atabala ve Aybike'nin bakışlarıyla belirsizlik içinde sona erer.

4.1.2. Zaman Unsurları

Tarihî romanlarda daha çok kendi zamanında belirgin izler bırakmış, önemli olaylara sahne olmuş, toplumların hayatında ve dünyanın gidişatında belirleyici e dönüştürücü rol oynamış tarihî dönemlere yer verilir. Romancı, tarihsel dönemin ana hatlarına ve gerçek yönüne bağlı kalmalıdır. Yazarın tarihi yorumlama hakkı vardır ancak, değiştirme, bozma, çarpıtma hakkı yoktur. Tarihî romanda konu, yazarı tarafından bizzat gözlenmemiş, yazarın doğumundan önceki bir dönem ya da henüz bilincinin tam olarak oluşmadığı çocukluk dönemlerinden seçilir.¹²⁶

¹²⁶ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.223

Yazar Müslüm Oğuz, bu romanına gözlemleyemediği ve tarihî kaynaklardan öğrendiği bir dönemi konu etmiştir. Olay örgüsüne tarihî kişilikleri de dâhil eden yazarın kurguladığı metinde zaman, tarihsel gerçeklikle paralel olarak akıp gitmektedir.

Olay örgüsüne başlamadan önce Müslüm Oğuz, zamanda geriye giderek ve hatırlatmalarda bulunarak okuru anlatılacak döneme hazırlar ve olayın anlatı zamanı hakkında bilgiler verir.

“Şimdi, bu bağımsızlık ilanının üzerinden bir yılı aşkın bir zaman geçmiş bulunuyordu.”(s.2)

Daha sonraki *“Sıcak bir yaz günü öğleden sonrasıydı”* ifadesiyle olayın başlangıç zamanı, “1919 yılının yaz mevsimi” olarak kendisini belli eder.

Olay örgüsünün bitiş zamanı tam olarak belli değildir. Fakat olay örgüsünün sonuna doğru anlatılan olayda şair Ahmet Cevat’a komünist yönetimin 1 Mayıs işçi Bayramı sebebiyle bir şiir yazdırmak istemesi, romanın bitiş zamanının 1920 Mayısı veya sonrası olduğu izlenimini uyandırmaktadır.

Bu bağlamda yazar romanında, Azerbaycan’ın bağımsızlığını ilan ettiği 28 Mayıs 1918’den 1920 Mayısı veya sonrası arasında geçen süre içinde Azerbaycan’da yaşanan olayları anlatmıştır diyebiliriz. Yazarın eserlerinde vücut bulan tarihî kişilikler(Mehmet Emin Resulzade, Halil Paşa, Fuat Sabit, Nasip Bey) de anlatı zamanını belirlemeye yardımcı olur.

Olay örgüsünde zaman, tarihsel kronolojiye uygun olarak sürüp gider. Roman kronolojisinde olayın bitiş dışında hiçbir belirsizlik ve karışıklık yoktur.

Yazar, roman zamanında kesin zaman bildiren ifadelerin yanında günleri, haftaları, günün saatlerini bildiren birçok zaman ifadesi kullanmıştır. Bu sıralama, zamanının takip edilebilmesi için okura yardımcı olur. Ayrıca bu zamanlar tasvir edilme yoluna gidilir, olay örgüsünde kış mevsimi anlatılıyorsa o zamana uygun tasvirler kullanılır. Olay örgüsünde altı yerde kesin zaman, altı yerde mevsim veya ayları, otuz yedi yerde de günleri ve günün çeşitli saatlerini bildiren zaman ifadeleri kullanılmıştır.

4.1.3. Mekân Unsurları

Tarihsel romanlarda anlatılan dönemi yansıtan ve anlatılan olayın -her ne kadar kurmaca da olsa- gerçekliğine ters düşmeyen açık ya da kapalı mekânlar kullanılır. Daha çok bu tür romanlarda anlatılan tarihsel dönemin geçtiği mekânlar; ülkeler, şehirler, ovalar veya yapılar kullanılır.

Yazar Azerbaycan'ın yakın tarihini konu aldığı romanına doğal olarak Azerbaycan coğrafyasını mekân seçmiştir. Romanın olay örgüsü genellikle iki açık mekân, Karabağ ve Bakü şehirlerinde cereyan etmektedir. Açık ve kapalı olarak ikiye ayrılan anlatı mekânı, olay örgüsünde eşit olarak kullanılmış ve bu denge gözetilmiştir. Yazar tarafından az da olsa anlatılan mekânlar tasvir edilmiştir.

“Misafirlerin hemen hepsi duvar diplerine minder üzerinde oturmuş ve arkalarındaki yastıklara dayanmışlardı. Duvarlar aynı hizada boydan boya duvar halılarıyla kaplıydı. Birbirinden güzel nefis halılardı bunlar. Yerdeki halıların da güzelliklerine diyecek yoktu. Tavana asılı üç lüks lambası kendilerine has tatlı fısıltularıyla içeriği gündüz gibi aydınlatıyorlardı.” (s.14)

Romanda kullanılan diğer açık mekânlar ise Hanzade Bey ve Mecit Bey'in Karabağ'daki çiftlikleri, Yüzbaşı Atabala'nın pusuya düşürüldüğü yer olan Kuşuçmaz tepesi, Nuri Paşa'nın askerleriyle beraber çekildiği Nahçıvan, İran, bugün Azerbaycan'ın kuzey sınırını teşkil eden, olay örgüsünde Kızılordu'nun ardında Azerbaycan'ı işgal için bekledikleri Kafkas Sıradağlarıdır.

Romanda olay örgüsünün önemli bir kısmı Hanzade Bey'in çiftliğinde ve evinde geçmektedir. Bu ev, anlatılan olaya ve yerine göre şiddetli tartışmaların yapıldığı bir platform, yerine göre ölüm ve acıların yaşandığı bir hüznün evi yerine göre de mutlu bir aşk yuvası olarak kullanılır.

Romanda kullanılan diğer kapalı mekânlar; Azerbaycan Parlamento Binası, Nerimanof ve Mustafa Suphi'nin toplantı yaptıkları salon, Süvari Alay Komutanı'nın odası, Mecit Bey'in çiftlik evi, Kâhya Rüstem'in evi, Çulsuz Şair Dadaş'ın matbaası ve evi, şair Ahmet Cevat'ın hapsedildiği zindan ve şair Cafer Cabbarlı'nın evidir.

4.1.4. Kişiler Kadrosu ve Özellikleri

Edebî metin bir iletişim aracıdır. Gönderici olan yazarla alıcı konumundaki okur arasında iletişimi sağlar. Kurgulanan olay örgüsü, kişiler etrafında şekillenerek, gelişerek romanın tümüne yayılır ve yazarın okura iletmek istediği ana izlek, yazar tarafından yaratılan, ideal tipler üzerinden okura verilir. Bu ideal tiplerle okura model bir kişi, kişilik portresi çizilmek istenir.

Yüceltilmiş tip veya idealize tip, yazarın ana izleğe bağlı kalarak kendi kafasında biçimlendirdiği kusursuz bir tip olup; romancının düşünce ve duygularını dile getiren ve temsil eden bir kişidir. Bu tip, yazar tarafından olumlanan değerleri, fiilleri, duygu ve düşünceleri savunarak, yaşayarak temsil eden biridir. Dinî, millî, ideolojik, felsefî ya da başka bazı sosyal nitelikli değerleri taşır. Bu değerler adına yerine göre mücadele ederek üstün fedakârlıklarda bulunabilen bir kişidir.(Çetin 2006:151)

Bu tip kişilerinin başında olay örgüsünde roman başkışisi konumundaki Yüzbaşı Atabala gelir. Gönderici durumundaki yazar, yerine göre kahramanlığı, yiğitliği ve millî duruşuyla romanın başkışisi Atabala üzerinden düşüncelerini, duygu ve ideallerini alıcı durumundaki okura iletir. Ayrıca olay örgüsü, yazarın sözüntü üzerinden söylediği kişi konumundaki Atabala etrafında başlar, gelişir ve sona erer. Olay örgüsünde idealize edilmiş olan bu kişiler anlatılan olaya göre farklılıklar gösterebilir. Bu tip, yerine göre Aybike yerine göre Mehmet Emin Resulzade, Rüstem Efendi veya şair Ahmet Cevat olabilir. Sonuçta hepsinin görevi verilmek istenen mesajı okura iletmektir.

Olay örgüsünde karşıt güçlerin karşı karşıya gelerek bir çatışma yaratılması için bir hasım güç veya karşıt güç kurgulanır. Romanın temel kişilerinden olan bu kişiler, izleksel gücün karşısında bir duruş sergiler ve gelişmesine engel olur. Bu karşıt gücün yansıması olan kişilerle yazar, olması gereken ideal tiplerle bunun karşısındaki kişiliği ve arasındaki farkları vererek, okura mukayese yapması için imkân sunar.

Olay örgüsünde karşıt gücün vücut bulduğu kişilere “Nihilist Tip” de denir. Nihilizm, bizatihi hayatı, salt yaşamayı en üstün değer bilen dünya görüşüdür. Nihilist, idealist değildir ve ideolojik, dinî, millî, sosyal değerlere kayıtsızdır. Ciddi ve samimi anlamda bir inancı yoktur. Onda fiziksel dünyayı ve biyolojik varlığı korumak ve devam ettirmek esastır. Nihilist, ölümden korkar. Sahip olduğu kısa ömründe dünya nimetlerinden sonuna kadar yararlanmayı, zevkle, hazla, eğlenceyle

yaşamayı amaç edinir. İçgüdülerine ve rasgele oluşan şartlara göre yaşamayı seçer. Yıkıcıdır, başkalarının kötülüğünü ister veya sebep olur.(Çetin 2006:155)

Bu tip “Nisan Ağlar Mayıs”da her türlü millî, dinî, ideolojik donanımlardan yoksun, bulunulan durumdan menfaat çıkarabilen, düşünceden çok içgüdülerıyla hareket eden Nerimanof, Hanzade Bey, Çopur İsmail, Mirza ve Baytimur karakterleriyle karşımıza çıkmaktadır. İdeal ve tematik gücün temsilcisi konumundaki Yüzbaşı Atabala ve diğer şahısların karşısında bu tipler vardır. Bu tipler olay örgüsünün sonunda yazar tarafından cezalandırılır.

Oğuz, romanlarında “zihinsel tipler”e de yer vermiştir. Bunlar düşünceyle, sanatla, edebiyatla, felsefeyle, dinle yani genel anlamda zihin faaliyetleriyle ilgili değerleri temsil eden tiplerdir. Doğuştan getirilen değil; sonradan elde edilmiş soyut değerleri bir yaşama biçimini, dünya görüşünü temsil eden tiplerdir.(Çetin 2006:160) Bu tip, olay örgüsünde şairler Mehmet Hadi, Ahundzade, Ahmet Cevat, Hüseyin Cavid ve Abbas Sihat gibi kişilerle temsil edilir. Bu kişiler okuru yönlendirmede şiirleri ve düşünceleriyle etkin konumdadırlar.

Tarihî roman kişileri tarihten alınır. Uydurulmuş ya da kurgulanmış kişiler değil yaşamış kişilerdir. Tarihî romanlarda tarihî kişiliklerin insanî, beşerî yönleri ayrıntılı olarak ortaya konulur. Sevinçleri, korkuları, zaafı, güçleri, kusurları, huy ve karakterleri canlı bir biçimde sunulur.(Çetin 2006:223)

Tarihî romanlar, belli bir devrin ve o devre damgalarını vurmuş kişilerin anlatıldığı gerçeğe dayalı kurmaca eserlerdir. Bu yüzden bünyesinde birçok tarihî şahsiyeti barındırır. Bu şahsiyetler iyi veya kötü yönleriyle tarihsel gerçekliğe uygun olarak anlatılır. Bu durum okurda gerçeklik duygusu oluşturur ve okuru eserin atmosferine sokar. Bu türde eserler veren Müslüm Oğuz’un romanlarında da bu “tarihî” kişiler, olay örgüsünde özelliklerine göre ya izleksel güç içinde(Mehmet Emin Resulzade, Nuri Paşa) ya da hasım güçler(Nerimanof, Mustafa Suphi, Fuat Sabit, Lenin) arasında kendilerine yer bulurlar.

Oğuz’un romanlarında “sosyal tipler” de kendilerine yer bulurlar. Sosyal tipler, topluma bağlı ve toplum kaynaklı kişilerin doğuştan getirdiği değil; sosyal şartlar nedeni ile sonradan ortaya çıkmış olguları, durumları, olayları duyu ve düşünceleri temsil eden tiplerdir.(Çetin 2006:157) Bu sosyal tiplerin yansıması olarak olay örgüsünde çiftlik ağası Hanzade ve Mecit Beyler, Çoban Ali, Kâhya Rüstem Efendi gibi şahıslar karşımıza çıkar.

Anlatılan olayın okuyucuda gerçeklik duygusu uyandırması veya intibadan kaynaklanan çağrışım mekanizmasını harekete geçirmesi için şahıs kadrosunu meydana getiren fertlerin çeşitli bakımlardan tanıtılmasına ihtiyaç vardır. Ancak bunlarla ilgili gerekli her türlü bilgiyi, her zaman bir metin halkasında ifade etmek mümkün değildir. Fertlerin özellikleri eserin tamamına yayılabilir.(Aktaş 2003:136) Bu bağlamda Oğuz, olay örgüsünde kişileri tanıtmak için onların fizikî ve fikri portrelerini çizerek okura tanıtmaya yoluna gider. Bu kişiler olay örgüsünde ya direkt olarak tanıtılır ya da tanıtımı eserin tümüne yayılır.

“Ve Yüzbaşı Atabala, bu soykırımın yetimlerinden oluyordu. Onun ailesi de katılıyordu kurbanlar kervanına. Babası Kerbelayı İsa, anası Bahar Hanım ve bacısı Yazgülü, gülleri deremedi diziliveriyorlardı kurşuna.(s.2) Âşık Hasan Genceliydi. Kısa boylu, karayağız zayıftı. Âşık Maksut ise Karabağlıydı. Uzun boylu, esmer ve biraz da şişmandı.(s.16)”

Tiyatro ve sinemada figüran rolündeki oyuncular gibi anlatma esasına bağlı edebî eserlerde, mahallî rengi aksettiren, dikkatlere sunulmak istenen vaka veya vaka parçasına ait tablonun gözler önünde daha iyi tecessümüne hizmet eden şahıslar da vardır. Bunların vaka içinde yüklendikleri herhangi bir fonksiyon yoktur, eserde psikolojik özelliklerinden de söz edilmez.(Aktaş 2003:142) Oğuz, olay örgüsünde okurun gözünde anlattığı sahneyi canlandırmak, eserinin şahıs kadrosunu zenginleştirmek ve gerçek hayatı yansıtmak amacıyla dekoratif kişilere de yer vermiştir. Bu kişiler yerine göre anlatımı güçlendirecek bir işleve sahiptirler. Olay örgüsünde Kâhya Rüstem Bey’in yardımcısı olan Fazıl karakteri ve eşi Hatice, Azerbaycan’da yaşanan Rus zulmünü anlatmak için olaya bir anda giren ve çıkan dekoratif kişilerdir.

“Nisan Ağlar Mayıs”ın olay örgüsüne yazar, “Çulsuz Şair Dadaş” karakteriyle kendisini de dâhil etmiştir. Olay örgüsünde bu kişi asıl kahramanlardan olmasının yanında gözlemci bir karakter işlevini de görür.

Oğuz, romanlarında farklı düşünce ve kişiliklere sahip kurmaca şahıslar kullanmıştır. Bu kişiler gruplarına göre şunlardır.

4.1.4.1. Kahraman ve Vatansever Kişiler

“Nisan Ağlar Mayıs”, bir milletin, bir halkın Rusya’ya ve Türk milletinin hayat felsefesine ters düşen fikirlere karşı verdiği kahramanlığın romanıdır. Bu roman, tarihte Azerbaycan’da, komünist ideolojiye hem fikrî alanda hem de savaş

meydanlarında direnen Türk ruhunun, romanın kurmaca dünyasında vücut bulduğu kişilerle doludur. Bu kişiler, yazar tarafından milliyetçi, kahraman, üstün erdemlere sahip olarak, Türk yapısıyla donatılmıştır. Bu tutumuyla yazar, biraz da tarihte adları unutulup gitmiş adsız kahramanlara vefa borcunu yerine getirmiştir. Bu romanda anlatılan olaylarda yer verilmiş tarihî kişilikler de yine tarihsel gerçekliğe uygun olarak bu kişi grubuna dâhil edilmiştir. Tarihte M. Emin Resulzade'nin Azerbaycan'da yaktığı hürriyet ve kahramanlık ateşi günümüze kadar sönmemiştir. Azerbaycan'ı bağımsızlığa götüren yol, bu kahramanlık ve hürriyet ateşinden aydınlanmış ve bugün Azerbaycan yeryüzünde bağımsız bir Türk devleti olarak hayatını sürdürmeye devam etmektedir.

Olay örgüsünde kahraman kişiliklerin başında aynı zamanda romanın başkişisi konumundaki Yüzbaşı Atabala gelir. Atabala, Azerbaycan ordusunda görevli, yüreği vatan aşkıyla yanan kahraman bir Türk subayıdır. Hem işgal öncesinde hem de işgal sonrasında düşmanın karşısına dikilmiş, fikirleri ve mücadelesiyle halkının yanında olmuştur. Bu kahramanın olay örgüsünde fikrî ve savaşçı yapısıyla öne çıktığı görülür.

".....Bak onlar bir yere gidiyorlar mı? Bütün güçleriyle düşmanlarına karşı savaşıyorlar. Biz niçin savaşmayalım? Hem insan doğduğu yeri terk eder mi? Burada doğan burada ölmeli. Bu toprakları kimseye bırakmayız.....Hak bizimdir, o halde burada yaşama hakkımızı kimseye bırakmayız. Ölmek gerekirse ölürüz. Mücadele, hak için mücadele şerefli bir yaşamdır."(s.213)"

Romanın bir diğer kahramanı, olay örgüsünde millî ve dinî yapısının sağlamlığıyla ön plana çıkan Yüzbaşı'nın sevgilisi Aybike'dir.

"Aklı başında olan her Türk, ister kadın olsun, ister erkek olsun, on binlerce kardeşimizi öldüren Rus ve Ermenilere taraftar olamaz. Onlarla işbirliği yapamaz. Ben bir Müslüman Türk kızı olarak, Müslümanlara zulüm ve acıdan başka bir şey vermemiş olan Ruslardan her zaman nefret ettim.....Rusya devleti, devlet siyaseti olarak asırlarca Türklüğe zulmetmiştir. Şimdi adlarını değiştirip Bolşevik Rusya olmaları bize dost oldukları anlamına gelmez. Bu bir maskedir."(67-68)

Kızılordu'nun silahlarına karşı Aybike, ailesini ve vatanını Rus Binbaşı Petrov'a attığı tokadıyla müdafaa eder.

"Yazık ki onun kızıyım! Yurdumu işgal eden düşmanla işbirliği yapan bir insanın kızı olduğum için kendimden utanıyorum. Size attığım tokada gelince, o

cüreti ben istiklal ve hürriyetini çiğnediğiniz bu ülkenin bir evladı olmaktan alıyorum.”(s.189)

Mehmet Emin Resulzade, Türk kahramanlığının bünyesinde vücut bulduğu bir kişidir.

“Ey gençlik!

Senin uhdende büyük bir vazife var: Senden evvelki nesil yoktan bir bayrak, mukaddes bir ideal remzi yarattı. Onu bin müşkülâtle yücelterek dedi ki: Bir kere yükselen bayrak bir daha inmez! Elbette ki sen onun ümidini kırmayacak, bugün parlamento üzerinden Azerilerin yanık yüreklerine inmiş bu bayrağı tekrar o bina üzerine dikecek ve bu yolda ya gazi ya şehid olacaksın!”(s.229)

1918’de Azerbaycan’ı Rus ve Ermeni zulmünden kurtaran Osmanlı ordusunun yiğit komutanı da kedisine roman dünyasında bu özelliğiyle yer bulur.

“Ve yine şanlı Osmanlı’nın şanlı evladı Nuri Paşa’nın yiğit sesi duyuldu. 1918’de Azerbaycan’ı Rus ve Ermeni askerlerinin katliamından kurtaran bu yiğit insan, Azerbaycan’ı kan gölüne çeviren bu zalim Bolşevik katliamı karşısında kızullarla çarpışmaya başladı.”(s.157)

Yine bu kişiler grubuna işgale karşı duran ve millî yönleriyle olay örgüsünde model olarak hissedilen Kâhya Rüstem, Çulsuz Şair ve diğer şair tiplerini dâhil edilebilir.

4.1.4.2. Şairler

Şiire meraklı olan ve yazdığı şiirleri romanlarına alan yazar, anlatımını kuvvetlendirmek ve güzelleştirmek için beğendiği Azerbaycan sahası şairlerinin şiirlerine yer vermiştir. Bununla da yetinmeyen yazar bu şairlere olay örgüsünde hayat buldurmuştur. Azerbaycan’da özellikle romantik edebiyatın temsilcileri olan bu şairler; Ahmet Cevat, Mehmet Hadi, Abbas Sıhhat ve Hüseyin Cavid¹²⁷ gibi isimlerdir. Ayrıca yazar olay örgüsünde halk âşıklığı geleneğini Âşık Maksut ve Âşık Hasan’a yer vererek işlemiştir. Yazar, kendi yazdığı şiirleriyle de olay örgüsüne Çulsuz Şair Dadaş karakteriyle yansımıştır.

---

¹²⁷ Z. Abidin Makas, *Çağdaş Azerbaycan Şiiri Antolojisi*, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992, 436 s.

4.1.4.3. Türk Düşmanı Kişiler

Roman kurgusunda karşıt gücü oluşturan bu kişiler her iki romanda da Ruslardır. Komünizmin hak, adalet, özgürlük yalanlarını ülkeleri ve milletleri sömürmede bir araç olarak kullanan Ruslar, bu bozuk düşüncelerle girdikleri Türk ve Müslüman ülkelerinde(Azerbaycan) görülmemiş bir katliam ve talan yaparlar. Kendi yandaşları da dâhil kimseye acımazlar.

Nisan Ağlar Mayıs'a'da Bolşevik lider Lenin ve Rus Kızılordu Generali, işgal ettikleri Azerbaycan'da talan ve katliamlar yaparlar. Ermeni katilleri savunmasız Türk halkının üzerine salarlar. Türklerin mallarına, canlarına, ırzlarına dokunmaktan zevk duyarlar. Bu kişilerin romana yansıdığı diğer karakterler Binbaşı Petrov ve Teğmen Vasili'dir.

4.1.4.4. Gafil ve Cahil Kişiler

"Nisan Ağlar Mayıs'a"da insanları, milleti ve devleti felakete, düşmanı dost bilen, tarihi iyi özümsememiş kişiler sürükler. Bu kişileri yazar, biraz da ibretlik bir şekilde verir.

Nisan Ağlar Mayıs'a'da da bu kişiler Mecit ve Hanzade Beyler, Mirza, Baytimur ve Halil Paşa'yla vücut bulurlar. Burada da Rusların Bolşeviklik yalanlarına kanan bu kişiler Rusların kötü emellerine alet olurlar. İnanışları, destekledikleri komünizmin namluları kendilerine ve milletlerine döner, hem kendi sonlarını hem de ülkelerini ve mensubu oldukları milletlerini esarete götürürler.

4.1.4.5. İhanetçi Kişiler

Her türlü insanî vasıflardan uzak olan bu kişiler aynı zamanda hiçbir millî, dinî özelliği bünyelerinde barındırmazlar. Ülkelerini makam ve mevki uğruna satmaktan çekinmezler. Ülkelerini düşman çizmelerine çiğnetecek kadar kişiliksiz insanlardır. Rusların emrinde içinden çıktıkları millete ihanet ederler. Fakat durum umdukları gibi gitmez. Her hainin sonu gibi onların da sonları kötü olur.

Bu kişilerin roman dünyasındaki temsilcileri Nisan Ağlar Mayıs'a'da Nerimanof, Çopur İsmail, Mustafa Suphi, Fuat Sabit ve diğer Komünist Partililerdir.

4.1.4.6. Tarihî Kişiler

Tarihî romanların özelliklerinden birisi de tarihsel bir gerçekliğe dayanmasıdır. Tarihî romancı eserlerinde olmamış bir olayı eserine konu edemez. Bu sebeple tarihsel bir olayı ve dönemi konu edinen bu tür romanlar doğal olarak bünyesinde birçok tarihî kişiyi barındırır. Yazarın her iki romanın da bu kişiler olay kurgusunda yer alırlar. Bu şahıslar tarihteki gerçek yapı ve kişiliklerine göre verilirler.

Bu kişiler, Nisan Ağlar Mayıs'a da Azerbaycan'ın 1918'de bağımsızlığını ilan eden ilk cumhurbaşkanı M. Emin Resulzade, Başbakan Nasip Bey Yusufbeyli, Dışişleri Bakanı Fethalihan Hoylu(asıl adı Fethali Han Hoyski), Azerbaycan'ı 1918'de Rus ve Ermeni zulmünden kurtaran Osmanlı paşaları Nuri ve Halil Paşalar, Ankara'dan Azerbaycan'a gönderilen temsilci Fuat Sabit, Merkezi Moskova'da bulunan Türkiye Komünist Partisi Başkanı Mustafa Suphi, 1920 işgalinde büyük rol oynayan Azerbaycanlı Komünist Neriman Nerimanof(Nerimanov)¹²⁸, Azerbaycan'dan Anadolu'ya gönderilen yardımı Ankara'ya teslim eden Mehmet Ali Ahmetzade, Azerbaycanlı aydın-yazar Mirza Bala, Azerbaycanlı şairler Mirza Fethali Ahundzade, Ahmet Cevat, Mehmet Hadi, Abbas Sıhhat, Hüseyin Cavid ve Lenin'dir.¹²⁹

4.1.4.7. Figüratif Kişiler

Bu kişiler olay örgüsünde yardımcı, dekoratif bir işlev yüklenirler. Bir anda olaya girip çıkan bu kişiler Nisan Ağlar Mayıs'a da; Kâhya Rüstem'in karısı Gülnaz ve gelini Rukiye, Hacer ve Fazıl, Yüzbaşı Atabala'nın Hemşiresi, Mecit Bey'in karısı ve kızı Gülşah karakterleriyle hayat bulur.

4.1.4.8. Çocuklar

Romanın olay örgüsünde yazar, yarınlara sahibi olarak çocuklara yer vermeyi ihmal etmemiştir. Bu kişilerin hiçbir özelliği yoktur. Daha çok dekoratif kişilerdir. Bu karakterler Nisan Ağlar Mayıs'a da Gökçe tiplmesiyle temsil edilir.

---

¹²⁸ Mehmet Saray, *Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi Serisi-1 Azerbaycan Türkleri Tarihi*, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 1993, 150 s.

¹²⁹ bk.Ahmet Karaca, "Azerbaycan'ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış", s.50

4.2. İlk Hançer Romanının Yapısal Açından İncelenmesi

Yazarın bu tarihî romanında, kısaca 1546-1552 yıllarında küçük bir knezlikten çarlığa geçen Ruslarla Kazan Türkleri arasında geçen mücadeleler, savaşlar ve entrikalar anlatılır. Kazan Hanlığı'nın yıkılışı ve Rusların tarih sahnesine çıkışını konu alan bu roman, bünyesinde çokça mesajlar taşıyan, ders verici, ibretlik bir eserdir.

Doksan dört sayfadan oluşan bu eser, yazarı tarafından birbirinden yıldızlarla ayrılan on altı vaka parçasından tertip edilmiş ve yayımlanmıştır. Tarihsel kronolojiye göre gelişen olay örgüsü, I. Rus Çarı İvan, Kazan Hanı Sefa Giray, Süyün Biyke Hatun, Yedigâr Muhammed Han gibi birçok tarihi kişiliği de içerisinde barındırır.

Eser, yazarı tarafından Ruslarla mücadele ederken şehit olan Kazan Türklerinin aziz ruhlarına ithaf edilmiştir.

4.2.1. Olay Örgüsü

Romanın olay örgüsü, genellikle türün özelliği olan bir zaman ifadesi ve bu zamana ait betimlemelerle başlar. Daha sonra olay başlangıcı hakkında özet ifadeler verilerek, okuyucu olayın çıkış noktası hakkında bilgilendirilmek istenir. Romanın giriş paragrafından itibaren yaratılan karşıt güçler arasında yazar, "*Müslüman düşmanı Rus...*" ifadesi ile tarafını belli eder.

"Karlı bir kış günüydü. Hava soğuk, rüzgâr uğultuluydu. Kar tipi halinde yağıyor ve Yüzbaşı Alp nefes almakta güçlük çekerek yol alıyordu. Moskova Knezi Vasili ölmüş, yerine İvan geçmişti. Kendisini Üçüncü Roma'nın mirasçısı olarak gören bu Müslüman düşmanı Rus, şimdi de kendisini Çar ilan edecekti. Alp'a verilen vazife, Moskova'ya gitmek ve olup bitenler hakkında bir rapor hazırlamaktı."(s.7)

Görevi gereği Moskova'ya ulaşan Yüzbaşı Alp, doğruca İvan'ın taç giyme töreninin yapıldığı kiliseye giderek, orada gelişen olaylar hakkında bilgi toplamaya çalışır.

"Başpiskopos, şu kutsal tacı, Grandük İvan Vasilyeviç'e giydiriyorum, dedi. Bundan sonra kendileri Üçüncü Roma'nın sahibi ve bütün Rus topraklarının hâkimidir. Artık ne Kırım Hanı'nın ne de Osmanlı Türk Sultanı'nın karşısında boyun eğmeyecek. Kutsal tacı giyen efendimiz, Hıristiyanlığın kılıcı olarak Müslümanlarla mücadele edecektir." (s.7)

Bu ifade ile yazar kilisenin ve Rusların Türk düşmanlığını vurgular. “Üçüncü Roma’nın sahibi” ifadesi okura bu düşmanlığın sebebini çağrıştırır. (I. Roma-Doğu Roma İmparatorluğu Atilla, II. Roma-Bizans İmparatorluğu Fatih Sultan Mehmet tarafından yıkılmıştır.)

Bu toplantıda Yüzbaşı Alp, kilise papazları ve yakın adamlarıyla durum değerlendirmesi yapan İvan’ın konuşmalarına şahit olur ve öğrendiği bu planlar üzerine dehşete kapılır.

—Müslümanları buradan atmanın tek yolu vardır.

—Bu yol nedir kutsal peder?

—Papaz sinsi sinsi gülerken İvan’ın akıl hocası Peresvetov:

—Çok basit, dedi. Onları birbirine düşürerek. Çünkü Müslüman Türkleri savaşarak ne biz Ruslar, ne de başkaları yenebilir. **Onları kendi aralarında yıpratıp, güçlerini tüketir ve sonra da ortadan kaldırırız.....Kazan Hanlığı’na getirilen Sefa Giray Han’ı sevmeyenleri kıskırtıp, sık sık isyanlar çıkarmalıyız.”**(s.8–9)

Rusların, Türk düşmanlığının tek sebebi dinler çatışması ve Rus kilisesinin kıskırtması değildir. Bunun arkasında yatan diğer sebepler sırasıyla okura verilmeye çalışılır. Rusların bölge hâkimiyeti kurma, Osmanlı’yı ortadan kaldırma ve İstanbul’u ele geçirme idealleri vurgulanır.

“Türk ülkelerine giden yollara sahip olmak için önce Kazan ve Astrahan’ı ele geçirmeliyiz. Prens Petrov söze karıştı ve bu sefer:

—**KAFKASYA! dedi. Astrahan’dan sonra da Kafkasya..**

—Evet. Kafkasya. Sonra Hazar’ın doğusu. Yani Türkistan. Böylece Osmanlı İmparatorluğu’nun Doğu ile bağlarını kestikten sonra dönüp İslambol(İstanbul)’a yürüyeceğiz. **Fatih’in Ayasofya’ya diktiği hilali söküp, yerine haç dikeceğim! Yaşasın Hristiyanlık!”**(s.10)

Yazarın yukarıdaki anlatımında sembollere yer verdiği görülür. İslamiyet’in sembolü hilal ve Hristiyanlığın sembolü haç arasında büyük bir savaşın başlayacağı okura hissettirilir.

Yeni Rus Çarı İvan, Türkleri parçalayıp yutma planı gereği işe nereden başlayacağını belirtir. İlk olarak Kasım Hanı Şah Ali’yi seçen İvan’ın bu belirlemesinde, seçtiği kişinin gafleti, cehaleti ve para hırsı etkili olacaktır.

“**Şah Ali Han, Kazan’a karşı kıskırtacağım kişiler arasında en müsait olanı. Gerekirse ona para ve asker yardımı bile yapacağım. Diğer Mirza ve Beyleri de birbirlerine düşürecek, kâh birini, kâh ötekini destekler görecek, gerçekte**

hepsini birbirine düşman edip, birbirine kırdırarak ve ilk hançerimi Kazan'ın sırtına saplayacağım.”(s.10)

Bu ifadede de yazarın sembolik kelimelere başvurduğu görülür. “Hançer” kelimesi okura “ihanet ve sinsiliği” çağrıştırır.

İlk olarak niyeti Kırım Türk Hanlığı'nı ortadan kaldırmak olan İvan, Kırım'ın güçlü bir yapısının olması üzerine Kazan'a yönelir. Bunun dışında Kırım hem Osmanlı hem Kuzey Türklüğü için büyük bir öneme sahiptir.

“Kırım Moskova'nın bahçesidir. Fakat Türkler de Kırım'a Karadeniz'in kapısı gözüyle bakıyorlar. Karadeniz ise bir iç denizidir! Türklüğün Haremidir.”(s.11)

Rusların planlarına şahit olan Yüzbaşı Alp, hızla Moskova'yı, Kazan'a gitmek üzere terk eder ve yolda bu fikrinden vazgeçerek atını Kasım Hanlığı'na doğru çevirir. Burada Koca Burak adlı bir arkadaşıyla buluşan Yüzbaşı Alp, on kişilik bir kuvvet toplayarak, İvan'ın Şah Ali'ye gönderdiği heyete pusu kurar. Kısa bir çarpışmadan sonra içinde Rus prensesi Nadya'nın da bulunduğu kabileyi esir eden Yüzbaşı Alp, Kazan'a doğru yola koyulur. Yolda Nadya ile yakınlık kuran Yüzbaşı, onun esir değil misafir olduğunu vurgulayarak, Nadya'nın endişesini giderir. Ruslar, Çinliler gibi Türk saraylarına Rus güzeller yerleştirerek onlardan çeşitli şekilde faydalanmak niyetindedirler.

“Prenses Nadya gibi Rus güzellerine ve altınlarına aç köpek iştahıyla atılanlar çoğalacak olursa Kazan'ı ve Müslümanları büyük bir tehlike bekliyordu. Rus oyununa gelecek olurlarsa, Türk birliği parçalanacak ve bu durum neticesinde istiklal ve hürriyetleri bile ellerinden kayıp gidecekti.”(s.13)

Bu bölümde yazar “Koca Burak” karakteriyle Türklerdeki “ad verme” geleneğine de yer verir.

“Orada bir arkadaşı vardı. Adı Burak'tı. İri yarı olduğu için ona Koca Burak derlerdi.”(s.12)

Kazan'a varan Yüzbaşı Alp, esir ve altınlarla birlikte Kazan Han'ı Sefa Giray'ın huzuruna çıkar ve Binbaşı Fedor'un üstünde yakaladığı mektubu Han ve Beylerin huzurunda okur. Mektup, İvan'ın Kasım Hanlığı hükümdarı Şah Ali'yi Kazan'a karşı kışkırtacak türlü hile, fitne ve vaatlerle doludur.

“.....bu hediyelerimi kabul buyurursanız beni son derece memnun edeceksiniz. Sizin daha da yükselmeniz ve hatta Kazan tahtına geçmeniz en büyük dileğimizdir. Bu hususta her türlü yardımı yapmaya hazır olduğumu

bildiririm.....Sefa'yi birlikte ezelim!Düşman ikimizindir. Halklarımızın dostluk içinde yaşamasına engeldir.”(s.14)

Yüzbaşı Alp'i dinleyen ve mektubu okuyan Sefa Han, Rusların oyununu fark eder. Asi Rus boylarını bileştirip Türklüğü parçalamak isteyen İvan'a karşı Kazan Hanı Sefa Giray Han, Türkleri birlik halinde tutmak ve bu birliği parçalatmamak için elinden geleni yapmaya ant içer.

Olay örgüsünde yazar, kurguladığı karşıt güçler arasında tarafını belli eder ve Yüzbaşı Alp, Sefa Giray gibi Türklüğün geleceği için hizmet eden kişilerden yana tavır takınır. Sözüünü onlara emanet eder.

“İvan Moskova'ya karşı gelen asi Rus boylarını ortadan kaldırıp, birliğini kuvvetlendirirken, Kazan Türk Devleti'ni taç ve taht kavgalarıyla güçsüz düşürüp, ele geçirmeye çalışıyor.....bu bilinsin ki düşmanımız kendi birliği için her şeyi göze almışsa, ben de Müslümanların selameti için elimden geleni yapacak ve Rusya'nın uşağı durumuna düşen her kim olursa olsun cezalandıracağım.”(s.15)

Divanda Rus tehlikesine karşı alınacak önlemler görüşülürken söz alan Yüzbaşı Alp, Kazan Hanlığı içindeki Şah Ali yandaşlarının da Rusya tarafından kışkırtılacağını ve kişiliği bozuk insanların da bunlara kanacağını belirterek, bu konuda ilk yapılacak işin Kırım Hanı ile ilişkileri güçlendirmek ve onunla beraber hareket etmek olduğunu belirtir. Daha sonra Sefa Han, Rusların planlarından haberdar olduğunu, Kazan Hanlığı'nın barıştan yana olduğunu göstermek niyetiyle esir ve altınları Moskova'ya geri gönderir. Bu kafilenin de başına Yüzbaşı Alp'i tayin eder ve romanın birinci vaka parçası sona erer.

“.....Ele geçirilen Rusları, Şah Ali'ye götürdükleri altınları, hediyeleri ve prensesi Moskova'ya geri göndereceğiz. Bu hareketimizle sulhtan yana olduğumuzu bir kere daha gösterelim.”(s.18)

Moskova'ya varan Yüzbaşı Alp, sarayda İvan'ın karşısına çıkar, gururlu ve vakarlı bir tavırla mektubu, esirleri, altınları ve prenses Nadya'yı İvan'a teslim eder. Bu manzara karşısında İvan, yakalanmanın verdiği utançla kıpkırmızı kesilir.

Yüzbaşı Alp'in İvan'ın çarlığını tanımayan ifadesi ve iki kardeş arasına girmemesi konusunda ki tehditleri İvan'ı kızdırır ve İvan, Yüzbaşı Alp'i tutuklatarak hapsedtirir. Kazan Hanı'nın iyi niyetine düşmanlıkla karşılık verir ve savaştan yana olduğunu ifade eder.

“Kazan Hanı sulhtan bahsediyor ama ben savaş istiyorum. Yakaladıkları adamlarımızı geri göndermekle korktuğunu gösterdi. Fakat ben, onun küstah elçisini geri göndermeyip astıracağım!”(s.22)

Yüzbaşı Alp ile birlikte giden Koca Burak, Nadya'nın uyarısıyla oradan hızla uzaklaşır. Yakalanan ve zindana atılan roman başkişisi Yüzbaşı Alp, derin düşüncelere dalar, geçmişe gider.

“Birden çocukluğunu hatırladı. Daha beş yaşındayken anne ve babası bir Rus baskını sırasında öldürülmüştü. Daha sonra akrabalarının yanında büyümüş, sonra da bir yolunu bularak Kazan ordusuna girmişti. Kısa zamanda başarılı olmuş, kendisini sevdirmiş, saydırmıştı.”(s.23)

Bu ifade ile yazar, romanının başkişisi konumundaki Yüzbaşı Alp'i zamanda geriye gitmelerle okura tanıtmış olur.

Yüzbaşı Alp bu düşüncelere dalmışken zindan kapısı açılır ve prenses Nadya, kendisine misafir muamelesi yapan ve hiç incitmeyen Yüzbaşı'yı zindandan kurtarır. Nadya, kendisine isabet eden nöbetçi okları sonucu hayatını kaybederek olay örgüsünden çıkar.

Romanın üçüncü vaka parçasında aşk unsuru, olay örgüsüne girmeye başlar. Rus zindanlarından kurtulan Yüzbaşı Alp, Kazan'a varmış ve kurtuluşu şerefine verilen ziyafete katılmıştır. Ziyafette güzelliği ve çekiciliği ile herkesin beğenisini toplayan Bağdagül ile tanışan Yüzbaşı Alp'te aşk belirtileri görülmektedir.

“Yüzbaşı Alp, ağzı, dili tutulmuş bir halde bir süre kızın arkasından baktı ve sonra yüreğine sevgi ateşi düşmüş olarak merdivenleri inip, saraydan ayrıldı ve doğruca kaldığı eve gidip yatağa uzandı. Kızı düşünüp durdu. Sağa döndü, sola döndü, sonunda:

—Kalbim sızlıyor! deyip uykuya daldı.”(s.27)

Yüzbaşı Alp, tanıştığı kızın sadece ismini bilmektedir. Onun kim olduğunu bir türlü öğrenemez. Bu durumla yazar, okuyucuda merak duygusu oluşturma isteğindedir.

Olay örgüsünün dördüncü parçasında Gökçe Bey'in konağına davet edilen Yüzbaşı Alp ve Koca Burak, burada bir sürprizle karşılaşılırlar. Yüzbaşı Alp'in sarayda tanıştığı genç ve güzel kız, Kazan Beylerinden Gökçe Bey'in kızı Bağdagül'dür. Böylece okurdaki merak unsuru giderilmiş olur.

Gökçe Bey'in evinde karşılaşan Yüzbaşı Alp ve Bağdagül birbirlerine sırlıslıkla âşık olurlar ve sevgilerini birbirlerine itiraf ederler.

—*Sizi seviyorum, dedi. Beni bu sevgiye layık görmüyorsanız başka. Görüyorsanız artık sizi görmeden duramam ben. Hem size adınızla hitap edebilir miyim? Bağdagül diyebilir miyim? Siz de bana Alp deyin.*

Kız uzun uzun Alp'a baktı. Gözlerinin içi gülüyordu:

—*Ben de, dedi. **Dün geceden beri hep sizi düşündüm!***"(s.32)

Yazar, olay örgüsünde ahlakî mesajlar vererek, Türk insanının yapısına da dikkat çeker.

"Alp delice bir sevinçle kızı kucakladı ve bağırdı. Kız mahcup bir tavırla:

—*Evet, ama şu anda birbirimizin nikâhlısı olmadığımıza göre birbirimize bu kadar yakınlık caiz değil. Lütfen ellerimi bırakır mısınız?"*(s.32)

Gökçe Bey'in konağında verilen davete başta Sefa Han ve Karısı Süyün Biyke Hatun olmak üzere Ali Ekrem Bey ve Yedigâr Muhammed Han da katılmışlardır. Gökçe Bey'in verdiği ziyafeti fırsat bilen Rusya tarafından kışkırtılan isyancılar, Gökçe Bey'in konağını basarak Sefa Han'ı öldürme teşebbüsünde bulunurlar fakat başarısız olurlar. Bu saldırıda Yüzbaşı Alp yaralanır. Bu suikastın başında ise Sefa Han'ın Beylerinden Mirza Mamay vardır. Saraya da saldırı düzenleyen isyancılar, askerinin başında savaşan Sefa Han tarafından dağıtılır ve isyancı Mirza Mamay yakalanarak Sefa Giray Han'ın huzuruna çıkarılır. Burada da rahat durmayan Mirza Mamay, Koca Burak tarafından öldürülür.

Rusların kışkırtmaları Kazan Türk ülkesinde yavaş yavaş etkisini göstermektedir. Mirza Mamay, Rusların telkinlerinden oldukça etkilenmiştir. Bu durum aynı zamanda Rus oyununun işe yaradığını göstermektedir.

".....Mirza Mamay ani bir silkinişle kurtuldu ve saray muhafızlarının çemberi içinde bulunan adamlarına:

—*Sefa Han'ı öldürün! diye bağırdı. **Moskova ile dostuz. Dostluğu bozanlar ölmeli!***"(s.37)

Yerde ölmek üzere olan Mirza Mamay'ı yazarın sözcüsü konumundaki Sefa Giray Han, anlamlı cümlelerle eleştirir.

—*Lanet olsun sana! diye bağırdı. Nasıl oluyor da milletine ihanet ediyorsun. **Bana bir tek Rus, Rusluğa ihanet edip de bizim safımızda çalışan bir tek Rus gösterebilir misin?***"(s.37)

Dördüncü parçanın sonunda Rusların Kazan Türk Hanlığı üzerindeki oyunları etkisini göstermeye başlar. Kazan'da yaşanan bu kardeş kavgası ders verici bir üslupla okura verilmeye çalışılır.

“.....**Çünkü kardeş kavgası çok acı. Biz böyle bölük pörçük kaldıkça, ta ve taht kavgasında kanımızı, canımızı heba ettikçe çilemiz bitmeyecek.**”(s.38)

Romanın beşinci olay zincirinde Moskova'dan gelen Rus elçisinin, İvan'ın Kazan'a ve Sefa Han'a savaş ilan ettiğini bildirmesi üzerine savaştan başka çare görmeyen Sefa Han, Kırım Hanlığı ile birlikte Moskova üzerine sefere çıkmak üzere hazırlık yapmaya başlar.

“—Allah şahidimdir ki **biz savaş istemiyorduk. Fakat küstah Çarınız Türk toprakları üzerindeki emperyalist emellerinden vazgeçmedi. Kardeşi kardeşe düşürdünüz. Türk illerinde gezdirdiğiniz ihanet hançeri Moskova'nın kalbine saplanacaktır.**”(s.39)

Sarayda bulunan Kazanlıların “yaşasın Sefa Han!” tezahüratları üzerine Türk devlet adamlığı felsefesini Sefa Han; “Ben ölümlüyüm! dedi. Yaşasın Kazan(s.39)” sözleriyle belirterek, kişilerin fani, devletin ise ebedî olduğunu vurgular.

Altıncı parçada Kırım ordusuyla birleşen Kazan ordusu, İvan'ın ordusunu kısa sürede mağlup ederek Moskova'ya doğru yürümeye başlar.

“.....**iki kardeş ordu şimşek hızıyla düşmanın üzerine atıldı. Çok geçmeden İvan'ın sol kanadı bozulmaya başladı.....Gittikçe şiddetlenen Türk hücumu karşısında Rus ordusu tutunamadı ve panik halinde, bütün cephe boyunca geri çekilmeye başladı. İvan, kaçarak canını zor kurtardı ve Moskova yolunu tuttu. İki kardeş devletin hanı yeni bir buyruk verdiler:**

—**Moskova'ya!**”(s.41)

Moskova'yı kuşatan Sefa Han, Kazan'dan gelen habercinin haberi ile sarsılır. Habere göre Şah Ali, Rus askerlerinin de yardımıyla Kazan'da bir isyan çıkarmıştır ve tahtı ele geçirmek üzeredir. Bunun üzerine Sefa Han, İvan ve Rus Çarlığını yok etme fırsatı eline geçmişken, isyancılar yüzünden bu fırsattan faydalanamaz ve kuşatmayı kaldırarak Kazan'a doğru yola çıkar.

“—Acı bir durum, evet. **Türk'ün köşeye sıkıştığı düşmanı, yine bir başka Türk kurtarıyor!**”(s.42)

Olay örgüsünün yedinci vaka parçasında Kazan'a dönen Sefa Giray Han, Astrahan ve Nogay Hanlıklarının da yardımıyla isyancıları ve destekçileri Rusları

kılıçtan geçirir. Şah Ali, kaçarak ölümden kurtulur. Kazan'da yine kardeşkanı akmış, yüzlerce Türk, Türk kılıçlarıyla öldürülmüştür. Bu durum karşısında Sefa Han çok üzgündür.

“—Biyke!Biyke! dedi. Ne de olsa kardeşkanı! İçim burkuluyor.

.....akşam güneşinin kızılığında kan rengine bürünmüş bulunan toprağa bakan Han, Moskova'ya uşaklık yapan hayınlara lanetler yağdırarak sessiz sessiz ağladı, göz yaştı akıttı.”(s.44)

Bu ifadelerle Sefa Han'ın, ırk bağımlı kardeşlik olarak algılayan kişiliği vurgulanır. Ayrıca Kazan, Kırım, Nogay, Astrahan Hanlığı'nın Ruslara karşı birlikte hareket etmesi, fitneye rağmen Türk birliğinin parçalanmadığını gösterir.

Romanın sekizinci parçasında Yüzbaşı Alp ile Bağdagül evlenirler. Bu evlilikten Muhammed Tuğrul adında bir de oğulları olur.

Rus Çarı İvan, yenilginin öcünü almak için tekrar bir ordu hazırlayarak Kazan üzerine yürütür fakat yine Sefa Han tarafından mağlup edilir. Böylece Kazan bir süre daha rahat nefes alacaktır. Bu zaferin sevinci acı bir haberle kaybolur. Kazan Hanı Sefa Giray, hastalanarak yatağa düşmüştür ve ölmek üzeredir.

“Rus ordularını perişan eden, İvan'ı mağlubiyetten mağlubiyete uğratan milliyetçi, vatansever yiğit Sefa Giray Han, hasta yatağına düşmüştü.”(s.45)

Ölüm döşğinde bile devletin, milletin geleceğini düşünen Sefa Han birlik olunması gereğini vurgulayarak, yerine oğlu Ötemiş'i tayin eder. Ötemiş, küçük olduğu için büyüüp idareyi ele alana kadar Kazan'ı Sefa Han'ın eşi Süyün Biyke Hatun yönetecektir.

“.....Kazan'ı sizlere emanet ediyorum. Onu iç çatışmalardan ve Rusya'dan koruyunuz. Vatan hainlerinin oyunlarına karşı uyanık olunuz. ....Bizi İvan'ın orduları değil, ihanet yenebilir ancak.”(s.46)

Bu bölümde yazarın taraf olduğu Sefa Giray Han, olay örgüsünden çıkarken, millet ve devlet aşkı, sağlam kişiliği ve ön görüşüyle tekrar öne çıkar.

Olay örgüsünün dokuzuncu parçasında Kazan etrafında daralan Rus çemberi karşısında bunalan Süyün Biyke Hatun, Yüzbaşı Alp ve Koca Burak'ı haber toplamak için Kasım Hanlığı'na gönderir. Kasım Hanlığı Rus istilasına uğramıştır ve Şah Ali de Rusya'nın vaatlerine kanarak onların isteği doğrultusunda hareket etmeye devam etmektedir.

Kasım Hanlığı'nda Şah Ali'nin adamı Mirza Cengiz'e yakalanan Yüzbaşı ve Burak esir edilerek, Rusların İdil Nehri kenarında yaptığı kale inşaatında

çalıştırılmak üzere götürülür. Kale inşaatında bir süre çalışan ve Kasım Hanlığı'nın ihanetini yakından gören Yüzbaşı, Burak'ın cansız bedenini kalede bırakarak kaçmayı başarır.

“—İkinizi de burada gebertirdim ama bu kolay bir ölüm olur sizin için. Kazan'ın yıkılışını hazırlayacak olan kalenin yapımında taş taşıyacaksınız.”(s.49) sözleriyle Mirza Cengiz'in ihanetinin boyutu gözler önüne serilir.

Onuncu vaka parçasında Yüzbaşı'nın anlattıklarını dinleyen Süyün Biyke Hatun, Türk dünyasının özellikle de Kanunî Sultan Süleyman Han'ın gittikçe büyüyen Rus tehlikesini görmemesinden dolayı oldukça üzgündür. Biyke Hatun'un kale yapımını önlemek için verdiği mücadeleler sonuçsuz kalır.

“Tâ Avrupa'dan adamlar geliyor, Ruslar için kaleler yapıyor, toplar döküyor, İslambol(İstanbul)'daki büyük Hakan ise burnunun dibinde kıpırdayan canavarı bir türlü görmüyor.”(s.55)

Bu ifadesi ile yazar, Kazan ve diğer hanlıkların Rus tehdidi altında kalmasının vebalini Osmanlı Sultanı Kanunî Sultan Süleyman Han'a da yükleyerek okura tarihsel bir muhasebe yaptırır. Avrupa'dan her türlü yardım alan Rusya karşısında Kazan tek başınadır.

Olay örgüsünün on birinci parçasında kale inşaatının 1552 senesinde tamamlanması üzerine İvan, hiç zaman kaybetmeden tekrar Kazan üzerine yürür ve bozguna uğrayarak tekrar Moskova'ya çekilir. Kocası Sefa Han'ı hiç aratmayan Süyün Biyke, Rusları bir kez daha mağlup etmeyi başarmıştır. Faka bu zafere karşın Kazan, Ruslar karşısında biraz daha zayıflamıştır.

Bu bölümde yazar, İvan'ın Türk düşmanı tutumunu ve Kanunî'nin doğuda olan olaylara ilgisizliğini bir kez daha vurgulama gereği duyar.

“Türklüğü yere sermek, çiğnemek, mezarını kazıp bir daha dirilmemek üzere toprağa gömmek istiyorum. Türk adı yeryüzünden silinecek. Doğuya hep doğuya gidecek, bütün Türk topraklarını ele geçirecek sonra dönüp Osmanlı'ya vuracağım. Önce doğu! Kanunî batıda vakit öldürürken ben doğunun işini bitiririm. Kazan, Astrahan, Kafkasya, Türkistan benim olur.”(s.58)

On ikinci vaka zincirinde Kazan'ı, Süyün Biyke Hatun'u ve Türkleri savaşla yıldıramayacağını anlayan İvan, yeni bir oyuna başvurur ve Kazan'a doğru güçlü bir orduyla yola çıkar. İvan'a satılmış işbirlikçiler, Kazan'da Biyke Hatun'un tahttan çekilmesi durumunda Rus ordusunun Moskova'ya geri döneceği ve Kazan'ın

kurtulacağı haberini yayarlar. Bu dedikodu halkı ve bazı divan üyelerini inandırmaya yeter.

*“—Bu da Ruslara teslim olmak demektir. Hiç düşünmediniz mi? Rusya niçin Biyke Sultan’ın hanlıktan çekilmesini istiyor? Çünkü Biyke Sultanımız, Rus’un yayılma politikasına engel oluyor. **Onun tahttan çekilmesini isteyenler alçaktır!**”(s.62)*

Divanda, sert tartışmalar ve İvan’a satılmış bazı Bey ve Mirzaların etkisiyle seçim yapılır ve Süyün Biyke Hatun’un tahttan çekilmesi sağlanır. Kazan tahtına Şah Ali Rusların yardımıyla oturtulmuş olur. Bu tarihten sonra Kazan’ı sıkıntılı günler beklemektedir.

Şah Ali’nin tahta geçmesinden kısa bir zaman sonra İdil Nehri’nin batısında kalan topraklar Rusya’ya bırakılır. Şah Ali, Rus muhafazasında Kazan Hanlığı’nı yönetirken, Kazan halkı büyük bir hata yaptığının farkına varır. Kazan’da Ruslara karşı mahallî direniş hareketleri başlar ve bu hareketin merkezi, tahtı bıraktıktan sonra Biyke Sultan’ın çekildiği “Karakale” olur.

*“Bu hareketin liderliğini ise Karakale’ye çekilen Biyke Hatun yapıyordu. Kazanlılar ise Biyke Sultan’ın etrafına toplanmaktan başka çare kalmadığını anladılar. **Karakale, Ruslara karşı vatan müdafaasının can noktası olmuştu**”(s.64)*

Kazan halkının Şah Ali’ye olan nefretinin artması üzerine Gökçe Bey ve Yüzbaşı Alp, onu tahttan uzaklaştırıp yerine tekrar Biyke Hatun’u geçirmek üzere Kazan’a gelirler. Bu arada Karakale’yi basan Ruslar Biyke Sultan’ı esir ederek Moskova’ya götürürler. Bu haber üzerine Kazan’da çıkan isyan sonucu Şah Ali tahtı bırakarak Süya Kalesi’ne sığınır ve Kazan tahtına Yedigâr Muhammed Han getirilir. Yedigâr Han’a bir elçi gönderen İvan, Kazan’ın kayıtsız şartsız teslim edilmesini ister.

Romanın on üçüncü parçasında İvan, yüz bin kişilik bir kuvvetle Kazan’ı kuşatır. Kazan ne Kırım’dan ne de Osmanlı’dan bir türlü yardım alamaz. Ruslar ise Alman, İngiliz, Danimarkalı, İsveçli, İskoçyalı mühendis ve lağımıcılardan yardım alarak gücüne güç katar. Bu parçada “Haçlı Ruhu” ön plana çıkar.

*“Bizi, dedi şu dört duvar arasına ihanet sıkıştırdı. Güç birliği çağrımıza karşılık vermeyen kardeşlerimiz hem kendi geleceklerini, hem de bütün **Türklüğün geleceğini tehlikeye attular. İşte ufuklara bakan gözlerimiz boşuna imdat bekliyor.**”(s.67)*

Yadigâr Han, Türklerin parçalanmışlığından, ilgisizliğinden yakınmaktadır. Kazan'ın tehlikede olduğunu gören Yüzbaşı Alp, eşi ve oğlunu Kazan'dan çıkararak Astrahan'a yollar.

On dördüncü parçada kuşatma altındaki kaleden çıkan Yüzbaşı Alp ve Kazan süvarileri hızla Ruslara hücum ederek, birçok zayıat verdirirler. Fakat bir Alman subayının uyarısı üzerine toplarını ateşleyen Rusların karşısında Kazan askerlerinin çekilmekten başka çareleri kalmaz.

“Dışarı çıkan Kazan süvarileri Rus barikatlarını aşarak ordugâhın içlerine doğru daldılar. Önlerine çıkan düşman askerini biçiyor, doğruyorlardı. İvan şaşkındı. Yanında bulunan bir Alman subayı:

—Toplar! diye bağırdı. Topları kullanın. Yoksa mahvolacağız.”(s.71)

Bu bölümde, savaş meydanına giden Yüzbaşı Alp ve Bağdagül'ün ayrılışı sanatlı bir anlatımla anlatılır. Geniş bir savaş tasviri yapılır.

Olay örgüsünün on beşinci vaka parçasında Yadigâr Han, bu kuşatmanın Ruslarla yapılan son savaş olduğunu ve kaybedilmesi durumunda Rusların Asya'nın içlerine kadar ilerleyeceğini komutanlarına bildirir. Yüzbaşı Alp ise canını dişine takarak savaşıma devam etmektedir. Son olarak Yüzbaşı, Rus hatlarına sızarak birçok topu etkisiz hale getirmeyi başarmıştır. Bu bölümde de savaş tasvirlerinden yazar geniş şekilde yararlanmıştır.

Bu bölümde şiir unsuruna da yer veren yazar, anlatımını zenginleştirmek isteğindedir. Bu şiir aynı zamanda Kazan'ın yalnızlığının da şiiridir.

“Dört yanı Moskof kapatmış,

Kazan'ın bahtını hayınlar karartmış.

Hani, Osmanlı nerede

Nerede Kırım süvarileri?

İvan ateş yağdırıyor,

Kazan kan ağlıyor.

Vurun bozkurt balaları!

Vurun sönmessin Kazan'ın ocağı..”(s.78)

Yadigâr Muhammed Han, Rus Çarı İvan tarafından görüşmeye çağrılır ve Yadigâr Han, bu görüşmeye gider. Görüşmede İvan, tekrar Kazan'ın teslim edilmesini ister. Yadigâr Han'ın sağlam kişiliğinin vurgulandığı ifadelerle Türk devlet adamlığı, yazar tarafından bir kez daha vurgulanır.

“—Moskova Knezi! dedi. Ben hanlık sevdasında değilim. **Ben ancak Türklüğün hizmetinde çalışırım.** Askerlerinin çokluğu beni korkutmaz. Kaç kereler çok sayıda ordumuzu mağlup ettik.”(s.81)

Kazan’ı teslim alamayacağını anlayan İvan, İskoçyalı Butler’in kale surlarını tüneller kazarak havaya uçurma planını duyunca tekrar ümitlenir. Hıristiyan dünyası, haçlı ruhu Kazan Türklerine karşı birleşmiştir.

Butler’in yıktığı surlardan Kazan’a giren Rus ordusu, genciyle, yaşlısıyla, kadınıyla, erkeğiyle, büyük bir mukavemet görürler ve Kazan’a sokulmazlar.

“Rus ordusu vahşi naralarla Kazan surlarına doğru atıldı. Kazanlılar yine karşı koydular. Kazanlı kadınlar, kızlar ve çocuklar bile bu amansız boğuşmaya katıldılar.....**Her şeye rağmen İvan yine Kazan’a giremedi.**”(s.86)

Kazan’ın mahvoluşunu çaresizce izleyen Yedigâr Han, önemli mesajlar taşıyan öz eleştiriler yapar.

“Benim üzüldüğüm şu, senelerden beri gözümüzün önünde büyüyen yılan şimdi bizi ısırmağa geliyor. **Gösterdiğimiz gafletten dolayı ölümü hak ettik zaten.** Yılanı besledik. Başını ezmedik. Sonucu işte ortada. Düşman kararlı hareket etti. Millî bir siyaset güttü. Bizi bu topraklardan söküp atmaya kafasına koydu, fırsatını bekledi ve işte vuruyor. Bizler ise kararsız, bencil, mevki ve para peşinde koşup, **millî, dinî hedefimizi unuttuk.....Kırimli kardeşlerimizden ümidimizi kestik artık. Osmanlı Sultanı ise uykuda gibi.**”(s.88)

Yıkılan kale surlarından içeri Rus ordusu, Kazanlıların tüm direnişine rağmen sel gibi akar. Bu direnişte Yüzbaşı Alp, Teğmen Çaka ve Gökçe Bey gibi değerli subaylar birer birer şehit olurlar. Yüzbaşı Alp, Rus istilasını görmektense ölümü seçer.

“Kazan düşecek. Hiç değilse düşüşünü görmeyeyim ve düşman cesedimi çiğneyerek içeri girsin.....**Düşman cesedimi çiğnesin, öyle girsin vatanıma.**”(s.90)

Kazan’a giren İvan, dediği gibi günlerce Kazan’da katliam yaptırır.

“Kazan’a! **Bir tek Müslüman sağ kalmayacak!** Camiler, medreseler yıkılıp yıkılacak. Hilalin ve temsilcilerinin izi kalmayacak ortalıkta. Yağma serbest! Esir almak yok. Önünüze geleni öldüreceksiniz.”(s.91)

İvan’ın huzuruna getirilen Seyit Kerim Hoca, vakarı ve gururuyla Türk yiğitliğinin olay örgüsündeki temsilcilerinden biridir.

“—Bir Türk, bir Müslüman asla diz çökmez! Biz yalnız Allah'ın huzurunda eğiliriz. Bunu öğrenmediniz mi?”(s.91)

Yazar bu bölümde bozuk karakterli tipleri cezalandırır. İvan'a ve Ruslara yıllarca hizmet eden, kendi ulusuna hainlik yapan Mirza Cengiz'i İvan, ölümle mükâfatlandırır. Çünkü *“kendi kardeşine ihanet eden yarın bana da ihanet eder, hainlerden hoşlanmam ben, bana hizmet etseler bile.”(s.93)*

Mirza Cengiz hatasını anlamıştır fakat son pişmanlık fayda vermeyecektir.

“—Böyle ölümü hak ettim ben. Ama beni öldürme zevkini size tattırmayacağım, dedi ve kılıcını var gücüyle karnına sapladı, intihar etti.”(s.93)

Eserin on altıncı ve son vaka parçasında, Rusların Kazan'da yaptığı katliamlar hakkında yazar tarafından tarihî bilgiler ve bir dördlükten oluşan şiir verilir.

“Kazan'da o kadar Müslüman kesildi ki, akan kanlarla İdil Nehri kıvılcı büründü. Kadınlar, kocalarının gözleri önünde kirletildikten sonra, hançerlendiler. Doğmamış bebeler analarının karnında doğrandılar. Bütün eserler yerle bir edildi.”(s.93)

“Kazan'ı aldı İvan,

Dağıldı artık yuvan.

Ey sahipsiz Kazanlı,

Elinden gitti vatan.”(s.94)

Roman olay örgüsü, yazarın; *“Kuzey Türklüğünün bozkırlarında “Öcümüzü Ruslardan Alın” diye haykıran Kazan kurbanlarının sesi hala atmosferin boşluğunda yankılanıp duruyor. Kazan Hanlığının, Biyke Sultan'ın, Yedigöller Han'ın.....Muhammed Tuğrul'un intikamları alınıncaya kadar devam edecek”(s.94)* ifadesi ile sona erer.

4.2.2. Zaman Unsurları

Müslüm Oğuz, Orta Asya Türk tarihinin bir dönemini işlediği bu tarihsel romanında, bugünkü Tataristan - Başkurdistan ve Çuvaşistan Cumhuriyetleri ile Vot (Udmurt), Mari (Çirmiş) muhtar ülkeleri üzerinde kurulmuş olan Kazan Türk Hanlığı'nın 1546-1552 yılları arasındaki yıkılış dönemini konu almıştır.

Yazarın bu romanı da diğer bir tarihî romanı "Nisan Ağlar Mayıs" da olduğu gibi konusu, mekânı ve kişilerle tarihsel gerçeklikle aynı doğrultudadır.

Romanda olay örgüsü Rus Çarı IV. İvan'ın taç giymesine başlar. Olay örgüsünde, İvan'ın taç giymesinden sonra Kazan ordusunun Moskova üzerine sefere çıkması ve "*Yüzbaşı Alp, Moskova seferinin ve Şah Ali isyanının üzerinden birkaç ay geçtikten sonra Gökçe Bey'in kızı Bağdagül'ü istetti ve onunla evlendi. 1547 senesinin ilkbaharında bir oğulları oldu ve adını Muhammed Tuğrul koydular.*"(s.44) ifadesi dikkate alınır. Yüzbaşı Alp ve Bağdagül, 1546 yılında evlenmiş olurlar. Romanda geçen bu ifadeye göre İvan'ın taç giydiği yıl 1546'ya denk gelir ve olay örgüsü başlamış olur. Olay örgüsünün bitişi, Süya Kalesi'nin tamamlandığı 1552 yılına denk gelir. Aynı yılın Eylül ayında ise Rus orduları Kazan'a girerler.

Yazar, bu romanına mevsimi belirten bir zaman ifadesi ve bu zaman ifadesinin tasviriyle başlar, kesin bir zaman ifadesi kullanmaz.

"Karlı bir kış günüydü. Hava soğuk, rüzgâr uğultuluydu. Kar tipi halinde yağıyor ve....."(s.7)

Romanda "1547 senesinin ilkbaharında", "1549 senesinin ortasında" ve ".....inşaatı 1552 senesinde tamamlandı" ifadelerinin dışında kesin bir zaman ifadesi yoktur. Diğer zaman ifadeleri günün saatlerini belirtmede bir kısmı ise günleri belirtmede kullanılır. Romanda dört yerde yılın ayını ve mevsimini, on bir yerde günleri, on yerde de günün saatlerini bildiren zaman ifadeleri kullanmıştır. Yaklaşık yirmi sekiz zaman ifadesi bildiren cümle veya kelimenin kullanıldığı roman zamanı, kronolojik bir seyir gösterir.

4.2.3. Mekân Unsurları

Müslüm Oğuz'un, Kazan Türk Hanlığı'nın yıkılış dönemini konu ettiği bu romanında anlatılan, bugünkü Tataristan - Başkurdistan ve Çuvaşistan Cumhuriyetleri ile Vot (Udmurt), Mari (Çirmiş) muhtar ülkelerinin üzerinde bulunduğu coğrafyada geçmektedir.

Romanın olay örgüsünün büyük bölümü açık mekânlarda geçer. Olay örgüsünde işlenen olaylara göre mekân, Moskova'dan Kazana, Kazan'dan Kırım ve Astrahan Hanlığı'na uzanan zengin bir çeşitlilik arz eder. Ayrıca o bölgedeki Kasım Hanlığı, Karakale, Gökçeli Köyü, İdil, Oka ve Süya Nehirleri, Kazan ve Süya Kalesi olay örgüsünün geçtiği diğer açık mekânlardır.

Bu romanında yazar, özellikle kapalı mekân tasvirlerine ve bu mekânların insan üzerindeki etkisine yer verir.

“Soğuk, rutubetli ve karanlık taş odada uyumasına imkân yoktu zaten”(s.23)

“Mescit, konağın yüz metre kadar uzağındaydı. Oraya mermer döşeli, bir metre enindeki bir yoldan gidiliyordu. Yolun her iki tarafı güllerle doluydu. Mescidin önünde ve sağ yanında en az mescid kadar şirin bir de şadırvan bulunuyordu.”(s.33)

Moskova'da İvan'ın sarayı, İvan'ın taç giydiği kilise ve Yüzbaşı'nın Moskova'da hapsedildiği hücre, Yüzbaşı Alp ve Bağdagül'ün evlendikten sonra yaşadıkları evleri, Gökçe Bey'in konağı ve yakınındaki mescit, Kazan Sarayı, Sefa Han ve Süyün Biyke Hatun'un odaları, İvan'ın savaş çadırı romanda geçen diğer kapalı mekânlardır.

4.2.4. Kişiler Kadrosu ve Özellikleri

4.2.4.1. Kahraman ve Vatansever Kişiler

Bu roman, Kazan Türklüğünün Rusya ve Haçlı ruhuna karşı verilen şanlı direnişin hikâyesidir. Bu eseriyle de Müslüm Oğuz, tarihe gömülmüş bir devletin ve halkının milliyetleri ve dinleri uğruna verdikleri kahramanlıkları anlatarak günümüzle bağlantı kurmak istemiştir. Yazar, bir taraftan bu kişileri örnek gösterirken diğer taraftan da bu kişilerin mücadele ettiği grupla ibretlik bir tablo çizmiştir.

Bu tipin “İlk Hançer” deki birinci dereceden temsilcisi dinî, millî, kahraman ve fedakâr kişiliğiyle öne çıkan roman başkişisi Yüzbaşı Alp'tir. Yüzbaşı olay örgüsünde tanıtılır ve fizikî portresi çizilir.

“Daha beş yaşındayken ana ve babası bir Rus baskını sırasında öldürülmüştü. Daha sonra akrabalarının yanında büyümüş, sonrada bir yolunu bularak Kazan ordusuna girmişti.(s.23)”

“Uzun boylu, geniş omuzlu, kartal gibi keskin bakışlı Yüzbaşı Alp'in heybetli duruşu.....(s.19)”

Yazar, bu romanında hayalindeki kişi modelini bu karakterle yansıtmış ve kurguladığı olayı bu kişi etrafında şekillendirmiştir. Romanda mesajını bu kişi üzerinden okura iletmiştir. Ayrıca bu kişi, insanî tüm erdem ve donanımlarıyla okura bir model olarak sunulmuştur. Yüzbaşı Alp, her Türk askeri gibi kahraman yapıdadır. Devleti ve milleti için ölmesini bilen bir tipleridir.

“.....Kazan düşecek. Hiç değilse düşüşünü görmeyeyim ve düşman cesedimi çiğneyerek içeri girsin. Beni burada, havaya uçurulan surun ortasında bırak. Düşman cesedimi çiğnesin, öyle girsin vatanıma.(s.90)”

Romanda bu tipin özellikleriyle ortaya çıkan diğer şahışlar, millî ve dinî karakterleri sağlam, ileri görüşlü ideal bir devlet adamı görüntüsü çizen Sefa Giray Han, Süyün Biyke Hatun ve Yadigâr Muhammed Han’dır. Bu kişiler dışta Ruslar, içte gafil kişilere karşı, vatanlarını, milletlerini ve dinlerini kahramanca müdafaa etmiş tarihi kişilerdir.¹³⁰

“İlk Hançer”de millî yönünün yanında dinî yönü de öne çıkan bir şahsiyettir. Seyyit Kerim Hoca, Rus Çarının önünde diz çökmektense ölümü seçer.

“—Bir Türk, bir Müslüman asla diz çökmmez! Biz yalnız Allah’ın huzurunda eğiliriz. Bunu öğrenmediniz mi? (s.91)”

4.2.4.2. Şairler

Bu tiplerde, “İlk Hançer”de aksakallı bir ihtiyarla temsil edilir. Rusya karşısında Kazan’ın yalnız başına kalışını konu ettiği şiirinde ihtiyarın şiiri biraz da sitemkârdır.

“.....Bu sırada yaşı bir adam geldi yanlarına. Ak sakallarına doğru gözlerinden yaş süzülüyordu. Hıçkırarak:

*Dört yanı Moskof kapatmış,
Kazan’ın bahtını hayımlar karartmış.
Hani, Osmanlı nerede
Nerede Kırım süvarileri?
İvan ateş yağdırıyor,
Kazan kan ağlıyor.
Vurun bozkurt balaları!
Vurun sönmesin Kazan’ın ocağı.. (s.78)”*

¹³⁰ Geniş bilgi için bk. M. Ülküsal, **Kırım-Türk Tatarları (Dünü-Bugünü-Yarını)**, İstanbul, 1980

Romanın son bölümünde ise Rus katliamından sağ kurtulan Kazanlılar; aşağıdaki mısralarla okurlara seslenirler.

*“Kazan’ı aldı İvan,
Dağıldı artık yuvan.
Ey sahipsiz Kazanlı,
Elinden gitti vatan.”(s.94)*

4.2.4.3. Türk Düşmanı Kişiler

“İlk Hançer” de bu tipin temsilcilerinin başındaki kişi Rus Çarı IV. İvan’dır. Olaydaki çatışma, bu kişi ve karşısındaki ideal tipler aralarında olan ırk ve din farkından kaynaklanır. Olay örgüsünde karşıt güçlerin başındaki isim İvan, tüm çirkinlikleri bünyesinde taşır. Romanda yaratılan karşıt gücün diğer temsilcileri Mirza Cengiz, Mirza Mamay ve Şah Ali’dir. Bu karakterler de yine Nihilist tiplerin hain, çıkarıcı, din ve milliyet bilincinden uzak olma özelliklerini bünyelerinde taşırlar. Olay örgüsünde yazar bu tipleri İvan dışında cezalandırma yoluna gider.

İlk Hançer’de Rus Çarı İvan ve Başpiskopos arasında geçen diyalog bu kişilerin Türk düşmanlığını ortaya koyar.

“Moskova Knezi Vasili ölmüş, yerine İvan geçmişti. Kendisini Üçüncü Roma’nın mirasçısı olarak gören bu Müslüman düşmanı Rus, şimdi de kendisini Çar ilan edecekti.(s.7) Başpiskopos, şu kutsal tacı, Grandük İvan Vasilyeviç’e giydiriyorum, dedi. Bundan sonra kendileri Üçüncü Roma’nın sahibi ve bütün Rus topraklarının hâkimidir. Artık ne Kırım Hanı’nın ne de Osmanlı Türk Sultanı’nın karşısında boyun eğmeyecek. Kutsal tacı giyen efendimiz, Hıristiyanlığın kılıcı olarak Müslümanlarla mücadele edecektir.(s.7)”

İlk Hançer’de İvan’ın Eşi Çariçe, Prens Petrov, Prens Kurbski, Binbaşı Fedor, Rus Çavuş Vasili, Peresvetov, Prens Vladimir de Türk düşmanı tutum ve davranışlarıyla vurgulanırlar.

İskoçyalı Mühendis Butler ve Alman, İngiliz, Danimarkalı, İsveçli lağımıcılar haçlı ruhu taşıyan kişilerdir. Müslüman Türklere karşı Avrupa’nın çeşitli yerlerinden gelmiş, teknik bilgi ve yetenekleriyle Kazan’ın alınmasında Ruslara yardım etmişlerdir.

4.2.4.4. Gafil ve Cahil Kişiler

“İlk Hançer”de de “biz hep içten yemişiz hançeri”¹³¹ diyen yazar, Kazan Türklüğünü yok oluşa götüren, kolay aldanan gafil ve cahil kişiliklere, Nihilist tiplere yer vermiştir.

“-Sefa Han'ı öldürün! diye bağırdı. Moskova ile dostuz. Dostluğu bozanlar ölmeli!(s.37)” sözleriyle Mirza Mamay, bu tipteninin başında yer alır. Rusların dostluğuna inanan Mirza Cengiz, aslında kullanıldığının farkında değildir.

Bu tipteninin diğer bir temsilcisi Kazan divanındaki beylerden Baycu Han'dır. Rusları iyi tanıyamamış, millî bilinci zayıf bir insan olan Baycu Han, Rusların “Süyün Biyke tahttan çekilirse Kazan kurtulur” yalanına aldanır ve Süyün Biyke'nin tahttan çekilmesini isteyerek Kazan'ın yıkılışını hızlandırır.

4.2.4.5. İhanetçi Kişiler

Olay örgüsünde Kazan, gafil ve cahil kişiliklerin ihanete olan meykinden yararlanan Ruslar tarafından yutulması, yazar tarafından yaşanan hale ışık tutmak amacıyla yazılmıştır. Bu romanda da gafil ve bilgisiz insanlar, milletlerini ve devletlerini felakete sürüklemiştir. Bu kişileri yazar, biraz da ibretlik bir şekilde verir.

Bu tipi romanda, Şah Ali ve Mirza Cengiz temsil eder. Şah Ali, şahsi çıkarları uğruna yurdunu, milletini düşmana satan, kişiliği bozuk bir şahıstır.

“Şah Ali Han, Kazan'a karşı kıskırtacağım kişiler arasında en müsait olanı. Gerekirse ona para ve asker yardımı bile yapacağım. Diğer Mirza ve Beyleri de birbirlerine düşürecek, kâh birini, kâh ötekini destekler görecek, gerçekte hepsini birbirine düşman edip, birbirine kırdırarak ve ilk hançerimi Kazan'ın sırtına saplayacağım.”(s.10)

Mirza Cengiz'in kendi ülkesi Kazan'ın yıkılışını hızlandıracak olan kale yapımında görev alması, ihanetinin boyutunu gözler önüne serer.

“Mirza Cengiz elinin tersiyle yüzüne bulaşan tükrüğü sildi.....ikinizi de burada gebertirdim ama bu kolay bir ölüm olur sizin için. Kazan'ın yıkılışını hazırlayacak olan kalenin yapımında taş taşıyacaksınız.(s.49)”

---

¹³¹ Yavuz, a.g.g.

4.2.4.6. Tarihî Kişiler

Müslüm Oğuz, romanına Orta Asya Türklüğünün bir dönemini, Kazan Hanlığı'nın yıkılış dönemini konu alan yazar, bu romanında da tarihî kişilik ve şahsiyetlere yer verir. Bu tutumuyla eserlerini gerçek bir zemine oturtan yazar, işlediği olay-olayın zamanı ve kişiler arasında bir paralellik kurar. Tarihsel gerçeklikten romanın itibarî dünyasına yansıyan şahıslar; Sefa Giray Han, Süyün Biyke, Ötemiş, Yedigâr Muhammed Han ve I. Rus Çarı Korkunç İvan gibi kişilerdir.¹³²

4.2.4.7. Figüratif Kişiler

“İlk Hançer” de dekoratif bir karakter olan esir Türklerin çalıştırıldığı taş ocağının Çavuşu Vasili, Rusların acımasızlığını, insan gücü sömürsünü yansıtan ve olay örgüsüne aniden dâhil olup çıkan bir kişidir. Diğerleri ise Moskova Knezi İvan'ın saray nöbetçisi, Moskova'dan Gelen Rus Elçisi gibi kişilerle temsil edilir.

4.2.4.8. Çocuklar

Bu romanın çocuk kahramanı, olay örgüsünde herhangi bir işlevi olmayan Sefa Han ve Süyün Biyke Han'ın oğulları Ötemiş ve Yüzbaşı Alp ile Aybike'nin oğulları Muhammed Tuğrul'dur.

---

¹³² E. Kırımal, “Kırım Türkleri”, s.3-22

5.0. DİL VE ÜSLUP BAKIMINDAN İNCELENMESİ

5.0. Dil ve Üslup Bakımından İncelenmesi

Romancının en önemli görevlerinden biri ana dilini sevmesi, onu en ince ayrıntılarına kadar bilmesi, en işlek ve kıvrak bir biçimde kullanmaya çalışmasıdır. Dilin zenginleşmesi, gelişmesi büyük oranda sanatçıların ana dillerinde yaptıkları tasarruflara bağlıdır. Roman dili, romancının sanatkârca bir görüşle, kendine özgü bir biçimde, tamamıyla şahsî tasarruflarıyla ürettiği bir dildir. Romancı, sıradan dil unsurlarına hayat vermeli, kanatlandırmalı, onu zengin çağrışım ve imgelerle doldurmalı, dili adeta yeniden üretmelidir.¹³³

Günlük konuşmalarda ya da gazete, dergi ve resmi yazışmalarda iletişimi sağlamak amacıyla “kullanmalık dil” kullanılır. Roman ve diğer edebî türlerde ise estetize edilmiş, çağrışım değerleriyle donanmış, imgelerle yüklü bir dil, “kurmaca dil” kullanılır. Dolayısıyla roman dilinin başarısı “kullanmalık dil”i ne derecede kurmaca dile dönüştürdüğünde aranır.¹³⁴

Üniversiteden mezun olduğu 1974 yılından sonra yazmaya, eserler vermeye başlayan Müslüm Oğuz, eserlerinde kullandığı dil bakımından Nurullah Çetin’in yukarıya alıntıladığımız ifadelerinde işaret ettiği sanatkârane üslubu kimi aksamalara karşın yakalamayı başarmıştır. Ancak, yazarın yirmi yılı aşkın bir süreyi kapsayan sanat yaşamına rağmen edebiyat bilimcilerimiz Oğuz üzerine maalesef şu ana kadar ciddi çalışmalar yapmamışlardır. Bunda yazarın belli bir tarihten sonra edebî üretkenlikten çekilmesi rol oynadığı gibi, eserlerinde dile getirdiği iletinin ideolojik yaklaşımlara açık olmasının da rolü vardır. Oğuz, romanlarının kurgusunu büyük bir başarı ile kurmasına karşın, fikri söylemlerini kurgusal metin içinde yeterince eritememiştir. Eserlerinde saklanmayan bir yazar görünümü ile daima karşılaşmak mümkündür. Bu durum yazarın yaşadığı çağla da doğrudan ilişkilidir. Hızlı değişim ve dönüşümlerin ideolojik kavgaların had safhaya ulaştığı yıllarda yazı hayatına başlayan Oğuz, kendisini eserlerinde bu kavgalardan uzaklaştırmada başarılı olamaz. Çünkü, Necip Fazıl’ın “*şimdi şiir değil, şuur zamanıdır*” ilkesi Oğuz’u eserlerini ortaya koyarken bir bakıma sıkıştıran unsurlar olarak karşımıza çıkar.

Oğuz’u her yönüyle ele almaya gayret gösterdiğimiz bu çalışmada onun dili ve üslubu üzerinde de durmayı gerekli görmekteyiz.

Müslüm Oğuz’un eserlerinde kullandığı dil, giderek gelişmeye, zenginleşmeye ve oturmaya başlamıştır.

¹³³ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.259

¹³⁴ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.259

Oğuz'a göre dil, bir milleti millet yapan en önemli unsurdur. Yeryüzünde konuşulduğu milletin varlığının kanıtıdır. Kendine özgü bir dili olmayan milletin, halkın veya toplumun varlığından söz edilemez. Bu sebeple ana dil, yabancı ve dış etkilere karşı korunması mecbur olunan kutsal bir varlıktır.

Oğuz, binlerce yıllık mazisi olan ve üç kıtada konuşulan Türk dilinin dünyanın en zengin ve eski dillerinden bir olduğu inancındadır. Geliştiği tarihsel süreç içinde karıştığı diğer dillerle dengeli bir şekilde zenginleşen ve kurallarını koruyan ender dillerinden birisi olduğunu savunan Oğuz, Türk dilinin de Türk milleti gibi millî bir yapı arz ettiği kanaatindedir.

Bugün de Türk dilinin yabancı dil etkisinden korunması gereğini savunan yazar, Türk dili içinde bulunan Türkçeleşmiş yabancı kökenli kelimeleri, Türkçeleşmiş sayar. Bu yönüyle Oğuz, Ziya Gökalp'le başlayan "Türkçeleşmiş Türkçedir"¹³⁵ fikrini devam ettirenlerdendir. Binlerce yıllık tarihî serüveninde, türlü milletlerle karşılaşmış, karışmış, yaşamış bir milletin dili tarihin eski devirlerindeki gibi bir saflık, orijinallik teşkil edemez.

Bir yazarın kendine özgü tutumu, deyişi, söyleyiş biçimi onun üslubunu verir. Üslup, bir kişinin duygu, düşünce ve hayallerini sözle ya da yazıyla kendine has bir tarzda dile getiriş, ifade ediş biçimidir. Dilin kişiye göre özel bir kullanılış tarzı, bu yolla yepyeni bir dünya kurulmasıdır. Üslup, dilin belli bir düzen içinde aldığı şekildir. Her yazarın üslubu, onun dünya görüşünün, hayata bakış açısının, yaşama biçiminin dildeki yansımasıdır. Üslup, yazarın, sanatçının içten gelen samimi duygularının tercümanıdır ve onun şahsiyetinin ifadesidir.(Çetin 2006:274) Bu sebepledir ki Şerif Aktaş üslûbu değerlendirirken: "*Üslup ferdidir, kaynağını yazarın mizacından ve tecrübesinden alır. O, yazarın gizli ve şahsî mitolojisine uzanan kendi kendine yeten bir dildir*"¹³⁶ ifadesini kullanır. Çalışmamızda Oğuz'un üslûbundan hareketle onunu şahsî mitolojisine, eserlerindeki derin iletiye ulaşmaya çalışacağız.

Müslüm Oğuz, mahallî dilleri ve şiveleri bir zenginlik olarak görmesinin yanı sıra gerek Türkiye'de ve gerekse Türk dünyasında tek bir ortak dil, İstanbul Türkçesi kullanılması gereğini savunanlardandır. Onun bu görüşünde Ziya Gökalp ve Gaspıralı İsmail Bey'in fikirlerinin etkili olduğu anlaşılmaktadır. Zengin ve dünyanın dört bir tarafına yayılmış Türk dilinin şive grupları, Türkiye ve Türk halkları arasında iletişim bozukluğuna sebep olduğu için Oğuz, bu düşüncelerine paralel olarak

¹³⁵ Ziya Gökalp, **Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak**, İstanbul, Kemer Yayınları, 1999, s.21

¹³⁶ Aktaş, Şerif, **Edebiyatta Üslup ve Problemleri**, Ankara, Akçay Yayınları, 1986, s.58

eserlerinde mahallî dillerde yaşayan kelimelerden elinden geldiğince uzak durur. Anlaşılır sözcükler ve cümleler kullanmaya özen gösterir. Böylece Oğuz'un kullandığı dil herkesin ortak paydada buluşabileceği ve anlayabileceği türdendir. Eserlerinde toplumu oluşturan farklı kesimlerden insanların da anlayabileceği bir dil kullanmaya özen gösterir. Bu bakımdan Oğuz'un dili açık, sade, anlaşılır bir özellik göstererek halk söyleyişine yaklaşır. Ancak, halk söyleyişi ifadesini sıradan anlamında kullanmadığımızı da belirtmek durumundayız.

Tarihsel roman dilinde, anlatılan dönemde ve mekânda kullanılan kelimelere yer verme sanatsallıkla ölçülen bir üslup özelliğidir. Tarihsel roman yazarı, kurguladığı zaman diliminde kullanıldığını bildiği kelimeleri seçerek, anlatımını olay örgüsüyle alakalı olarak daha inandırıcı, daha etkileyici bir hale getirir ve okuru halden alıp anlattığı döneme götürür. Bu yönüyle Oğuz'un tarihî romanları bu özellikten eksik sayılabilecek türdedir. Eserlerinde taşıdığı dil endişesinin sonucu olarak ne tarihsel söz varlığına ne de mahallî söz varlığına başvurur. Oğuz, eserlerindeki kahramanları halkın anlayabileceği ortak bir dille daha çok da İstanbul ağzı ile konuşturur. Kahramanları yetiştikleri bölgenin dil özellikleriyle konuşturmaması yazarın okuru çevresini belli bir bölgeye sıkıştırmak istememesi ile de ilişkilidir.

Fakat Oğuz, tarihî piyeslerinde bazı yerlerde kahramanları resmî bir şekilde yaşadıkları dönemin diliyle konuşturmayı tercih eder.

“Sizi şayan-ı itimat muhtelif yerlerden sordum. Pek mert ve her vecchile şayan-ı itimat bir kumandan olduğunuzu anladım.....İltifat-ı şahaneleri ebedi bir hissi minnetle medarı fahrimdir.(Namussuzun Namusu, s.12)”

Müslüm Oğuz, eserlerinde tekrarlara, atasözü ve deyimlere, vecizelere/özlü sözlere, eksik yapılarla ve devrik cümlelere çokça yer veren yazarlarımızdandır. Kullandığı dilin bu özelliğiyle yazar, derin, sağlam, şiirsel ve sanatsal bir anlatım tekniği sergilemiştir. Ayrıca eserlerinde kullandığı kişileri, mekânları ve zamanları tasvir yoluna giden yazar, kullandığı bu dille okurun zihninde bu unsurların portresini çizmeye çalışmıştır.

“İşte bu sıcak yaz günü akşamı, kıpkızıl ışıklarını göğe saçarak başı üzerindeki bulutları tutuşturup, ufkun arkasına çekilen güneşe bakan.....(Nisan Ağlar Mayıs, s.3)”

“Uzun boylu, geniş omuzlu, kartal gibi keskin bakışlı Yüzbaşı Alp'in heybetli duruşu karşısında.....(İlk Hançer, s.19)”

“Mescit, konağın yüz metre kadar uzağındaydı. Oraya mermer döşeli, bir metre enindeki bir yoldan gidiliyordu. Yolun her iki tarafı güllerle doluydu. Mescidin önünde ve sağ yanında en az mescid kadar şirin bir de şadırvan bulunuyordu.(İlk Hançer, s.33)”

Müslüm Oğuz’un roman kurgusunda şiire yer vermesi, yazarın şiire olan ilgisi sonucu nazım ve nesri bir arada barındıran sanatsal bir dil ortaya çıkarmıştır. Şiir ve düzyazıyı roman kurgusunda anlatılan olayla ilgili kullanarak bir potada eritmeyi başarabilmiştir. Millî, hicvi bir içerik taşıyan bu şiirler okurda derin bir estetik haz uyandırmaktadır.

*“Akıl almaz senin işine ey felek!
Vatan uğrunda bir yetim sırtından vurulur,
Çulsuz şair onu beklerken gözleri elek,
Sofrasına vatanının hep hainler kurur!”*

(Nisan Ağlar Mayıs, s.111)

*“Oyun oynarken oyuna gelecek!
İp bende derken boynuna geçecek
Seyrederken üzgün, Halil Paşa,
Zincire vuruluşunu Azerbaycan’ın,
Sonunda bir acı günaha girecek..”*

(Nisan Ağlar Mayıs, s.120)

Oğuz, tarihsel piyeslerinde de şiire yer verir.

*“Kalk, kalk sarmaşıklı mezar altından
Gelmiş ziyarete kızlar, gelinler.
Ey kervan geçidi, yollar üstünde
Her gelen yolcuya yol soran asker.*

*Kovdukların senin yabancı hanlar
Kurtardı ülkemi döktüğün kanlar.
Bak nasıl öpmekte tozlar, dumanlar
Garip mezarını, ben de beraber.”*

*“Kılıçaslan öldü sanma, yaşıyor bizde!
Atıla’nın ateşi var içerimizde!
Kaniye’nin gazileri daha dip diri!
Sınırdadır Plenvne’nin kırk bin askeri!
Şehitlerden elli milyon bekçisi olan,
Aşılmaz bir kayadır bu vatan!”*

(Namussuzun Namusu, s.2)

“Nisan Ağlar Mayıs”nın olay örgüsünde âşık edebiyatının şiir türlerinden alıntılar yapması da yine dilinin bir özelliğidir. Oğuz’un romanlarında kullandığı bu

şiiir türü, onun çocukluk yıllarında bu gelenekle iç içe olmasından kaynaklanan bir tutumdur ve eserlerine de aynı sebepten dolayı yansımıştır.

“Aldı âşık Maksut;

*Selam var Kırımlıdan gardaşına,
Selam gelip gardaş Azerbaycan’dan,
Selam Türkistan’dan Anadolu’ya
Gönülden bütün Türkler bir olsun!”*

“Aldı Âşık Hasan;

*Ermeni, Rumu, Rus’u İngiliz’i
Hepsi batıl da birdir, bir olsun!
İslam’da şereflenip nurlandı Türk
Putu tapanlarla nasıl bir olsun?”*

(Nisan Ağlar Mayısı, s.18)

Bu örneklere ve halk âşıklığı geleneğine piyeslerinde de rastlamak mümkündür.

“Çıldırılı Âşık Şenlik’in dediği gibi;

*Ehli İslam olan işitsin bilsin,
Can sağ iken yurt vermeyiz düşmana.*

(*Namussuzun Namusu, s.16*)”

Oğuz, tarihî roman ve piyeslerinin olay örgüsünde, resmî dil kullanımlarına da yer verir.

“Ey gençlik!

Senin uhdende büyük bir vazife var: Senden evvelki nesil yoktan bir bayrak, mukaddes bir ideal remzi yarattı. Onu bin müşkülâtle yücelterek dedi ki: Bir kere yükselen bayrak bir daha inmez! Elbette ki sen onun ümidini kırmayacak, bugün parlamento üzerinden Azerilerin yanık yüreklerine inmiş bu bayrağı tekrar o bina üzerine dikecek ve bu yolda ya gazi ya şehid olacaksın!(Nisan Ağlar Mayısı, s.229)”

“Erivan Cumhuriyeti Askerî Kumandanlığı’na: Ermeni Hükümeti dahilinde kalan İslam ahaliye öteden beri yapılan zulüm ve katliam gayet sahih bilgi ile tevsik edilmiş ve bu mezalimin Ermenler tarafından yapıldığı Erzurum’daki İngiliz Kaymakam mister Ravlinson tarafından da teyid edilmiştir.....(Namussuzun Namusu, s.42)”

Tarihsel romanlar, ya epik ya da dramatik bir üslupla yazılırlar. Epik yani destancı üslupta olaylar, ayrıntıları ve kişilikleri gerçekçi biçimde tasvir edilmezler. Bunun yerine bütün başarılar kendisine insanüstü güçler izafe edilen destan kahramanlarına benzerler. Dramatik üslupta ise insan kendisiyle, toplumla üzücü sonuçlara sebep olacak çatışmalara girer. Birbirine zıt duygu, düşünce ve beklentilerinin çarpışmasına sahne olur ve bunlar arasında tercihlerde bulunur. Kişi,

zaaflarıyla, güçlü yanlarıyla, eksiklikleri, fazlalıkları, yanlışları ve doğrularıyla bir bütün olarak sunulur.¹³⁷ Bu tanımlamadan hareketle Oğuz'un roman kişilerine insan üstü özellikler yüklememesi, anlatılan olayda doğruları ve yanlışlarıyla kahramanların toplumu kurtuluşa veya felakete sürüklemesi ve yazarın bunlar arasından tercih yapması onun eserlerini dramatik bir üslupla ele aldığını gösterir.

Müslüm Oğuz, romanlarında yer yer hicvi bir üslup da kullanır. Bu üslup, daha çok olay örüsüyle bağlantılı olarak verdiği şiirlerinde göze çarpar.

*“Başında var kalpağı dik duruyor,
Ayağında iskarpin tak vuruyor.
Has ipek gökleği, kürklü paltosu,
Bak, Bolşevik Suphi yan yan yürüyor.”*

(Nisan Ağlar Mayıs, s.169)

Müslüm Oğuz, eserlerinde simgelere yer veren bir sanatçıdır. Olay örgüsünde bazı olay ve durumları aktarırken bazen bu yola başvurur. İlk Hançer'in olay örgüsünde geçen, *“Böylece Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu ile bağlarını kestikten sonra dönüp İslambol(İstanbul)'a yürüyeceğiz. Fatih'in Ayasofya'ya diktiği hilali söküp, yerine haç dikeceğim!(İlk Hançer, s.10)”* ifadesinde “hilal” İslam dünyasını, “haç” ise Hıristiyan âlemini sembolize etmektedir. Ayrıca bu romanın ismi “İlk Hançer” de geçen “hançer” kelimesi ihaneti çağrıştıran bir kelimedir.

Oğuz, romanlarında mesleki terim ve rütbe bildiren “Yüzbaşı, teğmen, hemşire, komiser, çoban, kâhya” gibi terimlere yer vererek eserlerinde sosyal tipler meydana getirir. Ayrıca anlatılan dönemde var olan resmî kurum ve kuruluşların adı da yine o döneme uygun olarak Nisan Ağlar Mayıs'da “Çeka(Komünist yönetimin polis kurumu) ve Kolhozluk(Komünist yönetimde halktan vergi toplayan, onları denetleyen birim)” şeklinde verilir.

Oğuz'un romanlarındaki dil özelliklerinden birisi de tekrarların, atasözü ve deyimlerin, devrik ve eksilteli yapıların çokça kullanılmasıdır.

¹³⁷ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.279-280

5.1. Tekrar Grupları

5.1.1. Aynı Kelimelerle Yapılan Tekrarlar

İlk Hançer'de, sinsi sinsi (s.8.), sık sık (s.9), uzun uzun (s.9), sessiz sessiz (s.15), acı acı (s.15), yavaş yavaş (s.19), bas bas (s.21), katıla katıla (s.28), nefes nefese (s.26), al al (s.26), ters ters (s.31), renk renk (s.31), yan yana (s.33), karşı karşıya (s.34), yer yer (s.44), yeni yeni (s.45), mağlubiyetten mağlubiyete (s.45), teker teker (s.47), pis pis (s.48), seke seke (s.53), söylene söylene (s.54), doğrudan doğruya (s.56), adım adım (s.59), bir biri (s.60), üzgün üzgün (s.61), ağızdan ağıza (s.65), kulaktan kulağa (s.65), dik dik (s.66), boydan boya (s.68), olursa olsun (s.73), düğüm düğüm (s.73), ciddi ciddi (s.74), sırt sırta (s.82), kıvrana kıvrana (s.85), üst üste (s.85), kendi kendine (s.88), çiğneye çiğneye (s.90), hemen hemen (s.91).

Kan Yolları Kapadı'da, gürül gürül (s.7), yavaş yavaş (s.11), gülü güle (s.13), karşı karşıya (s.13), adım adım (s.13), lapa lapa (s.14), kolay kolay (s.16), uzun uzun (s.16), parça parça (s.16), yüz yüze (s.17), acı acı (s.18), dolu dolu (s.20), şen şen (s.21), keyifli keyifli (s.23), kardeş kardeşi (s.24), kurnaz kurnaz (s.25), kendi kendine (s.26), açıktan açığa (s.27), şaşkın şaşkın (s.36), nefes nefese (s.36), sık sık (s.38), koklaya koklaya (s.39), kesik kesik (s.39), saç saça (s.40), kucak kucağa (s.42), dalgın dalgın (s.42), üzgün üzgün (s.43), kuzu kuzu (s.50), sinsi sinsi (s.51), yan yana (s.61), karşı karşıya (s.62), bir bir (s.63), ayrı ayrı (s.64), bol bol (s.64), tatlı tatlı (s.67), olursa olsun (s.70), ışıl ışıl (s.76), lime lime (s.77), hüngür hüngür (s.77), hıçkırma hıçkırma (s.77), kırış kırış (s.79), ede ede (s.81), karış karış (s.81), bar bar (s.84), birer birer (s.86), nefes nefes (s.87), sürü sürü (s.88), diri diri (s.89), söylene söylene (s.93), istemeye istemeye (s.93,121), yorgun yorgun (s.94), diken diken (s.94), katıla katıla (s.106), pis pis (s.108), sürüklene sürüklene (s.108), oradan oraya (s.110), burula burula (s.113), savaşa savaşa (s.116), adım adım (s.116), yeni yeni (s.118), dolu dolu (s.119), iri iri (s.120), titreye titreye (s.120), doğrudan doğruya (s.120), üzgün üzgün (s.121), bağırtı bağırtı (s.121), ters ters (s.121), derin derin (s.125), geri geri (s.133), sürüne sürüne (s.133), seve seve (s.134).

Nisan Ağlar Mayıs'da, hemen hemen (s.1), koşa koşa (s.3,97), derin derin, dertli dertli(s.6), ışıl ışıl (s.8), diri diri (s.10), uzun uzun (s.11), boydan boya (s.14), tıngırdata tıngırdata, karşı karşıya (s.16), ışıl ışıl, alık alık (s.20), birden bire (s.21), sık sık (s.22), kendi kendine (s.23), için için (s.23), güle güle (s.11), karşı karşıya (s.25), kurulaya kurulaya (s.26), çiçekten çiçeğe (s.27), konudan konuya (s.27), ters ters (s.31), kıs kıs (s.34), şaşkın şaşkın (s.36), alaycı alaycı (s.37), ağızdan

ağıza (s.39), iyiden iyiye (s.41), uzun uzun (s.42), yavaşyavaş(s.1), al al (s.42), durup dururken (s.43), rahat rahat, baş başa (s.44), tatlı tatlı (s.48), göz göze (s.49), içip içip (s.53), yok yoktu (s.55), üst üste (s.55), mışıl mışıl (s.55), ne yapıp yapıp (s.56), bile bile (s.60), pırıl pırıl (s.66), hayran hayran (s.68), yan yana (s.72), ayrı ayrı (s.73), acı acı (s.80), kolay kolay (s.82), başımıza başımıza (s.83), tir tir (s.84), üzgün üzgün (s.85), ters ters (s.89), dalar dalmaz (s.93), bitirir bitirmez (s.6), biter bitmez (s.66), geçer geçmez (s.80), ister istemez (s.88), kesik kesik (s.97), kısık kısık (s.99), koşarak koşarak (s.100), nefes nefes (s.101), kaya kaya (s.101), yuvarlana yuvarlana (s.101), yatırır yatırmaz (s.105), sessiz sessiz (s.106), titrek mi titrek (s.107), ince mi ince (s.107), nazlı nazlı (s.107), kaynaya kaynaya (s.115), yan yana (s.115), keyifli keyifli (s.125), iri iri (s.126), kıs kıs (s.126), için için (s.126), yan yan (s.127), çıkara çıkara (s.128), yer yer (s.133), tek tek (s.133), sinirli sinirli (s.134), düşünceli düşünceli (s.136), nazlı nazlı (s.136), kolay kolay (s.140), teker teker (s.140), basa basa (s.147), tane tane (s.147), diken diken (s.147), mahzun mahzun (s.149), sürükleye sürükleye (s.153), süzüle süzüle (s.1554), harıl harıl (s.155), çarpışa çarpışa (s.157), baş başa (s.157), dolu dolu (s.158), savaşa savaşa (s.160), çalımlı çalımlı (s.169), dik dik (s.182), söylene söylene (s.182), ufak tefek (s.182), sürüne sürüne (s.185), kızgın kızgın (s.189), öfkeli öfkeli (s.192), soğuk soğuk (s.197), bar bar (s.197), nefes nefese (s.197), alık alık (s.197), birer birer (s.200), alev alev (s.202), hüngür hüngür (s.210), baktı baktı (s.218), bağıra bağıra (s.222), doğraya doğraya (s.224), zaman zaman (s.228), ağır ağır (s.232).

Namussuzun Namusu'nda, oluk oluk (s.1), olursa olsun (s.2), baş başa (s.3), gider gitmez (s.3), diri diri (s.10), el ele (s.11), günden güne (s.14), güle güle (s.14), acı acı (s.26), kendi kendine (s.29), yıkmaya yıkmaya (s.31), yavaş yavaş (s.34), sağ sağ (s.44), fitil fitil (s.51).

5.1.2. Eş ve Yakın Anlamlı Kelimelerle Yapılan Tekrarlar

İlk Hançer'de, sessiz sedasız (s.11), yiyip içmek (s.25), itilip kakılmak (s.25), delik deşik (s.77), çoluk çocuk (s.91), toz toprak (s.41), karmakarışık (s.34),

Kan Yolları Kapadı'da, hal hatır (s.22), çoluk çocuk (s.30), yakıp yıkarak (s.83), güllük gülistanlık (s.127), uçsuz bucaksız (s.133).

Nisan Ağlar Mayıs'da, güllük gülistanlık (s.29), çoluk çocuk (s.35), üst baş (s.40), dönüp dolaşmak (s.42), namazında niyazında (s.53), hal hatır (s.65), ara sıra (s.112), yediden yetmiş (s.114), doğru dürüst (s.114), zehir zıkkım (s.129), itile

kakıla (s.153), toz toprak (s.158), belli başlı (s.167), astıkları astık, kestikleri kestik (s.175), olup biten (s.163), toz toprak (s.204).

Namussuzun Namusu'nda, olmuş bitmiş (s.10,17,31), çoluk çocuk (s.16).

5.1.3. Zıt anlamlı kelimelerle yapılan tekrarlar

İlk Hançer'de, alt üst (s.28), üstü başı (s.71), gider gelmez (s.75), kadın-erkek (s.91), gece gündüz (s.47), ölüm kalım (s.70)

Kan Yolları Kapadı'da, gelip gidiyordu (s.14), az çok (s.22), düşe kalka (s.39), ölüm kalım (s.48), alt üst (s.74), geceli gündüzlü (s.116).

Nisan Ağlar Mayıs'da, sağa sola (s.14), gider gelirler (s.22), var yok (s.36), gelip gittiği (s.79), hayat memat (s.146), ölüm kalım (s.157).

Namussuzun Namusu'nda örneği yoktur.

5.1.4. İlaveli Tekrarlar

İlk Hançer'de, kıpkırmızı (s.19), bembeyaz (s.25), sapsarı (s.42), kaskatı (s.52), dimdik (s.52), büsbütün (s. 57).

Kan Yolları Kapadı'da, paramparça (s.9), büsbütün (s.10), simsıcak (s.18), bembeyaz (s.19), durup dururken (s.21), sapsarı (s.34,84), kıpkırmızı (s.40), çırılçıplak (s.40), alelacele (s.53), ıpslak (s.76), dimdik (s.77), çırıl çıplak (s.98), paramparça (s.109).

Nisan Ağlar Mayıs'da, kıpkızıl (s.2,3), kıpkırmızı(s.42), büsbütün (s.23), İrk mırk (s.62), Türk mürk (s.62), bembeyaz (s.149), sapsarı (s.178), çok çok (s.179), pis pis (s.181), mırın kırın (s.181), altın maltın (s.196), karmakarışık (s.226).

Namussuzun Namusu'nda, yapayalnız (s.1).

5.1.5. Bir Anlamlı Bir Anlamsız Kelimeyle Yapılan Tekrarlar

İlk Hançer'de, iri yarı (s.12), bölük pörçük (s.38).

Kan Yolları Kapadı'da, çokça kullanılan bir tekrar grubu olmadığı için örneği yoktur.

Nisan Ağlar Mayıs'da, zer zelil (s.155), apar topar (s.157).

Namussuzun Namusu'nda, ufak tefek (s.17).

5.2. Atasözü, Deyim ve Vecizeler

Müslüm Oğuz, anlatımında milletimizin duygu ve düşünce dünyasını içinde barındıran atasözlerimize de sıkça yer vermiştir. Bu sözler aracılığı ile yazar iletisini kendi üzerinden kaldırıp, atalar da böyle söyler biçiminde ifade ederek genişletmek ve okurunu tarihsel tiple birleştirmek ister. Romanlarından belirlediğimiz atasözleri şunlardır:

- Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. (K.Y. K., s.25)
- Kaz gelecek yerden tavuk esirgenmez. (K.Y. K.,s.32)
- Kendi düşen ağlamaz. (K.Y. K.,s.52,97,118)
- Kurunun oduna yanan yaş misali hayatını kaybetti kızım (kurunun yanında yaşta yanar) (K.Y. K, s.109)
- Ateş olmayan yerden duman çıkmaz. (N. A. M., s.76)
- Eşeğe has altından palan vursan, yine eşektir o. (N. A. M., s.169)

Atasözlerinin dışında deyimlere de sıklıkla yer veren Müslüm Oğuz, anlatımında çarpıcı ifadelere deyimler aracılığı ile ulaşırken, söz varlığını da genişletmiş olur. Bilindiği gibi, “romanında deyimlere fazlaca yer veren yazar, milletin dil zenginliklerine vakıf demektir. Bolca deyim kullanmak, dili canlı kılan ve zenginleştiren faydalı bir uygulamadır.”¹³⁸ Bu uygulamayı başarıyla kullanan Oğuz’un eserlerinde belirlediğimiz kimi deyim örnekleri ise şunlardır:

İlk Hançer’de, akıl hocası olmak (s.8), gücü tükenmek (s.8), Türklerin canına ot tıkamak (s.9), yol aramak (s.9), kolay lokma (s.9), bağlarını kesmek (s.10), ağzına almak (s.10), hayatına mal olmak (s.11), gözlerinin bebekleri gibi korurlar (gözünün bebeği gibi s.11), elinden kaymak (s.13), gözü dönmek (s.16), oyun tezgahlamak (s.16), zan altında bırakmak (s.17), uyanık olmak (s.17), yakayı ele vermek (s.19), dudaklarını ısırarak (s.19), arasını açmak (s.20), bas bas bağırarak (s.21), kafa tutmak (s.22), düşünceye dalmak (s.23), kılına dokunmak (s.25), Yanakları al al olmak (s.27), yüreği çarpmak (s.31), içini çekmek (s.35), kara leke vurmak (s.37), bardağı taşıran son damla (s.38), işi bitmek (s.40), köşeye sıkıştırmak (s.42), rahat yüzü görmemek (s.43), vurdumduymaz (s.44), önüne katmak (s.51), taş gibi kaskatı kesilmek (s.52), nefesi kesilmek (s.56), eli boş dönmek (s.57), ateş yağdırmak (s.78), kan ağlamak (s.78), ölüm yağdırmak (s.79), ölüme koşmak (s.82),

¹³⁸ Çetin, *Roman Çözümleme Yöntemi*, s.261

ölümü göze almak (s.85), yılanı besledik, başını ezmedik (yılanın başını ezmek s.88), kendi kendini yemek (s.88).

Kan Yolları Kapadı'da, arkasız bırakmak (s.8), açığa vurmak (s.8), Kanı donmak (s.7), yoluna girmek (s.9), içini çekmek (s.10), ayak bağı olmak (s.12), saf dışı etmek (s.12,72), Gönlü vatan aşkıyla doluyordu (gönlü dolmak s.13), göğüs germek (s.15), beyinleri yıkıyor (s.16), cana yakın (s.18), nefesi kesilmek (s.19), boynunu bükmek (s.20), hayatını zehir etmek (s.20), damga yemek (s.20), uyanmak (s.20), gözleri kör olmak (s.20), kafası yok (s.23), soktu kafasına (kafasına sokmak s.24), fitne kazanı (s.24), gün görmek (s.24), baştan ayağa (s.26), alttan almak (s.27), dudaklarını ısırarak (s.27), ele almak (s.27), oyun oynamak (s.28,47), aklını başına toplamak (s.30), bozuntuya vermemek (s.31), kucığına düşmek (s.34), kucığına atmak (s.34), açık kart oynamak (s.35), ipe vermek (s.36), bıçak gibi kesmek (s.38), seyirci olmak (s.42), iç içe girmek (s.44), afallamak (s.46), dudaklarını ısırarak (s.46), eline geçmek (s.47,72), başa geçmek (s.49), can atmak (s.50), düşünceye dalmak (s.50), aralarını açmak (s.51), içini çekmek (s.56), yol almak (s.56), ele vermek (s.58), kana boğmak (s.62), zincire vurmak (s.62), arkadan vurmak (s.62), anasının gözü (s.64), her taşın altından çıkmak (s.65), elinden kaçırmak (s.66), dört dönmek (s.66), yüz vermek (s.66), işi yattı (s.69), beyin yıkamak (s.71), iğneden ipliğe gözden geçirmek (s.78), kulak asmak (s.79), kuklası olmak (s.81), ölüm saçmak (s.84), astıkları astık kestikleri kestik (s.90), tükürdüğünü yalamak (s. 97), zihni bulanmak (s.97), kızarıp bozarmak (s.101), dişe dokunur olmak (s.102), bocalamak (s.102), boşa çıkmak (s.102), can yakmak (s.103), Sezar'ın hakkını Sezar'a vermek (s.106), yalvarıp yakarmak (s.112), ecel terleri dökmek (s.113), tüyleri diken diken olmak (s.116), akli başına gelmek (s.116), kılı kırk yarmak (s.116), kaşlarını çatmak (s.120), sudan bahane (s.122), kol gezmek (s.122), göğüs germek (s.124), toprağa düşmek (s.124), yerin dibine girmek (s.126), iki büklüm olmak (s.126), gözleri açık gitmek (s.127), yerden yere atmak (s.127), başını taşlara vurmak (s.127), Kılına dokunmamak (s.132), gözleri fal taşı gibi açılmak (s.132), mum gibi erimek (s.134).

Nisan Ağlar Mayıs'da, gelin gibi süslenmek, sel gibi boşalmak, kana boyamak (s. 1), Yüreği titremek, kendini kaptırmak (s.3), araya girmek (s.5), içini çekmek (s.6), iç geçirmek(s.8), kurda kuşa karşı korumak (s.9), adam olmak (s.10), boş boğazlık etmek (s.12), akıl erdirmek (s. 12,181), hesap vermek, anlayışı kıtlaşmak, yüzü kızarmak (s.13), karşı karşıya gelmek (s.16), bıyık altından gülmek

(s.18), renkten renge girmek (s.19), alık alık durmak (s.20), iğnelemek (s.22), yüreği kabarmak (s.24), donup kalmak, gözlerinin içi gülmek, yolunu bulmak (s.25), ölüp ölüp dirilmek (s.27), can kulağıyla dinlemek, akli takılmak (s.27), acıya gömülmek, ağız birliği etmek (s.28), ölümü göze almak, güllük gülistanlık (s.29) yağlı lokma olmak, kulak kabartmak (s.30), zaman kazanmak, ortadan kaldırmak, aklını başına toplamak, tatlı söze kanmak (s.31), sesini kesmek, sözü ağzından almak (s.32), kıs kıs gülmek, yüreği ağzına gelmek (s.34), çoluk çocuğa karışmak, kafaya takmak (s.35), ağzından kaçırmak (s.37), boğaz boğaza mücadele etmek (boğaz boğaza gelmek) (s.38), baş kaldırmak (s.38), pusuya düşürmek, ağızdan ağıza (s.39), yufka yürekli (s.40), ağız birliği etmek (s.41), boynunu bükmek (s.42,177), bağına basmak (s.43), sözümüzden dışarı çıkmaz (sözünden çıkmamak) (s.45), zindan olmuştu (zindan kesilmek) (s.46), çıkmaz içinde bulunuyordu (çıkmaza girmek s.46), başını salladı (baş sallamak s.47,70), başınıza çıkardınız (başına çıkmak), akli havada, adam yerine koymak (s.51), burnunu sokmamak (s.52), aklından geçirmek (s.52), çalkalanıp durdu (s.54), göz gözü görmemek (s.55), derdine düşmüşüz (derdine düşmek s.55), akli başında (s.57), çorap söküğü gibi gelmek (s.57), ağzı bir karış açık (ağzı açık kalmak s.58), kaşlarını çatmak (s.58), akıl vermek (s.58), kesenizin ağzını açın (kesenin ağzını açmak s.59), kuruyan boğazı (boğazı kurumak s.60), aklım ermedi (akli ermek s.62), ağırlığınca altın da verecek (ağırlığınca altın etmek s.63), gözlerinin içi gülmek (s.66), akli başında olmak (s.67), içini çekmek (s.68), kan ağlamak (s.69), el uzatma (s.70), elini kolunu tutan mı var? (Eli kolu bağlı olmak s.78), çileden çıkmak (s.78), oyunu tezgahlamak (oyun etmek s.78), oyun oynamak (s.79), gözünden düşmek (s.79), çığırından çıkmak (s.81), taş atmak (s.83), leçek örtmek (s.84), burnundan solumak (s.89), başı dönmek (s.96), gözleri parlamak (s.96), sıktı dişini (dişini sıkırmak s.104), bir taşla iki kuş vurmak (s.105), boynunu büker (boyun bükmek s.107), akıl almaz (akıl almamak s.111), yangından mal kaçırmak (s.113), yumurtlamak (s.115), dilinin ucuna gelmek (s.116), ezeceksin başını (başını ezmek s.116), bardağı taşırarak (s.122), alacağı renk (renkten renge girmek s.123), bağına basmak (s.123), oyun oynamak (s.125), zevkini çıkarmak (s.128), ecel teri dökmek (s.129), diline dolamak (s.135), burnunuzun dibindeki kılı görmüyorsunuz (burnunuzun ucunu görmemek s.138), kucağına atmak (s.140), kendi kuyusunu kazmak (s.141), ayak basmak (s.142), her yolu deneyecek (yol aramak s.144), yüreği yanan (yüreği parçalanmak s.147), tüyleri diken diken olmak (s.147), çiçeği burnunda (s.148), akıntıya karşı kürek çekilir mi (akıntıya kürek çekmek

s.153), buz gibi donup kalmak (s.154), ölüm kalım mücadelesi vermek (s.157), kan gölüne çevirmek (s.157), ar damarı çatlamak (s.160), eh, boru onundu ve dilediği şekilde öttürmek de hakkıydı (borusu ötmek s.164), ayak bağı olmak (s.165), kurşuna dizmek (s.165), gözlerini kan bürümek (s.167), emir kulu (s.168), seyirci kalmak (s.170), yerinde yel esmek (s.170), göze çarpmak (s.176), başına bir kazan kaynar su dökülmüş (başından kaynar sular dökülmek s.176), sabrı taşmak (s.176), ahlayıp poflamak (s.176), aklın hâlâ başına gelmemiş (aklı başına gelmek s.179), ateşe atmak (s.180), sabrı taşmak (s.180), tatsız bir olaya meydan vermek (meydan vermemek s.181), kanı donmak (s.184), kafa tutmak (s.184), kızarıp bozarmak (s.192), dolu dizgin (s.204), içi cız etmek (s.216), çok görmek (s.221).

Namussuzun Namusu'nda, kuzuyu kurda teslim etmek (s.1), kan ağlamak (s.2), kan içmek (s.3), yüreği yanmak (s.5), göze almak (s.9), eli kolu bağlı (s.12), koynunda yılan beslemek (s.13), iç yüzünü bilmek (s.14), kucak açmak (s.19), çığ gibi büyümek (s.19), omuz vermek (s.21), seyirci kalmak (s.24), yeniden doğmak (s.26), oyun oynamak (s.31), bel bağlamak (s.31), çığ gibi büyümek (s.32), kan ağlamak (s.32), zihnini bulandırmak (s.34), uçuşuma sürüklenmek (s.36), göz yummak (s.36), kulak asmamak (s.36), sırtından vurmak (s.49), burnundan fitil fitil getirmek (s.51)

Atasözü ve deyimlerin dışında yazarın, veciz ve özlü söz niteliği taşıyacak kullanımlara da yer verdiği görülür. Bunlardan bir kaçısı şöyledir:

- Temizlik imandandır. (İ. H., s.33)
- Olacak olsa gerek çar-ü naçar, gerek gen tut, gerek dar. (İ. H., s.42)
- Moskof'tan Türk dostu olmaz. (K.Y. K., s.15),
- Yüreği vatan için çarpan bir adamı öldürmek, ihanettir. (K.Y. K., s.38)
- Yılan bir adamı sokar. Bunlar ise milyonlarca insanı zehirleyip, esarete sürüklerler. (K.Y. K., s.49)
- Halk dediğin uyuyan bir devdir.
- Büyük dramlarda büyük yürekler çırpır. (K.Y. K., s.52)
- Cesurlar savaşır amma, acı sona engel olamazlar. (K.Y. K., s.52)
- Öyle büyülenmişler ki, cehennemi cennet sanıyorlar. (K.Y. K., s.53)
- İnanın, arkadaşlar, inanın; bir zaman mahvolur bu istibdat, kalır ancak bu zulümden bir ad." (K.Y. K., s.86)

- Akıl insanın külâhında bir çividir. Yumruk yemeden kafanın içine girmez.” (K.Y. K., s.90)
- Hürriyet olmayan yerde bütün manzaralar insana hüzün verir. (K.Y. K., s.125)
- Vurmayı vururlar! (K.Y. K., s.130)
- Bir yerde ihanet varsa orada mahzun olanlar hep vatansesverler olmuştur. (N.A M., s.69)
- Öyle büyülenmişler ki, cehennemi cennet sanıyorlar! (N.A M., s.123,127)
- Kara günlerde hainler güler, korkaklar titrer, cesurlar savaşıır... (N.A M., s.142)
- Yalanın yalan olduğu iş işten geçtikten sonra anlaşılırsa faydası ne? (N.A M., s.152)
- Yurdunu düşmana çiğneten alçak, alçağın alçağı her kime sorsan. (N.A M., s.169)
- Cihan yıkılsa Türk yılmaz! (N.N., s.15,31)
- Türkün Türk'ten başka dostu yok. (N.N., s.22)
- Fedakarlık ve itimat başarıya götürür. (N.N., s.28)
- Bu namus yolunun hediyesi hürriyet ve istiklaldir. (N.N., s.32)
- Türkü yine Türkün kendi gücü kurtaracaktır. (N.N., s.35)
- Hürriyet ve istiklalimizi alacak sermaye bizim için ateştir! (N.N., s.37)

5.3. Devrik ve Eksiltili Cümleler

Oğuz, romanlarında şiirsel bir anlatım yakalama isteğinden olsa gerek devrik cümle ve eksiltili yapılara sıkça yer vermiştir.

Romanlarından seçtiğimiz devrik cümle örnekleri şunlardır:

İlk Hançer'de, Soğuk, rutubetli ve karanlık taş odada uyumasına imkân yoktu zaten. (s.23), Kızın sesi, gözleri, bakışları, güzelliği karşısında büyülenmişti adeta. (s.32), Türk yiğitler uçarak gidiyorlardı. Kılıçtan kurtulan Ruslar kendilerini zor attılar Moskova kalesine. (s.41), Artık Allah'ın laneti birleşmeyenler üzerindedir. (s.67), Güneşin yakıcı ateşi altında vahşi bir kıyım yapıyordu Ruslar. (s.91).

Kan Yolları Kapadı'da, Anayurt; Anadolu'dur artık. (s.17), Göndersin göndereceği yardımı. (s.29), Müslüman Türk milletinin Ruslarla düşmanlığı alın yazısı sanki. (s.33), Allah gafil kullarını sevmez, Rahim. (s.52), Bu yalan dünyada niye birbirlerini boğazlıyorlardı insanlar. (s.61), Ne güzeldi nisan yağmuru? (s.76),

Bir nişan için, para için, mevki için bir milleti sattınız siz. (s.85), İşi bitirdin mi Ömer? (s. 94), Yardım topluyoruz. Yiyecek ve giyecekten tutunda altına kadar! (s.102), İbret verici bir manzara idi bu. (s.113), Korkunç bir manzara idi, dedi Aysel. (s.122), O'dur acı olan. O'dur dayanılmaz olan! (s.133).

Nisan Ağlar Mayıs'da, Onun ailesi de katılıyordu kurbanlar kervanına. (s.2), Ne işi var onların bizim ata toprağımızda, bari adam olsalar neyse! (s.10), Ama işte bu hususta tek kelime bile edememişti daha. (s.23), Varlıklı bir ailenin oğlu olması yeterli mi sence? (s.36), Gönlümüzden geçen oluyor galiba! (s.44), Baytimur kin dolu bakışlarla baktı kız kardeşine. (s.52), Ve bu arada çok şeyler de geldi başına! (s.65), Sözleriniz karşısında çok üzüldüğümü belirtmek istiyorum efendim. (s.76), Bu mesele sizi de ilgilendiriyor efendim. (s.87), Sonra emektar kâhyanın titreyen elini. (s.91), İğrenmeliydi bütün tabiat Mirza'dan. Nefret etmeliydi her şey Baytimur'dan. (s.101), Ona kendisini vuranların kim olduğunu bildiğini söylemek istedi önce (s.110), Kapıyı açan Aybike oldu ve Atabala'yı karşısında görünce donup kaldı adeta. (s.125), Şey bize haber veren için iyi olmaz da efendim. (s.130), Resulzade bey acı acı gülmekten alamadı kendisini. (s.140), Bizim yoldaşları kastediyorum tabii! (s.150), Şairler ağlıyordu Azerbaycan'da. (s.161), İnşallah hepsini ölüm alacak bir gün. (s.170), Bir de buraya barış için geldiğinizi söyleyip duruyorsunuz utanmadan. (s.187), Aslında ne oğluna, ne de kocasına acıdığı yoktu artık. (s.197), Senin buraya böyle gelmeni istemezdik Yüzbaşı Atabala. (s.211), Bunların şakası yok galiba. (s.227).

Namussuzun Namusu'nda, Yumruk yaptığı elinin tırnakları avucunu kanatıyor şimdi. (s.7), İtilaf memurları kontrol yapacak herhalde. (s.15), İzzet gibi bir hain de vali yapılırsa olacağı budur işte. (s.18), İzninizle biz ayrılalım artık. (s.28), Evet, meslektaşım, çektiğimiz acıları tasavvur edebilirsiniz sanırım. (s.40), Ama yine de bu sulh teklifini kabul etmekle erken davranmış gibi. (s.51).

Romanlarından tespit ettiğimiz eksilteli yapı örnekleri ise şunlarıdır:

İlk Hançer'de, Her şey Kazan için, dinimiz, devletimiz için. (s.16), Birlikten kuvvet doğar ayrılıktan güçsüzlük! (s.16), Aşık oldum ben, aşık!.. (s.28), Bana hizmet etseler bile. (s.93)

Kan Yolları Kapadı'da, ...Gözleri cesetlerini toprağa gömecek yakınları bulunmadığı için açık kalarak... (s.17), Komünizme karşı olan kafası... (s.23), Eğer Ekrem'e yetiştilerse çok kötü... (s.39), Kızı bile kendisi gibi düşünmezken nasıl olur

da damadınım... (s.50), Bütün yiğit Türk askerleri gibi. (s.64), Küçük hanım çok haşinsiniz. Bize çiçek ve öptücük sunmanız lazımken... (s.99), Rus'un ki, Rus'a, bizim ki bize... (s.101), İnsafsızca, acımaksızım. (s.126), Her taraf ölüm sessizliğinde, her şey susmuş... (s.127).

Nisan Ağlar Mayıs'da, Yazgülü, gülleri deremedi diziliyorlardı kurşuna...(s.2), Şu rahmetli Kербela'yı İsa'nın... (s.8), Biraz yaramazlar işte. Şımarıklık, sarhoşluk falan...(s.15), Benim değil, senin gönlünden geçen! (s.45), Şu anda içinde bulunduğumuz ihanetin acısı da fazladan. (s.69), Oğlu Baytimur'da öyle. (s.82), Kendine geldiğini Aybike'ye ve Rüstem dayıya haber vermek için. (s.110), ...İngilizlerin de tesiriyle bol para karşılığında Türk ordusundan zabıt kaçırdıklarını... (s.133), Ve büyük yalanlarla halkı kandırarak. (s.151), Şimdilik kalpaklarını dik de koyarlar yan da. (s.170), Öldürülen insanlar, kirletilen kadınlar... (s.188).

Namussuzun Namusu'nda, Asker olarak savaşmazsak, ne asker İsmet kalır, ne asker Karabekir! (s.9), Kimi bir şey koparmak, kimi bir iş yapıyoruz demek için. (s.13), Kağızman kadısının oğlu Aziz efendi yanında arkadaşı ile giderken... (s.39)

5.4. Küfür ve Argo Sözcükler

Oğuz'un romanlarında kullandığı dil özelliklerinden birisi de “küfür ve argo” kelimelere sıkça yer vermesidir. Bu tutumuyla Oğuz, içinden geldiği gibi yazan bir yazar görüntüsü verir. Bu ifadeler, olay örgüsünde yarattığı karşıt güçlere karşı, yazarın duygu ve düşüncelerini yansıtması yönüyle önemlidir. Romanlarından tespit ettiğimiz küfür/argo sözler şunlardır.

İlk Hançer'de, Aç bir köpek iştahıyla atılanlar... (s.13), ...din ve millet gayreti olmayan kancıkları da kullanarak... (s.16), Alçak (s.17,34,43,50,63), Küstah elçi (s.22), Pis hain! (s.35,46,51), Küstah çar... (s.39), Ayıyı inine sıkıştırdık! (s.41), Bu ne kancıklıktır? (s.42,68), Köpek... (s.42,70), Moskof iti... (s.42,46), Moskof kafiri... (s.43), Moskova'ya uşaklık yapan hayınlılar... (s.44), Rus köpeği (s.49,55), Aptal adam! (s.49), Pezevenk! (s.50), Kancık...(s.50,60,61), Köpek dokuz canlıdır. (s.54), Avrupalı kâfirler... (s.55), Kapı köpeği ((s.64), Şahsiyetsiz bir uşak (s.64), Rus köpeğine ölüm! (s.66), Nifak saçıcı (s.68), Melun kadın! (s.77), İvan'ın ayıları (s.86), ...gözümüzün önünde büyüyen yılan... (s.88).

Kan Yolları Kapadı'da, Alçak insan (s.9,80,96,105,108,115), Gerici (s.12), Hainler (s.15), Kızıl şeytanlar (s.16,96), Rus çapulcuları (s.16), Hayvan gibi yaşamak isteyenlere mani olacak halimiz yok. (s.20), Kalleşlik (s.30), ...bu kadar iki yüzlü, aşağılık ve zalim, bu kadar dinsiz ve vicdansız bir adamın kulu, kölesi olan insanları ise... (s.41-42), ...gözleri kör bir yığın hayvandan farksız.(s.45), Bir avuç hain, bir avuç alçak da olsalar, yaptıkları ihanet hiçte küçük değil. (s.45), Gafiller sürüsü (s.46), Beyinsizler (s.47), Aptallar (s.47,50), Hain yaratık (s.48), Yılan (s.49), Rus dölü mü bunlar? (s.56), Budala (s.66), Deccal (s.73), Maymun iştahlı canavar. (s.79), Vampir (s.79), Saflar (s.83), Kukla (s.87), Aç köpekler (s.88), Vahşi hayvanlar (s.88), ...komünistler kadar yalancı, rezil, sapık, ahlaksız ve zalim insanlar... (s.88), Kızıl canavar (s.89), Rus piçleri (s.90), Köpekoğulları (s.90), ...ağızına sığacağız! (s.90), Petrov'un itleri (s.93,95), Gâvur dölü (s.93), Kızıl itler (s.95,124), Bir orospu olarak! (s.95), Vahşi sürü (s.101), Aç köpekler (s.105), Eşkiyalar sizi! Eşkiya millet. Eşkiya devlet! Pis soyguncular... Pis komünistler! (s.105), İvan'ın piçi (s.106), Kudurmuş köpek (s.110), Hayvan herif (s.112), Yaltaklık eden alçak adam (s.112), Ahmaklar (s.116), Kıçımıza tekmeleri yemekten utanıyor... (s.126), İğrenç bir insan (s.131), İnsanlığı yüz karası (s.131), Akrep (s.131), Yılan (s.131).

Nisan Ağlar Mayıs'da, Soysuz türüyordu (s.1), Moskof ayısı, hıncır (s.19), Aptallık (s.68), Bir avuç alçak (s.68), Melun (s.69), Yılanın başı (s.69), ...aslını yitiren haramzade... (s.80), Arsızlık (s.84), Sizi gidi düşmana kapıkulu olup, öz kardeşine el kaldıran alçaklar diye geçirdi, nasıl olur da Lenin gibi ikiyüzlü, zalim dinsiz bir caninin uşağı olursunuz.(s.107), Arsız, hayasız (s.108), Milletten, milliyetten, dinden sahipsiz alçaklar. (s. 115), Kapıkulları (s.115), Rus dölleri. (s.115), Akrep(s.120), Hain(s.120,137), Alçak (s.121, 130, 135, 143, 154, 155, 169, 170,199,202,223), Pis Bolşevik uşağı. (s.121,202), Eşek oğlu eşek (s.130), Budala (s.130), Akılsız adam (s.133), Soysuzlar (s.134,136), Kaçak ve alçak (s.138), Canavar Kızıl Ordu (s.138), Namussuz (s.154,199), Millî şuarsuz, uşak ruhlu (s.159), Sallar kuyruğunu ürür hav, hav! (s.170), ...yere yatın, ağızınıza şey edeceğiz demeleri kaldı. (s.175), Biz pezevenk miyiz Kâhya? (s.177), İtlerin yüzünden artık dışarı çikamıyoruz. (s.178), Kızıl itler (s.183).

Namussuzun Namusu'nda, Şımarık uşaklar (s.11), Şerefsiz bir saptırma (s.11), Yılan (s.13), Namussuz bir muhit (s.24), Onlar akrepten beter. (s.41), Ermeni itleri (s.45), Kuduz itler (s.47), Alçaklar (s.49), Bunlar utanmaz, arlanmaz, yüz­süz, kaypak, kinci, acımasız, sahtekâr bir topluluk (s.51).

5.5. Sloganlar

Müslüm Oğuz, romanlarında genellikle siyasi içerikli “slogan” kelimelerine de yer vermiştir. Yazarın sloganlı bir dil kullanımı, romanlarında kullandığı dili olumsuz yönde etkilemiştir. Romanlarından tespit ettiğimiz sloganlar şunlardır:

İlk Hançer’de, Yaşasın Kazan! (s.16), Yaşasın Hilal! (s.16), Birliğe karşı olanlara, Rus’a hizmet edenlere acımak yok! (s.36), Moskova’ya! (s.39,40,41), Yaşasın Sefa Han! (s.40), Yaşasın Kazan! (s.40), Yaşasın yüce Çarımız! (s.59), Yaşasın Çariçemiz! (s.59), Yaşasın Rusya! (s.59), Kahrolsun Kazan! (s.59), Ordu Kazan’a! (s.59), Şah Ali’yi istemiyoruz! (s.65), Şah Ali’ye ölüm! (s.65), Rus köpeğine ölüm! (s.66), Onu asalım! (s.66), Hainleri asalım! (s.66), Kazan’a! (s.66), Savaşacağız! (s.88).

Kan Yolları Kapadı’da, Kahrolsun gericiler! (s.47), Yaşasın hür Azerbaycan! (s.77), Yaşasın Türk Milleti! (s.77), Ruslar evinize dönün! (s.134).

Nisan Ağlar Mayıs’da, Yaşasın Bolşevikler! (s.117), Yaşasın Bolşevikler. Yaşasın Lenin yoldaş!... (s.117,118), Kahrolsun müsavatchılar!... (s.118), Kahrolsun gericiler! (s.118), Yaşasın Mustafa Suphi! (s.121), Kahrolsun Mustafa Suphi! (s.121), Kahrolsun komünistler! (s.148), Kahrolsun Kızıl Rusya! (148), Kahrolsun hainler! (s.148), Yaşasın Hürriyet! (s.149), Yaşasın Azerbaycan! (s.149), Bravo! (s.170), Yaşa! (s.170), Hesap soracağız! (s.170).

Namussuzun Namusu’nda, Anadolu’ya! Anadolu’ya! (s.13), Yaşasın vatanın menfaatini düşünenler! (s.20), Sen çok yaşa Karabekir Paşa. Sen çok yaşa Baba Bekir. Sen çok yaşa fedakar paşa, vefakar paşa! (s.24), Yaşa Karabekir paşa! (s.28,48), Yaşa paşa baba! (s.33), Yaşasın vatan için çalışanlar! (s.35), Ya istiklal, ya ölüm! (s.36,41), Yaşa Karabekir paşa! Merhaba Gazi Kars! (s.48).

Sonuç

Müslüm Oğuz, Doğu Anadolu'nun en uzak köşesi Iğdır'da doğmuş ve büyümüştür. Oğuz, doğudaki hayat şartlarının ağırlığının yanı sıra maddi imkânsızlıklar içinde kendisini yetiştirmesini bilmiş ve ülkesinin, milletinin tarihte yaşadığı olaylar karşısında daha çocuk yaşta duyarlı bir hale gelmiş gerçek aydınlarımızdandır. Onun bu yapısını kazanmasında ailesinin de büyük bir rolü olmuştur.

Müslüm Oğuz'un çocukluk ve gençlik yılları ülkemizin sıkıntılı dönemlerine rastlamaktadır. Yazarın doğduğu yıllarda, geçmişte yaşanan Ermeni ve Rus zulmünün acıları yeni yeni sarılmaktadır. O günlerin insanlar üzerinde bıraktığı yıkım ve acı hâlâ ilk günkü gibi tazedir. Bu yıllarda Oğuz, ailesinden ve köylülerinden dinlediği anlatılarla tarihî olaylar hakkında bilgilenmekte ve bilinçlenmektedir. Daha sonra Oğuz'un lise yıllarında başlayan ve kökeni II. Dünya Savaşı'na dayanan Sovyet Rusya-Türkiye yakınlaşması ve bu yakınlaşma sonucu Sovyetlerden ülkemize ithal edilen Komünist ideoloji, milletimiz arasında keskin ayrışmalara sebep olmuştur. Şurada bunu belirtmek gerekir ki Türkiye'de komünizm hareketleri 1918'li yıllara rastlamakla beraber bu fikir dalgası Milli Mücadele ve Cumhuriyet dönemlerinde Mustafa Kemal tarafından kontrol altında tutulmuştur ve bu fikir dalgasına karşı önlemler alınmıştır. Fakat Atatürk'ün ölümünden sonra bu ideoloji kontrolden çıkmış ve insanlarımız üzerinde etkili olmaya başlamıştır. II. Dünya Savaşı'nı Sovyet tarafının kazanacağı ümidi ve millî kimliğimize ters düşen, Rusya'nın halkları köreltmede, sömürmede, yönetmede bir araç olarak kullandığı komünizm fikri bu yıllardan sonra Türk milletinin mefkûre dünyasında etkili olmuştur.

Bu gelişmelerin had safhaya çıktığı yıllarda, komünizm ve Rusya lehinde orak çekiçli Sovyet bayrağını taşıyan bir kısım insanımız, asırlarca Türk milletinin üzerinden zulüm ve sömürü yumruğunu eksik etmeyen Rusya'ya karşı bilinçsiz bir hayranlık duymaya başlamışlardır. Komünizmin sözde eşitlik, adalet, mutluluk vadeden düzenine insanlarımız tarihte olduğu gibi tekrar inanma yoluna gitmişlerdir. Bu olaylar, tarihi iyi çözümleyen, anlayan ve geleceği ona göre şekillendirme gayesi güden Müslüm Oğuz'un gözünde Ruslar ve tarih boyunca yeminli uşakları Ermeniler tarafından gerek yazarın kökeninin dayandığı Azerbaycan ve Türk coğrafyasında gerekse kendi doğup büyüdüğü yöresi Kars-Ardahan ve Iğdır'da Türk insanına

yapılan zulmü canlandırmıştır. İşte bu olaylar Oğuz gibi milletine sadık ve hayran bir kişiliğin kalbinde ve beyninde büyük fırtınalara neden olmuştur. Şiddet ve kavganın çözüm olamayacağını iyi bilen bir aydın olarak Oğuz, tarihsel roman ve piyeslerini kaleme alarak millî kimliğimizi, devletimizi ve Cumhuriyet rejimini tehdit eden komünizm ideolojisine karşı kalemini silah olarak kullanmış, duyarlı ve bilinçli bir Türk'ün yapması gerekeni yapmıştır. Komünizme, Rusya'ya ve topraklarımızda hak iddia eden Ermenilere karşı fikrî ve ilmî sahada hayatının her döneminde mücadele etmiştir. Bu ideolojinin gerçek yüzünü Türk milletine tarihsel bilgi ve belgelere dayanarak eserleriyle gözler önüne sermek istemiştir.

Bu eserleriyle Oğuz, Ermeni iddialarına karşı da mücadele etmiştir. Roman ve piyeslerinde anlattığı olaylarla Türklüğün Ermeniler ve destekçileri Ruslar tarafından nasıl bir soykırıma ve asimilasyona tabi tutulduğuna geniş yer vererek ve eserlerinde anlattığı bu olayları tarihsel gerçeklikle temellendirerek edebiyat ve sanatı toplumumuzun hizmetinde kullanmış, sanatını toplum menfaati için kullanmasını bilmiştir.

Müslüm Oğuz, tarihsel romanlarını daha çok “geçmişe bakarak geleceğe yön verme” gayesiyle yazmıştır. Tarihte olan ve bugün tekrarlanan olayları ve oyunları Türk milletine iletme düşüncesiyle kaleme aldığı bu eserler, millî ve tarihî bilinçlenme yolunda okura yol gösterici, öğretici bir şekilde kurgulanır ve anlatılır. Oğuz, İsmail Gaspiralı'nın “Türk dünyasının dil birliği ve Türk dünyasının ortak dili İstanbul Türkçesi” fikrine gönül vererek kaleme aldığı eserleriyle Türk toplumunun her kesiminin anlayacağı bir yazar olmuştur. Bu tutumunda Türk dili hakkında duyduğu millî endişe de etkili olmuştur.

Oğuz'un bu eserleri Türkiye ve Türk dünyası arasında köprü vazifesi görebilecek türden eserlerdir. Bu eserlerde Türkiye ve Türk dünyasının hayatın her alanındaki birliği, beraberliği ve duyguları işlenir.

Müslüm Oğuz, halk âşıklığı geleneğini eserlerinde bir fon olarak kullanmıştır. Romanlarına alıntı yaptığı halk âşıklığı ve şiir geleneğiyle, halk hikâyeleriyle bu geleneğin canlı ve zinde tutulması yönünde hizmet eden sanatçılarımızdandır.

Müslüm Oğuz, durmadan, yılmadan Türklüğün hizmetinde çalışan yazarlarımızdandır. Baskı, sürgün gibi tüm olumsuzluklara göğüs germiş ve inandığı gibi yaşayan kişiliklerden biri olmuştur. Yukarıda anlattığımız özellikleri de onun millî bir şahsiyet olduğunu göstermektedir.

Kaynaklar

Tezler

Doktora Tezleri

ARGUNŞAH, Hülya Eraydın, **Türk Edebiyatında Tarihi Roman**, İstanbul, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, 1990

ÇALIK, Ethem, **Mustafa Necati Sepetçioğlu Hayatı, Sanatı ve Eserleri**, Erzurum, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yeni Türk Edebiyatı Anabilim Dalı, 1993

Yüksek Lisans Tezleri

KIZILKAYA, Oktay, **Mondros Mütarekesi'nden Kurtuluşa İğdir ve Civarında Ermeni Tedhişi**, Kars, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı, 2005

ÖZTÜRK, Nermin, **Tarihi Romanlar ve 19. Yüzyılda Yazılmış Üç Tarihi Romanın Değerlendirilmesi**, Ankara, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1992

Lisans Tezleri

AYTAN, Necmi, **Müslüm Oğuz'un İlk Hançer ve Nisan Ağlar Mayıs Romanları Üzerine Bir Araştırma**, Manisa, Celal Bayar Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, 2002

Seminer Çalışmaları

YAVUZ, Azer, **M. Necati Sepetçioğlu'nun "...Ve Çanakkale I-II-III" Romanlarının İncelenmesi**, Kars, Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, 2007

Kitaplar

- AKBAYIR, Sıddık, **Metin Bilgisi**, Samsun, Deniz Kültür Yayınları, 2004
- AKTAŞ, Şerif, **Roman Sanatı ve Roman İncelemesine Giriş**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2003
- _____, **Edebiyatta Üslup ve Problemleri**, Ankara, Akçay Yayınları, 1986
- AYTMATOV, Cengiz, **Gün Uzar Yüzyıl Olur**, İstanbul, Cem Yayınevi, t.y.
- ARİFŞİHALİYEV, Emin, **Kafkasya Jeopolitiğinde Rusya, İran, Türkiye Rekabetleri ve Ermeni Faktörü**, Ankara, Naturel Yayınları, 2004
- ATSIZ, Hüseyin Nihal, **Bozkurtların Ölümü**, İstanbul, İrfan Yayınevi, 1998
- BAKIRCIOĞLU, N. Ziya, **Başlangıçtan Günümüze Türk Romanı**, İstanbul, Ötüken Yayınları, 1997
- BANARLI, Nihad Sâmî, **Resimli Türk Edebiyatı Tarihi I-II**, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 2001
- BOYNUKARA, Hasan, **Romanda Bakış Açısı ve Anlatılış**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1997
- ÇAY, Abdulhaluk, **Türk Ergenekon Bayramı Nevruz**, Ankara, Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1993
- ÇETİN, Nurullah, **Roman Çözümleme Yöntemi**, Ankara, Edebiyat Otağı, 2006
- _____, **Şiir Çözümleme Yöntemi**, Ankara, Edebiyat Otağı, 2006
- Ermeniler Tarafından Yapılan Katliam Belgeleri 1914–1919**, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivleri Daire Başkanlığı, Yayın No:49, Ankara, 2001
- FAİK, Bedîî, **Rusya'dan...**, İstanbul, Hüsnütabiat Matbaası, 1968
- GÖĞEBAKAN, Turgut, **Tarihsel Roman Üzerine**, Ankara, Akçağ Yayınları, 2004
- GÖKALP, Ziya **Türkleşmek İslamlaşmak Muasırlaşmak**, İstanbul, Kamer Yayınları, 1999
- GOLDMANN, Lucien, **Roman Sosyolojisi**, Çev: Ayberk Erkay, Ankara, Birleşik Yayınevi, 2005
- HARRİS, George S., **Türkiye'de Komünizmin Kaynakları**, İstanbul, Boğaziçi Yayınları, 1979
- KÖRÜKLÜ, Refet, **Türkçülerin Kaleminden Atsız**, İstanbul, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, 2000
- KARABEKİR, Kazım, **1917–1920 Arasında Erzincan'dan Erivan'a Ermeni Mezalimi**, İstanbul, Emre Yayınları, 2000

- KUNDERA, Milan, **Roman Sanatı**, Çev: Aysel Bora, İstanbul, Can Yayınları, 2005
- KOLCU, Ali İhsan, **Tanzimat Edebiyatı II Hikâye ve Roman**, Ankara, Salkımsöğüt Yayınları, 2005
- KORKMAZ, Ramazan, **Yeni Türk Edebiyatı El Kitabı**, Ankara, Grafiker Yayınları, 2005
- _____, **Sabahattin Ali İnsan ve Eser**, İstanbul, Yapı Kredi Yayınları, 1997
- KUNTAY, Mithat Cemal, **Türkün Şehnamesinden**, İstanbul, Millî Eğitim Basımevi, 1971
- LUKACS, George, **Roman Kuramı**, Çev: Cem Soydemir, İstanbul, Metis Eleştiri, 2003
- MAKAS, Z. Abidin, **Çağdaş Azerbaycan Şiiri Antolojisi**, Ankara, Kültür Bakanlığı Yayınları, 1992
- MORAN, Berna, **Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış I-II**, İstanbul, İletişim Yayınları, 1999
- OĞUZ, Müslüm, **İlk Hançer**, Ankara, Feryal Matbaacılık, 1985
- _____, **Nisan Ağlar Mayıs**, Manisa, Şafak Matbaacılık, 1991
- _____, **Yüreğimin Götürdüğü Yere Bırakmıyorlar**, Manisa, Şafak Basım Yayın, 1998
- _____, **Kan Yolları Kapadı**, Fatih Yayınevi, İstanbul, 1981
- ÖZÜNLÜ, Ünsal, **Edebiyatta Dil Kullanımları**, İstanbul, Multilingual, 2001
- SARAY, Mehmet, **Yeni Türk Cumhuriyetleri Tarihi Serisi-1 Azerbaycan Türkleri Tarihi**, İstanbul, Nesil Matbaacılık, 1993
- TİMUR, Taner, **Osmanlı-Türk Romanında Tarih, Toplum ve Kimlik**, Ankara, İmge Kitabevi, 2002
- TURAL, Sadık Kemal, **Zamanın Elinden Tutmak**, Ankara, Ecdâd Yayınları, 1991
- TURAN, Osman, **Türkiye’de Komünizmin Kaynakları**, İstanbul, Nakışlar Yayınevi, 1980
- ÜLKÜSAL, M., **Kırım-Türk Tatarları (Dünü-Bugünü-Yarını)**, İstanbul, 1980

Makale Ve Bildiriler

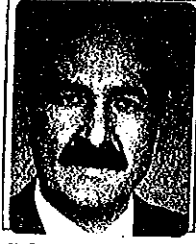
- ATA, Bahri, “Tarih Öğretiminde Bir Araç Olarak; Tarihi Roman”, **Türk Yurdu**, S.153–154, Mayıs-Haziran 2000, s.158–165
- ÇETİN, Nurullah, “Tarihi Roman Kavramı Etrafında”, **Esin Sanat**, S.5, Güz 2001, s.2–3
- DOĞAN, Mehmet Can, “Tarihi Romanın Dinamikleri ve Son On Beş Yılın Tarihi Romanları”, **Türk Yurdu**, S.153–154, Mayıs-Haziran, s.140–157
- DURMUŞ, Mitat, “Tarihten Romana, Romandan Şiire Akan Duyarlılık ve Kurgusal Metinde Belleğin Kurgulanışı”, **II. Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni, Erciyes Üniversitesi**, Kayseri / 10–12 Nisan 2006
- DOĞAR, YILMAZ, Yaşar-Veyssel, “Prof.Dr. S.Kemal Tural İle Tarihi Romancılığımız Üzerine”, **Esin Sanat**, S.5, Güz 2001, s.18–21
- DOĞAR, Veyssel, “Dr. Hülya Argunşah İle Tarihi Roman Üzerine”, **Esin Sanat**, S.5, Güz 2001, s.4–7
- KIRIMAL, E., “Kırım Türkleri”, **Dergi**, S:59, 1970, s.3-22
- KARACA, Ahmet, “Azerbaycan’ın Yakın Tarihine Kısa Bir Bakış”, **Azerbaycan Türk Kültür Dergisi**, S.241, Temmuz-Ağustos-Eylül 1982, s.39–68
- OĞUZBAŞARAN, Bekir, “Edebiyatımızda Çanakkale”, **Türk Edebiyatı**, S.221, Mart 1992, 15–18
- SARI, Mehmet, “Nisan Ağlar Mayısı”, **Sosyal Bilimlerde Araştırma**, S.6, Nisan 1992, s.10–14
- ŞİRİN, İbrahim, “Kollektif Kimlik İnşa Aracı Olarak Tarihi Roman”, **Türk Yurdu**, S.153–154, Mayıs-Haziran 2000, s.170–178
- TÜRKEŞ, Ömer, “Tarihi Roman Roman Gibi Tarih”, **Virgül**, S.9, Haziran 1998, s.16–19
- YILMAZ, Ayfer, “Tarihi Roman Üzerine”, **Bilge**, S.24, Bahar 2000, s. 43–49

BELGELER VE FOTOĞRAFLAR

Belge: I

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
NÜFUS CÜZDANI

F09 № 388615

T.C. KİMLİK NO.

SOYADI OĞUZ

ADI MÜSLÜM

BABA ADI BEHRAM

ANA ADI SAMİYE

DOĞUM YERİ İĞDIR DOĞUM TARİHİ 20.02.1951

Belge: II

TÜRKİYE YAZARLAR BİRLİĞİ
WRITERS UNION OF TURKEY
اتحاد المحررين التركي

ADI: MÜSLİM
Name

SOYADI: OĞUZ
Surname

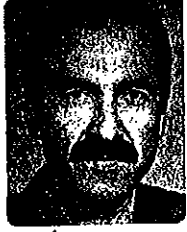
ÜYE NO: 3380

KARTIN GEÇERLİ OLDUĞU TARİH:
Validity of press card: 31.12.1992

KART NO: 93

Belge: III

ADI - NAME MÜSLİM

SOYADI - SURNAME OĞUZ

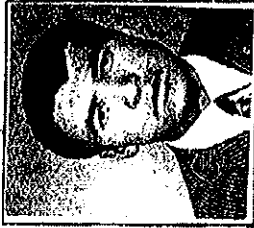
GÖREVİ - MAJOR İL TURİZM MÜDÜRÜ

ÜYE NO - MEMBER NO 106

TURKEY PROFESSIONAL UNION OF
SCIENTIFIC AND LITERARY WORK OWNERS

İLESAM
TÜRKİYE İLİM
VE EDEBİYAT
ESERİ SAHİPLERİ
MESLEK BİRLİĞİ

ÜYE KİMLİK KARTI

TÜRKİYE CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM BAKANLIĞI
DEVLET LİSE DİPLOMASI

Belge: IV

Diploma No: 16 Diploma derecesi: İyi
Behman Öğuz Müslüm Sarak
Edebiyat kolundan girdiği Devlet Lise
imtahanını başarıyla diploma almaya
hak kazanmıştır. 11/11/1969

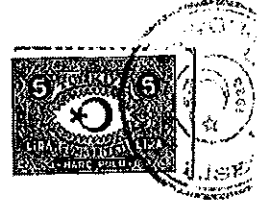
Milli Eğitim Müdürü

Fahri Durvaz

Okul Müdürü V

Yüksel A.Ös

Adı ve soyadı	Müslüm Sarak
Babasının adı	Behman
Doğum yeri	İğdir
Doğum yılı	1951
Okul numarası	1352
İmtihana birinciği öğretim yılı ve dönemi	1968-1969 702
Kaç yıl parasız yatılı okunmuş	—
Okuduğu yabancı dil	Fransızca
Diplomayı veren okul	İğdir Lisesi

Müslüm Öğuz'un Lise Diploması

(Stok No: 1 81)

No: 3725

S a r t e l l i k e	Derece	Yıl
Hazretlik Öğretimi	İyi	1971
İliminî Türk ve Rusya Tarihî	Orta	1973
Yeniçeri Tarihi	Orta	1973
İsaas Yokunçer Tarihi	Beşgi	1974

T.C.

İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
EDEBİYAT FAKÜLTESİ
LİSANS DIPLOMASI

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesinde öğrenimini bitiren *sası* tarihinde *Şişli*'de doğmuş *Behram* oğlu *Müslüm Sarık* özel yönetmelik gereğince yapılan bütün imtihanları *27.6.1974* tarihinde başarmış olduğundan kanunların verdiği bütün hak ve yetkilerden faydalanmak üzere kendisine *Tarih* bölümünden bu diploma verildi.

İstanbul Üniversitesi
Rektörü

Haluk Altın

Prof. Dr. Haluk Altın

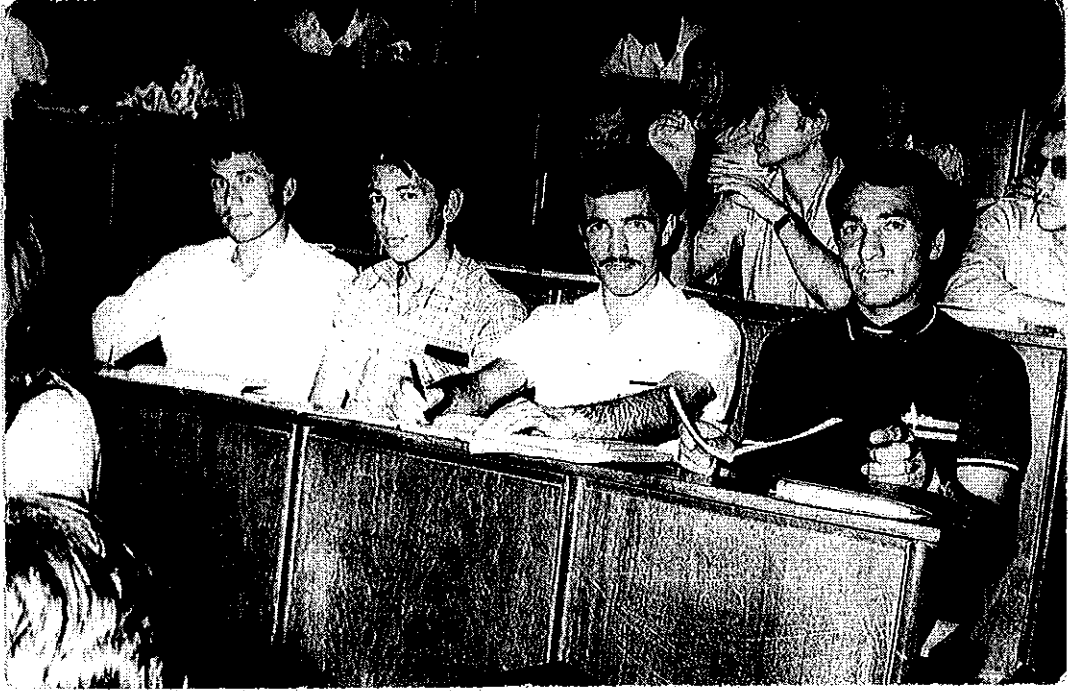
Edebiyat Fakültesi Dekanı

Ediz Tekin

Prof. Dr. Oktay Akşit

Belge: VI

Müslüm Oğuz ve Arkadaşları-İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi(Sağ Baştaki)

Belge: VII

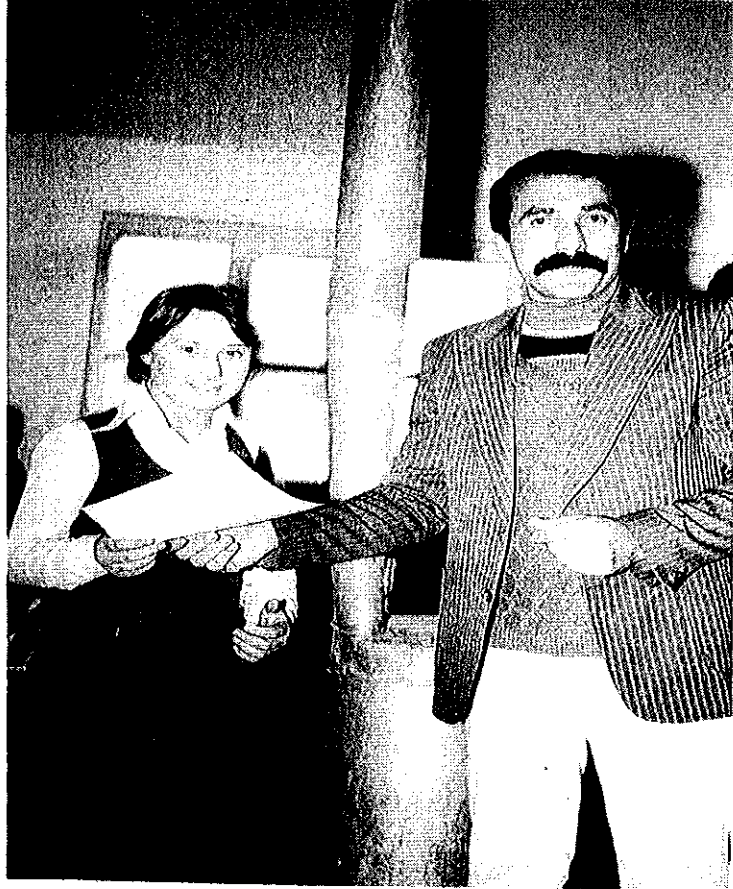
Öğrencilik Yıllarında Müslüm Oğuz Mehmet Akif'in Kabri Başında (İstanbul-1974)

Belge: VIII

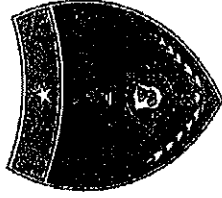
Müslüm Oğuz, Öğrencileri Saffet Turan ve Ali Bulut İle (Mayıs 1978-İzmit Lisesi)

Belge: IX

Müslüm Oğuz, Öğrencisi Sibel Yıldız'a Takdir Belgesini Verirken (İzmit Lisesi-1978)

KITASI : KURS TB. Y. G. No. KURS 11.
RUTBESİ : YANAKÇI
SINIFI : 1. Sınıf
ADL SOYADI : MÜSLÜM ÖZGÜZ
DOĞUMU : 1934
NASBI : 2 / 2 / 1975
SICIL No. : 100/105

DERECESİ : 2. Y. G. 105
ÖĞRETMENLİK : 104
HAL VE HAREKET : 104
ALDIĞI CEZALAR : İhtar
DEVAM MÜDDETİ : 89/105

Kurs Belgesi

Yukarıdaki nokta bilgisiyle yazıldı MD. SUBAY ..... Kurşunlu TB. Ok. ve Eğt. Mkt. H. bünyesinde açılan ve
15 Kasım 1974 tarihlerinde 24 NİSAN 1970... tarihinde tezkereler devam eden 10/105 dencim

10. Y. G. S. P. M. J. I. Kurşunlu tabakası emriyle.

Adı, Soyadı : MÜSLÜM ÖZGÜZ
Sicil No. : 100/105-105
Rütbesi : TB. G.
Görevi : Uş. Ok. ve Eğt. Mkt. K. Y.

1934
15 Kasım 1974
J. G. S. P. M. J. I.
Uş. Ok. ve Eğt. Mkt. K. Y.

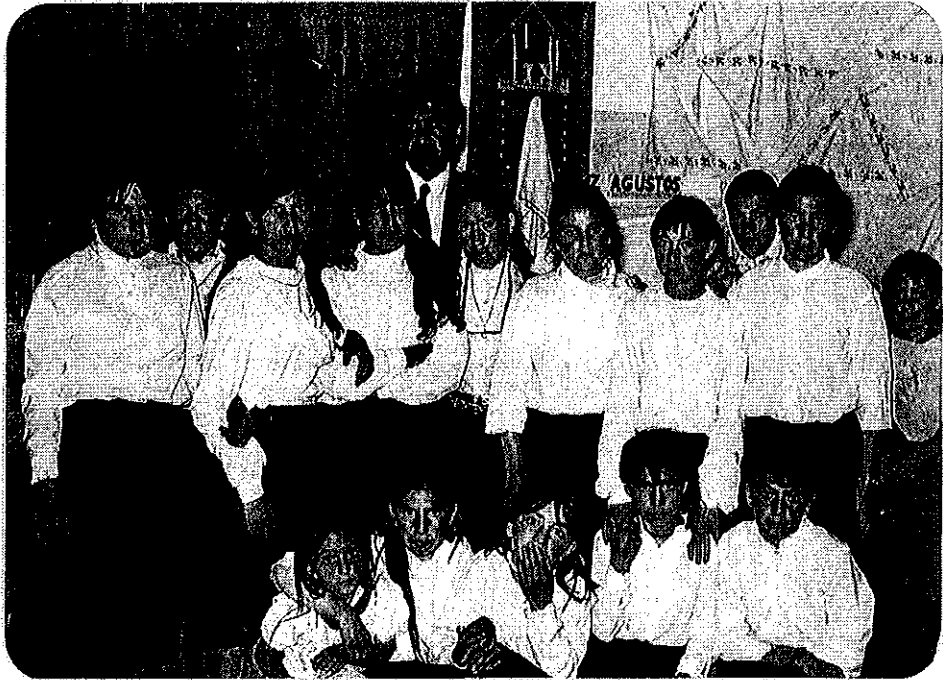
Ayhan K. ŞEKİR
1934-2
J. G. S. P. M. J. I.
Kurs TB. K.

Belge: XI

Müslüm Oğuz, Kars Cumhuriyet Lisesi'nde Öğrencileriyle Birlikte

Belge: XII

Halk Eğitimi Çalışmalarında Oğuz Öğrencileriyle Birlikte Bir Sergide(Kars)

Müslüm Oğuz Cumhuriyet Lisesi'nde Piyes Çalışmalarında(Kars-1983)(Sağdan İkinci)

Öğretmenlik Yıllarında Tiyatro Çalışmaları Sonrası (Sol Baştaki)

Belge: XIV

Oğuz'un 1 Ocak 1986 Yılında Halk Eğitimi Başkanlığı Adına Çıkarıldığı Dergi

Gülistan'ın Arka Kapağı ve Oğuz'un Bir Şiiri

HALK EĞİTİMİ BAŞKANLIĞI EĞİTİM KÜLTÜR VE TOPLUM BÜLTENİ

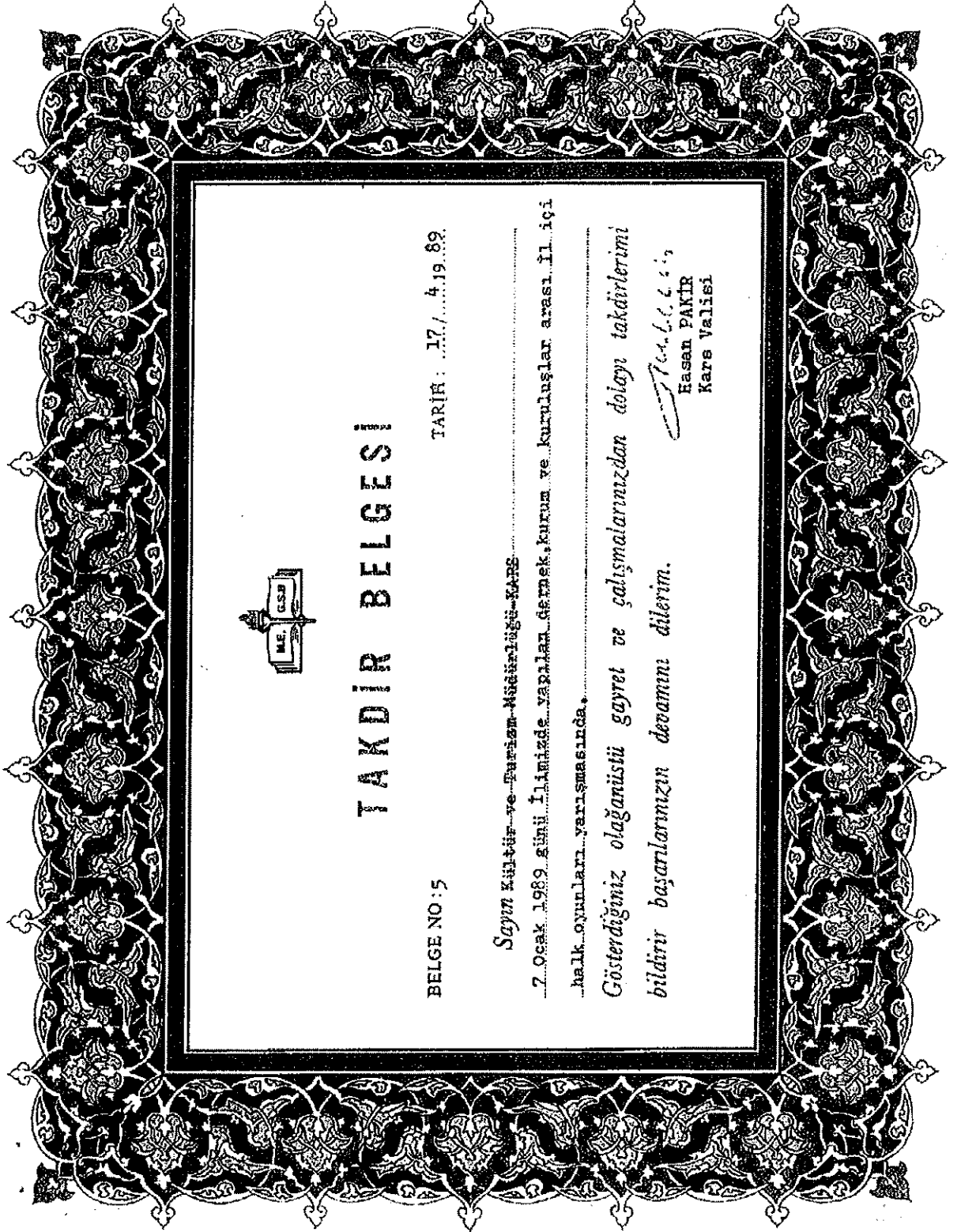
*"Kimi söyledi ki: "Yüksektir ANA,
Ondan ulvi varlık dünyada var mı?
Kimi söyledi ki: "Ezizdir VETEN,
Onsuz heç yaşayış, hayat olur mı?"*

*Gözümde canlandı dava günleri,
Doğma (öz) yurdumuzda saralan bahar
ANA'mın ah çekip "VETEN" dedikçe
Gözünden ahıdıp tökdüyü yaşlar*

SAYI: 2

TEMMUZ 1986

Kars Valiliği'nin Oğuz'a Verdiği Takdir Belgesi

Belge: XVIII

TEŞEKKÜR BELGESİ

BELGE NO: 14

TARİH: 4/8 / 1991

Sayın: MÜSLÜM OĞUZ

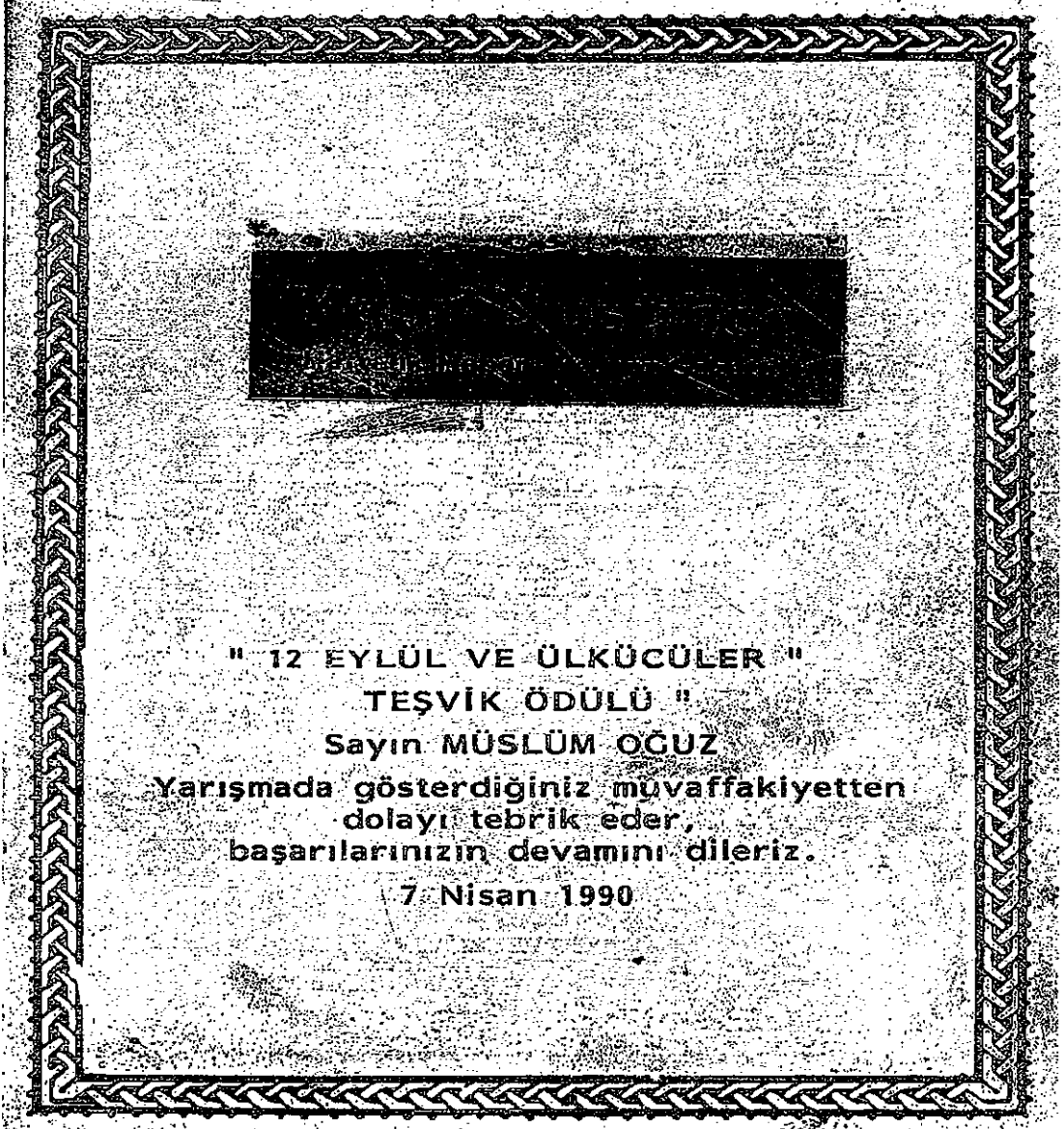
MANİSA İL TURİZM MÜDÜRÜ

Gösterdiğiniz başandan dolayı teşekkür eder, bu yereli çalışmalarınızın bundan böyle de devam etmesini dilerim.

İsmail KÜÇÜK
MÜSTEŞAR

Turizm Bakanlığı Müsteşarı'nın Müslüm Oğuz'a Gönderdiği Teşekkür Belgesi.

Belge: XIX

Oğuz'un Yeni Düşünce Gazetesi'nin Açmış Olduğu Roman Yarışmasında Aldığı Ödül

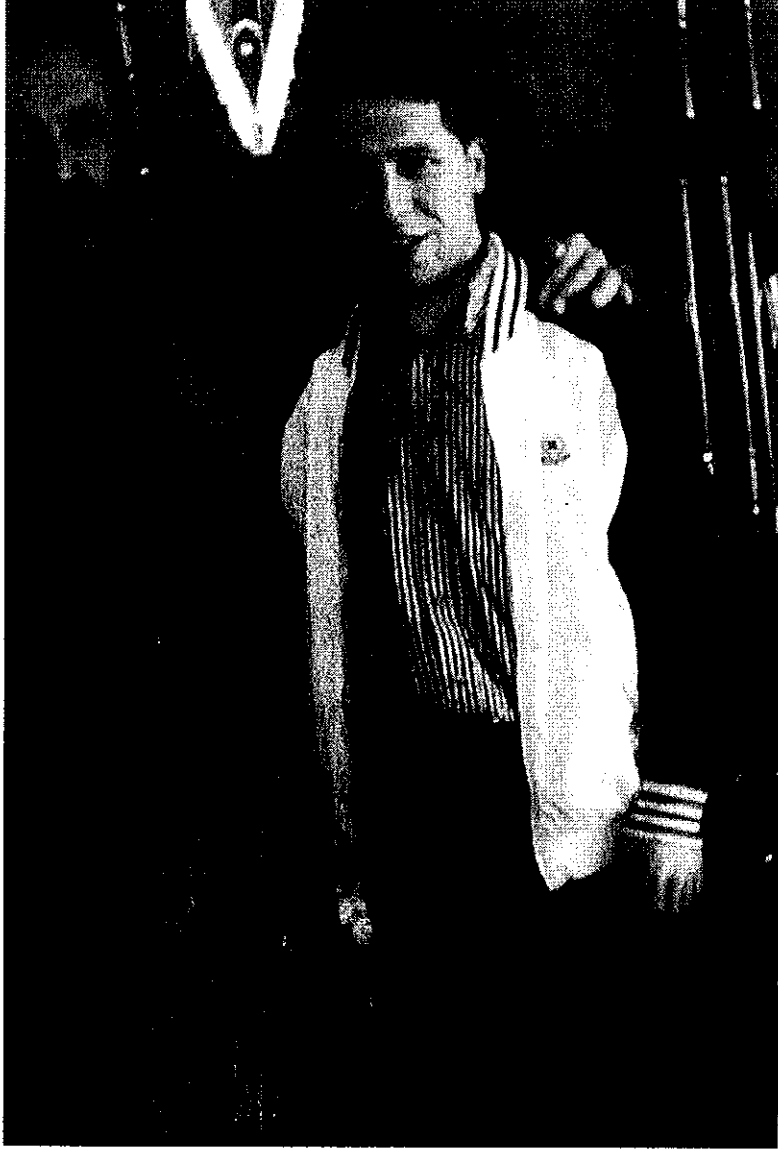

Müslüm Oğuz, Şair Abdurrahim Karakoç'tan Ödülünü Alırken(Ankara-1990)

Yeni Düşünce Gazetesi Ödül Töreninden (Ankara-1990)

Belge: XXI

Müslüm Oğuz'la Manisa'daki Evinde (26 Nisan 2008)

Öz Geçmiş

- 1982 Kars'ta doğdu.
- 1993 Kars Gazi İlkokulu'nu bitirdi.
- 1996 Kars Atatürk Ortaokulu'nu tamamladı.
- 2000 Kars Alpaslan Lisesini bitirdi.
- 2006 Kafkas Üniversitesi Fen- Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu.
- 2006 Kafkas Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yüksek Lisans sınavını kazandı.